

***Diagnoza
sytuacji społecznej, gospodarczej
i przestrzennej Tarnowa
z uwzględnieniem jego obszaru
funkcjonalnego***

Urząd Miasta Tarnowa

Tarnów, 2021 r.

Spis treści

UWAGI METODYCZNE	6
CHARAKTERYSTYKA MIASTA.....	10
Uwarunkowania gospodarcze	10
Lokalizacja.....	10
Status miasta i jego obszar funkcjonalny	12
Gospodarka	22
Aktywność ekonomiczna mieszkańców - rynek pracy.....	29
Aktywność ekonomiczna mieszkańców – źródła i wielkość dochodów	36
Majątek miasta	40
Dochody i wydatki miasta	42
Dochody Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019	42
Wydatki Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019	46
Analiza wzajemnych relacji między dochodami i wydatkami Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019.....	49
Analiza nadwyżek operacyjnych.....	50
Analiza zadłużenia w latach 2014-2018	53
Wnioski po analizie dochodów i wydatków Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019	54
Uwarunkowania środowiskowe	55
Położenie	55
Średnia temperatura powietrza	55
Dziedzictwo przyrodnicze - tereny zielone.....	56
Jakość powietrza.....	60
Hałas	64
Wody	65
Odpady komunalne	68
Edukacja ekologiczna.....	70
Elektromobilność.....	73
Energia odnawialna i ciepło odpadowe	74
Uwarunkowania społeczne	76
Sytuacja demograficzna.....	76
Dostępność i jakość infrastruktury oraz usług.....	84
Transport prywatny	84
Transport publiczny	86

Transport alternatywny.....	89
Edukacja.....	91
Kultura	100
Sport	110
Mieszkalnictwo.....	114
Aktywność obywatelska mieszkańców.....	118
Wybory prezydenckie, samorządowe, do Sejmu i Senatu, do Rad Osiedli	118
Wsparcie inicjatyw społecznych	123
Budżet obywatelski	126
Organizacje pozarządowe.....	128
Stan bezpieczeństwa mieszkańców.....	129
Komenda Miejska Policji.....	129
Straż Miejska	132
Państwowa Straż Pożarna i OSP	134
Stan zdrowia mieszkańców	135
Pandemia COVID-19	141
Polityka społeczna – grupy zagrożone wykluczeniem społecznym.....	143
Uwarunkowania przestrzenne	156
Ocena aktualności studium i planów	158
Wieloletni program opracowywania planów miejscowych	159
Infrastruktura techniczna	161
Sieć drogowa	162
Kolej.....	164
Transport lotniczy.....	165
Uwarunkowania kulturowe	166
Genius loci	166
Tarnów – „Perła renesansu”	166
Tarnów – miasto dialogu i współpracy.....	166
Tarnów - najcieplejsze wśród wszystkich polskich miast	167
Tarnów – miasto rodzinne.....	167
ANALIZA PORÓWNAWCZA - USZCZEGÓLOWIENIE	168
Analiza obszarowa - problemy	168
Uwarunkowania gospodarcze	169
Wymiar gospodarczy – rozwinięcie uwarunkowań specyficznych.....	180

Konkurencyjność lokalnej gospodarki	180
Rynek Pracy	185
Aktywność ekonomiczna mieszkańców	191
Opinia przedsiębiorców.....	194
Opinia przedsiębiorców – wpływ COVID-19 na działalność tarnowskich przedsiębiorstw.	197
Uwarunkowania społeczne	199
Wymiar społeczny – rozwinięcie uwarunkowań specyficznych	213
Demografia	213
Rynek mieszkaniowy	214
Edukacja.....	223
Wspieranie inicjatyw społecznych.....	240
Stan poczucia bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców	240
Koncentracja problemów społecznych w centrum miasta	240
Przyczyny i skutki zmian w aktywności ekonomicznej i konkurencyjności lokalnej gospodarki.	248
Przyczyny i skutki związane z obecnym i przyszłym stanem aktywności społecznej i poczucia tożsamości lokalnej	249
Problem dialogu – współpraca z kluczowymi partnerami, w szczególności instytucjonalnymi	250
Starzenie się społeczeństwa – popyt na opiekę nad osobami starszymi i jego wpływ na aktywność zawodową	253
Specyficzne problemy z obszaru zdrowia.....	256
Uwarunkowania przestrzenne	259
Wymiar przestrzenny – rozwinięcie uwarunkowań specyficznych	261
Zabudowa	261
Koncentracja problemów przestrzennych w centrum miasta	262
Uwarunkowania środowiskowe	263
Wymiar środowiskowy – rozwinięcie uwarunkowań specyficznych.....	266
Tereny zielone	266
Jakość powietrza.....	267
Wody	270
Gospodarka odpadami	272
Stan problemów środowiskowych	274
Wymiar inteligentnego zarządzania miastem	275
Miejskie systemy	275

Zaawansowane technologie w zakresie środowiska i efektywności energetycznej	282
Zidentyfikowane potrzeby.....	284
Wymiar kulturowy.....	286
POTENCJAŁY I PROBLEMY ROZWOJOWE	289
Przewagi konkurencyjne Tarnowa	289
Uwarunkowania gospodarcze	290
Uwarunkowania społeczne	291
Uwarunkowania przestrzenne	295
Uwarunkowania środowiskowe	295
Obszary problemowe	296
Uwarunkowania gospodarcze	296
Uwarunkowania społeczne i kulturowe	300
Uwarunkowania przestrzenne	304
Uwarunkowania środowiskowe	305
Przewagi konkurencyjne Tarnowa – materialne i niematerialne zasoby wewnętrzne.....	307
Spis Tabel.....	310
Spis Wykresów.....	312
Spis Rysunków	319

UWAGI METODYCZNE

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych została przygotowana na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Miasta – Tarnów 2030”. Wnioski z niniejszej diagnozy stanowią punkt wyjścia dla sformułowanych kierunków działań rozwojowych w strategii.

Diagnozę opracowano na podstawie następujących źródeł wiedzy:

- dane własne Urzędu Miasta Tarnowa
- Banku Danych Lokalnych GUS
- Monitora Rozwoju Lokalnego (MRL): www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego
- narzędzia analiz pogłębionych (dawniej: www.monitor.miasta.pl obecnie: monitorrozwoju.pl)
- analizy badania ankietowego młodzieży
- analizy badania ankietowego przedsiębiorców
- analiza badania ankietowego dotyczącego wpływu COVID 19 na sytuację lokalnych firm
- analizy badania ankietowego mieszkańców
- wnioski z warsztatów i konsultacji związanych z opracowaniem założeń Strategii Rozwoju Miasta „Tarnów 2030”, a trwających w okresie lipiec 2019-luty 2020, oraz w okresie kwiecień-maj 2021
- wniosków z warsztatów i konsultacji związanych z opracowaniem aplikacji do „funduszy norweskich i EOG” w 2020 r.
- badanie fokusowe – liderzy samorządowi
- badanie fokusowe – liderzy społeczni

Celem przeprowadzonej i pogłębionej analizy, jest przede wszystkim identyfikacja endogenicznych barier rozwojowych miasta, typowych dla Tarnowa, a nie tylko i wyłącznie negatywnych zjawisk zachodzących w innych podobnych ośrodkach.

Zasadniczo, ze względu na dostępność danych i możliwości porównania ich z innymi miastami w okresie opracowania diagnozy (I połowa 2021 r.), a także na fakt, że w wielu obszarach życia ze względu na pandemię COVID w 2020 r. doszło do znacznego odchylenia istniejących wartości wskaźników od ich średniorocznych wartości (m.in. z uwagi na nowe obostrzenia prawne, zmiany w popycie, itp.) niniejsza diagnoza bazuje na danych do lat 2018/2019 r. W pojedynczych obszarach zostały uwzględnione dane za 2020 r.

W przypadku danych benchmarkingowych (porównawczych) dokonano wyboru miast charakteryzujących się podobnymi wartościami wskaźników co Tarnów w systemie Monitora Rozwoju Lokalnego.

Ze względu na rangę i charakter miasta, jego regionalne funkcje oraz uwarunkowania terytorialne prowadzona diagnoza odnosić się będzie do trzech grup porównawczych: miast na prawach powiatu ogółem, miast na prawach powiatu, które w bazie Monitora Rozwoju Lokalnego charakteryzują się najbardziej zbliżonymi wartościami do Tarnowa wartościami poszczególnych wskaźników (tj. Bielsko Biała, Kalisz, Płock, Słupsk) oraz do mniejszych jednostek, bezpośrednio konkurujących z Tarnowem o

kapitał ludzki, jak i nowe inwestycje gospodarcze (Nowy Sącz, Mielec, Krosno, Dębica), do których ot miast porównywano się wykorzystując narzędzie analizy pogłębionej: monitor.miasta.pl.

Wybór miast porównywalnych do Tarnowa odbywał się za pomocą Monitora Rozwoju Lokalnego.

W pierwszym etapie liczbę miast na prawach powiatu zawężono do ośrodków regionalnych, wg. Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Ośrodki te, ze względu na podobną do Tarnowa rangę, powinny charakteryzować się podobnymi funkcjami. Są to:

- Kalisz,
- Płock,
- Słupsk,
- Bielsko – Biała,
- Elbląg,
- Włocławek,
- Radom,
- Legnica,
- Rybnik,
- Koszalin,
- Częstochowa,
- Grudziądz,
- Wałbrzych.

W następnym kroku dokonano szczegółowej analizy wszystkich wskaźników wymienionych w obszarach MRL, dla wszystkich miast. Wzięto pod uwagę:

- Obszar 1 Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki
- Obszar 2 Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej
- Obszar 3 Sytuacja materialna mieszkańców
- Obszar 4 Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
- Obszar 5 Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury
- Obszar 6 Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie
- Obszar 7 Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny Gminy
- Obszar 8 Poziom bezpieczeństwa
- Obszar 9 Sytuacja demograficzna
- Obszar 10 Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)
- Obszar 11 Ład i struktura przestrzenna obszaru
- Obszar 12 Lokalne środowisko przyrodnicze.

Dalsza analiza polegała na zidentyfikowaniu miast w każdym z obszarów MRL, posiadających jak największą liczbę wskaźnik zbliżonych do wartości wskaźników dla Tarnowa (tj. w tabeli wskaźników będących do dwóch pozycji wyżej lub niżej niż pozycja miasta Tarnowa).

W ramach takiej interpretacji ww. danych w poszczególnych obszarach otrzymano następujące miasta (odpowiednio w kolumnach „miasto” i „liczba wskaźników”) notujące wartości zbliżone to tarnowskich

Lp.	Obszar 1		Obszar 2		Obszar 3		Obszar 4	
1	Radom	6	Elbląg	8	Elbląg	4	Radom	9
2	Kalisz	5	Włocławek	6	Włocławek	4	Koszalin	9
3	Elbląg	5	Płock	5	Słupsk	4	Wałbrzych	7
4	Częstochowa	5	Koszalin	5	Radom	4	Słupsk	6
5	Płock	4	Kalisz	4	Płock	3	Legnica	6
6	Włocławek	4	Słupsk	4	Kalisz	3	Bielsko-Biała	6
7	Koszalin	4	Radom	4	Koszalin	2	Elbląg	5
8	Rybnik	4	Legnica	4	Wałbrzych	2	Włocławek	5
9	Bielsko-Biała	3	Wałbrzych	4	Grudziądz	1	Częstochowa	5
10	Legnica	3	Grudziądz	3	Częstochowa	1	Kalisz	4
11	Wałbrzych	2	Bielsko-Biała	2	Legnica	0	Grudziądz	4
12	Grudziądz	2	Częstochowa	2	Bielsko-Biała	0	Płock	1
13	Słupsk	1	Rybnik	2	Rybnik	0	Rybnik	1
Lp.	Obszar 5		Obszar 6		Obszar 7		Obszar 8	
1	Płock	13	Bielsko-Biała	9	Słupsk	9	Elbląg	7
2	Kalisz	8	Płock	7	Rybnik	7	Płock	6
3	Słupsk	6	Grudziądz	7	Kalisz	6	Włocławek	4
4	Legnica	6	Radom	6	Bielsko-Biała	5	Kalisz	4
5	Koszalin	5	Rybnik	6	Częstochowa	5	Bielsko-Biała	4
6	Wałbrzych	5	Kalisz	5	Płock	5	Koszalin	3
7	Elbląg	5	Wałbrzych	5	Radom	3	Grudziądz	3
8	Częstochowa	5	Elbląg	5	Wałbrzych	3	Radom	2
9	Radom	4	Częstochowa	4	Koszalin	2	Wałbrzych	2
10	Bielsko-Biała	4	Słupsk	3	Legnica	2	Częstochowa	2
11	Włocławek	4	Włocławek	3	Elbląg	2	Rybnik	2
12	Rybnik	4	Legnica	2	Włocławek	2	Słupsk	1
13	Grudziądz	3	Koszalin	2	Grudziądz	0	Legnica	0
Lp.	Obszar 9		Obszar 10		Obszar 11		Obszar 12	
1	Słupsk	10	Kalisz	10	Kalisz	5	Legnica	6
2	Włocławek	8	Legnica	8	Bielsko-Biała	5	Rybnik	6
3	Płock	7	Słupsk	7	Częstochowa	4	Bielsko-Biała	5
4	Kalisz	7	Włocławek	7	Legnica	2	Elbląg	5
5	Radom	6	Grudziądz	7	Koszalin	2	Częstochowa	4
6	Bielsko-Biała	5	Bielsko-Biała	6	Rybnik	2	Płock	4
7	Elbląg	3	Koszalin	6	Płock	2	Włocławek	4
8	Koszalin	3	Rybnik	5	Radom	2	Kalisz	3
9	Częstochowa	3	Wałbrzych	4	Słupsk	1	Wałbrzych	3
10	Rybnik	3	Elbląg	4	Włocławek	1	Koszalin	2
11	Grudziądz	2	Częstochowa	3	Wałbrzych	1	Słupsk	2
12	Wałbrzych	2	Płock	3	Elbląg	1	Grudziądz	1
13	Legnica	2	Radom	3	Grudziądz	0	Radom	0

Tabela 1 Miasta o zblizonych do Tarnowa wartosciach wskaźników MRL w danych obszarach
(opracowanie własne na bazie danych Monitora Rozwoju Lokalnego)

Powyższe tabela przedstawia poszczególne obszary w Monitorze Rozwoju Lokalnego. Kolejność miast wskazanych w tabelach oznacza wielokrotność występowania danego miasta w pierwszej czwórce miast, których wskaźniki są najbliższe danych dla Tarnowa. Niech za przykład posłuży obszar 1: Jak widać największą ilość wskaźników najbardziej zbliżonych do Tarnowa (i mieszczących się w pierwszej 4 miast dla danego wskaźnika) posiada Radom – 6. Na kolejnych miejscach jest Kalisz, Elbląg i Częstochowa, wszystkie po 5 razy.

Następnie zweryfikowano ostateczne cztery miasta, za pomocą ponownego sprawdzenia najczęstszego występowania spośród pierwszych czterech czołowych miejsc ww. obszarach.

Po uwzględnieniu ww. założeń miastami, które ostatecznie zostały wytypowane jako miasta porównawcze dla Tarnowa są:

- Płock,
- Bielsko – Biała,
- Kalisz,
- Słupsk.

W przypadku natomiast wytypowania następujących miast do analizy porównawczej danych z Monitora Miast:

- Nowy Sącz,
- Dębica,
- Krosno,
- Mielec

W tym wypadku kluczowe znaczenie miała lokalizacja ww. miast (niedaleka odległości od Tarnowa tj. województwo małopolskie i podkarpackie) oraz porównywalna wielkość, zarówno jeśli chodzi o liczbę ludności, ale także powierzchni i potencjału miast.

Ilekoć w dalszych analizach jest mowa o:

- „grupie porównawczej”, należy przez to rozumieć miasta na prawach powiatu.
- „wybrane miasta”, „miasta porównawcze” lub „inne miasta” należy przez to rozumieć miasta na prawach powiatu, które w bazie Monitora Rozwoju Lokalnego charakteryzują się najbardziej zbliżonymi wartościami do Tarnowa wartościami poszczególnych wskaźników (tj. Bielsko Biała, Kalisz, Płock, Słupsk) lub – jeżeli analiza odnosi się do danych ujętych na stronie monitor.miasta.pl - miasta Nowy Sącz, Mielec, Krosno, Dębica).

CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Uwarunkowania gospodarcze

Lokalizacja

Tarnów jest miastem z 690-letnią tradycją i drugą aglomeracją w Małopolsce pod względem wielkości i znaczenia.

Tarnów położony jest we wschodniej części woj. małopolskiego nad rzekami Białą i Dunajcem, w odległości ok. 80 km od Krakowa, stolicy województwa. Powierzchnia miasta wynosi 72,44km² i stanowi 0,48% powierzchni województwa.

Miasto jest ważnym ośrodkiem na mapie krajowej i międzynarodowej sieci komunikacyjnej, zarówno w zakresie transportu drogowego, jak i kolejowego. W mieście zlokalizowane są następujące drogi:

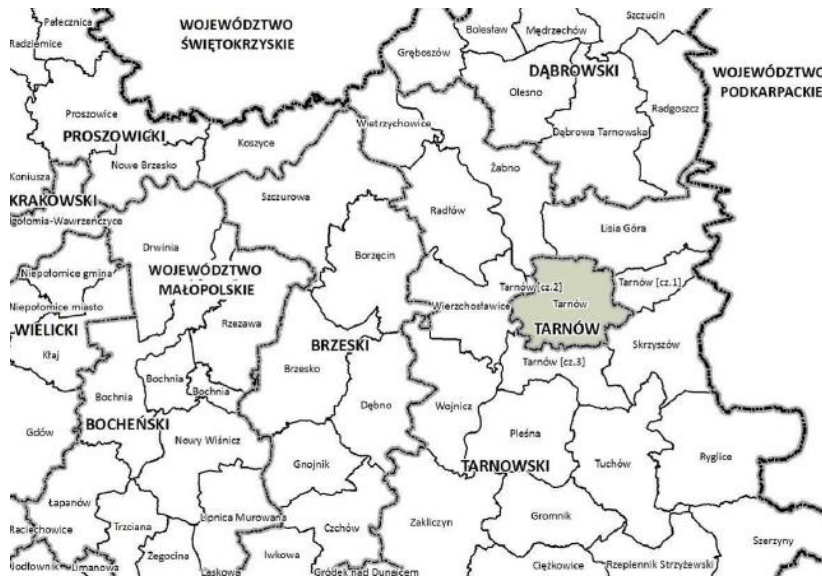
- autostrada A4 (biegnąca od przejścia granicznego z Niemcami do granicy z Ukrainą)
- droga krajowa DK nr 73 (łącząca miasto w kierunku północ-południe, od Kielc do Jasła)
- droga krajowa DK nr 94 (Zgorzelec (przejście graniczne z Niemcami) – Wrocław – Opole – Kraków – Tarnów – Rzeszów – Korczowa (przejście graniczne z Ukrainą))
- droga wojewódzka DW nr 973 (Busko-Zdrój – Nowy Korczyn – Żabno – Tarnów – Wierzchosławice)
- droga wojewódzka DW nr 977 (Tarnów – Tuchów – Gromnik – Zborowice – Moszczenica – Gorlice – Konieczna (przejście graniczne ze Słowacją));

Przez miasto przebiegają także linie kolejowe:

- nr 91 (kierunek wschód-zachód): Kraków Główny – Medyka stanowiąca część pan-europejskiego szlaku E 30,
- nr 96 (kierunek na południe): Tarnów – Muszyna – Leluchów
- nr 115 (kierunek na północ) Tarnów – Szczucin (nieczynna).

Najbliższe lotniska, obsługujące połączenia krajowe i międzynarodowe, znajdują się w odległości ok. 100 km od miasta: w Krakowie Balicach oraz w Jasionce koło Rzeszowa.

Na rysunku poniżej zaprezentowano położenie miasta na tle województwa i na krajowych szlakach komunikacyjnych.

Rysunek 1 Tarnów na tle podziału administracyjnego województwa małopolskiego

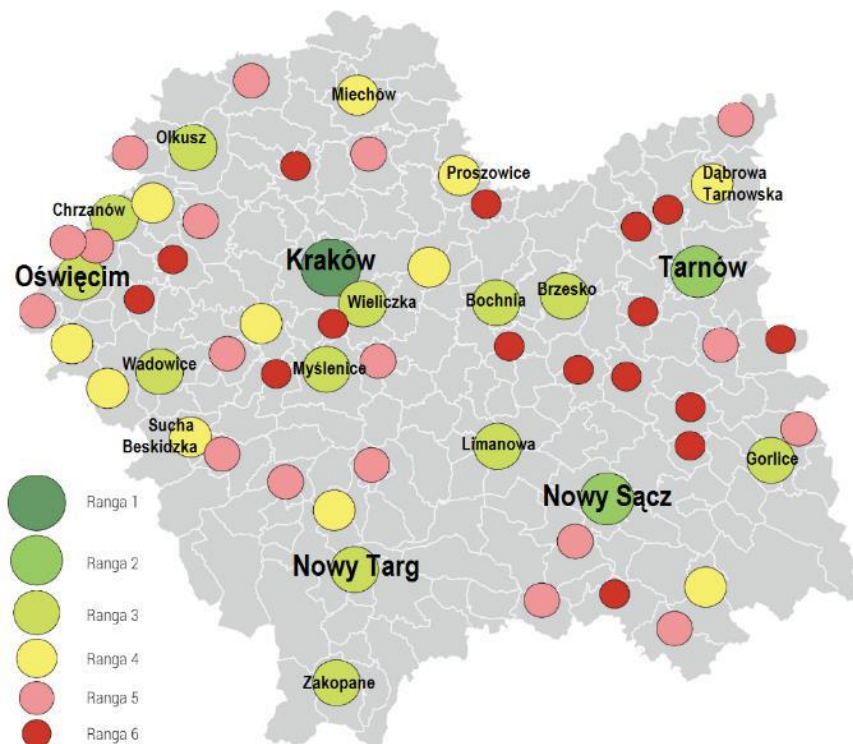
Rysunek 2 Tarnów na tle kraju i głównych szlaków komunikacyjnych

Status miasta i jego obszar funkcjonalny

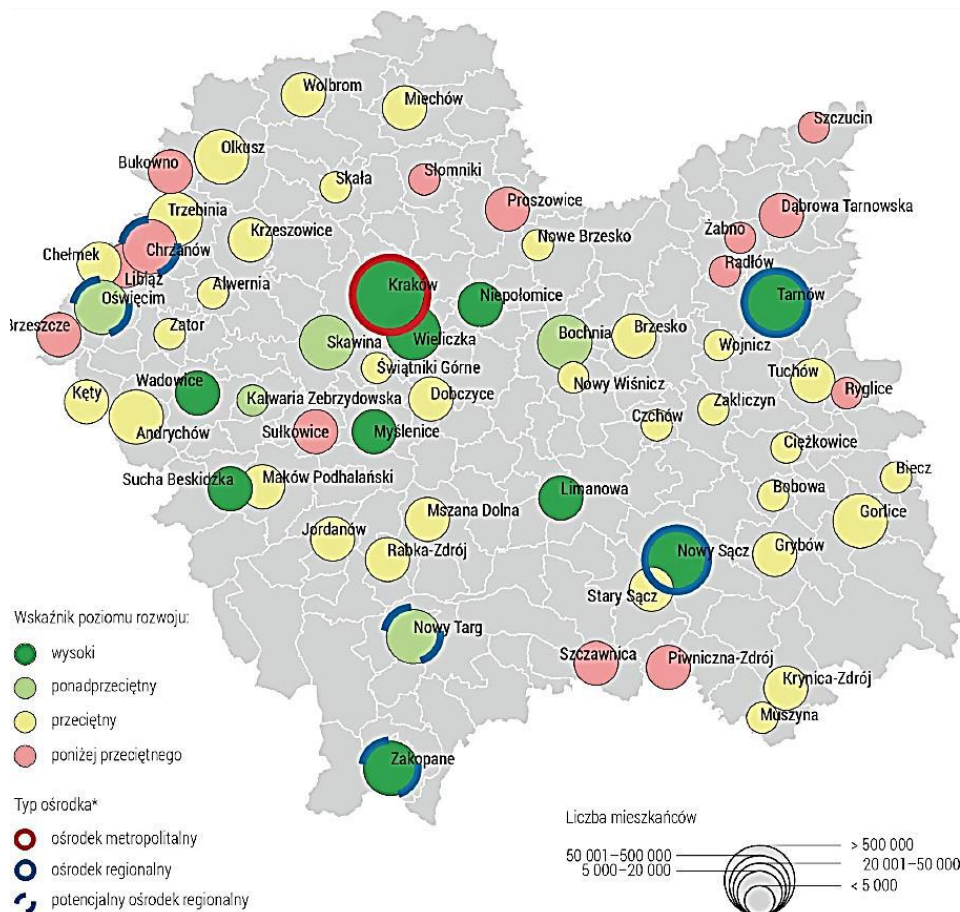
Tarnów jest drugim co do wielkości miastem w województwie małopolskim. Zgodnie z „Koncepcją Zagospodarowania Przestrzennego Kraju do roku 2030”, jako jedyne miasto w Małopolsce miasto posiada status ośrodka regionalnego. W wojewódzkich dokumentach przestrzennych i strategicznych, wskazywane jest jako ośrodek subregionalny.

Rysunek 3 Subregiony w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2010-2020
(Źródło: Strategia rozwoju Województwa Małopolskiego 2010-2020)

Rysunek 4 Miasta w Małopolsce wg rang wyposażenia w instytucje i usługi w 2017 roku
 (Źródło: Binda A., Łobodzińska A., Motak E., Nowak A., Jarząbek B., Poniewierska A., *Miasta województwa małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2018)

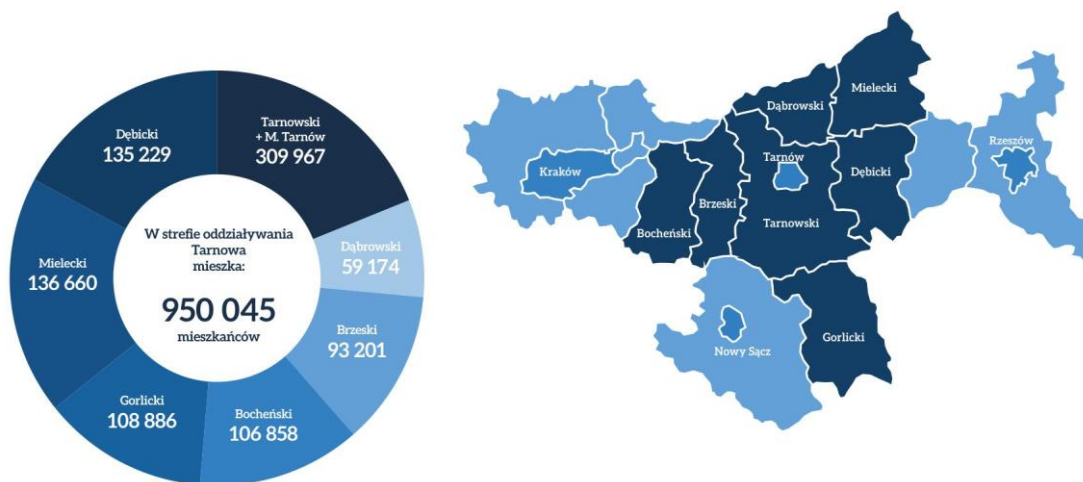

Rysunek 5 Poziom rozwoju ośrodków miejskich w Małopolsce
 (Miasta województwa Małopolskiego - zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2018)

Miasto sąsiaduje z 4 gminami wiejskimi: gm. Tarnów, podzieloną terytorialnie na 3 części, Skrzyszów, Wierzchosławice, Lisia Góra oraz jedną gminą miejsko-wiejską Żabno. Rysunek poniżej prezentuje powyższe relacje.

Tarnów jest wiodącym ośrodkiem w swoim otoczeniu, a jego strefa oddziaływania obejmuje nie tylko otaczający miasto powiat tarnowski, ale także inne małopolskie powiaty, jak dąbrowski, brzeski, bocheński i gorlicki oraz powiaty z województwa podkarpackiego – mielecki i dębicki. Łącznie, w strefie oddziaływania funkcjonalnego miasta znajduje się około 1 mln osób.

Ta silna, szczególnie rola Tarnowa jako stolicy subregionu, tradycyjnie silnie oddziałującego na obszar całego subregionu, implikuje unikalną możliwość upowszechniania efektów projektu, (takich jak upowszechniania, promocji i testowania rozwiązań wypracowywanych w projekcie, dobrych praktyk, narzędzi etc.) w szerokiej skali terytorialnej. Tarnów, ze względu na swą rolę w sieci struktury osadniczej, ma także unikalną, wyjątkową szansę na tworzenie efektywnych rozwiązań sieciowych, pozyskiwanie partnerów, testowanie rozwiązań (o charakterze innowacyjnym, prototypowych) w relatywnie szerokiej skali terytorialnej, przestrzennej. Właśnie ta funkcja Tarnowa stała się jednym z fundamentów rozwiązań, celów, które zostało szerzej opisane w dalszej części projektu.

Rysunek 6 Regionalne oddziaływanie Tarnowa
(opracowanie własne)

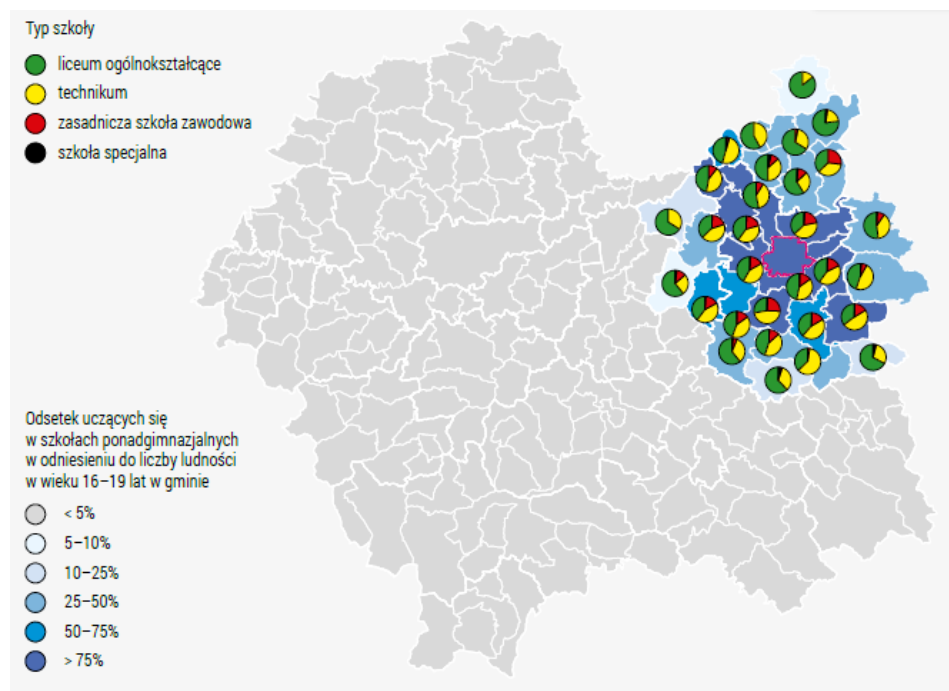
Analiza powiązań funkcjonalnych pozwala na określenie przestrzennego zasięgu oddziaływania miast. Typowymi powiązaniem funkcjonalnymi są szczególnie dojazdy do szkół oraz dojazdy do pracy, gdyż właśnie codzienne dojazdy ludności wskazują na faktycznie występujące przepływy między miastem a jego otoczeniem.

W zakresie dojazdów do szkół, ciężenie obejmuje przede wszystkim dojazdy do szkół ponadpodstawowych.

W roku szkolnym 2017/2018 w tarnowskich szkołach ponadgimnazjalnych uczyła się młodzież z 77 gmin województwa małopolskiego. W placówkach tych ponad 70% stanowiła młodzież spoza Tarnowa.

Najsilniejsze oddziaływanie (ponad 5% dojeżdżających uczniów) zaznacza się w 30 gminach, w tym w 2 gminach powiatu dębickiego w województwie podkarpackim (Czarna i Pilzno) i w 1 gminie w powiecie buskim, w województwie świętokrzyskim (Pacanów). Największy udział dojeżdżających występuje wśród mieszkańców powiatu tarnowskiego (głównie gminy: Lisia Góra, Pleśna, Radłów, Ryglice, Skrzyszów, Tarnów, Wietrzychowice, Wierzchosławice, Żabno), z których ponad 75% wszystkich uczniów w wieku 16–19 lat dojeżdża do tarnowskich szkół ponadgimnazjalnych. W gminach powiatu dąbrowskiego udział uczniów tarnowskich szkół ponadgimnazjalnych mieści się w granicach 25–50%. Ponadto ciężenia do tarnowskich szkół ponadgimnazjalnych zaznaczają się w 4 gminach powiatu brzeskiego (Brzesko, Borzęcin, Dębno i Szczurowa).

Powyższe ciężenia w dużym stopniu wynikają z wcześniejszych powiązań wykształconych w okresie funkcjonowania województwa tarnowskiego.

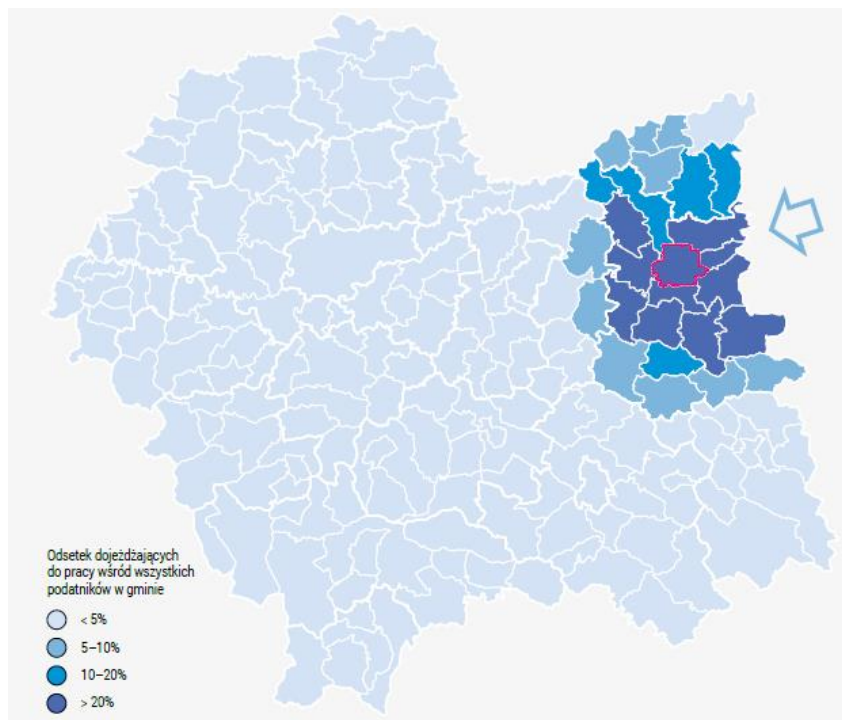
Rysunek 7 Przestrzenny zasięg oddziaływania Tarnowa na podstawie odsetka uczniów uczących w szkołach ponadgimnazjalnych (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego)

Drugim wymiarem obrazującym faktyczne powiązania funkcjonalne są dojazdy do pracy. Tarnów tutaj zalicza się do grupy 10 miast małopolskich, określanych jako „ośrodki dominujące”, cechujące się wysoką liczbą miejsc pracy, a także dużym saldem wyjazdów i przyjazdów do pracy (tj. takich, w których stosunek liczby przyjeżdżających do pracy do danego ośrodka do liczby wyjeżdżających do pracy z danego ośrodka jest wysoki i przekracza wartość 3,0).

Tarnów to drugi pod względem wielkości rynek pracy w Małopolsce. Do miasta dojeżdżają pracownicy ze 167 gmin województwa małopolskiego. Miejski rynek pracy miasta najsilniej wpływa na wschodnią część województwa.

Pracownicy dojeżdżający do Tarnowa stanowią ponad 5% wszystkich płacących podatki w 24 gminach. Największe oddziaływanie Tarnowa (ponad 20% wszystkich podatników dojeżdżających do pracy do Tarnowa) występuje w gminach powiatu tarnowskiego. Wynika to z bardzo dobrego skomunikowania miejscowości powiatu z Tarnowem, także środkami komunikacji publicznej. Ponad 30% dojeżdżających do Tarnowa spośród wszystkich podatników występuje w gminie Lisia Góra, Pleśna, Skrzyszów i Wierzchosławice. Odsetek ten jest najmniejszy w gminach położonych w południowej części powiatu (Zakliczyn, Ciężkowice, Rzepiennik Strzyżewski, Szerzyny) ze względu na oddalenie od Tarnowa, ale też oddziaływanie innych rynków pracy. Tarnowski rynek pracy wykazuje też duże oddziaływanie na gminy powiatu dąbrowskiego, a w szczególności Dąbrowę Tarnowską i Radgoszcz, a także na dwie gminy powiatu brzeskiego – Borzęcin i Dębno.

Poza oddziaływanie wewnątrz województwa małopolskiego, obserwuje się również oddziaływanie na zachodnie gminy z woj. podkarpackiego, głównie gminy powiatu dębickiego. Podobnie jak w przypadku dojazdów do szkół, ciężenie te wynika z relatywnej bliskości miasta z tymi gminami i wciąż istniejących powiązań gospodarczych z okresu istnienia województwa tarnowskiego.

Rysunek 8 Dojazdy do pracy do Tarnowa

(Źródło: *Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju*, Kraków 2018, *Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego*)

Miasto prowadzi współpracę okolicznymi partnerami w zakresie świadczenia usług publicznych. M. in., największa co do wielkości spółka komunalna - Tarnowskie Wodociągi Sp. z o.o. - prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Tarnowa i sąsiednich gmin, zapewniając ciągłość dostawy wody o odpowiedniej jakości oraz niezawodnego odprowadzania ścieków. W 2019 r. tarnowskie MPK Sp. z o.o. świadczyło usługi na obszarze trzech gmin. Z ogólnej liczby kilometrów na liniach tarnowskiej komunikacji miejskiej wykonanych zostało:

- na terenie Gminy Miasta Tarnowa: - 3 617 157,8 km,
- na terenie Gminy Tarnów: - 609 162,7 km,
- na terenie Gminy Lisia Góra: - 56 737,6 km,
- na terenie Gminy Pleśna: - 41 639,2 km

Miasto zakłada współpracę z okolicznymi gminami, nie tylko w „typowych” obszarach funkcjonowania samorządu jak transport publiczny, gospodarka odpadami, wodociągi i kanalizacja, gdzie spółki miejskie świadczą usługi dla okolicznych sąsiadów Tarnowa.

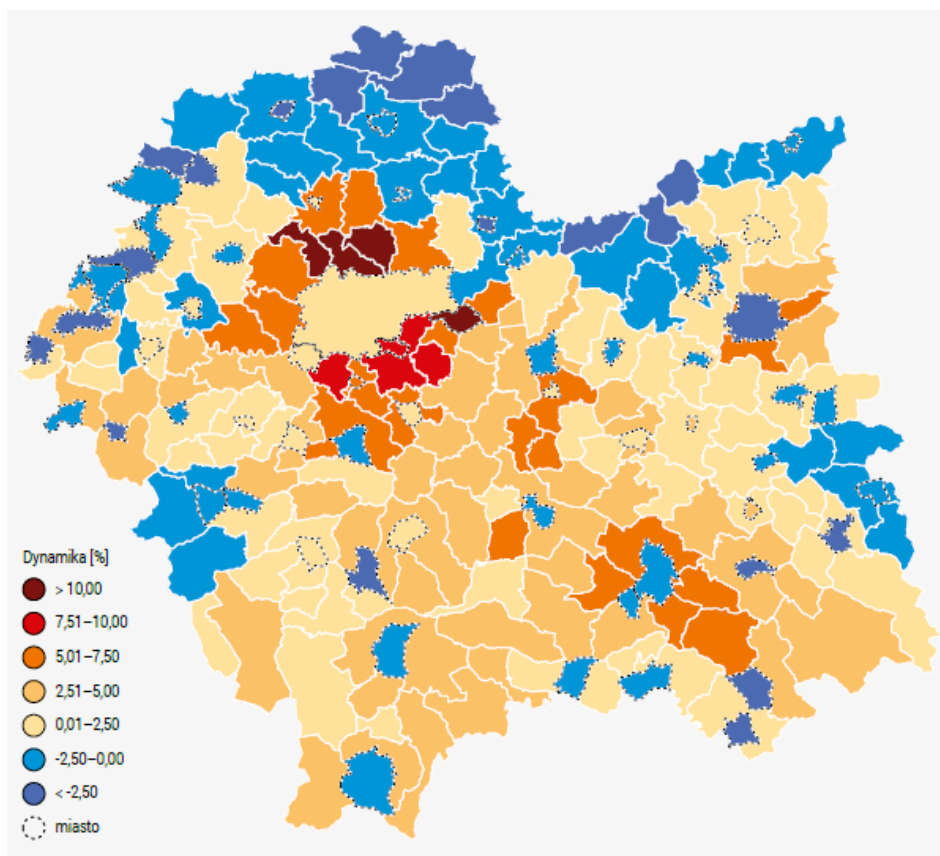
Potencjał Tarnowa to również szersza współpraca w aglomeracji. Od 2015 r., Tarnów jako stolica subregionu tarnowskiego pełni funkcję lidera, kreując oraz koordynując współpracę w zakresie promocji oraz oferty inwestycyjnej.

Tarnów wspólnie z 11 gminami (Lisia Góra, Pleśna, Radłów, Ryglice, Skrzyszów, Tarnów, Tuchów, Wierzchosławice, Wietrzychowice, Wojnicz, Żabno) prowadzi bliską współpracę, czerpiąc z potencjału partnerów. Rozwój gospodarczy oraz promocja proinwestycyjna to priorytety działalności. Pozycja lidera subregionu pozwala również na wykorzystanie jednego z najważniejszych czynników, z punktu widzenia wyboru miejsca inwestycji lub ulokowania działalności, czyli kapitału ludzkiego. Potencjał ludzki aglomeracji tarnowskiej to ponad 260 tys. mieszkańców, z czego kilkadziesiąt tysięcy odwiedza Tarnów każdego dnia, korzystając z oferty: edukacyjnej, ochrony zdrowia, zakupowej i zawodowej. Rysunek poniżej prezentuje w formie graficznej gminy współpracujące w ramach porozumienia.

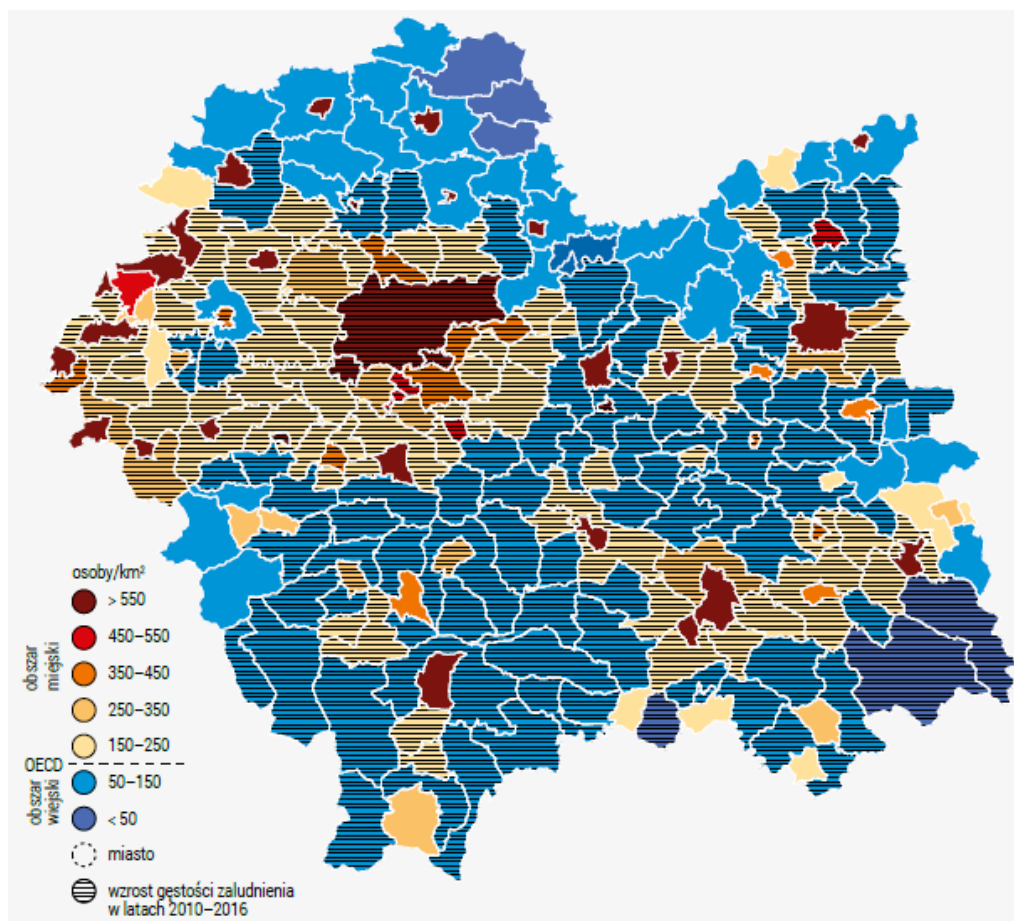

Rysunek 9 Gminy Aglomeracji Tarnowskiej
(opracowanie własne)

Występujące powiązania funkcjonalne wzmacniane są dodatkowo przez widoczną w otoczeniu Tarnowa w XXI w. suburbanizację, która jest zjawiskiem wielowymiarowym. W wymiarze demograficznym opisują ją takie trendy na obszarach podmiejskich, jak: wzrost gęstości zaludnienia, wzrost liczby mieszkańców (większy niż w mieście centralnym) oraz dodatnie saldo migracji. Analiza pokazuje, że zjawiska te zachodzą w najbliższym otoczeniu Tarnowa, gdzie wysoka dynamika wzrostu liczby ludności widoczna jest na obszarze gminy Tarnów, i w nieco mniejszym stopniu, gmin Lisia Góra i Skrzyszów, co ilustrują poniższe rysunki – dynamiki zmian liczby ludności oraz zmian w gęstości zaludnienia.

Rysunek 10 Małopolska - dynamika zmian liczby mieszkańców w latach 2010–2016
 (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego)

Rysunek 11 Małopolska - gęstość zaludnienia w 2016 roku i zmiany jej wartości w latach 2010-2016
(Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego)

Warto zauważyć, że mimo silnego trendu depopulacyjnego w samym Tarnowie (co szerzej zostało omówione w dalszej części dokumentu), w 2020 r. liczba mieszkańców tak określonej obszarowo aglomeracji nieznacznie zwiększyła się w stosunku do 1996 r. o około 3 tys. mieszkańców do poziomu ok. 263 tys. (dane GUS¹).

Miasto jest liderem partnerskich projektów realizowanych z gminami z obszaru aglomeracji. M. in. jest pomysłodawcą realizacji projektu „Centrum Usług Wspólnych”, do którego włączyło się 21 partnerów z subregionu tarnowskiego: powiat tarnowski oraz gminy: Bolesław, Ciężkowice, Dąbrowa Tarnowska, Gnojnik, Gręboszów, Iwkowa, Mędrzechów, Olesno, Pleśna, Radłów, Ryglice, Skrzyszów, Szczucin, Szczurowa, Szerzyny, Tuchów, Wierzchosławice, Wojnicz, Zakliczyn i Żabno. Centrum Usług Wspólnych to projekt, który integruje platformy samorządowe i usprawnia przepływ informacji pomiędzy

¹ Uwaga metodyczna: wszędzie, gdzie w tekście pojawia się odwołanie do „danych GUS”, należy przez to rozumieć dane Głównego Urzędu Statystycznego, dostępne poprzez stronę <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (Bank Danych Lokalnych)

urzędami i ich wydziałami. Głównym celem projektu jest ujednoczenie i unowocześnienie systemów przechowywania danych, ich przetwarzania, obróbki, udostępniania i wymiany.

Oprócz powyższych dziedzin realizowane są wspólne działania w ramach Tarnowskiej Organizacji Turystycznej.

Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska

W 2021 r. doszło do rozszerzenia współpracy miasta z okolicznymi gminami. W sierpniu tego roku zarejestrowane zostało Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska, w którego skład wchodzi następujące miasta i gminy: Tarnów, Powiat Tarnowski, Dąbrowa Tarnowska, Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów, Zakliczyn, Wojnicz, Żabno, gmina Tarnów, Skrzyszów, Pleśna, Lisia Góra, Wietrzychowice, Wierzchosławice, Szerzyny, Rzepiennik Strzyżewski.

Idea powołania Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska zrodziła się w 2019 roku. Konkretnie działania rozpoczęły się na początku 2020 roku, ale zahamował je marcowy wybuch pandemii. Powrót do tematu nastąpił jesienią 2020 roku i w październiku przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego w Krakowie wszystkim zainteresowanym zaprezentowali Miejskie Obszary Funkcjonalne w Małopolsce ze szczególnym uwzględnieniem tarnowskiego.

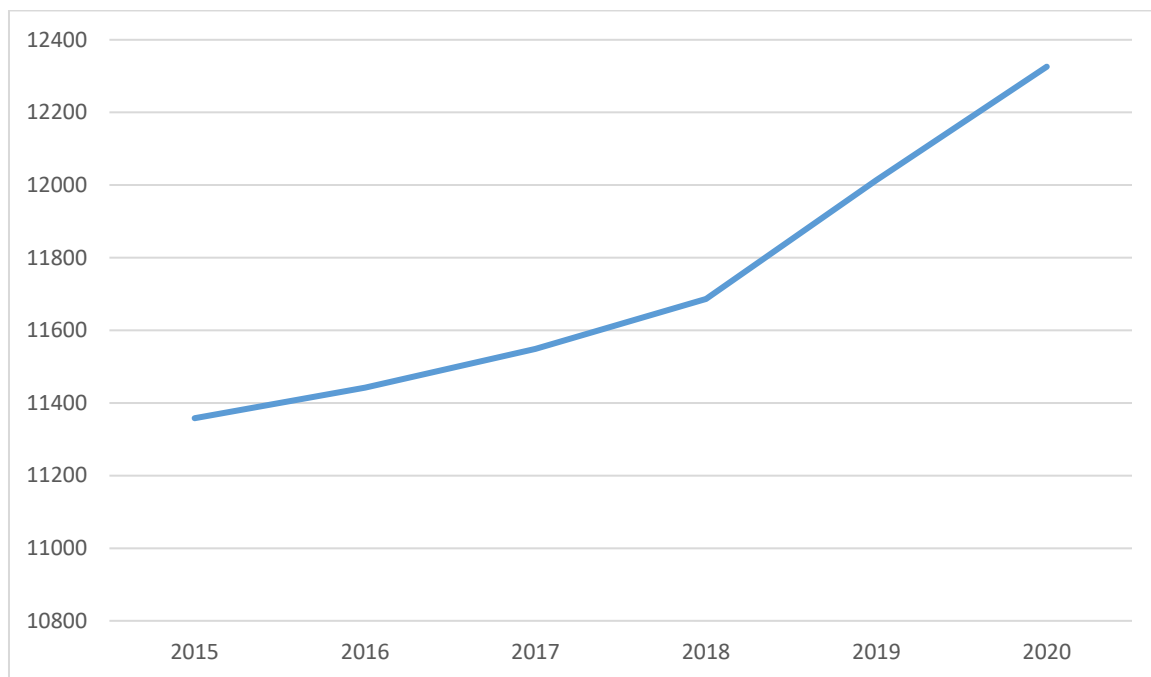
Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska koncentrować się będzie przede wszystkim na współpracy miasta i gmin w ramach tzw. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, aby móc wspólnie wykorzystać unijne środki w nadchodzącej perspektywie finansowej.

Podstawowym celem działania stowarzyszenia jest wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz reprezentowanie i obrona wspólnych interesów jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego Tarnowa w realizacji zadań wykonywanych przez związek ZIT.

Gospodarka

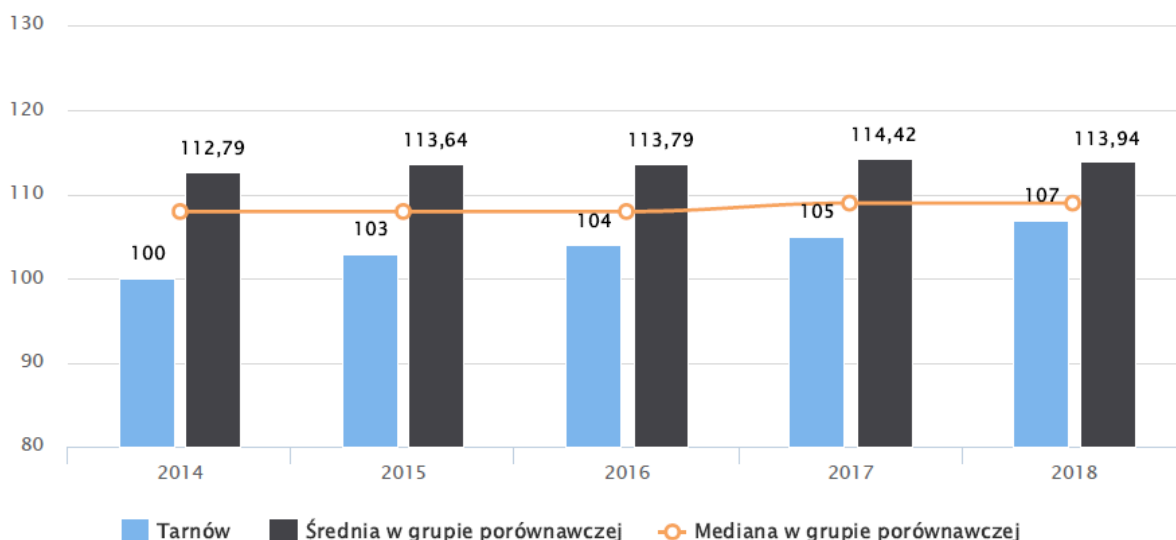
Tarnów jest miastem o długoletnich tradycjach gospodarczych. Miasto jest głównym ośrodkiem wschodniej części województwa małopolskiego, pełni szereg funkcji o znaczeniu regionalnym i ponadlokalnym, oddziałując na swoim najbliższym obszarze funkcjonalnym na ponad 400 tys. mieszkańców.

Na koniec 2020 r. w mieście zarejestrowanych było 12 326 przedsiębiorstw. Za pozytywny należy uznać fakt, że ogólna liczba przedsiębiorstw stabilnie wzrasta. Dane statystyczne dot. liczby firm, za lata 2015-2020, przedstawiają się następująco:

Wykres 1 Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw (dane własne UMT)

Mimo, że wartość powyższa wykazuje trend rosnący, to jednak w porównaniu do innych miast na prawach powiatu (grupa porównawcza) relacja liczby przedsiębiorstw do liczby ludności wypada poniżej średniej, co ilustruje wykres poniżej.

Wykres 2 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

W strukturze przedsiębiorstw wg PKD 2007 dominują sekcja G „Handel hurtowy i detaliczny; Naprawa pojazdów Samochodowych”, sekcja M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, sekcja F „Budownictwo”. Poza nimi wyróżniają się także sekcje C, Q S i T, czyli przetwórstwo przemysłowe, opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz pozostała działalność usługowa. W okresie 2010-2020 w strukturze przedsiębiorstw nie doszło do istotnych przesunięć, zwraca natomiast uwagę spadek ilościowy firm z obszaru handlu (-15%), natomiast relatywnie wysoki ich wzrost w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (+23%) i informacji i komunikacji (+45%).

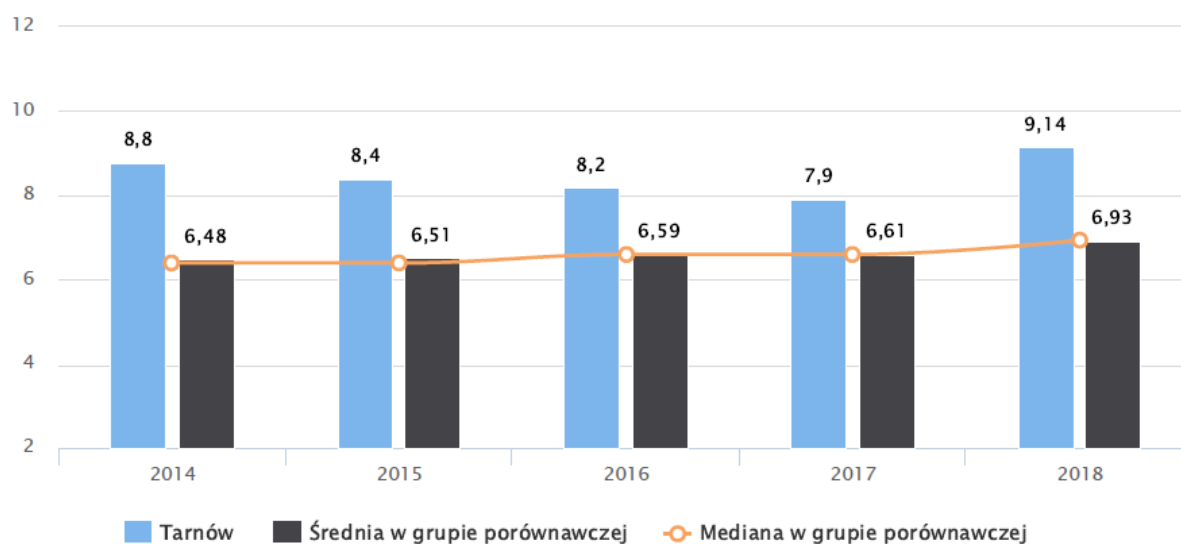
W tabeli poniżej przedstawiono liczbę podmiotów funkcjonujących w poszczególnych branżach.

Branża	31.12.2020
Przetwórstwo przemysłowe	953
Budownictwo	1357
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów	2682
Transport i gospodarka magazynowa	731
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	275
Informacja i komunikacja	439
Finanse i ubezpieczenia	398
Obsługa rynku nieruchomości	638
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1509

Usługi administrowania i działalność wspierająca	395
Edukacja	489
Opieka zdrowotna	1028
Kultura, rozrywka i edukacja	280
Pozostała działalność usługowa	986
Pozostałe branże	166
Ogółem	12 326

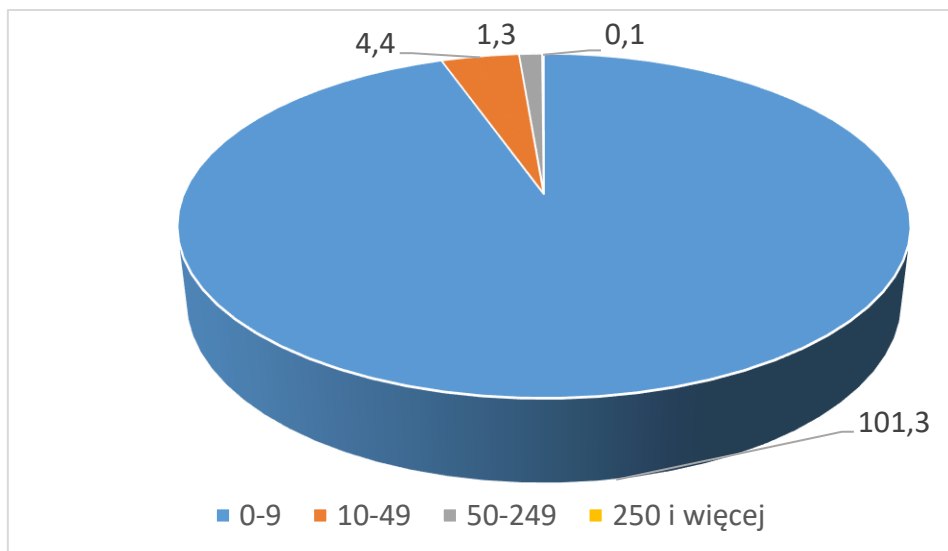
Tabela 2 Podmioty funkcjonujące w poszczególnych branżach
(dane GUS)

Za pozytywny należy wyznaczyć relatywnie wysoki udział rejestrowanych nowych podmiotów z sektora kreatywnego.

Wykres 3 Udział nowo zarejestrowanych podm. sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) - średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Pod względem wielkości zdecydowanie dominują firmy małe, zatrudniające do 9 osób.

Wykres 4 Podmioty wg klas wielkości na 1000 mieszkańców ogółem
(opracowanie własne na bazie danych GUS)

Tarnów jest znaczącym ośrodkiem przemysłowym (z bardzo mocno rozwiniętymi branżami: chemiczną, mechaniczną i elektryczną, oraz rozwijającym się przemysłem precyzyjnym) oraz ośrodkiem o rozwiniętej infrastrukturze informatycznej.

Rozwój gospodarki i przedsiębiorczości, a w szczególności gospodarka oparta na stabilnych, dobrze płatnych miejscach pracy, wykorzystująca nowoczesne technologie, od wielu lat jest jednym z priorytetów prowadzonej polityki samorządowej.

W okresie 2010-2020 podjęto szereg działań wspierających powstawanie nowych podmiotów gospodarczych oraz stworzenie pozytywnego klimatu gospodarczego w mieście, gwarantującego inwestorom atrakcyjne warunki do lokowania w nim swojego kapitału. Przygotowywane tereny inwestycyjne, zwolnienia od podatku wspierające inwestorów, aktywizacja i szkolenia dla działających firm to tylko przykłady realizowanych działań.

W Tarnowie funkcjonują Strefy Aktywności Gospodarczej (Park Przemysłowy „Mechaniczne”, Zielony Park Przemysłowy „Kryształowy”, „Piaskówka-komunalna”, Park Przemysłowy „Czysta I” i „Czysta II”) oraz Inkubator Przedsiębiorczości. Łącznie prowadzi w nich działalność ok. 80 podmiotów gospodarczych, reprezentujących branże: budowlaną, przetwórstwa drzewnego, konstrukcji stalowych, usługową, przetwórstwa metali, elektryczną, spożywczą, logistyczną, chemiczną, przetwórstwa tworzyw sztucznych, poligraficzną, informatyczną, automatyki i mechatroniki.

Część powyższych obszarów wchodzi w skład Tarnowskiej Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSE), na której przedsiębiorcy mogą uzyskać pomoc publiczną przyznawaną w formie zwolnienia od podatku dochodowego. Warunkiem niezbędnym do uzyskania pomocy publicznej jest pozyskanie zezwolenia od Krakowskiego Parku Technologicznego na prowadzenie działalności gospodarczej na tym terenie. Wysokość pomocy publicznej jest zróżnicowana ze względu na wielkość firmy.

W celu profesjonalnej i sprawnej obsługi inwestorów w Tarnowie funkcjonuje instytucja otoczenia biznesu² - Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A, której działania ukierunkowane są na tworzenie korzystnych warunków i klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości oraz konsolidację wszystkich rozproszonych terenów inwestycyjnych w mieście. Spółka zarządza obecnie terenami inwestycyjnymi o powierzchni blisko 61 hektarów, ulokowanymi w SAG oraz parkach przemysłowych. Zasadniczym celem Spółki jest oferowanie na dogodnych warunkach tych terenów dla inwestorów, a także systematyczne pozyskiwanie nowych, modernizację niezbędnej infrastruktury, celem zaspokojenia potrzeb przedsiębiorców.

Powyższy potencjał miasta wzmocniony jest poprzez współpracę w ramach aglomeracji tarnowskiej. Na swoim obszarze funkcjonalnym Tarnów pełni funkcję lidera, kreując oraz koordynując współpracę w zakresie promocji oraz oferty inwestycyjnej. Współpraca ta pozwala również na wykorzystanie jednego z najważniejszych czynników, z punktu widzenia wyboru miejsca inwestycji lub ulokowania działalności, czyli kapitału ludzkiego.

Na obszarze miasta działa Inkubator Przedsiębiorczości, w którym firmy, działające na rynku nie dłużej niż 2 lata, mogą wynająć powierzchnie biurowe oraz produkcyjno-magazynowe po preferencyjnych cenach. Jest to największy tego typu obiekt w Małopolsce, zlokalizowany w Strefie Aktywności Gospodarczej, administrowany przez Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A., który zapewnia przedsiębiorcom kompleksową opiekę i pełne wsparcie na każdym etapie procesu inwestycyjnego. Powierzchnia przeznaczona dla przedsiębiorców to 8 304,16 m² w części produkcyjnej i 2 119,54 m² przestrzeni biurowej. Według stanu na dzień 31.12.2020 r., obiekt był w 80,75% zagospodarowany w części produkcyjno-usługowo-magazynowej i w 87,48% w części biurowej.

Rok 2020 to również drugi rok, kiedy pierwsi najemcy zakończyli okres inkubacji, zwalniając wynajmowaną powierzchnię, co pozwoliło na przyjęcie nowych firm, potrzebujących wsparcia. W 2020 r. TKP S.A. uruchomił także kolejny park przemysłowy, zlokalizowany tym razem w gminie Żabno – Park Przemysłowy „Niedomice”, który w stosunkowo krótkim okresie czasu został zagospodarowany przez jedną z tarnowskich firm.

Należy zauważyć, że Tarnów zajął drugie miejsce w całej Polsce w rankingu badającym potencjał dla rozwoju sektora nowoczesnych usług dla biznesu. W rankingu wzięto pod uwagę m.in. analizę danych diagnozujących sytuację poszczególnych miast pod kątem ich atrakcyjności inwestycyjnej dla sektora nowoczesnych usług biznesowych (BPO/SSC/IT/R&D). W kategoriach tj. Kapitał ludzki, Polityka

² W mieście funkcjonują następujące instytucje otoczenia biznesu:

- 1) Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie
- 2) Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Tarnowie
- 3) Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Tarnowie
- 4) Polskie Stowarzyszenie Chrześcijańskich Przedsiębiorców Koło w Tarnowie
- 5) Powszechna Agencja Handlowa w Tarnowie
- 6) Małopolska Izba Rolnicza w Tarnowie
- 7) Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A.
- 8) Naczelna Organizacja Techniczna - Rada w Tarnowie
- 9) Punkt Informacyjny FEM (Fundusze Europejskie w Małopolsce) w Tarnowie
- 10) Fundacja im. Hetmana Jana Tarnowskiego
- 11) Biuro Terenowe Fundacji Rozwoju Regionu Rabka w Tarnowie
- 12) Rada Gospodarcza przy Prezydencie Miasta Tarnowa
- 13) Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miasta Tarnowa

proinwestycyjna, Dostępność transportowa, Tarnów mieści się w ścisłej czołówce zestawień (miejsca 1-3).

Pozycja w rankingu dotyczącym wartości syntetycznego wskaźnika potencjału miast średnich dla inwestycji BPO/SSC/IT/R&D mogłaby być lepsza, jednak niskie wartości w dwóch kategoriach tj.: Infrastruktura dla sektora (9 miejsce), a co za tym idzie także w rankingu pn. Zatrudnienie w sektorze (4 miejsce), zaniżają wartość wskaźników, które mają znaczący wpływ na ogólną ocenę wskaźnika syntetycznego (waga ocen odpowiednio 15 % oraz 10 %).

Mając powyższe na uwadze należy zaznaczyć, iż ważnym aspektem dla Tarnowa jest rozwijanie się we wszystkich kategoriach, ale szczególnie jednak priorytetem powinny być dwie wspomniane kategorie, w których miasto zajmuje niższe pozycje. W najbliższych latach priorytetem winna być m.in. budowa odpowiedniej infrastruktury dla tego sektora.

Najistotniejszym czynnikiem determinującym rozwój miasta jest kapitał ludzki, będący wynikiem tradycji gospodarczych, które wywarły duży i pozytywny wpływ na wykształcenie i umiejętności mieszkańców miasta. Dlatego też w mieście prowadzone są różnorodne działania wspierające przedsiębiorczość jego mieszkańców.

Obecnie dużym zainteresowaniem przedsiębiorców cieszy się uruchomiona w mieście Darmowa E-biznesowa Strefa Kreatywności (DESK), która oferuje do dyspozycji firm i freelancerów, nieposiadających własnego zaplecza, darmową powierzchnię biurową i konferencyjną z dostępem do Internetu. Z DESK-u korzystać może każdy, kto prowadzi działalność gospodarczą, potrzebuje spokojnego miejsca do pracy lub chce przeprowadzić szkolenie czy też zorganizować spotkanie biznesowe.

W mieście cyklicznie realizowane są także szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców, dotyczące nowoczesnych rozwiązań e-marketingu, e-handlu, social mediów, działalności eksportowej oraz ochrony własności intelektualnej. Oferta ta uzupełniona jest poprzez organizację dużych wydarzeń o charakterze gospodarczym, jak np. kolejne edycje Forum Inwestycyjnego. Wybuch pandemii SARS-CoV-2, w 2020 r., oprócz wpływu na dochody i wydatki samorządów zmienił także wymiar miejskich strategii rozwoju biznesu. Zadania, dotąd z powodzeniem realizowane stacjonarnie, trzeba było przenieść do Internetu, nie tracąc przy tym na ich atrakcyjności oraz efektach.

Samorząd istotnie wspiera i promuje firmy, które opracowują i wdrażają nowatorskie rozwiązania i pomysły. W ramach konkursu Tarnowska Innowacja, organizowanego przez Prezydenta Miasta Tarnowa, każdego roku podczas uroczystej gali prezentowane są projekty stworzone przez mieszkańców i przedsiębiorców z Tarnowa. Doceniana jest również tarnowska młodzież za najlepsze projekty biznesowe w konkursie Tarnowski Junior Biznesu, w którym do tej pory udział wzięło ponad 90 uczniów. Natomiast w ramach dotychczasowego Forum Inwestycyjnego miasto było współfundatorem nagród w konkursie Startup Award, w którym nagradzane są nowatorskie pomysły z dziedziny innowacji stosowanych przez polskich przedsiębiorców.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców - rynek pracy

Główny potencjał rozwojowy płynie z położenia w korytarzu gospodarczym Kraków- Rzeszów, na skrzyżowaniu dróg prowadzących do granicy z Ukrainą i Słowacją.

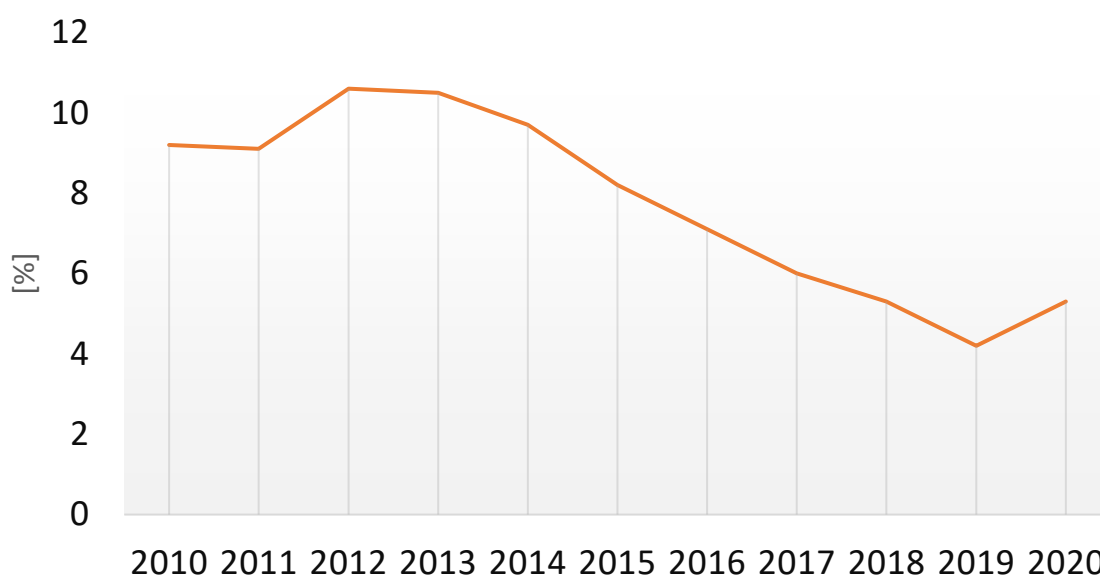
Niestety, mimo wzrastającej od kilkunastu lat liczby przedsiębiorstw lokalny system gospodarczy wciąż jest mało atrakcyjny dla pracownika – szczególnie pod względem wysokości wynagrodzeń i możliwości rozwoju.

Oddalenie położonego przy autostradzie A4 Tarnowa o ok. 80 km o dużych ośrodków wojewódzkich, powoduje „wysysanie” zasobów ludzkich przez atrakcyjniejsze ofert z firm w Krakowie i Rzeszowie.

Rozwinięty i zrównoważony rynek pracy stanowi podstawę dla rozwoju ekonomicznego lokalnej gospodarki. Jego atrakcyjność jest jednym z głównych czynników determinujących chęć osiedlania się mieszkańców w danym miejscu. Wpływa on także na skalę popytu na dobra produkowane przez lokalną gospodarkę.

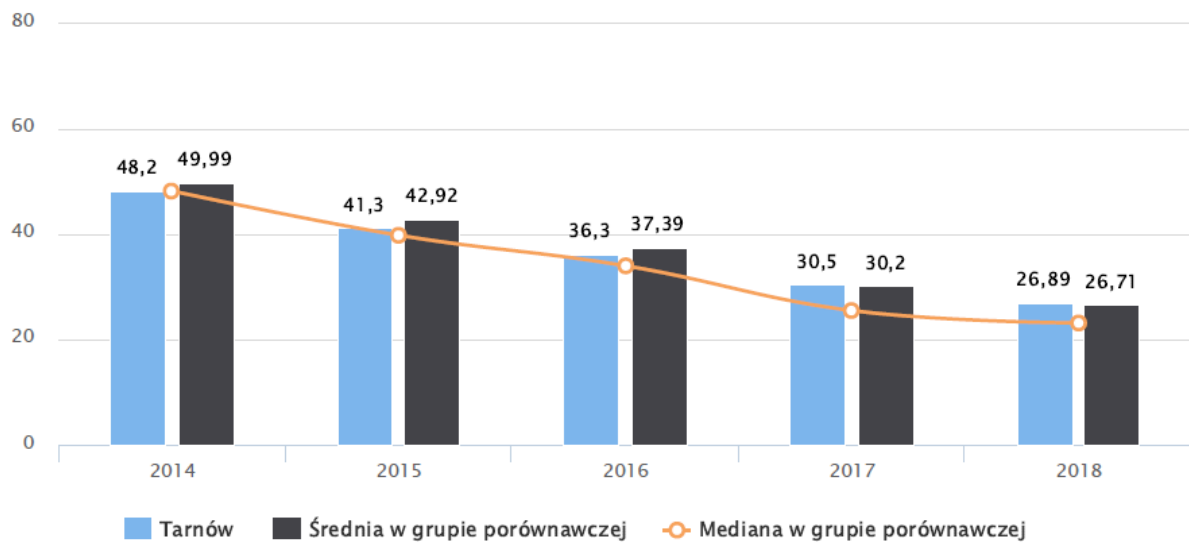
Istotne jest by istniejące miejsca pracy były stabilne, gwarantowały możliwości rozwoju i osiągnięcia akceptowalnych dochodów. Takie podejście wymaga jednak wzrostu reprezentacji sektorów rozwojowych wśród lokalnej gospodarki.

Należy zauważyć, że rozwijająca się przedsiębiorczość pozytywnie wpływa na lokalny rynek pracy i sprawia, że stopa bezrobocia, która w Tarnowie na koniec 2020 r. wyniosła 5,3% wykazuje trend spadkowy średnim terminie, chociaż na przestrzeni 2020 roku wzrosła o 1,1 punktu procentowego. Średnia stopa bezrobocia w Małopolsce wynosiła 5,3% i w ciągu 2020 roku wzrosła o 1,2 punktu procentowego. Natomiast stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 6,2% i była o punkt procentowy wyższa niż w końcu 2019 roku.

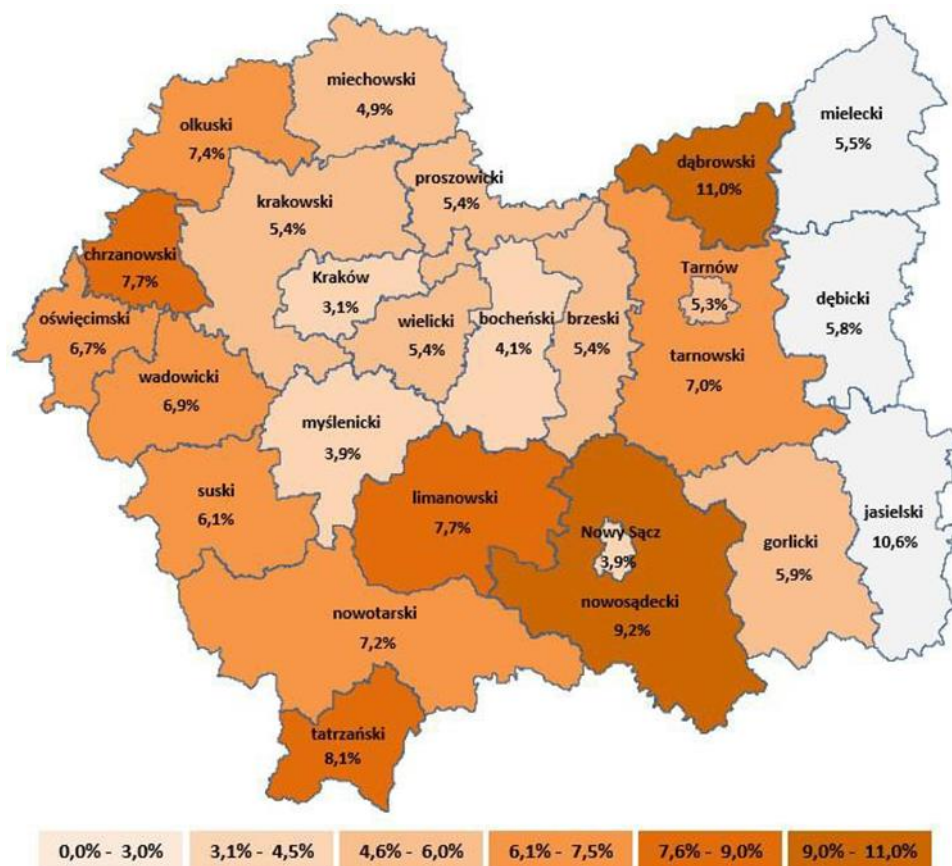
Wykres 5 Stopa bezrobocia w Tarnowie okresie 2010-2020
(dane własne - Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie)

Spadek stopy bezrobocia jest typowym zjawiskiem dla miast powiatowych, co ilustruje wykres poniżej,

Wykres 6 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>³)

³ Określenie „grupa porównawcza” ujęte na wykresach bazujących na danych Monitora Rozwoju Lokalnego (<https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>) obejmuje miasta na prawach powiatu.

Wykres 7 Stopa bezrobocia w powiatach w Małopolsce
(źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie)

Na koniec grudnia 2020 roku bez pracy pozostawało 2963 mieszkańców Tarnowa. W 2020 roku liczba bezrobotnych zwiększyła się o 26,9% tj. o 629 osób z 2 334 osób w grudniu 2019 r. do 2 963 osób na koniec grudnia 2020 r. Jest to pierwszy rok wzrostu bezrobocia po siedmiu latach spadków.

Z analizy sytuacji na tarnowskim rynku pracy wynika, że wzrost bezrobocia zaobserwowany w 2020 roku, który przypadał na okres pandemii COVID-19, nie był spowodowany większą liczbą rejestracji w urzędzie, ale zdecydowanie mniejszym odpływem

bezrobotnych. W porównaniu do 2019 roku liczba podjęć pracy w roku 2020 była o 213 osób niższa, a liczba wyłączeń z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy była niższa aż o 745 osób. Jest to skutek zmiany sposobu obsługi osób bezrobotnych, która nastąpiła w czasie powszechnej izolacji, gdy zrezygnowano z kontaktów bezpośrednich, na rzecz obsługi telefonicznej i on-line przez internet.

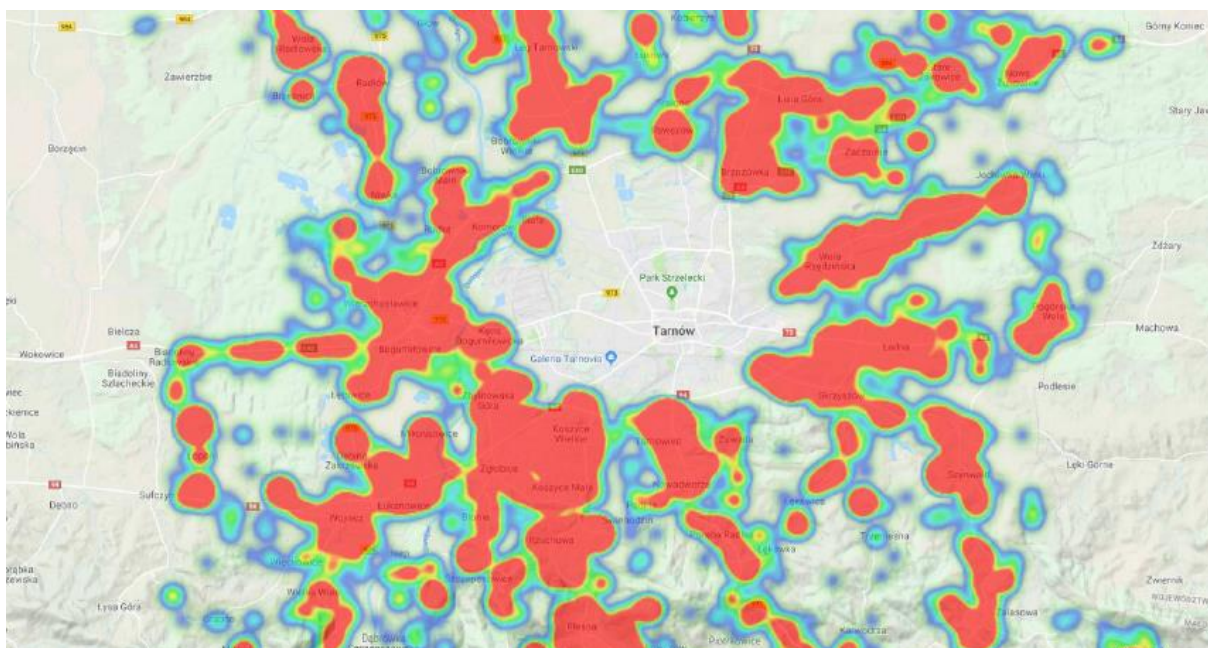
Po wzroście liczby bezrobotnych w styczniu i lutym, w marcu nastąpił spadek do 2 514 osób i był to najniższy stan bezrobotnych w 2020 roku. Od kwietnia do sierpnia bezrobocie ponownie wzrosło. Kolejne trzy miesiące przynoszą znowu spadek liczby bezrobotnych. W grudniu bezrobocie wzrosło i ostatecznie osiągnęło poziom 2 963 osób – najwyższy stan bezrobotnych w 2020 r.

Na tarnowskim rynku pracy w 2020 roku wystąpiły następujące zjawiska:

1. Wzrost bezrobocia o 629 osób, do poziomu 2963 osoby;
2. Stopa bezrobocia w trakcie roku wzrosła o 1,1 punktu procentowego do poziomu 5,3%, na koniec grudnia 2020 r.;
3. Na przestrzeni 2020 roku od pracodawców z Tarnowa wpłynęło 3 829 (w całym regionie 6 910) miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej;
4. Zmniejszyła się liczba bezrobotnych rejestrujących się w ciągu 2020 roku w porównaniu do roku 2019. W 2020 roku zarejestrowały się 3 823 osoby tj. o 505 mniej niż w 2019 roku;
5. Zmniejszyła się liczba osób wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych. W 2019 roku liczba wyłączonych z ewidencji to 4 927 osób. W 2020 roku wyłączono 3 194 osoby, czyli 1 733 osoby mniej;
6. Spośród wyłączonych z ewidencji w 2020 roku pracę podjęło 1 796 osób bezrobotnych, co stanowiło 56,2% osób wyrejestrowanych;
7. Jeden pracodawca z terenu Tarnowa w ramach zwolnień grupowych rozwiązał umowę pracę z trzema pracownikami. Było to o 134 osoby mniej niż w 2019 roku;
8. Zwiększył się odsetek oraz liczba bezrobotnej młodzieży z 7,6% w 2019 roku, do 8,4% w 2020 roku. Na koniec 2020 roku bez pracy pozostawało 249 osób w wieku do 25 lat tj. o 71 osób więcej niż w końcu 2019 roku;
9. Zwiększyła się liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50. roku życia o 77 osób - z poziomu 737 osób w 2019 roku do poziomu 814 osób w 2020 roku. Osoby w wieku powyżej 50 lat stanowiły w końcu 2020 roku 27,5% ogółu bezrobotnych, tj. o 4,1% mniej niż w 2019 roku;
10. Spadła liczba niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy o 7 osób - z poziomu 362 osób w 2019 roku do poziomu 355 osób na koniec 2020 roku.
11. Zwiększyła się liczba długotrwale bezrobotnych o 171 osób - z poziomu 1 313 osób w 2019 roku do poziomu 1 484 osób w 2020 roku. Pomimo wzrostu liczby długotrwale bezrobotnych ich odsetek od ogółu w 2020 roku zmniejszył się o 6,2%. W końcu 2020 stanowili oni 50,1% ogółu bezrobotnych.

Należy zauważyć, że miasto jest źródłem miejsc pracy dla mieszkańców okolicznych gmin. Poniższa mapa⁴ pokazuje miejsca zamieszkania osób z Aglomeracji Tarnowskiej, pracujących na obszarze miasta.

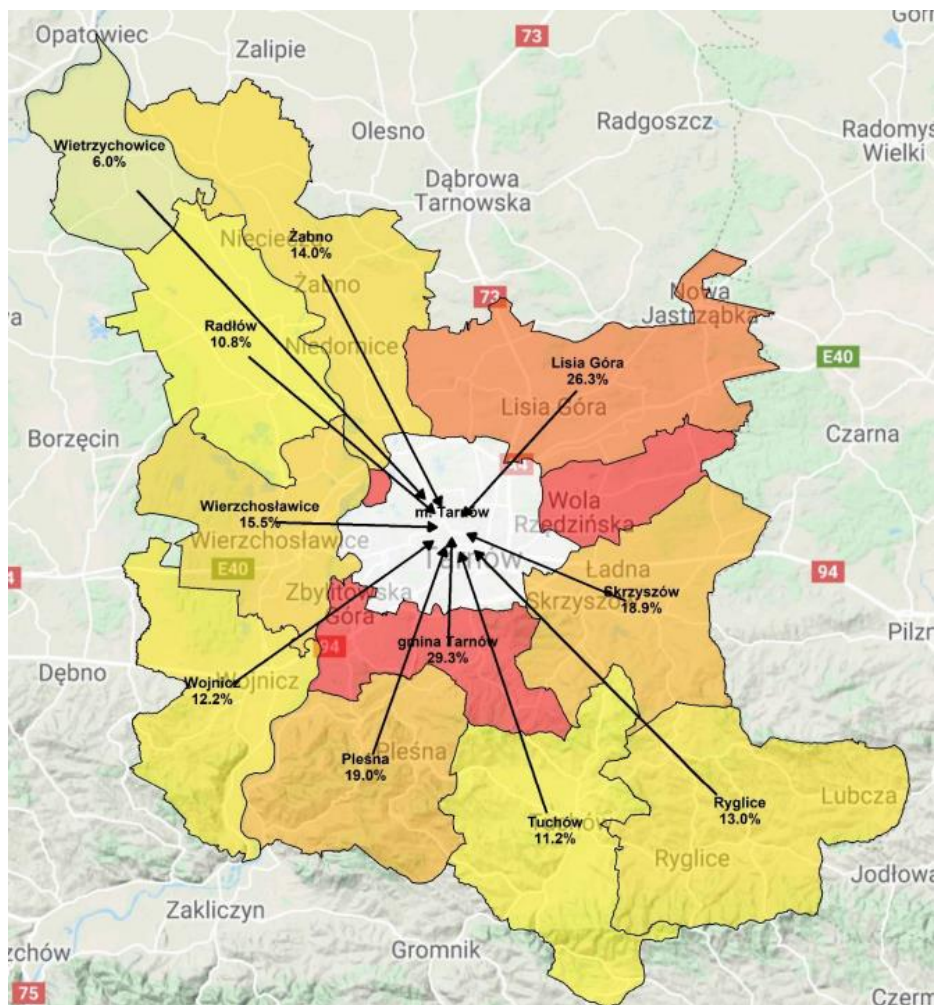
⁴ Analiza przepływu mieszkańców Aglomeracji Tarnowskiej w ramach badań potencjału kapitału ludzkiego w Subregionie Tarnowskim, Selektiv Europe Sp. z o.o., Tarnów, Sierpień 2019

*Rysunek 12 Mapa przedstawiająca miejsca zamieszkania osób z Tarnowa, które pracują na terenie Aglomeracji Tarnowskiej
(Analiza przepływu mieszkańców Aglomeracji Tarnowskiej w ramach badań potencjału kapitału ludzkiego w Subregionie Tarnowskim, Selektiv Europe Sp. z o.o., Tarnów, Sierpień 2019)*

Analizując średni procent mieszkańców okolicznych gmin przemieszczających się do Tarnowa⁵, dostrzega się, że najsilniejsze powiązania występują z gminami: Tarnów (29,3% mieszkańców), Lisia Góra (26,35), Pleśna (19,5) i Skrzyszów (18,9%).

⁵J.w.; okres badania: 01.01.2017-30.06.2019

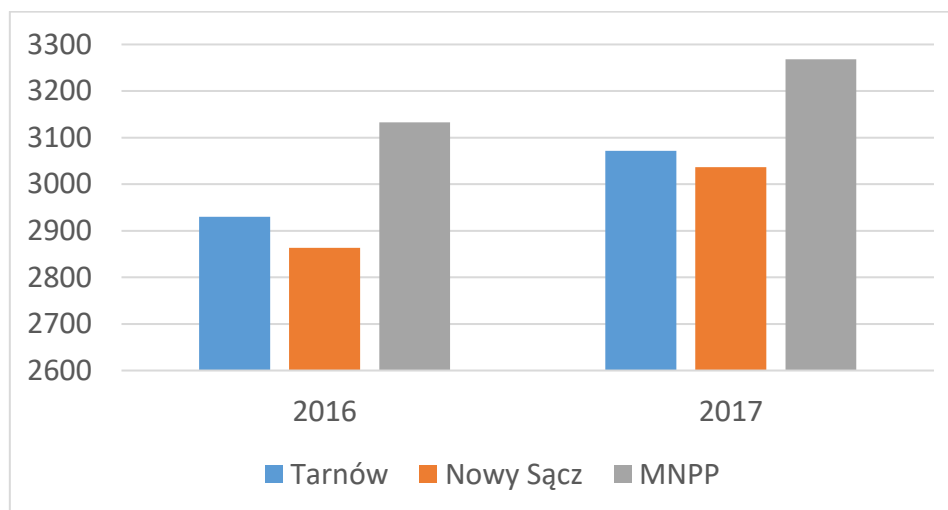
Rysunek 13 Przepływy z Aglomeracji Tarnobrzegskiej do miasta Tarnobrzeg
 (Analiza przepływu mieszkańców Aglomeracji Tarnobrzegskiej w ramach badań potencjału kapitału ludzkiego w Subregionie Tarnobrzegskim, Selektiv Europe Sp. z o.o., Tarnobrzeg, Sierpień 2019)

Na tarnobrzegi rynek pracy coraz mocniej oddziałują okoliczne ośrodki wojewódzkie – z roku na rok coraz większa liczba mieszkańców Aglomeracji Tarnobrzegskiej pracuje w Krakowie i Rzeszowie. W latach 2017-2019 liczba osób pracujących w Krakowie wzrosła z poziomu 9 200 do około 9 400 (przyrost o 2,1%), natomiast w Rzeszowie odpowiednio z 2250 do 2780 (przyrost o 23%). Zwraca uwagę istotne i rosnące oddziaływanie zwłaszcza tego drugiego ośrodka na tarnobrzegi rynek pracy. Wiodący procent pracowników dojeżdżających do tych ośrodków z Aglomeracji Tarnobrzegskiej stanowią pracownicy firm z sektora nowoczesnych usług biznesowych: stanowili oni w 2019 r. odpowiednio w Krakowie 58,6%, a w Rzeszowie 54,5% ogółu.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Tarnobrzegu wynosiło 5629,79 zł, i było wyższe w stosunku do roku 2019 o 7,9%. Wynagrodzenie w Tarnobrzegu było wyższe od średniej dla województwa małopolskiego (5536,07 zł), jak i dla Nowego Sącza (4468,93 zł), niemniej niższe niż w Krakowie (6482,24 zł). Pozytywnej zmianie uległa również relacja średniego wynagrodzenia w Tarnobrzegu w stosunku do średniej krajowej.

Opierając się na powyższych danych można stwierdzić, że oferowane w tarnowskiej gospodarce wynagrodzenie staje się coraz bardziej konkurencyjne w stosunku do innych podobnych ośrodków. Należy jednak zauważyć, że płace monitorowane przez GUS dotyczą firm zatrudniających ponad 9 osób, podczas gdy w małych firmach (dominujących w mieście) średnie zarobki są zwykle niższe.

Powyższą tezę potwierdza to zestawienie porównawcze z innymi miastami na prawach powiatu oraz z trzecim co do wielkości miastem w województwie Małopolsce.

Wykres 8 Mediana wynagrodzeń

(źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego - narzędzie do analiz pogłębionych, monitor.miasta.pl/)

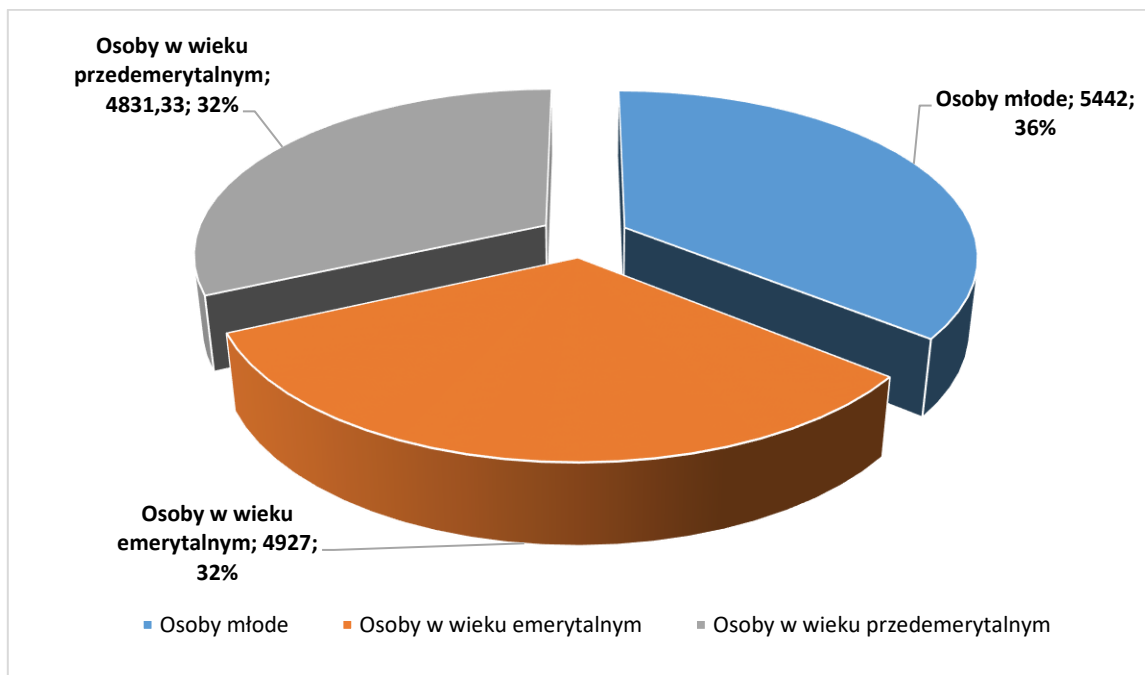
W tym kontekście zastanawiające są rezultaty dokonanego w 2015 r. przez Urząd Miasta badania na próbie 604 tarnowskich przedsiębiorców⁶, z którego wynika, że tylko co czwarte przedsiębiorstwo byłoby w stanie podnieść wynagrodzenia, w sytuacji odpływu pracowników. Decyzji takiej nie podjęłyby aż 1/3 firm, natomiast najwięcej, bo 44%, nie było w stanie jednoznacznie określić, czy takie działania zostałyby podjęte. Ponadto, większość przedsiębiorców (63,9%) przyznała również, że w ich firmie nie istnieje ścieżka kariery dla pracowników. Firmy nie oferują zatem swojej kadrze nabywania nowych umiejętności, po to by pracownicy z czasem mogli obejmować kolejne, lepiej płatne i bardziej odpowiedzialne stanowiska.

⁶ Raport z badań ankietowych tarnowskich przedsiębiorstw, Instytut Badawczy IPC, Tarnów, grudzień 2015 r.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców – źródła i wielkość dochodów

Wykorzystując narzędzie Monitora Rozwoju Lokalnego (dostępnego na stronie internetowej monitor.miasta.pl) dokonano analizy aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych

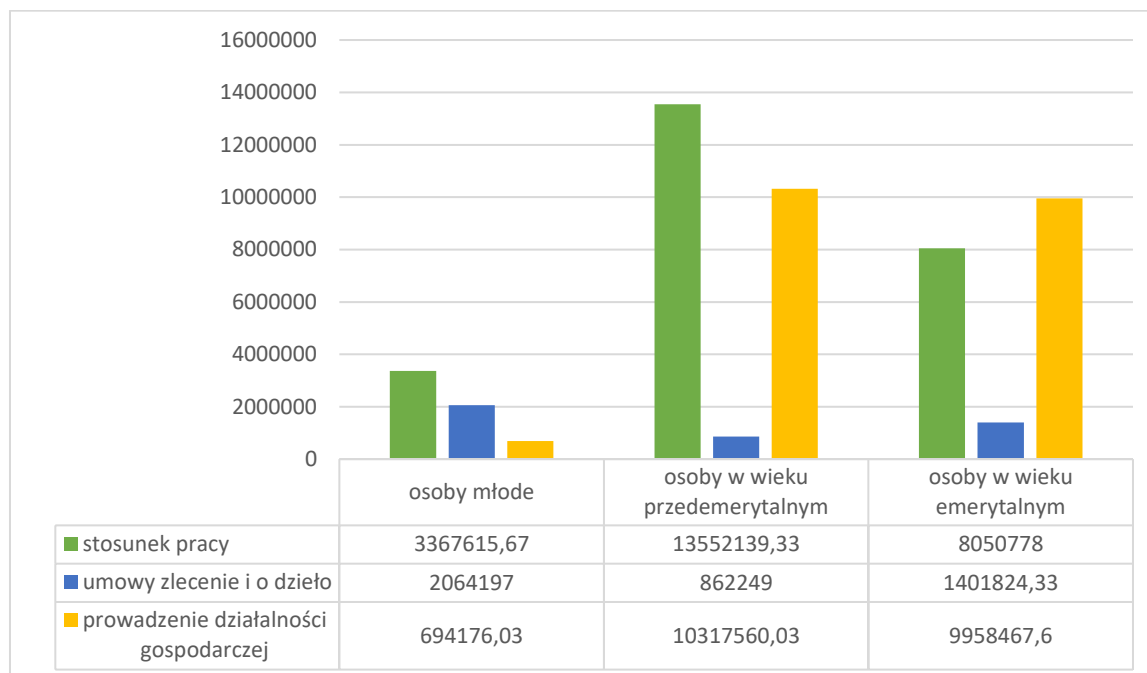

Wykres 9 Średnia liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych w Tarnowie
(źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)

W Tarnowie średnia liczba podatników w latach 2016-2018, w podziale na poszczególne grupy wiekowe przedstawiona została na powyższym wykresie. Największy średni udział podatników w Tarnowie stanowią osoby młode (w wieku do 26 roku życia), ok. 35,8 %. Na kolejnych miejscach plasują się osoby w wieku emerytalnym (kobiety - 60 lat i powyżej, mężczyźni - 65 lat i powyżej), ok. 32,42 % oraz osoby w wieku przedemerytalnym (kobiety w wieku 55-59 lat, mężczyźni w wieku 60-65 lat), ok. 31,78 %.

Największe kwoty dochodów w Tarnowie spośród wszystkich grup wiekowych, osiągają osoby w wieku przedemerytalnym pracujące na umowę o pracę, co stanowi 53,85 % całkowitych dochodów z tego rodzaju zatrudnienia (osoby w wieku emerytalnym 28,17 %, osoby młode 17,97 %). W przypadku dochodów osiąganych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, również na czele zestawienia znajdują się osoby w wieku przedemerytalnym tj. 59,35% całkowitych dochodów osiąganych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, na kolejnych miejscach znajdują się odpowiednio osoby w wieku emerytalnym 34,25 % oraz osoby młode 6,40 %. Odmienną sytuację przedstawia wysokość dochodów uzyskanych z tytułu zatrudnienia na umowy zlecenia i o dzieło, gdzie największy udział

stanowią osoby młode - 40,13 % całkowitych udziałów osiągniętych dochodów. Kolejne miejsca zajmują odpowiednio emeryci 36,59 % i osoby w wieku przedemerytalnym 23,28 %.

Wykres 10 Kwota zaliczki na podatek odprowadzonej z tytułu zatrudnienia przez osoby w grupach wiekowych będące podatnikami

(źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)

Wysokość zaliczek na podatek odprowadzonych z poszczególnych tytułów zatrudnienia, uzależniona jest od wysokości dochodów osiągniętych przez poszczególne grupy wiekowe, dlatego też, jak widać, hierarchia jest identyczna jak omówiona powyżej. Różnice dotyczą natomiast procentowego udziału poszczególnych grup wiekowych i rodzajów zatrudnienia do ogólnych kwot. W związku z tym, w poniższej tabeli przedstawione zostaną procentowe udziały odprowadzanych zaliczek z osiągniętych dochodów w poszczególnych grupach wiekowych.

	Osoby młode	Osoby w wieku przedemerytalnym	Osoby w wieku emerytalnym
Stosunek pracy	54,97 %	54,80 %	41,48 %
Umowy zlecenie i o dzieło	33,70 %	3,49 %	7,22 %
Prowadzenie działalności gospodarczej	11,33 %	41,72 %	51,30 %

Tabela 3 Udział tytułów odprowadzanych zaliczek na podatek z osiągniętych dochodów w poszczególnych grupach wiekowych

(źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)

Osoby młode największe zaliczki z osiągniętych dochodów odprowadzają z tytułu stosunku pracy 54,97 %, natomiast najniższe z prowadzenia działalności gospodarczej 11,33 %. W przypadku osób w wieku przedemerytalnym również największe zaliczki dotyczą stosunku pracy 54,80 %, zaś

zdecydowanie najmniejsze z tytułu zatrudnienia na umowy zlecenie i o dzieło 3,49 %. Emeryci w odróżnieniu od ww. grup wiekowych największe zaliczki z osiągniętych dochodów odprowadzają z prowadzenia działalności gospodarczej 51,30 %, natomiast najniższe, podobnie jak w przypadku osób w wieku przedemerytalnym, z tytułu zatrudnienia na umowy zlecenie i o dzieło.

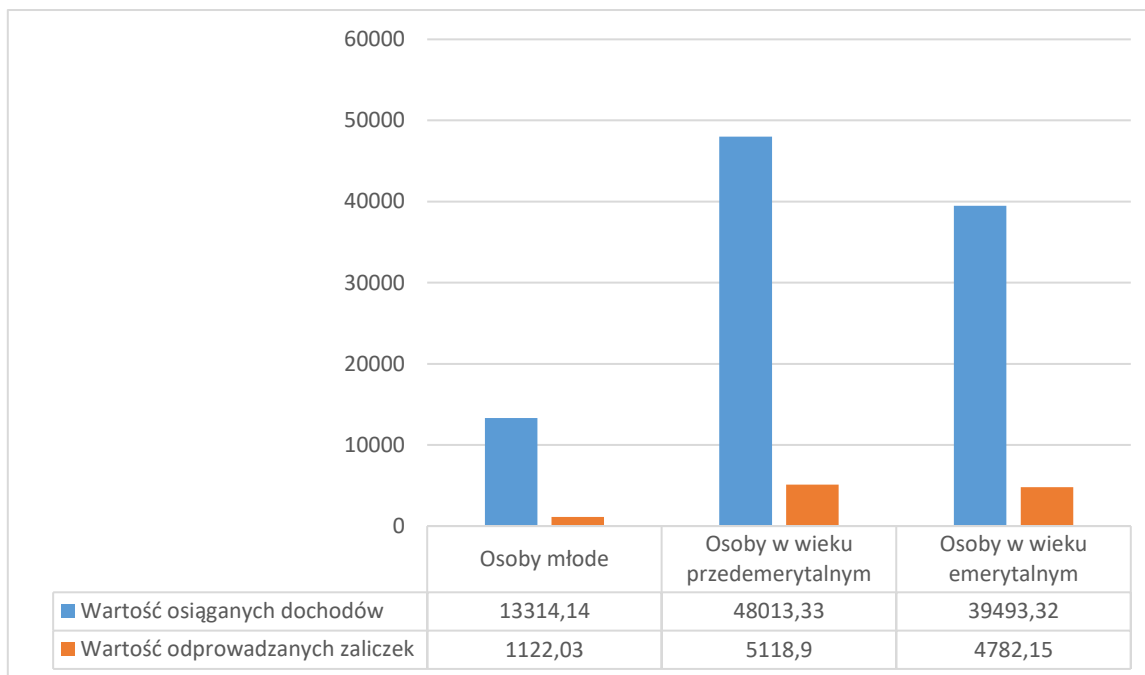
Kolejnym wskaźnikiem dotyczącym sytuacji podatkowej w Tarnowie jest liczba podatników uzyskujących dochody z poszczególnych tytułów zatrudnienia. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe dane tj. wartości ilościowe i procentowe w każdym z poszczególnych typów zatrudnienia.

	Osoby młode	Osoby w wieku przedemerytalnym	Osoby w wieku emerytalnym	łącznie
Stosunek pracy	2717,67	3325,33	1935,67	7978,67
%	34,06 %	41,68 %	24,26 %	55,79 %
Umowy zlecenie i o dzieło	2548,67	891,00	1222,33	4662,00
%	54,67 %	19,11 %	26,22 %	32,60 %
Prowadzenie działalności gospodarczej	175,67	615,00	869,00	1659,67
%	10,58 %	37,06 %	52,36 %	11,61 %

Tabela 4 Udział i liczba podatników zatrudnionych w poszczególnych rodzajach zatrudnienia.
(źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)

W odróżnieniu od analizy przedstawionej na początku opisu, tutaj dane dotyczą podziału z tytułu zatrudnienia, nie zaś w podziale na poszczególne grupy wiekowe. Największa liczba podatników uzyskujących dochody zatrudniona jest na umowę o pracę 55,79%, zaś najmniejsza prowadzi działalność gospodarczą 11,61 %. Zagłębiając się w szczegółową analizę można wysunąć następujące wnioski. Największy udział liczby podatników uzyskujących dochody ze stosunku pracy stanowią osoby w wieku przedemerytalnym 41,68 %, zaś najniższe osoby w wieku emerytalnym 24,26 %. W przypadku zatrudnienia na umowy zlecenie i o dzieło najczęściej podatników stanowią osoby młode 54,67 %, natomiast najmniej jest w tej grupie osób w wieku emerytalnym 26,22 %. Ostatnim elementem analizy jest udział podatników prowadzących działalność gospodarczą, w której największy odsetek dotyczy osób w wieku emerytalnym 52,36 %, a najmniejszy osób młodych 10,58 %.

Najlepszym podsumowaniem powyższych analiz jest przedstawienie relacji kwoty zaliczek odprowadzanych od osiągniętych dochodów oraz wysokości tych dochodów uzyskanych przez osoby w grupach wiekowych, będące podatnikami do liczby podatników w tej grupie.

Wykres 11 Relacja osiągniętych dochodów oraz odprowadzanych zaliczek do łącznej liczby podatników
(źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)

Jak widać na powyższym wykresie, najlepiej sytuacja zarówno w przypadku relacji osiągniętych dochodów oraz odprowadzanych zaliczek od tych dochodów do liczby łącznej podatników, dotyczy osób w wieku przedemerytalnym, zaś najgorzej w przypadku osób młodych.

Majątek miasta

Ogólna wartość majątku Gminy Miasta Tarnowa na koniec 2020 r. wyniosła 2.207. 361 494,19 zł.

Wartość poszczególnych składników mienia na 31.12.2020 r. przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Wartość mienia na koniec roku wg wartości księgowej brutto		
	2018 [zł]	2019 [zł]	2020 [zł]
Mienie rozdysponowane			
Jednostki i zakłady budżetowe (z wyłączeniem szkół i przedszkoli)	1 091 708 388,86	1 171 215 730,83	1 296 140 011,89
Szkoły podstawowe	68 911 253,21	69 654 917,60	69 796 860,00
Szkoły ponadpodstawowe	108 055 082,74	111 848 466,47	140 268 031,68
Przedszkola	41 668 134,66	43 280 035,91	44 723 217,58
Instytucje kultury	31 834 047,36	37 820 689,69	38 161 740,25
Samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej	80 258 230,66	91 354 221,41	105 436 901,41
Jednoosobowe spółki gminy	315 695 386,58	317 116 384,42	360 562 691,38
Udziały i akcje gminy w spółkach	152 272 740,00	152 272 740,00	152 272 040,00
Mienie nierozdysponowane			
Budynki pozostające w zasobie i budynki zarządzane przez MZB Sp. z o.o.	117 920 975,34	110 864 193,98	190 300 589,63
Inne i pozostałe środki trwałe	72 051 032,57	73 028 524,02	13 161 201,54
Wartości niematerialne i prawne	2 829 669,72	2 829 669,72	2 828 964,72
Dobra kultury	1 177 265,00	1 177 265,00	1 177 265,00
Grunty	182 493 128,39	184 585 359,84	179 488 990,31

Tabela 5 Wartość poszczególnych składników mienia
(dane własne Urzędu Miasta Tarnowa⁷)

Znaczną częścią mienia komunalnego w ogólnym rozumieniu stanowią nieruchomości. Prezydent Miasta Tarnowa prowadzi działania związane z efektywnym ich wykorzystaniem. Do takich działań należą:

- wykupy gruntów - do zasobu i pod planowane inwestycje,
- sprzedaż gruntów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne i wielorodzinne, usługi i przemysł,
- sprzedaż lokali mieszkalnych,
- oddanie w wieczyste użytkowanie - pod usługi, przemysł,
- oddanie w zarząd jednostkom gminnym,

⁷ Uwaga metodyczna: wszędzie, gdzie w tekście wskazano „dane własne Urzędu Miasta” należy przez to rozumieć dane Urzędu Miasta Tarnowa oraz jednostek organizacyjnych Gminy Miasta Tarnowa.

- oddanie w użytkowanie,
- oddanie w dzierżawę,
- przejęcia nieruchomości za zaległości podatkowe,
- zamiany nieruchomości,
- przekazanie aportów do spółek.

Udziały i akcje Gminy Miasta Tarnowa w 2020 r.:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o. o. w Tarnowie: 100% udziałów = 7.778 000,00 zł.
- Miejski Zarząd Budynków Sp. z o. o. w Tarnowie: 100% udziałów = 13.495 000,00 zł.
- Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Tarnowie: 100% udziałów = 3.195 500,00 zł.
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Tarnowie: 56,11% akcji = 25.681 602,00 zł.
- Tarnowskie Wodociągi Sp. z o. o.: 47,52% udziałów = 80.731 500,00 zł.
- Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o. o.: 100% = 28.370 500,00 zł.
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o w Tarnowie: 100% = 32.733 500,00 zł.
- Zespół Przychodni Specjalistycznych Sp. z o. o.: 100% = 21.986 500,00 zł.
- Mościckie Centrum Medyczne Sp. z o. o.:100% = 17.273 500,00 zł.
- Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.: 1,54% = 325 200,00 zł.
- Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A.: 99,72% = 45.517 100,00 zł.
- Concorde Investissement S.A.: 0,14% = 16 638,00zł.

Gmina Miasta Tarnowa na dzień 31 grudnia 2020 r. nie posiadała lokat bankowych.

Dochody i wydatki miasta

Dochody Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019

Dochody Miasta zostały podzielone na grupy: wpływy z podatków, wpływy z opłat, udział w podatkach budżetu państwa, wpływy z nadwyżek jednostek organizacyjnych, dochody z majątku, odsetki, pozostałe dochody, subwencje z budżetu państwa, dotacje celowe z budżetu państwa, środki na dofinansowanie zadań ze źródeł pozabudżetowych.

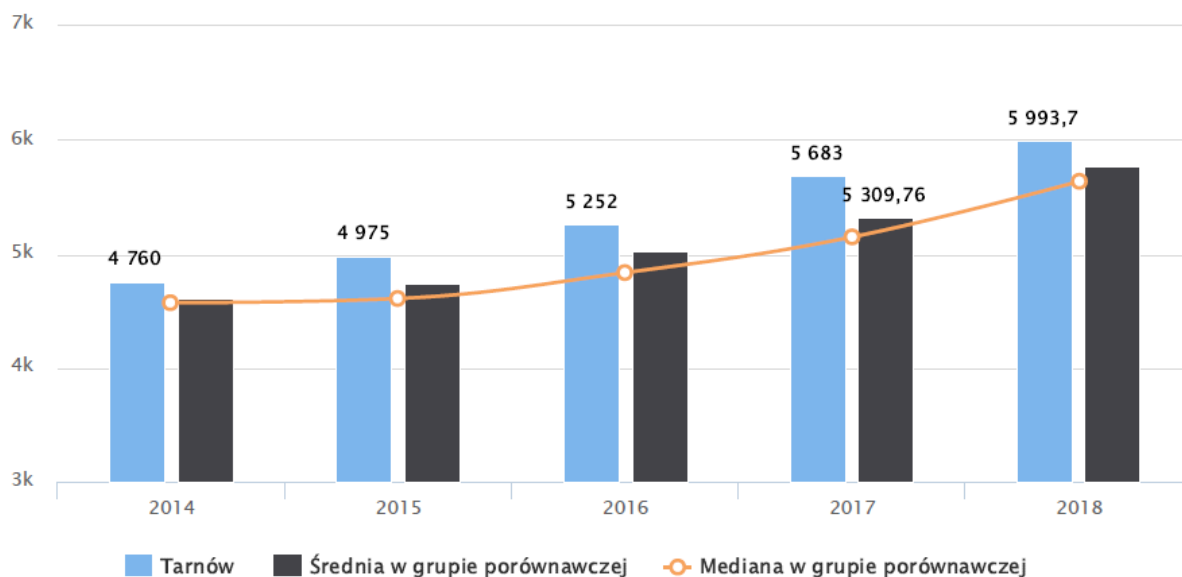
Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dochody łącznie	539 267 295	587 488 382	617 144 320	672 767 102	680 624 208	799 629 932,60
Wpływy z podatków	79 314 455	80 162 602	88 035 778	86 987 302	90 195 785	96 205 754,02
Wpływy z opłat	35 231 652	33 067 715	35 712 867	34 170 942	36 987 071	45 715 795,22
udział w podatkach budżetu państwa	103 870 594	110 570 772	118 394 037	126 069 305	140 203 725	152 677 623,26
Wpływy z nadwyżek jednostek organizacyjnych	213 212	312 749	62 608	0	0	
Dochody z majątku	11 905 066	14 581 497	13 817 153	13 268 731	9 488 144	11 014 403,99
Odsetki	981 049	593 334	1 268 578	1 074 815	911 407	486 044,18
Pozostałe dochody	35 804 108	38 472 906	32 601 289	62 436 037	31 639 214	18 799 260,45
subwencje z budżetu państwa	181 272 061	182 399 149	188 476 140	191 542 522	195 729 075	210 579 111,00
Środki na dofinansowanie zadań ze źródeł pozabudżetowych	9 119 354	9 925 377	9 651 188	9 699 835	9 450 486	
dotacje celowe z budżetu państwa	73 529 692	71 860 761	116 496 430	136 577 717	143 430 287	171 847 199,14

*Tabela 6 Dochody ogółem w latach 2014 -2019 r. do budżetu Gminy Miasta Tarnowa
(dane własne Urzędu Miasta Tarnowa)*

W latach 2014-2019 dochody ogółem przyjęły tendencję rosnącą i kształtowały się na poziomie między 539 267 295 zł, a 799 629 932,60 zł, co oznacza wzrost dochodów ogółem o 48,28 %.

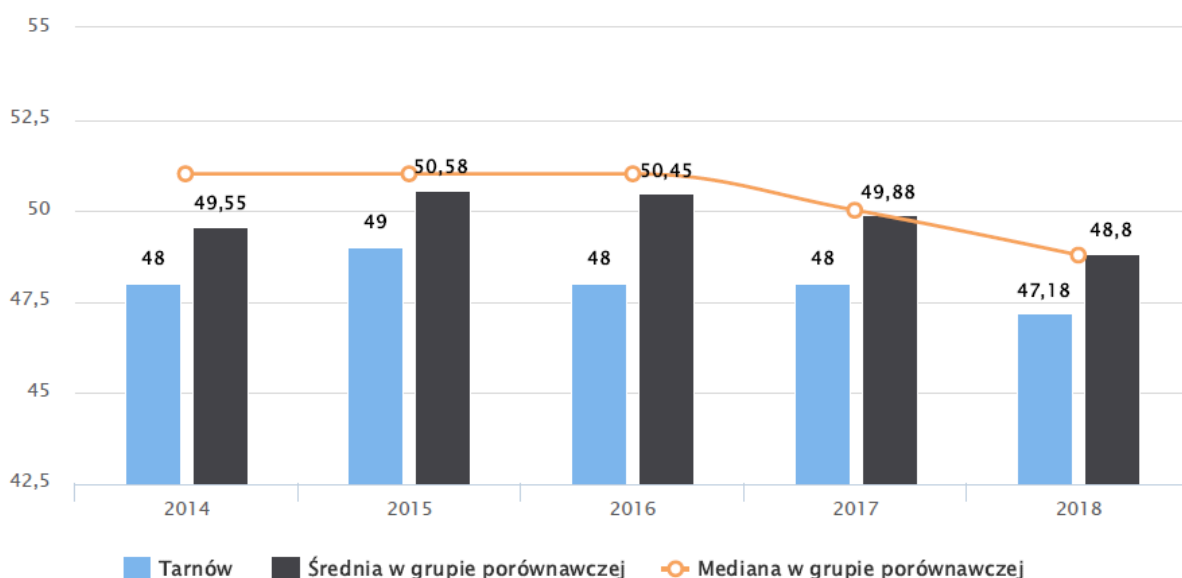
Największy udział w dochodach mają środki pochodzące z budżetu państwa tj.: udział w podatkach budżetu państwa, subwencje z budżetu państwa, dotacje celowe z budżetu państwa, które łącznie w 2014 r. stanowiły 66,5 % (358 672 347 zł) całkowitych dochodów, natomiast w 2019 r. ww. źródła dochodów wyniosły 66,9 % (535 103 933,4 zł). Oznacza to, że pomimo wzrostu o ponad 48 % dochodów ogółem na przestrzenie 6 lat i wzrostu wpływów z budżetu państwa, udział państwa w całkowitych dochodach miasta zwiększył się jedynie o 0,4 %.

Należy podkreślić, że w porównaniu do innych miast na prawach powiatu w mieście notuje się wyższe wpływy w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Wykres 12 Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Podobnie pozytywnie kształtują się również dochody własne w przeliczeniu na mieszkańca, jednak już globalny udział dochodów własnych w dochodach ogółem jest wyraźnie niższy niż podobnych Tarnowowi miast, co ilustruje wykres poniżej.

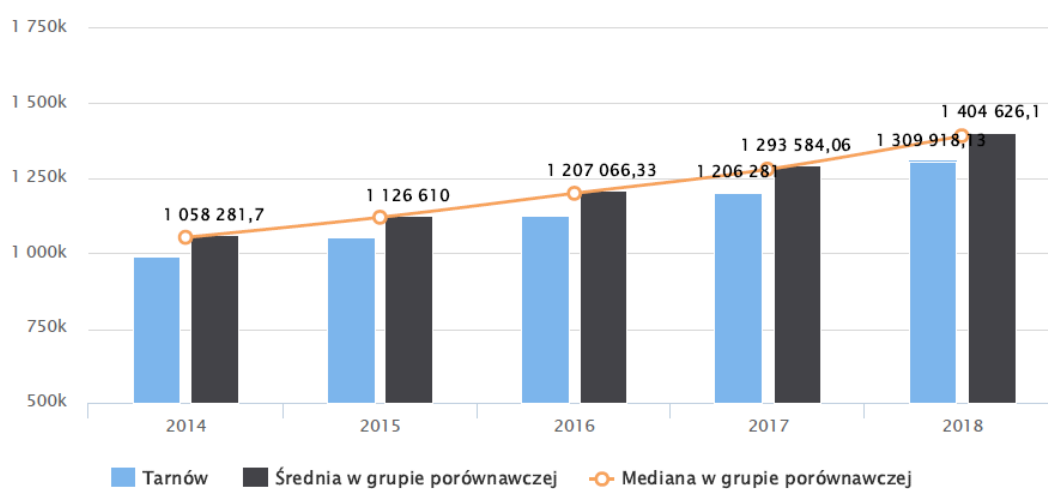

Wykres 13 Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %) – średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Warto zwrócić uwagę, jak zmieniał się udział w podatkach budżetu państwa, z podziałem na podatek dochodowy od osób fizycznych i prawnych. Szczególną uwagę należy zwrócić na podatek dochodowy od osób fizycznych, ponieważ od 2019 r. osoby do 26 roku życia są zwolnione z płacenia podatku PIT. Oznacza to, iż w kolejnych latach wpływy z tego tytułu mogą być proporcjonalnie niższe niż w latach ubiegłych, w których wszystkie osoby osiągające dochody ze stosunku pracy odprowadzały składki na podatek od osób fizycznych.

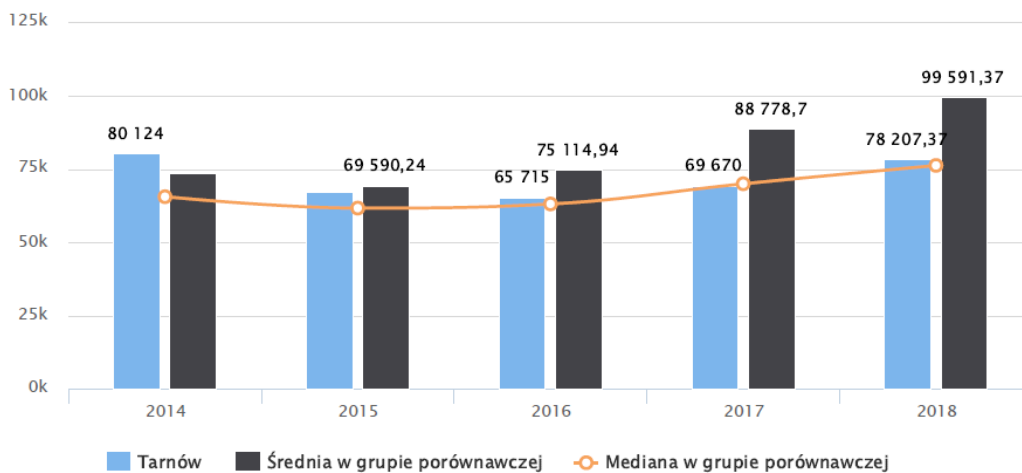
Analizując liczbę podatników, należy zauważyć, że w Tarnowie ok. 30 % mieszkańców miasta nie odprowadza podatków w Tarnowie, czego powodem może być zarówno liczba bezrobotnych, osób młodych, jak i duża ilość osób wyłącznie zameldowanych w Tarnowie, a odprowadzających podatki poza granicami miasta, np. osoby pracujące za granicą.

Podkreślić należy, że wpływy z PIT przypadające na dorosłego mieszkańca Tarnowa są konsekwentnie w każdym roku relatywnie niższe niż w porównywalnych ośrodkach, co ilustruje wykres poniżej.

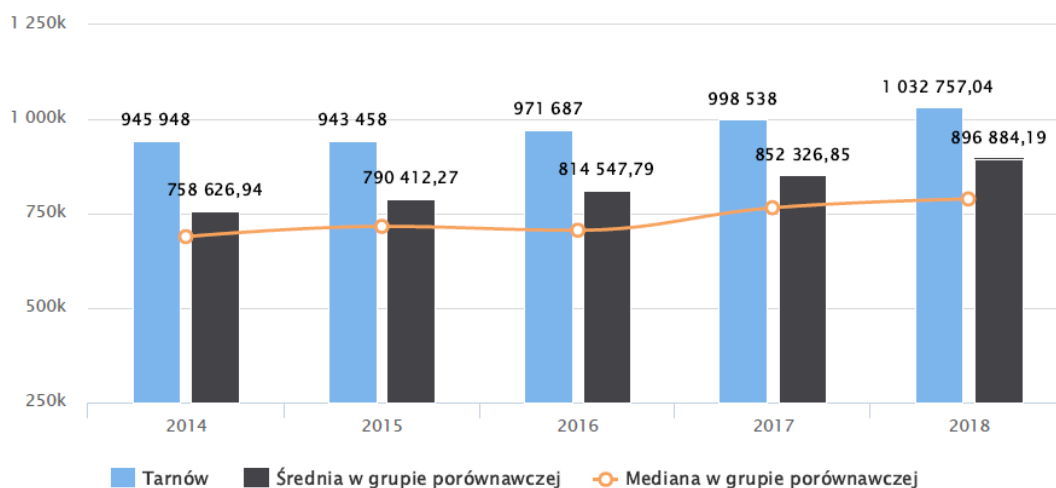

Wykres 14 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Ze względu na obecność w Tarnowie dużych zakładów produkcyjnych, nieco lepiej niż z PIT, kształtują się wpływy z CIT, natomiast w porównaniu z innymi miastami zdecydowanie „na plus” wyróżniają się wpływy z podatku od nieruchomości. Oba źródła zilustrowano na wykresach poniżej.

Wykres 15 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wykres 16 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

W analizowanym okresie największy wzrost dochodów własnych gminy stanowią przede wszystkim wpływy z podatków tj.: podatek rolny, leśny, od nieruchomości, od środków transportowych, od spadków i darowizn, od czynności cywilnoprawnych, wpływy z karty podatkowej oraz opłat, w skład których wchodzi m.in.: opłata skarbową, eksploatacyjne, wpływy z opłaty administracyjnej, wpływy z opłaty targowej, wpływy z opłaty miejscowej, opłaty za zezwolenia na sprzedaż alkoholu, opłata komunikacyjna, opłata uzdrowiskowa, inne opłaty. Ww. wpływy na przestrzeni lat wzrosły o 27 375 442,24 zł, co oznacza wzrost o 10,51 % w całkowitym przyroście dochodów.

Ważne znaczenie dla rozwoju miasta mają także realizowane liczne projekty i inwestycje, które są finansowane ze środków zewnętrznych, tj. budżetu państwa i Unii Europejskiej. Przedstawienie wpływów z tego tytułu prezentuje poniższa tabela.

Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Środki pomocowe	8 026 052	45 541 519	12 628 253	10 939 896	22 589 014	64 405 959,32

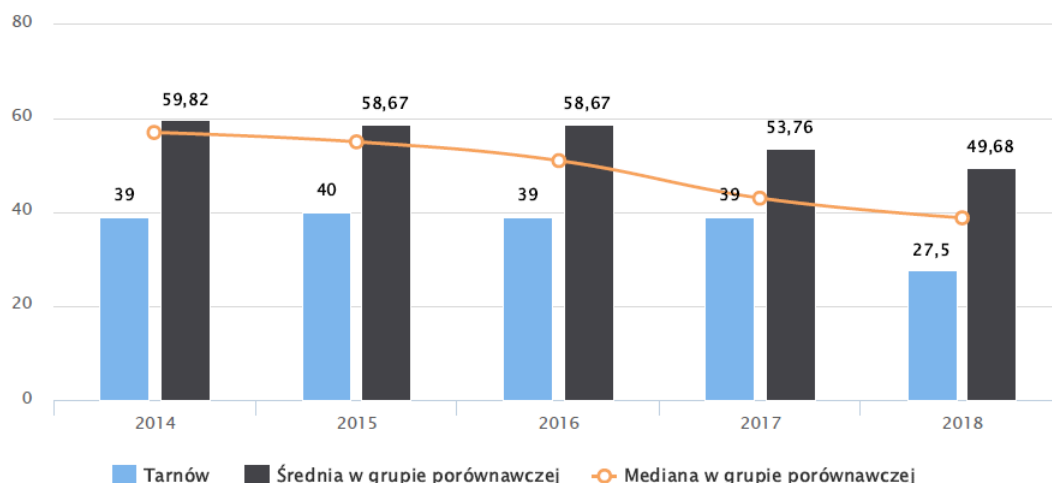
Tabela 7 Środki pomocowe ogółem w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Kolejnym wartym uwagi aspektem jest podział dochodów na bieżące i majątkowe. Zdecydowaną większość dochodów stanowią dochody bieżące – 94,93 %, niewielką zaś część w analizowanym okresie stanowiły dochody majątkowe – 5,07 %.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Średnie dochody
Dochody łącznie	539 267 295	587 488 382	617 144 320	672 767 102	680 624 208	799 629 932,6	649 486 873,3
Dochody bieżące	525 555 809	533 755 225	596 824 397	654 594 544	654 185 495	734 586 429,7	616 583 650
Dochody majątkowe	13 711 486	53 733 157	20 319 923	18 172 559	26 438 713	65 043 502,87	32 903 223,48
Dochody bieżące	97,46%	90,85%	96,71%	97,30%	96,12%	91,87%	94,93%
Dochody majątkowe	2,54%	9,15%	3,29%	2,70%	3,88%	8,13%	5,07%

Tabela 8 Dochody bieżące i majątkowe dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

W porównaniu do innych miast skutkuje to relatywnie zdecydowanie niższą wartością wskaźnika finansowania wydatków inwestycyjnych dochodami majątkowymi, co przedstawiono poniżej.

Wykres 17 Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w 5) – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wydatki Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019

Analiza dochodów jednostki samorządu terytorialnego nie jest pełna bez przedstawienia jej wydatków. Aby osiągnąć możliwie najwierniejszy obraz sytuacji Miasta, należy przyrzeć się zarówno jej

dochodom, jak i wydatkom. Wydatkami o największym udziale dla Miasta Tarnów są wydatki z działu 801 – Oświata i wychowanie, z działu 600 – Transport i łączność, dalej z działu 852 – Pomoc społeczna, z działu 750 – Administracja publiczna, z działu 855 – Rodzina, 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Wydatki z wyżej wymienionych sześciu działów generują średnie wydatki wielkości 79,88 % całkowitych wydatków.

Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Średni udział wydatków (%)
Wydatki łącznie	541 121 252	600 336 392	620 308 781	674 545 947	789 170 491	853 315 361,74	679 799 704,12
801 – Oświata i wychowanie	224 901 717	236 273 179	246 739 807	250 633 982	279 857 754	297 944 129,61	37,66 %
600 – Transport i łączność	71 762 544	112 859 835	68 247 880	74 918 405	97 929 524	125 128 996,51	13,50 %
852 – Pomoc społeczna	68 392 966	69 192 742	117 378 152	43 396 433	45 851 207	46 383 889,55	9,57 %
750 – Administracja publiczna	34 216 495	34 698 610	35 208 706	36 177 246	42 773 309	45 349 967,76	5,60 %
855 – Rodzina	0	0	0	97 755 286	101 340 672	124 832 121,60	7,86 %
900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	29 991 662	31 209 766	38 789 396	40 299 470	42 174 723	49 676 113,28	5,69 %

Tabela 9 Wydatki o największym udziale dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Dominacja działu 801 (Oświata i wychowanie) jest typowa dla samorządu na tym szczeblu i wynika z powierzanych mu zadań. Średni poziom wydatków na Oświatę i wychowanie dla Miasta Tarnów w latach 2014-2019 wyniósł 256 058 428,10 zł, co oznacza 37,66 % całkowitych średnich wydatków. Wynika z tego, że więcej niż co trzecia złotówka przeznaczana jest na działalność związaną z oświatą i wychowaniem.

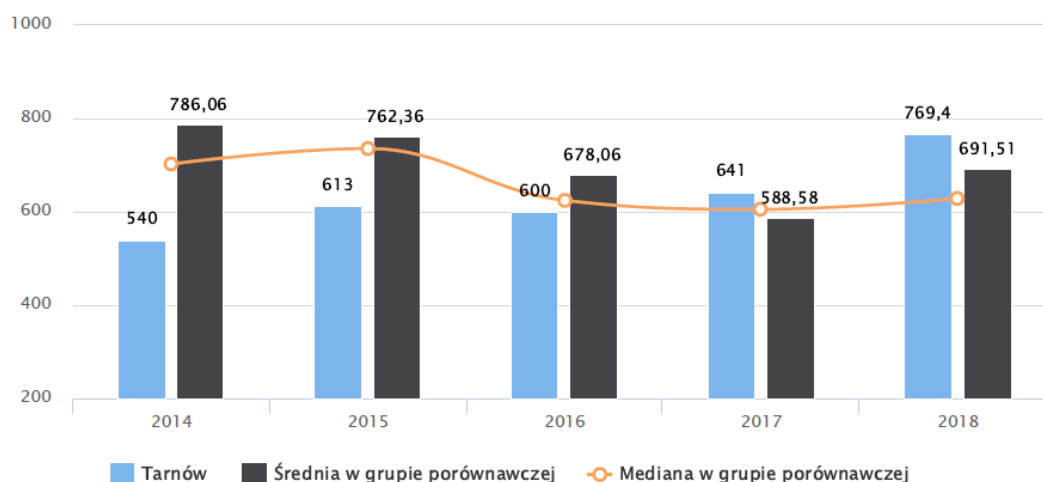
Wzrost o ok. 32.48 % wydatków ogółem na oświatę, przy jedynie 15.11 % wzroście subwencji oświatowej oznacza, iż różnica w wydatkach musi być pokrywana ze środków własnych.

Podobnie jak w przypadku dochodów, warto przyrzeć się wydatkom w podziale na bieżące i majątkowe.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Średnie wydatki
Wydatki łącznie	541 121 252	600 336 392	620 308 781	674 545 947	789 170 491	853 315 361,7	679 799 704,1
Wydatki bieżące	488 872 181	501 722 025	564 644 417	607 472 363	649 325 056	698 165 447,8	585 033 581,6
Wydatki majątkowe	52 249 071	98 614 367	55 664 364	67 073 584	139 845 435	155 149 914	94 766 122,49
Wydatki bieżące	90,34%	83,57%	91,03%	90,06%	82,28%	81,82%	86,06%
Wydatki majątkowe	9,66%	16,43%	8,97%	9,95%	17,72%	18,18%	13,94%

Tabela 10 Wydatki bieżące i majątkowe dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Na przestrzeni analizowanych lat można zauważyć, że poszczególne pozycje wydatków bieżących na ogół wzrastały. Wartości wydatków majątkowych rosły znacząco w dwóch cyklach: w latach 2014- 2015 oraz w latach 2017-2019. Sytuacja ta jest standardowa w skali kraju i ma związek ze specyfiką wydatkowania funduszy unijnych wykorzystywanych przy realizacji projektów tzw. „miękkich” oraz inwestycyjnych. Potwierdzeniem tego jest średnia kwota wydatków na mieszkańca, która jest wyższa niż analogiczna dla średniej z miast na prawach powiatu.

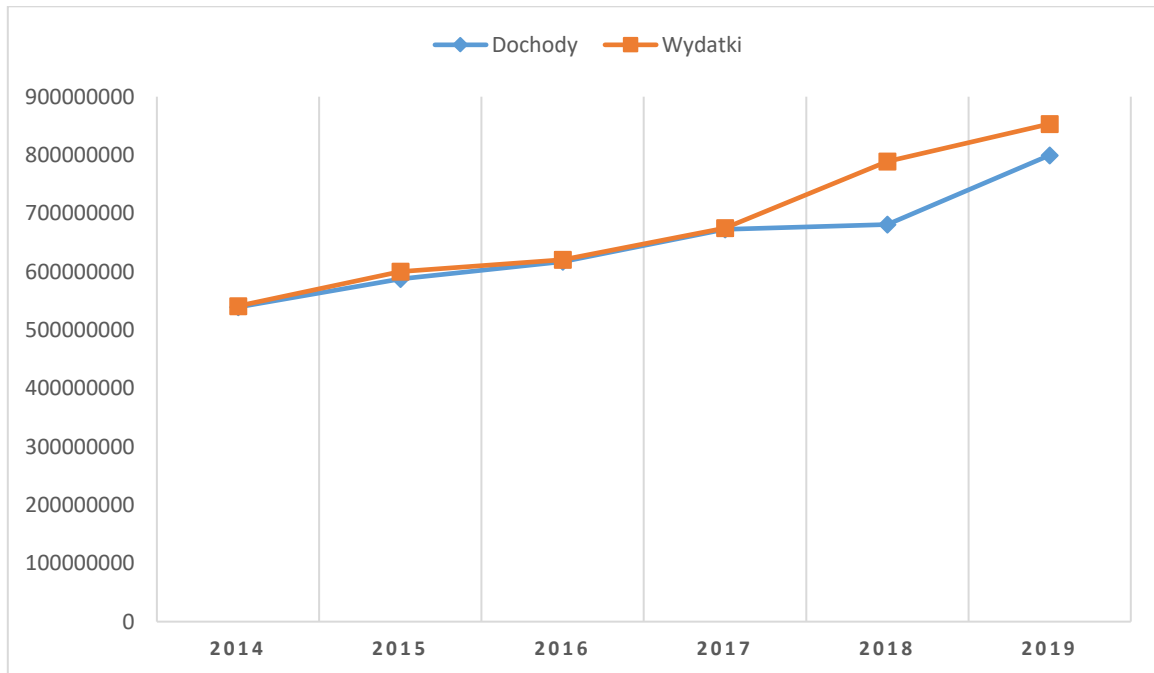

Wykres 18 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wydatki bieżące mają dużo większy udział w wydatkach ogółem – na przestrzeni lat 2014-2019 średnio 86,06 % – niż wydatki majątkowe. Te natomiast w analogicznym okresie kształtowały się średnio na poziomie 13,94%. Najmniejszy udział wydatków majątkowych wynosił 8,97 % w roku 2016, a największy ich udział odnotowano w roku 2019 i było to 18,18 % całkowitych wydatków. W przypadku wydatków bieżących największy wzrost wydatków odnotowano w pozycji świadczeń na rzecz osób fizycznych – co jest bezpośrednim wynikiem wprowadzenia programu „Rodzina 500+” i realizacji przepływów finansowych z nim związanych. Drugą pod względem wielkości zmianą jest wzrost wydatków na wynagrodzenia i składki od nich naliczane, co ma związek z wieloletnim spadkiem bezrobocia i wynikającą z tego bardzo dobrą dla pracowników sytuacją na rynku pracy. Spadek wartości wydatków odnotowano w przypadku odsetek od pożyczek, kredytów i papierów wartościowych, co jest wynikiem znaczącego obniżenia poziomu stóp procentowych w Polsce i na świecie.

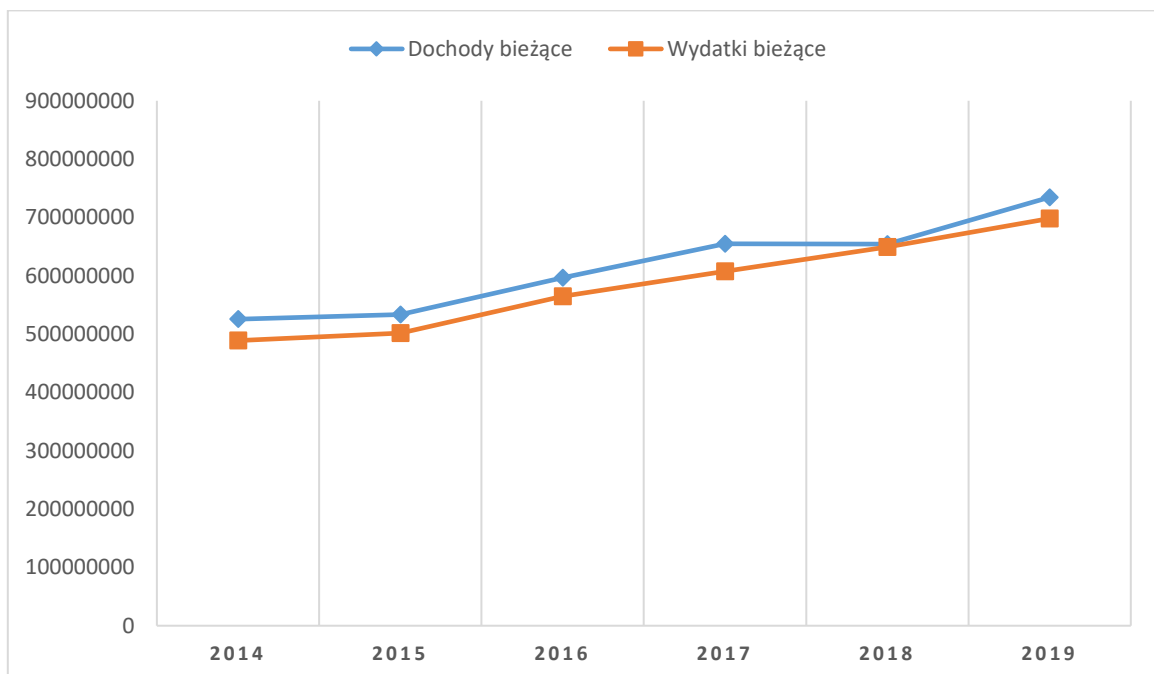
Analiza wzajemnych relacji między dochodami i wydatkami Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019

W całym okresie 2014-2019 wydatki przekraczały wielkość dochodów Miasta, co można zaobserwować na poniższym wykresie.

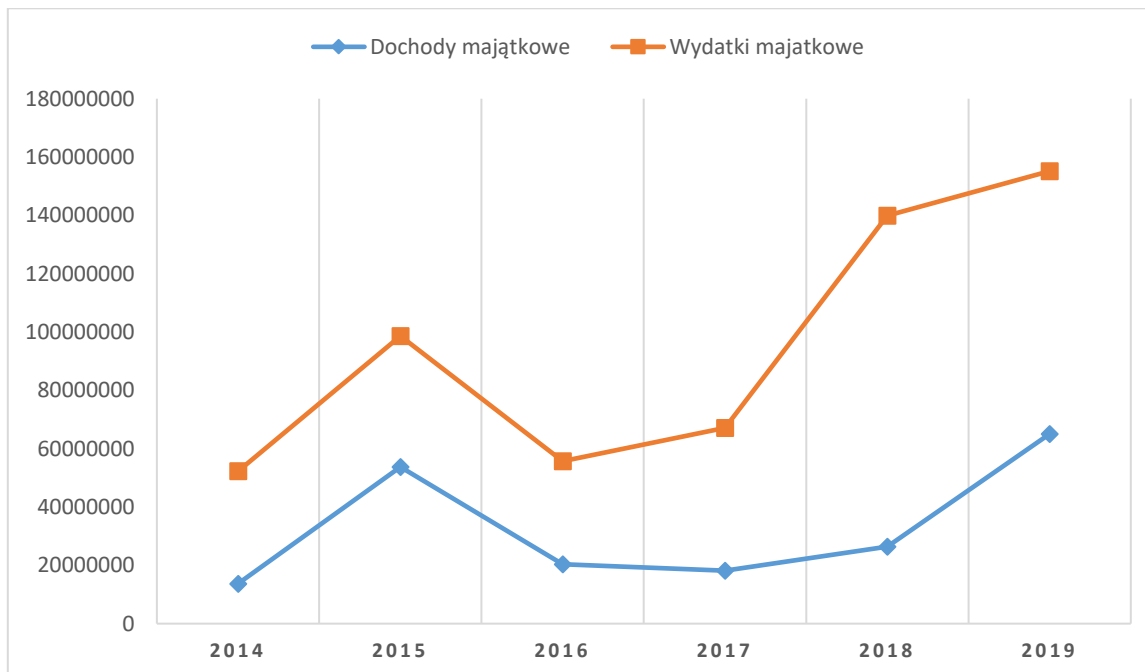
Wykres 19 Dochody i wydatki Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Co jednak istotne, różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi w całym okresie była dodatnia, co przedstawia wykres poniżej.

Wykres 20 Dochody i wydatki bieżące Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

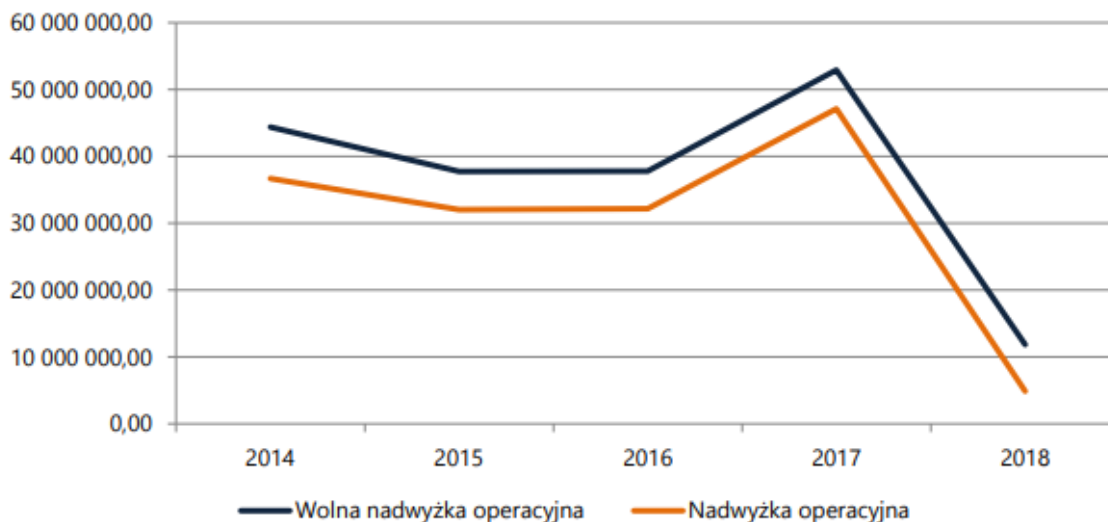
W okresie 2014-2019 miasto prowadziło wiele inwestycji majątkowych na kwotę prawie 570 mln PLN, co było głównym powodem zwiększającego się deficytu budżetowego. Porównanie tych kategorii dochodów i wydatków przedstawione zostało na kolejnym wykresie.

Wykres 21 Dochody i wydatki majątkowe Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019
(dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Analiza nadwyżek operacyjnych

Oprócz powyższych relacji dochodów i wydatków, bardzo ważne z punktu widzenia zarządzania miastem jest zarządzanie wolną nadwyżką operacyjną, czyli wielkością budżetową równą nadwyżce operacyjnej przy założeniu zerowego kosztu obsługi długu. Porównanie nadwyżki operacyjnej (dodatnia różnica między dochodami bieżącymi, a wydatkami bieżącymi) z wolną nadwyżką operacyjną zostało przedstawione na poniższym wykresie.

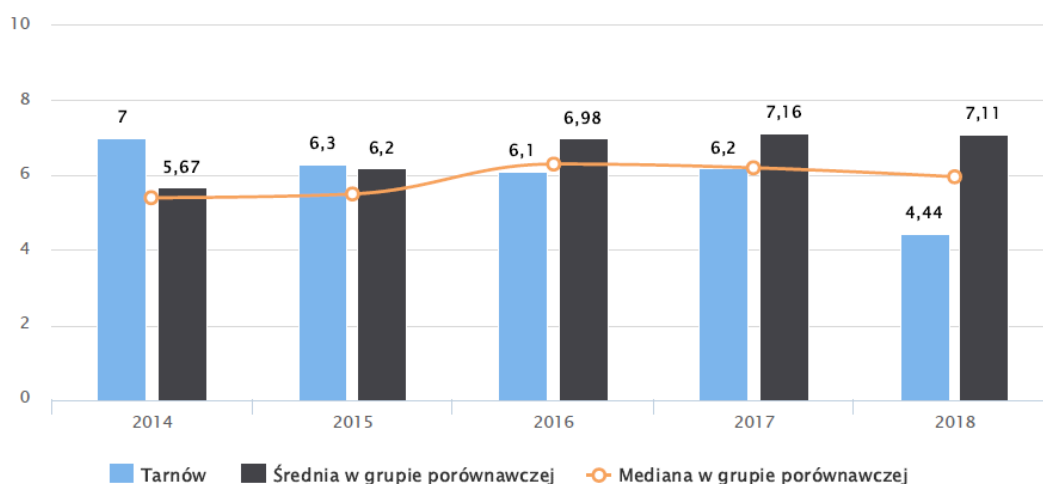

Wykres 22 Nadwyżki operacyjne oraz wolne nadwyżki operacyjne miasta Tarnów w latach 2014-2018 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Jak można zauważyć, zarówno nadwyżka operacyjna, jak również wolna nadwyżka operacyjna w latach 2016-2017 miała tendencję wzrostową, natomiast w latach 2017-2018 tendencja była malejąca.

Ważną kwestią jest nadwyżka operacyjna, czyli różnica między dochodami, a wydatkami bieżącymi. W latach 2014-2016 nadwyżka operacyjna utrzymywała się na poziomie 32-36 mln zł, w 2017 r. nastąpił wzrost nadwyżki o 15 mln, by już rok później zmniejszyła się aż blisko 10-krotnie.

W szczególności ta negatywna tendencja w kształtowaniu się nadwyżki operacyjnej, uwidoczniła się w 2018 r., jest zauważalna w odniesieniu jej do dochodów bieżących. W porównaniu do innych miast na prawach powiatu.

Wykres 23 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w 5) – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wolna nadwyżka operacyjna, która w zdecydowanej części zależy od nadwyżki operacyjnej, również w analizowanych latach posiadała identyczną tendencję, gdyż jest to suma nadwyżki operacyjnej wraz z odsetkami.

W poniższej tabeli poniżej przedstawiony został udział odsetek i nadwyżki operacyjnej w wolnej nadwyżce operacyjnej.

	2014	2015	2016	2017	2018
Wolna nadwyżka operacyjna	44,39	37,73	37,81	52,92	11,84
Odsetki	7,71	5,69	5,63	5,80	6,98
Nadwyżka operacyjna	36,68	32,03	32,18	47,12	4,86
Udział odsetek w wolnej nadwyżce operacyjnej	17,37%	15,10%	14,89%	10,96%	58,95%
Udział nadwyżki operacyjnej w wolnej nadwyżce operacyjnej	82,63%	84,90%	85,11%	89,04%	41,05%

*Tabela 11 Udział odsetek i nadwyżki operacyjnej w wolnej nadwyżce operacyjnej w latach 2014-2018 r.
(dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)*

Jak wskazuje powyższa tabela, w latach 2014-2017 zauważyć można tendencję wzrostową w przypadku udziału nadwyżki operacyjnej, przy jednoczesnej tendencji malejącej odsetek. W 2018 r. natomiast udział odsetek był większy niż nadwyżki operacyjnej, co nie zdarzyło się we wcześniejszych analizowanych latach.

Analiza zadłużenia w latach 2014-2018

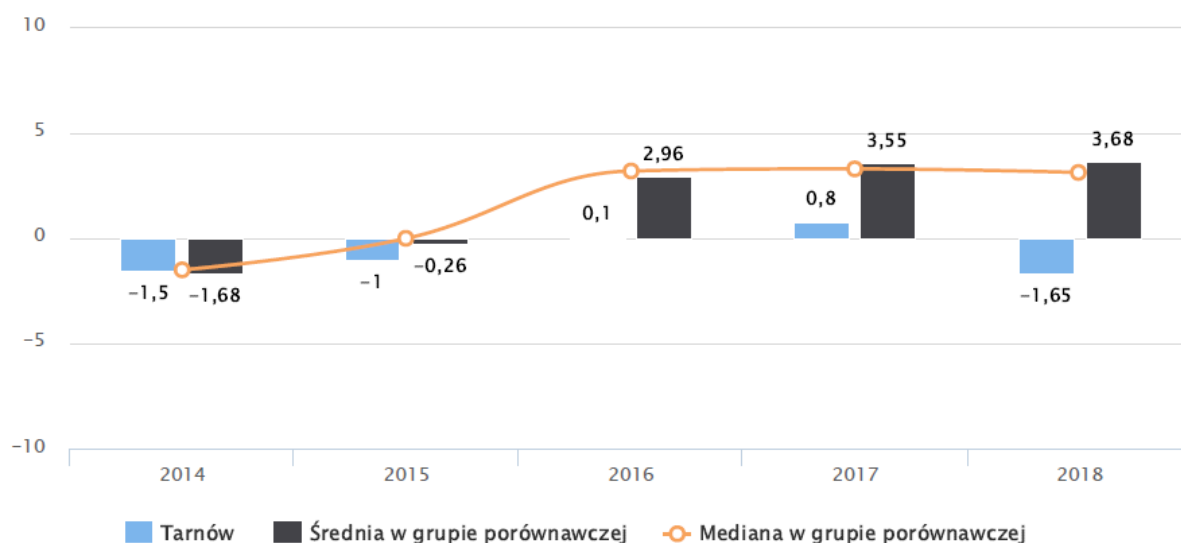
Ważnym czynnikiem bilansowania się budżetu miasta jest również poziom zadłużenia. Zarówno zadłużenie bezpośrednie, jak i ogółem w latach 2014-2017 wzrosło o ok. 14 %, natomiast zadłużenie ogółem netto o ok. 19 %. Różnica 5 % spowodowana jest tendencją malejącą w przypadku wolnych środków (nadwyżki z lat ubiegłych), które wliczają się do zadłużenia ogółem netto.

W przypadku 2018 r., tendencja wzrostu na poszczególnych rodzajach zadłużeń (o których mowa powyżej) była zdecydowanie większa. Porównując 2017 r. do 2018 r. przedstawiała się ona następująco:

- zadłużenie bezpośrednie – wzrost o 34,70%,
- zadłużenie ogółem – wzrost o 34,70%,
- wolne środki – wzrost o 155,40%,
- zadłużenie ogółem netto – wzrost o 28,18%.

Ewidentnie widać zdecydowany wzrost w 2018 roku, którego powodem może być m.in. zaciągnięcie kredytów na zwiększające się wydatki.

Uwzględniając zadłużenie, prezentowana wcześniej relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów bieżących, kształtuje się bardzo niekorzystnie, na nowo osiągając wartości ujemne, notowane w latach 2014-2015.

Wykres 24 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia

(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wnioski po analizie dochodów i wydatków Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019

Odnosząc się do wyżej przedstawionych danych dotyczących zarówno dochodów, jak i wydatków Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019, należy wysunąć następujące wnioski:

- **dochody ogółem z roku na rok wrastają**, w czym największy udział mają dochody z budżetu państwa - prawie 67%, z zastrzeżeniem, iż tendencja wzrostu dochodów ogółem jest szybsza, niż wzrostu udziału dochodów państwowych względem dochodów ogółem, odpowiednio 48,28%, przy wzroście udziału państwa w dochodach ogółem wynoszącym 0,4%.
- **największy wzrost dochodów własnych gminy**, powodują przede wszystkim wpływy z podatków oraz opłat. Ww. dochody na przestrzeni lat zwiększyły się o 27 375 442,24 zł, co oznacza wzrost o 10,51% w całkowitym przyroście dochodów.
- **podział dochodów i wydatków bieżących**, które mają dużo większy udział odpowiednio w dochodach i wydatkach ogółem – na przestrzeni lat 2014-2019 przedstawia się następująco: 94,93% - dochody oraz 86,06% - wydatki.
- **podział dochodów i wydatków majątkowych**, które mają mniejszy wpływ na wysokość odpowiednio dochodów i wydatków ogółem – na przestrzeni lat 2014-2019 przedstawia się następująco: 5,07% - dochody oraz 13,94% - wydatki.
- **największe środki są wydawane na następujące działy**: 801 – Oświata i wychowanie, 600 – Transport i łączność, 852 – Pomoc społeczna, 750 – Administracja publiczna, 855 – Rodzina, 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Wydatki z wyżej wymienionych sześciu działów generują średnie wydatki w wysokości 79,88 % całkowitych wydatków rocznych,
- największe tendencje wzrostowe, zarówno w przypadku dochodów, jak i wydatków majątkowych, zauważyć można w latach 2014- 2015 oraz w latach 2017-2019. Sytuacja ta jest standardowa w skali kraju i ma związek ze specyfiką wydatkowania funduszy unijnych wykorzystywanych przy realizacji projektów tzw. „miękkich” oraz inwestycyjnych,
- największe tendencje wzrostowe, zarówno w przypadku dochodów, jak i wydatków bieżących, dotyczą lat 2015 – 2017 oraz lat 2018-2019. Bezpośrednim powodem tej takiej tendencji jest wprowadzenie programu „Rodzina 500+” i realizacja przepływów finansowych z nim związanych. Drugą pod względem wielkości zmianą jest wzrost wydatków na wynagrodzenia i składki od nich naliczane, co ma związek z wieloletnim spadkiem bezrobocia i wynikającą z tego bardzo dobrą dla pracowników sytuacją na rynku pracy. Spadek wartości wydatków odnotowano w przypadku odsetek od pożyczek, kredytów i papierów wartościowych, co jest wynikiem znaczącego obniżenia poziomu stóp procentowych w Polsce i na świecie,
- **wolna nadwyżka operacyjna** w latach 2014-2016 utrzymywała się na poziomie 37-44 mln zł, w 2017 r. nastąpił wzrost nadwyżki o ok. 15 mln, by już rok później zmniejszyć się aż blisko 5-krotnie,
- **bilans majątkowy oraz nadwyżka/deficyt** w latach 2014-2017 tendencja przyjmowała formę tzw. „sinusoidy” tzn. w jednym roku wartość malała, by w kolejnym znów wzrastać. Odmienna sytuacja dot. 2018 r., gdyż tutaj widać zdecydowane powiększenie się „in minus” zarówno bilansu majątkowego, jak i nadwyżki/deficytu,
- **poziom zadłużenia** w latach 2014-2017 oscylował w granicach 210-264 mln zł, natomiast w 2018 r. wzrósł do poziomu 320-355 mln zł.

Uwarunkowania środowiskowe

Położenie

Zgodnie z fizycznogeograficzną regionalizacją Polski, Tarnów położony jest w prowincji Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem, na granicy dwóch podprowincji dzielących się na mezoregiony:

- Północne Podkarpacie
 - mezoregion Nizina Nadwiślańska (obejmuje doliny Dunajca i Białej Tarnowskiej, część północno–zachodnia miasta),
 - mezoregion Płaskowyż Tarnowski (część północno–wschodnia miasta)
- Zewnętrzne Karpaty Zachodnie
 - mezoregion Pogórze Ciężkowickie (południowo–wschodni fragment miasta, Góra św. Marcina).

Pod względem geologicznym Tarnów zlokalizowany jest w obrębie dwóch jednostek: Zapadliska Przedkarpackiego oraz Karpat Zewnętrznych.

Średnia temperatura powietrza

Tarnów od bardzo dawna postrzegany był jako najcieplejsze miejsce w Polsce. Już w wydanym w 1967 roku przewodniku „Tarnów i Ziemia Tarnowska” przeczytać można o tym, że „od klimatu całego Pogórza wyraźnie różni się klimat najbliższych okolic Tarnowa, które stanowią najcieplejszy region w Polsce. Średnia roczna temperatur dla Tarnowa mierzona w latach 1881-1930 wynosi 8,8°C, w 1960 8,6°C, w 1961 – 9,1°C i jest najwyższa w Polsce. Najcieplejsze miejsce w Tarnowie znajduje się na południowym stoku wzgórza gumniskiego, zwróconego ku Górze św. Marcina. Te wyjątkowe walory klimatyczne zawdzięcza Tarnów położeniu w wyrównanym zakątku Niziny Nadwiślańskiej, u stóp progu karpackiego i naturalnej zasłonie jaką stanowi od północnego-wschodu Płaskowyż Tarnowski”. Kolejne lata, wraz z postępującym ociepleniem klimatu, przynosiły również coraz wyższe średnie temperatury w Tarnowie.

W 2000 roku Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej ogłosił Polski Biegun Ciepła. O tytuł ten Tarnów walczył z Wrocławiem i Głogowem, ostatecznie zwyciężył. Średnia miesięczna temperatura z ostatnich 70 lat wynosi w Tarnowie 8,74 stopnia Celsjusza, jeśliby jednak wziąć pod uwagę ostatnie dwie dekady, to wynik ten jest na poziomie 9,64 stopnia. Niezwykle istotny jest również okres wegetacji, który w Tarnowie trwa od 210 do 225 dni, dzięki czemu w okolicy mogą rozwijać się winnice, jak również czas trwania meteorologicznego lata, wynoszący aż 118 dni. Warto też wziąć pod uwagę to, że właśnie tutaj padł wrześniowy rekord ciepła, kiedy 1 września 2015 roku odnotowano w Tarnowie 36,8 stopnia Celsjusza. Te wszystkie fakty złożyły się na uznanie Tarnowa za najcieplejsze miejsce w Polsce.

Specyficzne warunki klimatyczne, jakie charakteryzują Tarnów, mają oczywiście wiele zalet, ale nie wolno zapominać również o wynikających z nich aspektach negatywnych, takich jak odnotowywane latem bardzo wysokie temperatury, szczególnie w centrum oraz innych, licznych rejonach miasta

o zwartej zabudowie. Tendencja wzrostowa, dotycząca liczby dni upalnych, jak również liczby/częstotliwości występowania w Tarnowie fal upałów, w połączeniu ze zwartą zabudową miejską, sprzyja powstawaniu miejskich wysp ciepła. Betonowa zabudowa i asfaltowe drogi pochłaniają dużo więcej ciepła, niż tereny zielone. Asfalt pochłania aż 90-95 procent promieniowania słonecznego, podobnie zachowują się betonowe ściany budynków. Trawa i liście na drzewach pochłaniają natomiast 70-75 procent światła, czyli o 20 procent mniej niż asfalt.

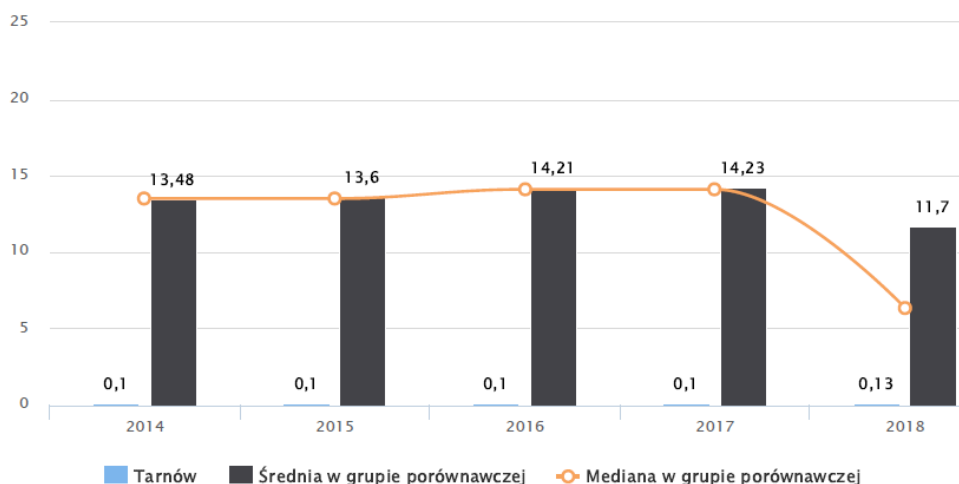
Dlatego, biorąc pod uwagę czynniki, dzięki którym Tarnów został okrzyknięty Polskim Biegunem Ciepła i mając na względzie dobro mieszkańców, warto przedsięwziąć działania mające na celu obniżenie temperatury w okresie letnim, czy też złagodzenie rocznych amplitud odnotowywanych w naszym mieście temperatur. Do działań takich należy zazielenianie miasta, nie tylko poprzez zakładanie nowych terenów zielonych (parki, skwery, zieleńce), ale także bardziej innowacyjne, a obecnie zdobywające coraz większą popularność pomysły (zielone przystanki, łąki kwietne, zieleń towarzysząca zagospodarowaniu woonerfów).

Dziedzictwo przyrodnicze - tereny zielone

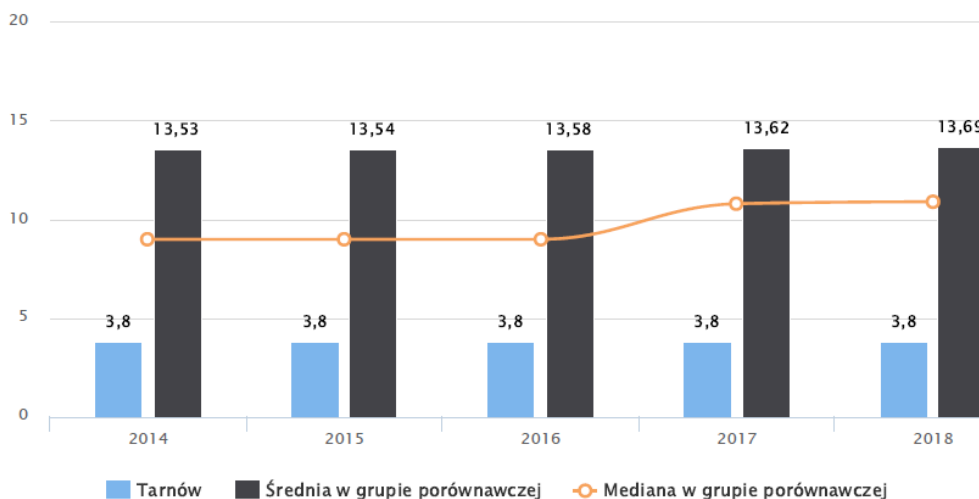
Zieleń urządzoną na terenie Tarnowa stanowią parki, zieleńce, ogrody działkowe, cmentarze, zieleń obiektów sportowych, zieleń towarzysząca budownictwu jednorodzinemu (ogrody przydomowe) i wielorodzinnemu (osiedlowa), zieleń izolacyjna zakładów przemysłowych oraz tras komunikacyjnych. Istniejący w Tarnowie układ zieleni miejskiej (mający charakter plamowy) nie jest zbyt rozbudowany. Trudno także znaleźć istniejące połączenia pomiędzy poszczególnymi enklawami zieleni.

Lasy, tereny zadrzewione i zakrzewione w Tarnowie zajmują obszar 484 ha, w tym tereny zadrzewione i zakrzewione na gruntach rolnych 14 ha.

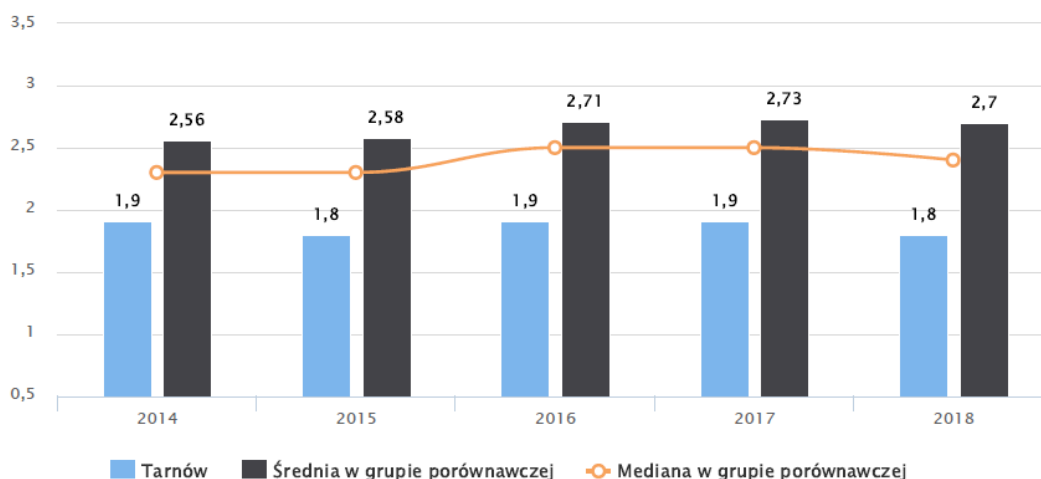
W porównaniu do innych miast na prawach powiatu, w Tarnowie tereny zielone nie dominują jednak w przestrzeni w podobnym stopniu jak w tych miastach, co ilustrują wykresy poniżej.

Wykres 25 udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wykres 26 Lesistość (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wykres 27 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Najwięcej terenów zielonych zlokalizowane jest w strefach podmiejskich, natomiast znacznie mniej zieleni jest w śródmieściu, między ciasno zabudowanymi nieruchomościami.

Uzupełnienie terenów zieleni na obszarze Tarnowa stanowią ogródki działkowe, zlokalizowane w formie rozproszonej oraz zieleń w pasach drogowych. W Tarnowie jest 16 rodzinnych ogrodów działkowych.

W mieście wyróżniają się również aleje przydrożne. Trzy spośród nich ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe objęto ochroną i uznano za pomniki przyrody. Są to aleje: jaworowa przy ul. Pszennej, lipowa przy ul. Obrońców Lwowa i różnogatunkowa przy ul. Krzyskiej.

Na terenie Tarnowa znajduje się 8 parków miejskich o łącznej powierzchni 887 893 m², są to:

- Park Strzelecki

- Park im. E. Kwiatkowskiego
- Park Piaskówka
- Park Sanguszków
- Park Planty Kolejowe Jakubowskiego
- Park Niepodległości miasta Tarnowa im. Księcia Romana Sanguszki Powstańca 1831 roku SYBIRAKA
- Park Legionów
- Park Westerplatte

Obszary zieleni urządzonej w mieście tworzą przede wszystkim parki zabytkowe: Park Strzelecki, Park Sanguszków, Park Kwiatkowskiego, Park Planty Kolejowe.

W Tarnowie występują także 43 pomniki przyrody w postaci pojedynczych drzew i ich skupisk (grupy, parki, aleje) oraz głązów narzutowych. Pomniki przyrody posiadają szczególne wartości przyrodnicze i wyróżniające je cechy, głównie są to drzewa okazałych rozmiarów. Wykaz pomników przedstawia się następująco:

- Platan klonolistny
- Grupa 12 drzew różnych gatunków u zbiegu ulic Najświętszej Marii Panny i Narutowicza
- Topola biała przy ul. Okrężnej
- Jesion wyniosły przy ul. Narutowicza
- Aleja jaworowa przy ul. Pszennej
- Różnogatunkowy starodrzew Parku Zbylitowska Góra pomiędzy ul. Krakowską u podnóża a Domem Zakonnym na wzgórzu
- Granitowy głąz polodowcowy przy al. Tarnowskich
- Aleja wiązowa przy ul. Krzyskiej
- Dąb szypułkowy „Kościuszko” przy ul. Piłsudskiego
- Dąb szypułkowy przy ul. Nowy Świat
- Dąb szypułkowy przy ul. Bema
- Lipa szerokolistna przy ul. Klikowskiej
- Lipa drobnolistna przy ul. Gospodarczej
- Dąb szypułkowy przy ul. H. Marusarz
- Dąb szypułkowy przy ul. Bema
- Różnogatunkowy starodrzew Parku Strzeleckiego
- Różnogatunkowy starodrzew Plant Kolejowych
- Różnogatunkowy starodrzew Parku Sanguszków
- Dąb szypułkowy przy ul. Głowackiego
- Dąb szypułkowy na południowo-zachodnim skraju Uroczyska Lipie
- Dąb szypułkowy przy ul. Kolejowej
- Wiąz szypułkowy przy ul. Okrężnej
- Grupa 4 wiązków szypułkowych przy ul. Nowodąbrowskiej
- Grupa 7 dębów szypułkowych przy ul. Kościuszki
- Głązy narzutowe „Trojaczki” przy ul. Piłsudskiego
- Dąb szypułkowy przy ul. Łanowej
- Platan klonolistny przy ul. Mickiewicza

- Topola biała przy ul. Rudy Młyny
- Klon pospolity przy ul. Goldammera
- Klon jawor na pl. Morawskiego
- Jesion wyniosły przy ul. Piłsudskiego
- Dąb błotny u zbiegu ulic Białych Klonów i Głogowej.
- Dąb szypułkowy u zbiegu ulic Białych Klonów i Głogowej
- Jesion wyniosły przy al. Matki Bożej Fatimskiej
- Aleja lip drobnolistnych ul. Obrońców Lwowa
- 3 dęby czerwone przy ul. Jarzębinowej
- Lipa drobnolistna przy ul. Przedszkolaków
- Dąb bezszypułkowy „Wacław” przy ul. Norwida
- Buk zwyczajny „Łukasz” przy ul. Norwida
- Dąb szypułkowy przy ul. H. Marusarz
- Jesion wyniosły przy ul. Szpitalnej
- Dąb czerwony przy ul. Kilińskiego
- Dąb szypułkowy przy ul. Piłsudskiego

Do obszarów o naturalnym charakterze należy zaliczyć lasy w okolicy Stawów Krzyskich, Las Lipie, a także zieleń rezerwatu Debrza. W szczególności należy wspomnieć o znajdujących się w Tarnowie:

- Rezerwacie przyrody „Debrza” – rezerwat o powierzchni 9,5 ha jest siedliskiem wielu rzadkich i chronionych roślin i zwierząt,

- Obszarze NATURA 2000 „Dolny Dunajec” – rezerwat o powierzchni 21,88 ha to ostoja 31 gatunków ryb, cennych z przyrodniczego punktu widzenia.

Na układ zieleni urządzonej składa się również zieleń 9 cmentarzy zlokalizowanych na terenie miasta, z czego zabytkowe dwie pierwsze nekropolie objęte są ochroną prawną:

- Stary Cmentarz na Zabłociu, założony ok. 1789 r.
- Cmentarz Żydowski, założony w XVI w.
- cmentarz komunalny „Nowy” w Krzyżu, założony w 1928 r.
- cmentarz parafialny w Krzyżu
- cmentarz komunalny w Mościcach, założony w 1941 r.
- cmentarz parafialny w Rzędzinie, założony w 1933 r.
- cmentarz parafialny w Klikowej, założony przed II wojną światową
- cmentarz komunalny w Klikowej, założony w 2006 r.
- cmentarz parafialny w Krzyżu, założony w 1925 r.

Ponadto w Tarnowie istnieje 6 cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej:

- cmentarz wojenny nr 199, ul. Krakowska, Zbylitowska Góra
- cmentarz wojenny nr 200, ul. Chyszowska (objęty rejestrem zabytków)
- cmentarz wojenny nr 201, w obrębie Cmentarza Żydowskiego
- cmentarz wojenny nr 202 – nieistniejący
- cmentarz wojenny nr 202a, w obrębie Cmentarza Starego

- cmentarz wojenny nr 203, w obrębie Nowego Cmentarza w Krzyżu

Jakość powietrza

O stanie zanieczyszczenia atmosfery w Tarnowie decyduje emisja z miasta, emisja z okolicznych powiatów i emisja napływowa z kierunku zachodniego. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza w Tarnowie są kotłownie i paleniska indywidualne, komunikacja, zakłady przemysłowe oraz przedsiębiorstwo energetyki ciepłej. Do zanieczyszczeń energetycznych (pochodzących z procesów spalania paliw) należą: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, pyły. Wśród zanieczyszczeń pochodzących z procesów technologicznych wymienić należy: pyły zawierające metale ciężkie - ołów, kadm, rtęć, oraz węglowodory, m.in. benzo(a)piren, zanieczyszczenia gazowe nieorganiczne - chlor, chlorowodór, amoniak, zanieczyszczenia gazowe organiczne - metan, ksylen, toluen, styren, benzen, fenol, formaldehyd, chlorek winylu, freony, halony i in. Do atmosfery dostaje się wiele zanieczyszczeń pochodzących ze spalania paliw silnikowych (tlenek węgla, węglowodory, tlenki azotu, dwutlenek siarki, aldehydy i pyły).

Jakość powietrza w Tarnowie na tle innych miast naszego województwa przedstawia się dobrze. W 2019 r. monitoring jakości powietrza w Tarnowie prowadzony był na dwóch stacjach pomiarowych, obsługiwanych przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie. Na terenie miasta Tarnowa funkcjonują 2 stacje automatycznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza, zlokalizowane przy ul. Bitwy pod Studziankami (stacja tła miejskiego) oraz przy ul. Ks. Romana Sitko (stacja komunikacyjna).

Z pomiarów zanieczyszczeń powietrza przeprowadzonych w naszym mieście wynika, że wartości średniego stężenia zanieczyszczeń podstawowych (wartości średnioroczne), tj. dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} są dotrzymane. Najwyższe stężenia zanieczyszczeń podstawowych obserwuje się w miesiącach zimowych, tj. od listopada do marca.

Na stacji pomiarowej przy ul. Bitwy pod Studziankami (stacja tła miejskiego) średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM₁₀ wyniosło 26 µg/m³, przy wartości dopuszczalnej 40 µg/m³, i było o 6 µg/m³ niższe niż w roku 2018. Dopuszczalna wartość średniodobowa pyłu zawieszonego PM₁₀, wynosząca 50 µg/m³ na tej stacji, przekroczona była przez 33 dni w roku, przy krotności dopuszczalnej wynoszącej 35 dni.

W okresie 2009-2019 na stacji przy ul. Bitwy pod Studziankami, obserwuje się systematyczny spadek wartości średniorocznych PM₁₀ (od 44 µg/m³ w 2009 r. do 26 µg/m³ 11 w 2018 r.), przy czym już od roku 2013 wartości średnioroczne utrzymują się poniżej normy. Pozostałe wskaźniki: SO₂, NO₂, NO_X były poniżej wartości dopuszczalnych, z widocznym spadkiem stężeń średniorocznych większości z nich.

Na drugiej stacji monitoringu, zlokalizowanej przy ul. Sitki (stacja „komunikacyjna”), średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM₁₀ wynosiło 34 µg/m³ i nie przekroczyło normy. Było o 2 µg/m³ niższe niż rok wcześniej. Ilość dni w ciągu roku, kiedy średniodobowe stężenie pyłu zawieszonego PM₁₀ przekraczało wartość dopuszczalną, to 54.

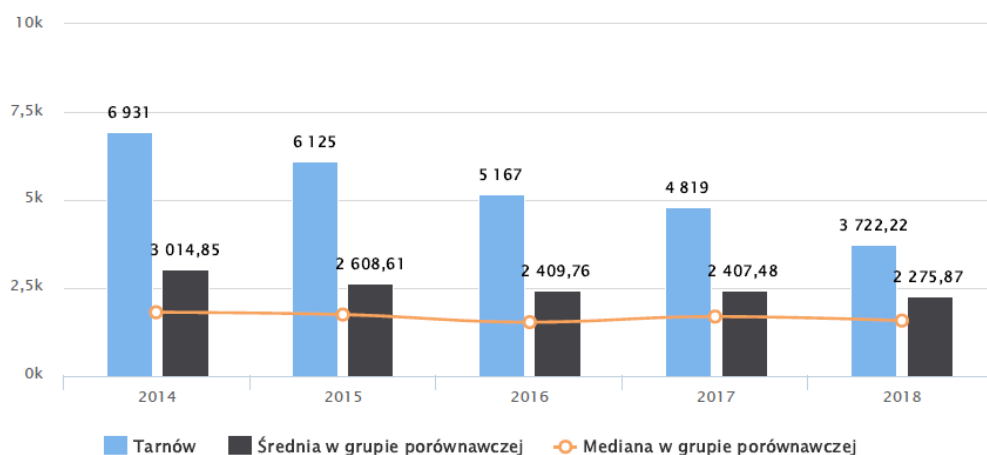
Wyniki uzyskane w okresie funkcjonowania tej stacji pokazują, że wartości stężeń dla PM₁₀, PM_{2,5}, NO₂, NO_X, CO były niższe w 2019 roku, nie przekraczały wartości normatywnych średnich stężeń.

Średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu w Tarnowie w roku 2019 wyniosło 3,32 ng/m³ i było niższe od wartości uzyskanej w roku 2018 (3,83 ng/m³). Poziom docelowy stężenia benzo(a)pirenu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi, to 1 ng/m³.

W 2019 r. uruchomiono czujnik jakości powietrza zakupiony ze środków Rady Osiedla Krzyż. W minionym sezonie grzewczym wskazania tego czujnika pokrywały się generalnie z wynikami monitoringu IOŚ.

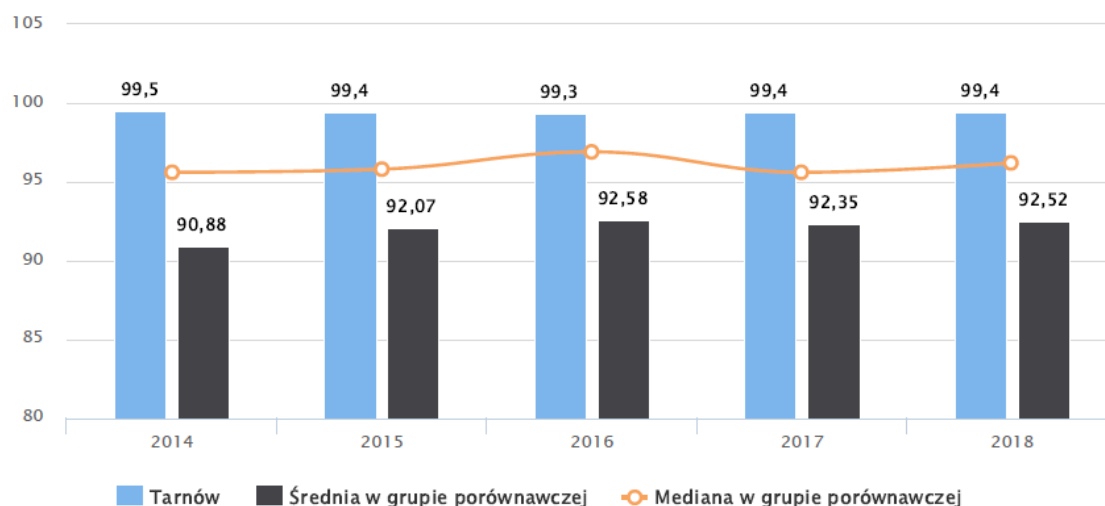
Głównymi źródłami pyłu zawieszonego w powietrzu są: energetyczne spalanie paliw stałych, komunikacja i przemysł. Przekroczenia średniodobowych dopuszczalnych stężeń dla pyłu zdarzały się w okresie jesienno-zimowym (październik, styczeń, luty, marzec) w czasie trwania sezonu grzewczego.

Uwzględniając duże zakłady przemysłowe zlokalizowane mieście, zwraca uwagę stosunkowo duża emisja pyłów w relacji do innych miast na prawach powiatu.

Wykres 28 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Za to za pozytywne należy uznać zjawisko relatywnie wyższego stopnia zatrzymywanych i neutralizowanych emitowanych zanieczyszczeń.

Wykres 29 Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych

(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Należy zauważyć, że miasto inicjuje szereg działań mających pozytywnie oddziaływać na jakość powietrza atmosferycznego. M.in. miasto realizuje projekt umożliwiający udzielenie mieszkańcom dotacji do likwidacji nieekologicznych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego. W grudniu 2017 r. podpisano umowę na wynoszące blisko 8 milionów złotych unijne dofinansowanie do projektu „Obniżenie niskiej emisji w Tarnowie”. Dzięki temu w ciągu trzech lat w Tarnowie zlikwidowanych zostanie ok. 600 przestarzałych pieców i kotłów opalanych węglem lub drewnem.

Mieszkańcy Tarnowa wciąż mogą starać się o pomoc finansową do likwidacji przestarzałych kotłów węglowych, zatruwających powietrze. Projekt realizowany jest na podstawie uchwały nr XLIII/436/2017 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 21 września 2017 w sprawie zasad udzielania dotacji celowej w ramach projektu pod nazwą „Obniżenie poziomu niskiej emisji w Tarnowie” ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020.

Głównym celem projektu jest poprawa jakości powietrza w Tarnowie poprzez zmniejszenie emisji do powietrza zanieczyszczeń pyłowych oraz gazów cieplarnianych, pochodzących z indywidualnego ogrzewania mieszkań. Cel ten realizowany jest poprzez zmianę przestarzałych źródeł ciepła (kotłów, pieców, innych urządzeń grzewczych na paliwa stałe) w indywidualnych gospodarstwach domowych na źródła ciepła wykorzystujące paliwo gazowe lub podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej wraz z wykonaniem wewnętrznych instalacji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania nowego systemu ogrzewania. Inwestycje polegające na wymianie źródeł węglowych na gazowe są wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest możliwe lub uzasadnione ekonomicznie. Równorzędnym celem projektu jest podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie niskiej emisji - jej szkodliwości dla zdrowia, metod jej zapobiegania, czynników zmierzających do poprawy jakości powietrza.

W roku 2019 mieszkańcy złożyli 233 wnioski o dotację ze środków projektu, rozliczono 180 z nich. W ramach projektu zlikwidowano 204 źródła ogrzewania na paliwo stałe. Zamontowano 177 nowych kotłów gazowych, a 3 nieruchomości zostały podłączone do miejskiej sieci ciepłowniczej. Koszt zadania w roku 2019 to 2 128 609,27 zł.

Tarnów w 2019 r. udzielał również dotacji z budżetu gminy (ze środków pochodzących z opłat za korzystanie ze środowiska) mieszkańcom likwidującym nieekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych. W roku 2019 tarnowianie złożyli 76 wniosków, z czego rozliczono 58. Zlikwidowano 79 źródeł ogrzewania na paliwo stałe, w ich miejsce zamontowano 56 kotłów gazowych, 1 piec elektryczny, a jedna nieruchomość podłączona została do miejskiej sieci ciepłowniczej. Koszty zadania w roku 2019 to 256 248,45 zł.

W roku 2020 miasto udzielało dotacji do zakupu i montażu mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii. Mieszkańcy złożyli 78 wniosków, z czego rozliczono 62. Zamontowano 3 instalacje kolektorów słonecznych i 59 instalacji fotowoltaicznych. Koszty zadania to 353 567,50 zł.

Hałas

Duże ośrodki miejskie, do których niewątpliwie zalicza się Tarnów, stanowią obszary, na których często występują niekorzystne oddziaływania akustyczne. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzi pomiary poziomów hałasu w środowisku, emitowanego przez źródła komunikacyjne i przemysłowe.

Przeprowadzone analizy potwierdziły, iż na terenie Tarnowa najistotniejszym źródłem hałasu jest szeroko rozumiany transport, w szczególności drogowy.

Pomimo, iż układ komunikacyjny miasta Tarnowa ciągle jest rozwijany, to nadal wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych dochodzi do przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu, zarówno w porze dziennej, jak i nocnej. Również główna linia kolejowa zlokalizowana na kierunku wschód - zachód przechodzi przez tereny gęsto zaludnione, co dodatkowo skutkuje pogorszeniem klimatu akustycznego.

Zakres zasięgu hałasu w Tarnowie jest największy w przedziale 55-60 dB, zarówno w porze dziennej, jak i nocnej, i dotyczy przede wszystkim hałasu drogowego. Pozostałe źródła hałasu (kolejowy, przemysłowy oraz związany z działalnością małych zakładów produkcyjnych i usługowych oraz lokali rozrywkowych) mają charakter lokalny i/lub okresowy. W porównaniu z 2014 r. poziom hałasu dla pory dnia wzrósł o 0,8 dB, zaś w nocy zmalał o 7,5 dB.

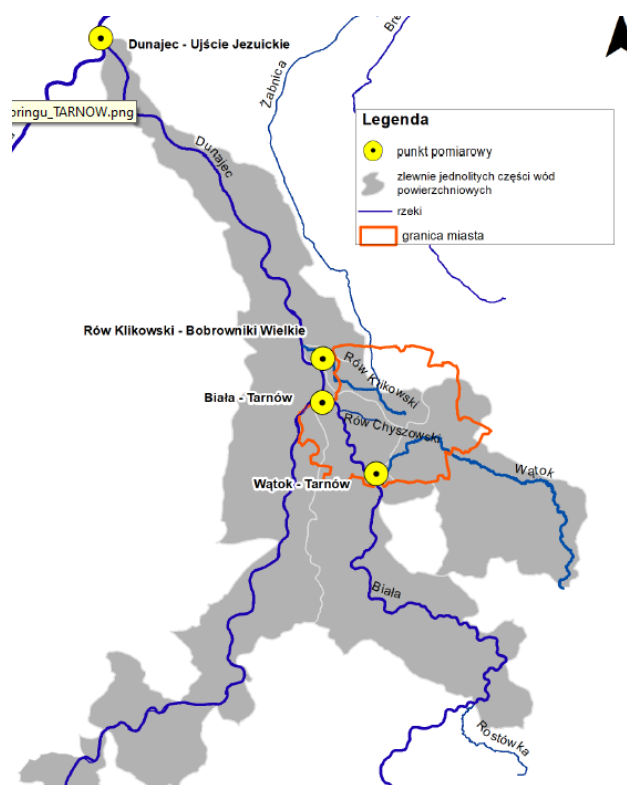
Wody

Jednym z głównych problemów sfery środowiskowej jest ryzyko wystąpienia powodzi, związane z przebiegającymi przez miasto rzekami Dunajec i Biała Tarnowska oraz potoku Wątok.

Utworzenie w ostatnich latach zbiornika Skrzyszów w znacznym stopniu zmniejszyło zagrożenie powodziowe Tarnowa, jakie generował potok Wątok. Brak tej inwestycji skutkowało wcześniej podtopieniami w przypadku intensywnych opadów.

Sieci monitoringu wód powierzchniowych, uwzględnionych w ocenie stanu wód przepływających przez miasto Tarnów, przedstawiają się następująco:

- Wątok – Tarnów
- Biała – Tarnów
- Rów Klikowski - Bobrowniki Wielkie
- Dunajec – Ujście Jezuickie

Rysunek 14 Punkty pomiarowe

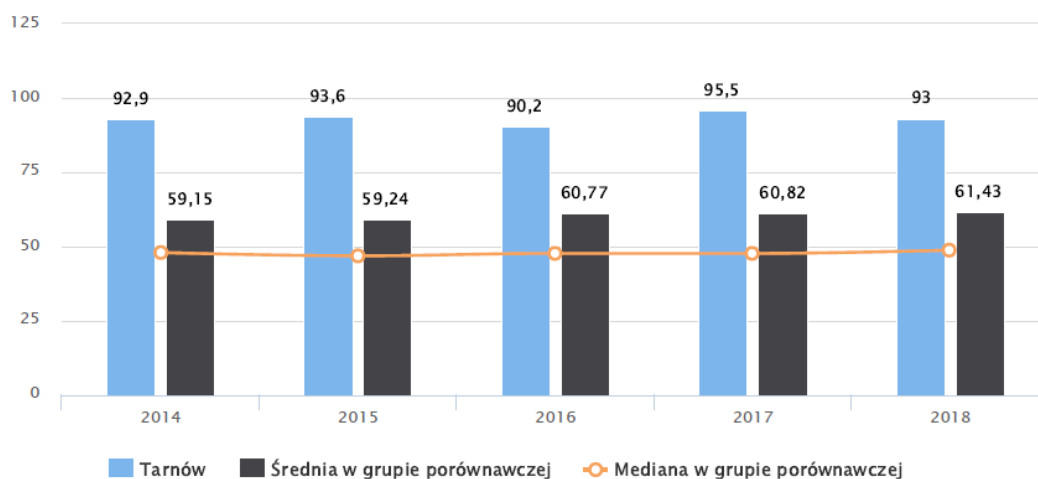
Badania wód realizowane są w oparciu o wieloletnie programy monitoringu środowiska dla województwa małopolskiego. Klasyfikację stanu wód powierzchniowych dla miasta Tarnowa stworzono w oparciu o wyniki badań monitoringowych w 4 punktach pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych w 3 jednolitych częściach wód powierzchniowych (jcw) na 3 rzekach: Dunajec, Biała i Wątok. Jakość wód w zakresie elementów biologicznych w tym okresie wykazała I klasę w jcw Dunajca, od zbiornika Czchów do ujścia, oraz III klasę w jcw Białej, od Rostówki do ujścia i w jcw Wątoka.

Wody rzeki Białej pod kątem elementów hydromorfologicznych odpowiadały I klasie jakości, natomiast wody Dunajca i Wątku odpowiadały II klasie jakości. W zakresie badanych elementów fizykochemicznych w dwóch jcw - Dunajca, od zbiornika Czchów do ujścia, oraz Wątku - spełnione były wymagania określone dla stanu bardzo dobrego (I klasa). Wody jcw Białej, od Rostówki do ujścia, spełniły wymagania określone dla stanu dobrego (II klasa). W rezultacie interpretacja wyników badań wskaźników jakości wód pod kątem elementów biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych wykazała, że potencjał ekologiczny dobry osiągnęły wody Dunajca, natomiast potencjał ekologiczny umiarkowany występował w Białej i Wątku.

Stan chemiczny oceniono w 2 punktach pomiarowych: Dunajec – Ujście Jezuickie i Biała – Tarnów i określono jako dobry.

Elementami jakości dla klasyfikacji stanu wód są wskaźniki biologiczne, hydromorfologiczne, fizykochemiczne i chemiczne. Stan wód jest wypadkową potencjału ekologicznego i stanu chemicznego, a określa go gorszy ze stanów.

Z racji zlokalizowanych zakładów przemysłowych, w przeliczeniu na mieszkańca, miasto generuje relatywnie wysoką liczbę ścieków w ciągu roku.

Wykres 30 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca (m³ / osoba)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

W wyniku przeprowadzonej klasyfikacji dla miasta Tarnowa stwierdzono, że w jednolitej części wód Dunajca, od zbiornika Czchów do ujścia, stan wód był dobry, zaś w dwóch jednolitych częściach wód – Białej, od Rostówki do ujścia, i Wątku – stan wód był zły.

Miasto Tarnów rozpoczęło realizację projektu pn. „Gospodarowanie wodami opadowymi w zlewni Potoku Stary Wątok w Tarnowie” dofinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach działania 2.1 adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczaniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska. Celem projektu jest stworzenie prawidłowej gospodarki wodnej w zlewni, dla której odbiornikiem jest potok Stary Wątok, w tym między innymi retencjonowanie wód

opadowych i wykorzystanie ich w porze suchej oraz przeciwdziałanie podtapianiu okolicznych terenów w okresach nawalnych deszczy.

Większość mieszkańców Tarnowa zaopatrywana jest w wodę z wodociągu publicznego Tarnów. Woda ta oczyszczana jest w stacjach uzdatniania wody przez Tarnowskie Wodociągi Spółka z o.o. Mieszkańcy północno-wschodniej części miasta korzystają z wody dostarczanej przez Gminną Spółkę Komunalną Sp. z o.o. w Lisiej Górze. W mieście funkcjonuje także wodociąg zakładowy Grupy Azoty S.A. zasilany wodą powierzchniową z rzeki Dunajec oraz wodą podziemną ze studni Ranneya VI.

W 2018 roku w wodociągach publicznych i zakładowym wielkość produkcji wody wynosiła:

- wodociąg Tarnów - 10 560 453 m³,
- wodociąg Łęg Tarnowski – 825 040 m³,
- wodociąg Grupy Azoty SA – 1 038 697 m³,

Podsumowując, można stwierdzić, że mieszkańcy Tarnowa są zaopatrywani w wodę bezpieczną dla zdrowia ludzkiego, wolną od mikroorganizmów chorobotwórczych i pasożytów w liczbie stanowiącej potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego oraz substancji chemicznych w ilościach zagrażających zdrowiu, woda nie wykazuje agresywnych właściwości korozyjnych. Woda na terenie Tarnowa jest przydatna do spożycia przez ludzi i nie stanowi ryzyka dla zdrowia.

Odpady komunalne

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi dotyczącymi gospodarki odpadami, od 1 lipca 2013 r. odpowiedzialnym za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest samorząd.

Systemem gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta Tarnowa zostały objęte wszystkie nieruchomości położone w granicach administracyjnych miasta. Zarówno te, na których zamieszkują mieszkańcy, jak i te niezamieszkałe, gdzie powstają odpady komunalne.

Dzięki podjętej przez samorząd Tarnowa decyzji o objęciu systemem gospodarowania odpadami komunalnymi również nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne, system został maksymalnie doszczelniony, co daje kontrolę gminy nad wytwarzanymi odpadami.

Odbiór odpadów realizowany jest zarówno przez podmioty prywatne, jak i w systemie „in house” przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.

W ramach przetargu nieograniczonego na świadczenie usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w 2020 roku odebrane zostały następujące ilości odpadów [Mg]:

	Zmieszane odpady komunalne	Odpady zebrane selektywnie	Odpady komunalne	Odpady zielone	Odpady wielkogabarytowe
Sektor I	627,16	28,74		0,00	6,18
Sektor II	389,20	25,02		4,12	1,76
Sektor III	1.007,42	55,12		3,58	4,28
Sektor IV	228,54	53,52		1,20	7,28

*Tabela 12 Rodzaje i ilości odebranych w 2019 r. – przetarg nieograniczony
(dane własne – Urząd Miasta Tarnowa)*

łącznie w 2020 r. odebranych zostało 2.443,12 Mg odpadów komunalnych.

Natomiast w trybie „in house” w 2020 r. zebrano następujące ilości odpadów:

	Zmieszane odpady komunalne	Odpady zebrane selektywnie	Odpady komunalne	Odpady zielone	Odpady wielkogabarytowe
Sektor I	4 551,48	968,44		186,38	384,68
Sektor II	4 576,62	1421,03		674,34	570,16
Sektor III	5 854,20	1451,36		1373,8	733,32
Sektor IV	4 948,86	1438,73		140,34	475,06

*Tabela 13 Rodzaje i ilości odebranych w 2019 r. – „in house”
(dane własne – Urząd Miasta Tarnowa)*

łącznie odebranych zostało 29.748,80 Mg odpadów komunalnych.

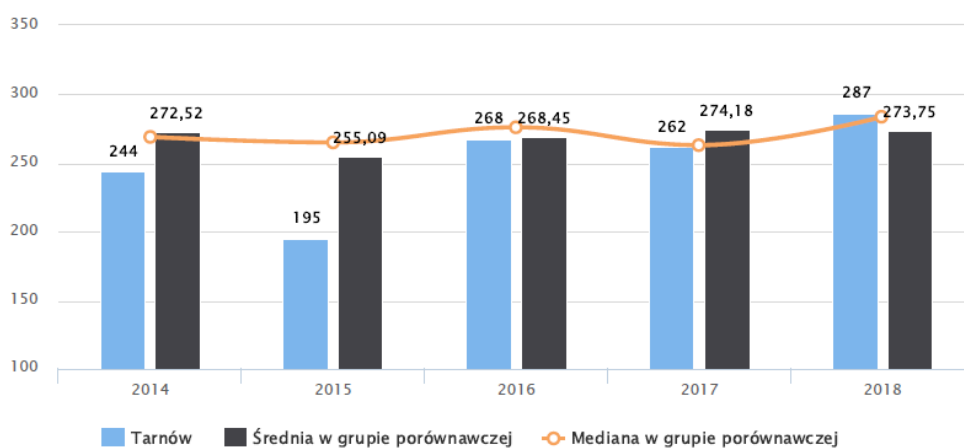
Podstawowym elementem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi jest ich zbieranie w sposób selektywny. Na terenie miasta Tarnowa funkcjonują dwa takie punkty:

- Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych przy ul. Komunalnej 31,
- Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych przy ul. Kąpielowej 4b.

Odpady komunalne niesegregowane z terenu miasta Tarnowa składowane są na dwóch składowiskach:

- na składowisku przy ul. Cmentarnej w Tarnowie-Krzyżu, będącym własnością Gminy Miasta Tarnowa i eksploatowanym przez Zakład Składowania Odpadów Komunalnych (ZSOK) .
- na składowisku „Nad Białą”, zarządzanym przez Jednostkę Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. w Tarnowie (JRCh).

W przeliczeniu na mieszkańca miasto generuje podobne ilości jak inne miasta na prawach powiatu.

Wykres 31 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca (kg/osoba)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74), jak i sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, w ustawie o ochronie przyrody, w ustawie o systemie oświaty.

Ustawa o ochronie przyrody mówi, iż „popularyzowanie, informowanie i promocja ochrony przyrody są obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu”. Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych, przede wszystkim Agendy 21.

W dobie silnego rozwoju technologii i pogoni za zaspokajaniem własnych potrzeb wiedza przekazywana w teorii nie zawsze wystarcza, aby dotrzeć do młodego pokolenia, edukację ekologiczną pragniemy wzbogacać o działania praktyczne. Niezmiernie ważne jest kultywowanie dobrych praktyk i przekazywanie ich młodym ludziom, którzy z łatwością chłoną dostarczaną wiedzę. Władze Tarnowa od wielu lat realizują aktywną politykę proekologiczną. Prowadzenie edukacji ekologicznej jest jednym z celów wyznaczonych w „Programie ochrony środowiska dla miasta Tarnowa na lata 2017 - 2024 ze strategią krótkoterminową na lata 2017 - 2020”, przyjętym uchwałą nr XLVI/497/2017 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 30 listopada 2017 r.

Dużą wagę przywiązuje się do inwestycji i przedsięwzięć mających chronić środowisko naturalne. Organizujemy imprezy o tematyce ekologicznej, takie jak: „Sprzątanie świata”, „Posprzątajmy razem Tarnów”. Od kilku lat kontynuowana jest zbiórka i unieszkodliwianie przeterminowanych leków, zużytych baterii, zbiórkę butelek plastikowych, itp. Celem zrealizowanych konkursów i akcji było pogłębienie świadomości ekologicznej tarnowian i rozwinięcie poczucia współodpowiedzialności za stan środowiska, w którym żyjemy. Chcieliśmy pokazać, że los naszej planety zależy od nas samych. Każde ze zrealizowanych zadań rozwija poczucie wspólnoty i potrzebę szybkiej reakcji na problemy ekologiczne poprzez pobudzenie odpowiedzialności za podejmowane działania, promowanie pozytywnych postaw w zakresie poszanowania środowiska naturalnego, pogłębienie szacunku i zamiłowania do przyrody. Corocznie na edukację ekologiczną miasto przeznaczają dziesiątki tysięcy złotych, które uzupełniane są środkami zewnętrznymi, głównie WFOŚiGW w Krakowie.

W 2020 r. zorganizowano kampanię ekologiczną "Klimat się zmienia - zmień sposób myślenia. Zmieniaj nawyki - nie klimat!", w ramach którego dofinansowano działania edukacyjno-ekologiczne prowadzone w tarnowskich przedszkolach, szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych. Edukacja ekologiczna w tarnowskich placówkach przybrała formę zabaw pozwalających na rozwijanie własnej inicjatywy, zajęć organizowanych przez nauczycielkę z całą grupą lub w małych zespołach, ukierunkowanych obserwacji, eksperymentów, wycieczek i spacerów po okolicy, uroczystości i imprez środowiskowych. Realizacja celów programowych nastąpiła poprzez:

- kształtowanie postawy proekologicznej, umożliwienie poznania otaczającej przyrody i zjawisk w niej zachodzących,
- budowanie świadomości szkodliwego działania zanieczyszczeń, zawartych w powietrzu jakim oddychamy, na zdrowie i otoczenie (wskazywanie, jakie to zanieczyszczenia, jak powstają i gdzie, jak można je rozpoznać w powietrzu oraz jak same dzieci wpływają na to, że te zanieczyszczenia powstają oraz jak zagrożona jest zieleń z powodu "kwaśnych deszczy"),

- uświadomienie, że za stan powietrza w swoim otoczeniu odpowiedzialny jest każdy człowiek, bez odwoływania się do skali globalnej, ale do własnego podwórka, rodziny, znajomych, sąsiadów oraz wskazywanie na odpowiedzialność za reagowanie na działania innych osób,
- aktywne uczestnictwo w poznawaniu przyrody poprzez szukanie, oglądanie, opisywanie porównawcze obiektów, obserwacje, badanie, eksperymentowanie.
- składową programu stanowił także Przegląd Filmów Ekologicznych EKOŚWIAT, skierowany głównie do tarnowskich dzieci i młodzieży. XXI edycja Przeglądu odbyła się w dniach 28 września - 1 października 2020 r. przyciągając rzeszę młodych widzów. Wyświetlono filmy „Młody Renifer Alex” oraz „Nasze miejsce na ziemi”.

Realizacja całego programu edukacji ekologicznej pochłonęła 48,49 tys. zł, z czego 29,95 tys. zł pochodziło ze środków WFOŚiGW w Krakowie.

Inne działania w zakresie promowania postaw proekologicznych mieszkańców:

- Konkurs fotograficzny „Wakacyjna Przyroda” - ma na celu zachęcenie zarówno dzieci, młodzieży jak i dorosłych do obserwacji przyrody i wykonania fotografii ukazujących walory przyrodnicze i krajobrazowe terenu Tarnowa i najbliższych okolic, a także zagrożenia skarbów natury. Konkurs organizowany jest w kategorii przyroda (w tym również krajobraz) Tarnowa i okolic. W 2020 r. w konkursie udział wzięło 30 pasjonatów fotografii, którzy zaprezentowali swoje prace o tematyce przyrodniczej i krajobrazowej wykonane w Tarnowie i okolicy. Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania wyniosły 3,9 tys. zł.
- Konkurs na wykonanie budki lęgowej „Zaprośmy ptaki do Tarnowa” skierowany do dzieci przedszkolnych i uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. Głównym celem konkursu jest pogłębienie świadomości ekologicznej dzieci, uczniów w tarnowskich placówkach oświatowych i rozwijanie u nich poczucia współodpowiedzialności za ochronę bioróżnorodności.
- Budki lęgowe są jedną z najpopularniejszych form pomocy ptakom na terenach miejskich. Ptaki spełniają w miastach wszystkie swoje podstawowe czynności życiowe, w tym najważniejsze – odżywianie i rozmnażanie się. Obszary miejskie dostarczają im zarówno pokarmu, jak i miejsc do założenia gniazd, opieki nad potomstwem, odpoczynku czy schronienia przed drapieżnikami. W Tarnowie możemy stworzyć wiele zakątków, które będą przyjazne ptakom. Musimy zapewnić im jednak bezpieczne miejsca do gniazdowania. Konkurs został przeprowadzony przy współpracy z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego. Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania wyniosły 5,34 tys. zł

Akcje ekologiczne:

- W 2020 r. kontynuowano akcję usuwania odpadów zawierających azbest. Pomoc mieszkańcom Tarnowa w bezpiecznym pozbywaniu się odpadów azbestowych ma na celu ochronę środowiska i zdrowia ludzi przed szkodliwym oddziaływaniem włókien azbestowych, daje możliwość przekazania przez mieszkańców miasta posiadanych odpadów i elementów azbestowych. W 2020 r. z akcji skorzystało 37 osób, a unieszkodliwionych zostało 28,37 ton odpadów azbestowych. Koszt zadania wyniósł 10,8 tys. zł.
- W 2020 roku odebrano ponad 3 tony leków stanowiących odpady o kodzie 20 01 32 z 29 aptek znajdujących się na terenie miasta. Odpady te, zamiast trafić na składowisko, zostały bezpiecznie unieszkodliwione. Akcja przyczynia się do podniesienia świadomości ekologicznej

mieszkańców i uczy właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi, a także poprzez zapewnienie utylizacji tych niebezpiecznych odpadów zabezpiecza środowisko przed działaniem szkodliwych substancji. Koszt zadania wyniósł 19,99 tys. zł.

- W dniach 20 - 22 września 2020 r. odbyła się ogólnopolska akcja „Sprzątanie Świata - Polska 2020”. Akcja polegała na zbieraniu porzuconych odpadów i przekazaniu ich na bezpieczne wysypisko lub do powtórnego wykorzystania. XXVII edycja akcji
- „Sprzątanie Świata – Polska 2020 r.” przebiegała pod hasłem „Plastik? Rezygnuję. Redukuje. Segreguję.” Miała na celu wspomoczenie selektywnej zbiórki odpadów. W lokalnej akcji, zorganizowanej przez Urząd Miasta Tarnowa, wzięło udział 18 placówek, byli to głównie uczniowie tarnowskich szkół i przedszkolaki oraz podopieczni zakładów karnych w Tarnowie. Podczas akcji zebrano 0,72 tony odpadów oraz surowce wtórne, takie jak papier, metal oraz plastik. Koszt zadania wyniósł 2,66 tys. zł.
- Akcja ekologiczna „Zbieramy zużyte baterie”, w ramach której zgromadzono 4 736 kg zużytych baterii oraz akumulatorów i przekazano do zutylizowania w sposób niezagrażający środowisku. Koszt zadania wyniósł 8,32 tys. zł.
- Akcja ekologiczna „Drugie życie odpadów” zapewniła zebranie 5 708 kg opakowań plastikowych, które zostały dostarczone do recyklera w celu ich przetworzenia. Koszt zadania wyniósł 4,04 tys. zł.

Elektromobilność

Na przestrzeni ostatnich lat w Tarnowie wprowadzono wiele rozwiązań dotyczących transportu publicznego, które mogą przyczynić się do ograniczenia niskiej emisji zanieczyszczeń do powietrza. Pośród nich wymienić należy: wymianę znacznej części taboru autobusowego na nowocześniejszy, system roweru miejskiego, aplikacje oraz tablice z informacją pasażerską (umożliwiające wygodne śledzenie czasów odjazdu autobusów z punktów przesiadkowych oraz dostarczające informacje o wolnych rowerach miejskich, na które pasażerowie autobusów mogą przesiąść na wybranych stacjach zlokalizowanych w pobliżu przystanków), inwestycje związane z integrowaniem transportu miejskiego poprzez system Park&Ride, rozbudowę sieci dróg rowerowych. Działania te mają doprowadzić do ograniczenia ruchu samochodowego w mieście, poprzez zwiększenie wykorzystania przez mieszkańców transportu publicznego. Pomimo tego, w dalszym ciągu najbardziej rozpowszechnionym sposobem poruszania się po mieście pozostają samochody prywatne.

Działania na rzecz poprawy jakości powietrza wynikają m.in. z obowiązującego prawa. Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych obliguje miasta do posiadania określonego udziału autobusów zeroemisyjnych we flocie komunikacji publicznej (jeśli przeprowadzona analiza kosztów i korzyści wykaże korzyści z posiadania taboru zeroemisyjnego). Tarnów stale modernizuje tabor komunikacji miejskiej oraz prowadzi działania usprawniające infrastrukturę miejską.

Elementem rozwojowym miasta stać się również powinna polityka rozwoju elektromobilności wśród mieszkańców, co pozwoli na zniwelowanie negatywnych skutków wysokiego natężenia ruchu, minimalizację zanieczyszczania powietrza, a także na ograniczenie poziomu hałasu komunikacyjnego. Należy mieć jednak na względzie fakt, że rozwój elektromobilności może się wiązać dla miasta Tarnowa z nowymi obowiązkami związanymi z zapewnieniem odpowiedniego udziału pojazdów elektrycznych we flocie samochodowej obsługującej komunikację zbiorową, spółkach komunalnych oraz samym Urzędzie Miasta i jednostkach organizacyjnych. Obserwowany na przestrzeni ostatnich lat dynamiczny wzrost cen energii rodzi obawy o wzrost kosztów nie tylko zakupu pojazdów elektrycznych, ale i ich eksploatacji. Nie można także pominąć kwestii zapewnienia w przestrzeni miejskiej ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

Wątpliwości dotyczą jednak nie tylko rachunku ekonomicznego inwestycji w rozwiązania elektromobilne. Pod względem środowiskowym nie można pominąć faktu, że większość energii krążącej w systemie elektroenergetycznym pochodzi ze źródeł konwencjonalnych – węglowych, a więc jej zużycie wiąże się z generowaniem emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań uzupełniających związanych z inwestycjami w odnawialne źródła energii oraz efektywność energetyczną, tak aby pozytywny wpływ elektromobilności na stan powietrza miał charakter realny, a nie pozorny.

Energia odnawialna i ciepło odpadowe

Unia Europejska przyjęła szeroki pakiet regulacji, które mają za zadanie ułatwić realizację celów klimatycznych UE na rok 2030, tj. pozwolić na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o min. 40%, zwiększenie udziału OZE do min. 32% oraz 32,5-procentowe zwiększenie efektywności energetycznej. Od roku 2021 zobowiązani jesteśmy do stałego podnoszenia wykorzystania energii odnawialnej i/lub odpadowej, zaś od roku 2025 założono udzielanie wsparcia dla odbiorców na odłączenie się od nieefektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych (systemy efektywne to takie, w których wykorzystuje się ciepło ze źródeł odnawialnych lub ciepło odpadowe w co najmniej 50% lub ciepło pochodzące z kogeneracji w co najmniej 75%, ewentualnie połączenie wymienionych rodzajów ciepła w co najmniej 50%). Jednocześnie Unia Europejska promuje ideę gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), będącą koncepcją zmierzającą do racjonalnego wykorzystania zasobów i ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów, które – podobnie jak materiały oraz surowce – powinny pozostawać w gospodarce tak długo, jak jest to możliwe, a wytwarzanie odpadów powinno być jak najbardziej zminimalizowane.

Popularyzacja wykorzystywania odnawialnych źródeł energii i budownictwa pasywnego (wysoko energooszczędnego) wpisuje się nie tylko w cele i dyrektywy unijne, ale również w cele Strategii Rozwoju Miasta Tarnów 2020. Tarnów jako polski biegun ciepła dąży do stania się miastem o dodatnim bilansie energetycznym, korzystając i promując nowoczesne rozwiązania bazujące na odnawialnych źródłach energii i efektywnym zarządzaniu energią w mieście.

Należy zaznaczyć, że już dzisiaj Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. nie może korzystać z preferencyjnych źródeł finansowania na rozbudowę miejskiej sieci ciepłowniczej, ze względu na warunek posiadania efektywnego systemu ciepłowniczego. Ponadto brak spełnienia tego parametru w przyszłości będzie skutkował utrudnieniami w przyłączaniu nowych obiektów i utrzymania dotychczasowych odbiorców ciepła. Wysoce prawdopodobne jest też ponoszenie dodatkowych kosztów związanych z brakiem udziału energii odnawialnej w strukturze paliwowej Spółki. Rozwiązaniem powyższych problemów i wyzwań jest budowa instalacji termicznego przekształcania przetworzonych odpadów komunalnych.

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. realizowało zadania związane z przygotowaniem inwestycji pn. „Budowa instalacji kogeneracji do produkcji energii z przetworzonych odpadów komunalnych z wykorzystaniem ciepła do miejskiej sieci ciepłowniczej w Tarnowie”. Projekt budowy w Tarnowie instalacji termicznego przekształcania przetworzonych odpadów komunalnych stanowi kompleksowe rozwiązanie problemów, jakie stoją przed tarnowskim ciepłownictwem i gospodarką odpadami. Projekt wpisuje się również w politykę klimatyczną Unii Europejskiej. Realizacja projektu prowadzi do uzyskania przez tarnowski system ciepłowniczy parametrów efektywnego systemu ciepłowniczego, znaczącego obniżenia wskaźnika udziału energii odnawialnej oraz redukcji emisji CO₂.

W 2017 roku powstał Tarnowski Klaster Energii, który ma na celu:

- utworzenie lokalnych rynków energii elektrycznej i ciepła w oparciu o lokalne paliwo, przetworzone na ciepło i energię elektryczną w Spalarni pre-RDF, zużywanych przez Gminę Miasta Tarnowa dla potrzeb budynków użyteczności publicznej i innych potrzeb, w tym oświetlenia ulicznego, zlokalizowanych na terenie Miasta Tarnowa,

- stabilizację i uniezależnienie od cen rynkowych paliw i energii oraz kosztów zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną w Tarnowie dla potrzeb budynków użyteczności publicznej, oświetlenia ulicznego, w wyniku utworzenia lokalnych rynków energii elektrycznej i ciepła,
- poprawę jakości ciepła w miejskiej sieci ciepłowniczej poprzez zwiększenie udziału ciepła użytkowego w kogeneracji i z odnawialnych źródeł energii w wyniku budowy Spalarni pre-RDF,
- osiągnięcie wymaganych poziomów wskaźnika EP dla budynków użyteczności publicznej poprzez procesy termomodernizacyjne oraz poprawę jakości dostarczanego ciepła z miejskiej sieci ciepłowniczej,
- zagospodarowanie lokalnego paliwa i domknięcie tarnowskiego systemu gospodarki odpadami.

W Spalarni pre-RDF do procesu termicznego przekształcania kierowane będą tylko i wyłącznie odpady nienadające się do recyklingu, tzn. strumień odpadów, z którego uprzednio wyodrębniono frakcję nadającą się do ponownego wykorzystania.

Koncepcja funkcjonowania Tarnowskiego Klastra Energii jest zgodna z polityką klimatyczno-energetyczną Polski i Unii Europejskiej. Realizacja projektu spowoduje ograniczenie zużycia (spalania) paliw kopalnych w Miejskim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej S.A., umożliwi osiągnięcie przez tarnowskie ciepłownictwo parametrów efektywnego systemu ciepłowniczego oraz wymaganego udziału ciepła z odnawialnych źródeł energii. Znacząco spadnie również wskaźnik nakładu nieodnawialnej energii pierwotnej dla miejskiej sieci ciepłowniczej.

Ważnym elementem polityki Tarnowa w zakresie promocji wykorzystywania odnawialnych źródeł energii jest również włączenie mieszkańców, m.in. poprzez edukację ekologiczną dotyczącą OZE oraz dotowanie indywidualnych działań w tym zakresie. W roku 2019 miasto udzielało dotacji do zakupu i montażu mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii. Mieszkańcy złożyli 78 wniosków, z czego rozliczono 62. Zamontowano 3 instalacje kolektorów słonecznych i 59 instalacji fotowoltaicznych. Koszty zadania to 353 567,50 zł.

Uwarunkowania społeczne

Sytuacja demograficzna

W 1996 roku w Tarnowie mieszkała rekordowa liczba 122 359 osób. Od tamtej pory liczba tarnowian z roku na rok maleje.

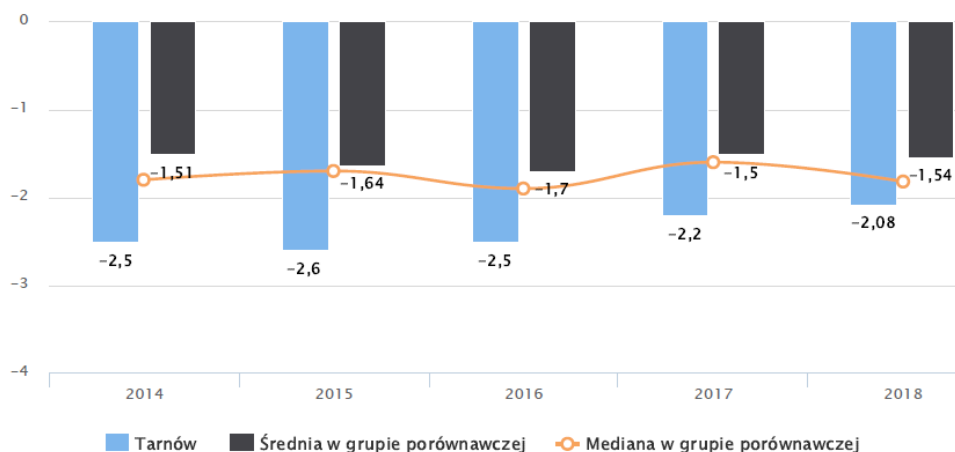
W 2019 r. liczba mieszkańców Tarnowa wynosiła 105 413⁸ i w porównaniu z rokiem 2019 zmniejszyła się o 1.481 osób, co stanowiło 1,4 % ogółu mieszkańców. W tej liczbie było 753 kobiety (1,34 % ogółu kobiet) i 728 mężczyzn (1,5 % ogółu mężczyzn). W Tarnowie żyje więcej kobiet niż mężczyzn – w 2020 roku kobiety stanowiły 53,2 % mieszkańców, mężczyźni 46,8 %. Dane demograficzne wskazują na utrzymujący się od wielu lat, trend zmniejszania się liczby mieszkańców.

Wyszczególnienie	Liczba osób w 2018	Liczba osób w 20189	Liczba osób w 2020	Dynamika w %
Mieszkańcy ogółem	107 954	106 894	105 413	98,61
w tym zameldowani na pobyt stały	105 612	104 485	103 302	98,87
zameldowani na pobyt czasowy	2 342	2 409	2 111	87,63
kobiety	57 383	56 828	56 075	98,67
mężczyźni	50 571	50 066	49 338	98,55
uprawnieni do głosowania w wyborach powszechnych	88 329	87 442	86 461	98,88

Tabela 14 Liczba mieszkańców Tarnowa w latach 2018 – 2020
(dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)

Obserwowane tempo zmniejszania się liczby ludności jest charakterystyczne dla wszystkich polskich miast na prawach powiatu. W Tarnowie zjawisko to występuje w silniejszym wymiarze:

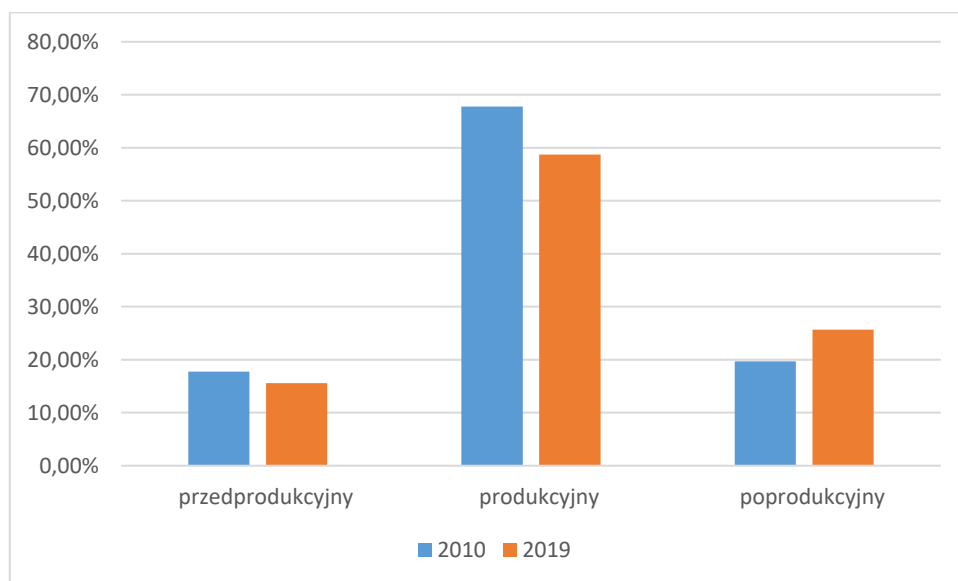
⁸ Dane z wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców miasta Tarnowa, przetwarzanego przez Urząd Miasta Tarnowa, ale zasilanego systemem rejestrów państwowych SRP PESEL. Ze względu na metodologię GUS dane te różnią się od danych GUS, jednak obie bazy odzwierciedlają zachodzące trendy i wewnętrzne relacje w podobny sposób.

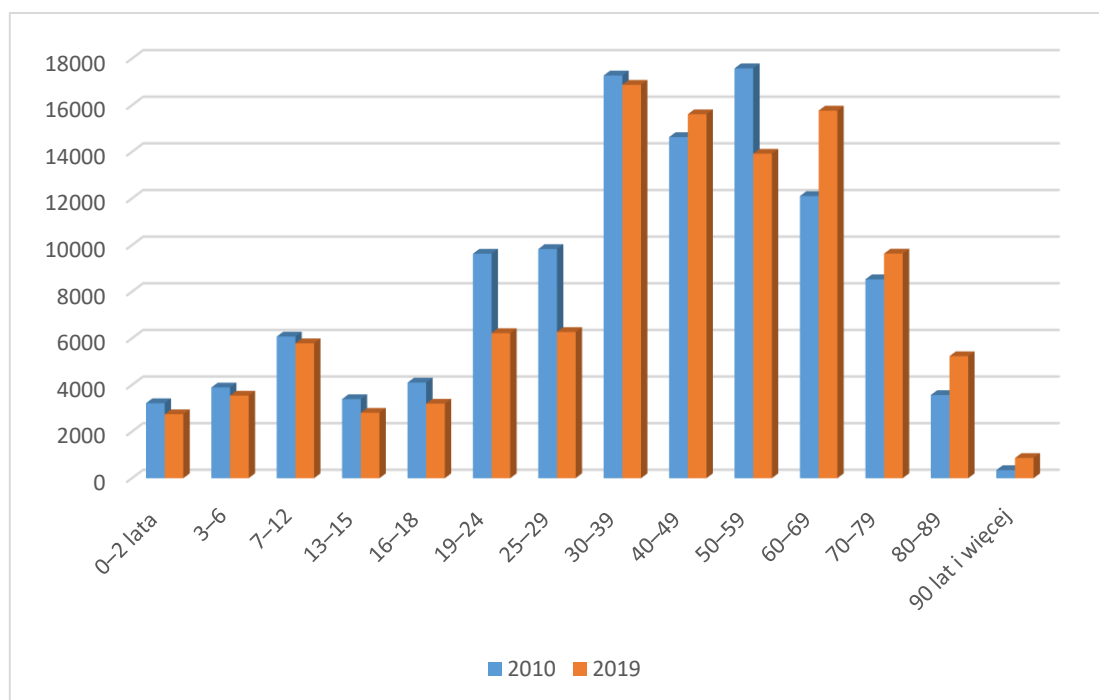
Wykres 32 Zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Równoległe do postępującego procesu zmniejszania się liczby mieszkańców, w mieście obserwuje się postępujący trend starzenia się struktury ludności.

W Tarnowie, w porównaniu do 2010 r, w 2019 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o blisko 6 punktów procentowych i osiągnął poziom 25,7%. Równocześnie, w sposób istotny „spadł” udział osób w wieku produkcyjnym (o ponad 9 punktów procentowych) – do poziomu 58,7%, oraz przedprodukcyjnym (spadek o 2,1 punktu procentowego) do poziomu 15,6%.

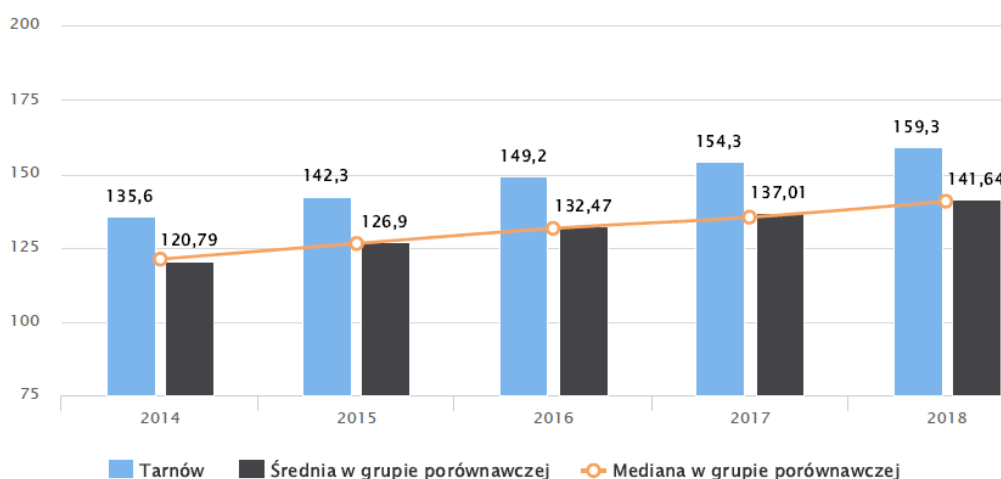

Wykres 33 Struktura wiekowa mieszkańców Tarnowa (opracowanie własne na bazie danych GUS)

Wykres 34 Liczba mieszkańców Tarnowa wg grup wieku
(opracowanie własne na bazie danych GUS)

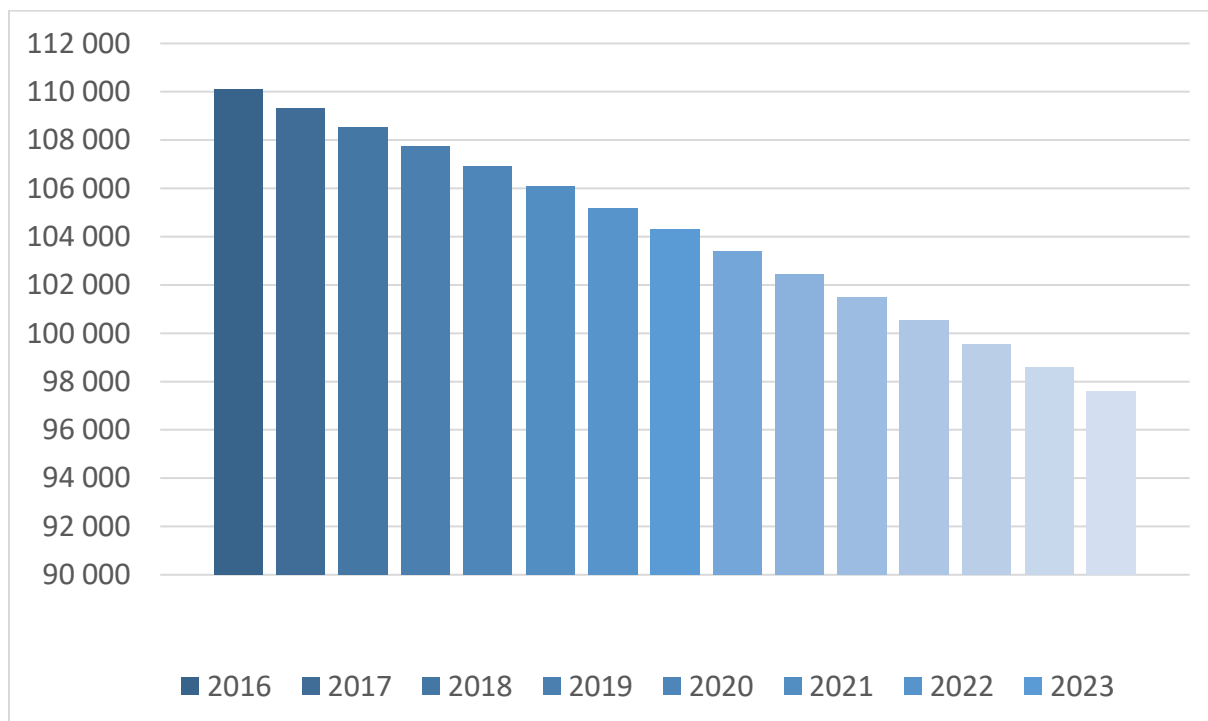
W porównaniu do miast na prawach powiatu, w Tarnowie niepokojąco szybciej rośnie proporcja liczby osób starszych w relacji do młodego pokolenia.

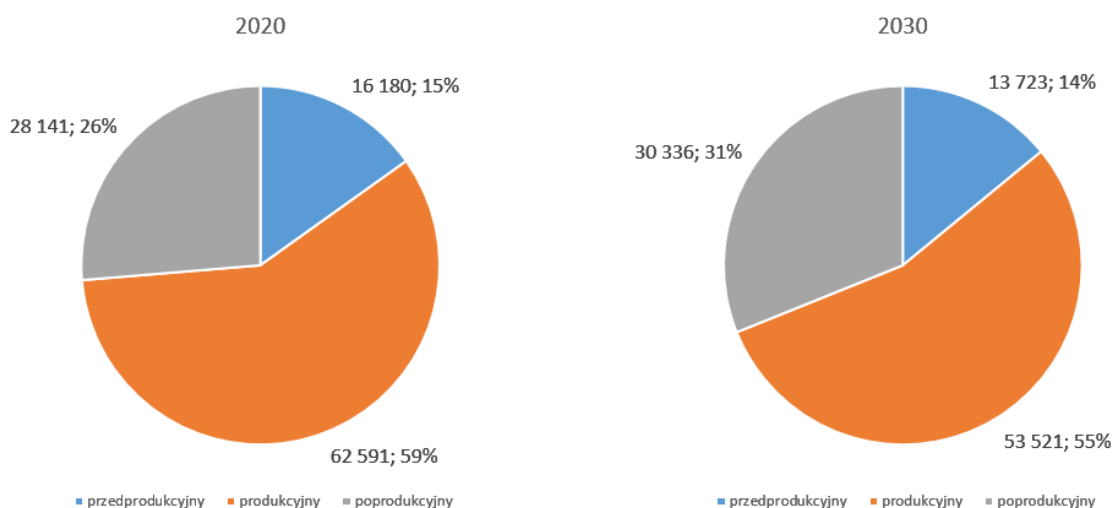
Wykres 35 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Powoduje to, że w najbliższych latach (opierając się tylko na kapitale ludzkim samego miasta bez uwzględniania zasobów jego otoczenia), pojawią się problemy zapewnieniem zastępowania schodzącej z rynku siły roboczej nowymi rocznikami.

Prognozy na kolejne lata są pesymistyczne – przewiduje się, że w ciągu najbliższych 10 lat liczba mieszkańców Tarnowa może zmniejszyć się niemal o połowę i w 2030 roku spaść poniżej 98 tysięcy. Również w zakresie struktury wiekowej ludności widać, iż wzrastać będzie ilość osób w wieku poprodukcyjnym (z 26% w 2020 r. do 31% w 2030 r.), a maleć w wieku przedprodukcyjnym (z 16% w 2020 r. do 13% w 2030 r.) i produkcyjnym (z 59% w 2020 r. do 55% w 2030 r.).

Wykres 36 Prognoza liczby mieszkańców Tarnowa
(opracowanie własne na bazie danych GUS)

Wykres 37 Prognoza struktury wiekowej ludności Tarnowa
(opracowanie własne na bazie danych GUS)

Wyszczególnienie	Liczba osób w 2017	Liczba osób w 2018	Liczba osób w 2019	Liczba osób w 2020	Dynamika w %
przybyło do Tarnowa z innych gmin na pobyt stały	898	914	855	734	85,85
zmieniło miejsce zamieszkania na terenie Tarnowa	1.492	1.431	1.370	1.106	80,73
wymeldowało się z pobytu stałego w Tarnowie (do innych gmin, za granicę)	1.569	1.600	1.447	1.365	
zgłosiło czasowy wyjazd za granicę	160	106	69	43	94,33

Tabela 15 Migracja w latach 2018 -2020

(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)

W 2019 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano spadek liczby osób, które wymeldowały się z pobytu stałego w Tarnowie, m.in. do innych gmin lub za granicę, podobnie zresztą jak osób przybywających do Tarnowa z innych gmin lub zagranicy na pobyt stały.

W kwestii migracji godnym podkreślenia jest fakt, że znacznie zmniejszyła się liczba mieszkańców, którzy zgłosili w ramach obowiązku meldunkowego czasowy (ponad półroczny) wyjazd za granicę. Mniej mieszkańców zmieniło miejsce zamieszkania w obrębie miasta.

W Tarnowie największy napływ ludności do miasta, według średniej z kilku ostatnich lat, znajduje się w grupie wieku 0-14 lat (zdecydowanie większy niż średnia i wartości w pozostałych miastach), na kolejnych miejscach plasują się odpowiednio osoby w wieku 25-34 lata, 35-49 lat, zaś najmniejszy w wieku 50 i więcej. Niestety dynamika zmian prezentuje się dokładnie w odwrotnej kolejności.

Najwięcej ludzi opuszcza Tarnów w grupie wieku 25-34 lat. Największa średnia liczba osób wyprowadzających się z Tarnowa to kierunek wewnątrz województwa, głównie na wieś. Największa natomiast średnia liczba osób napływających do Tarnowa, pochodzi również ze wsi wewnątrz województwa.

W Tarnowie znajduje się 16 osiedli, które są mocno zróżnicowane pod kątem ilości mieszkańców. Najliczniejsze to „Strusina” – 13 839 mieszkańców oraz „Jasna” – 11 196. Najmniej mieszkańców zamieszkuje osiedle „Chyszów” – 1982 oraz osiedle „Legionów” – 2184.

Wyszczególnienie	2018	2019	2019	Dynamika w %
Osiedle nr 1 „Starówka”	8.751	8.557	8.400	98,17
Osiedle nr 2 „Strusina”	14.278	14.072	13.839	98,34
Osiedle nr 3 „Piaskówka”	10.946	10.794	10.652	98,68

Osiedle nr 4 „Grabówka”	11.523	11.312	11.042	97,61
Osiedle nr 5 „Rzędzin”	2.719	2.716	2.707	99,67
Osiedle nr 6 „Gumniska”	6.090	6.052	6.023	99,52
Osiedle nr 7 „Krakowska”	3.093	3.046	3.078	101,05
Osiedle nr 8 „Mościce”	10.172	10.157	10.097	99,41
Osiedle nr 9 „Chyszów”	2.043	2.013	1.982	98,46
Osiedle nr 10 „Klikowa”	2.590	2.583	2.597	100,54
Osiedle nr 11 „Krzyż”	5.946	5.970	5.994	100,40
Osiedle nr 12 „Jasna”	11.547	11.403	11.196	98,18
Osiedle nr 13 „Westerplatte”	5.941	5.919	5.914	99,92
Osiedle nr 14 „Legionów”	2.244	2.212	2.184	98,73
Osiedle nr 15 „Koszyce”	2.327	2.312	2.294	99,22
Osiedle nr 16 „Zielone”	5.402	5.367	5.303	98,81
Razem	105.612	104.485	103.302	98,87

*Tabela 16 Liczba stałych mieszkańców osiedli w latach 2018 – 2020
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)*

Wyludnienie jest problemem dla całego miasta. Liczba mieszkańców spada, a zjawisko to jest szczególnie skoncentrowane w osiedlach: Starówka (Rynek), os. Jasna, Grabówka, os. Jasna oraz os. Legionów Dąbrowskiego. Natomiast korzystne zmiany widoczne są w jednostkach Rzędzin, os. Zielone, Westerplatte, Krzyż, Mościce, Klikowa, Chyszów.

Migracja stałych mieszkańców w obrębie miasta, w podziale na tarnowskie osiedla, wskazuje, że w 2020 roku nieznaczny przyrost mieszkańców odnotowano na osiedlach Krakowska, Klikowa i Krzyż. Natomiast na pozostałych osiedlach nastąpił niewielki spadek.

Niewielkie zmniejszenie się gęstości zaludnienia na terenie Tarnowa jest naturalnym pokłosiem zmniejszenia się liczby zameldowanych mieszkańców przy stałej powierzchni miasta.

Rok	Powierzchnia w km²	Liczba ludności	Liczba ludności na 1 km²
2017	72,4	108 773	1.502
2018	72,4	107 954	1.491
2019	72,4	106 894	1.476
2020	72,4	105.413	1.455

*Tabela 17 Gęstość zaludnienia w latach 2017 – 2020
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)*

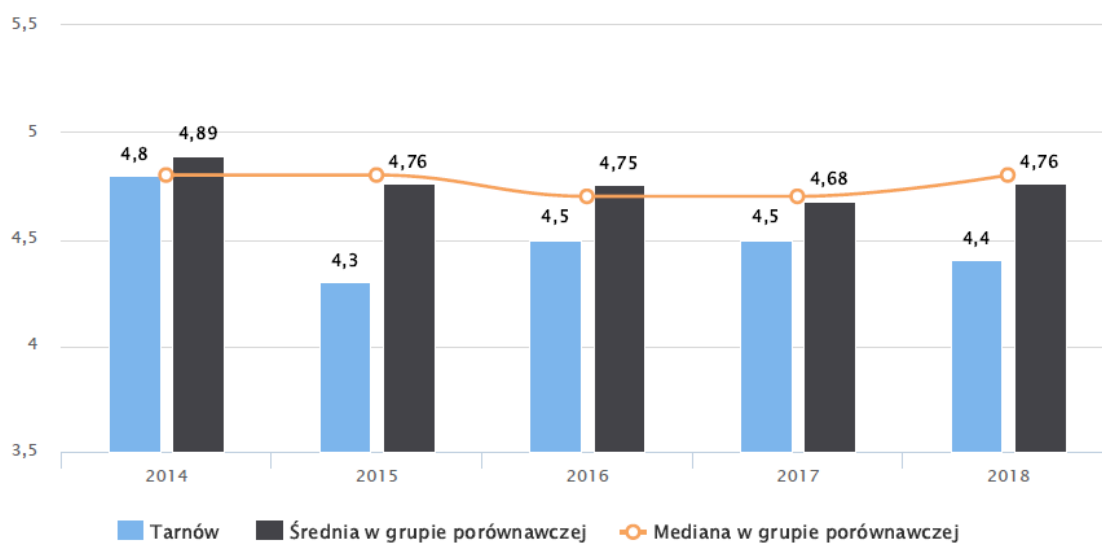
W dalszym ciągu niepokojącym zjawiskiem demograficznym jest spory spadek przyrostu naturalnego tarnowian mimo funkcjonowania programów prorodzinnych, wspomagających ekonomicznie rodziny rozwojowe. Znaczne zmniejszenie się liczby urodzeń przy jednoczesnym zwiększeniu się liczby zgonów powoduje pogłębiający się ujemny przyrost naturalny.

Lata	Liczba urodzeń	Dynamika w %	Liczba zgonów	Dynamika w %	Przyrost naturalny	Dynamika w %
2017	904	104,75	1.080	109,09	- 176	138,58
2018	885	97,90	1.177	108,98	- 292	165,91
2019	814	91,98	1.200	101,95	- 386	132,19
2020	785	96,43	1.420	118,33	-635	164,50

Tabela 18 Przyrost naturalny w latach 2017 – 2020
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)

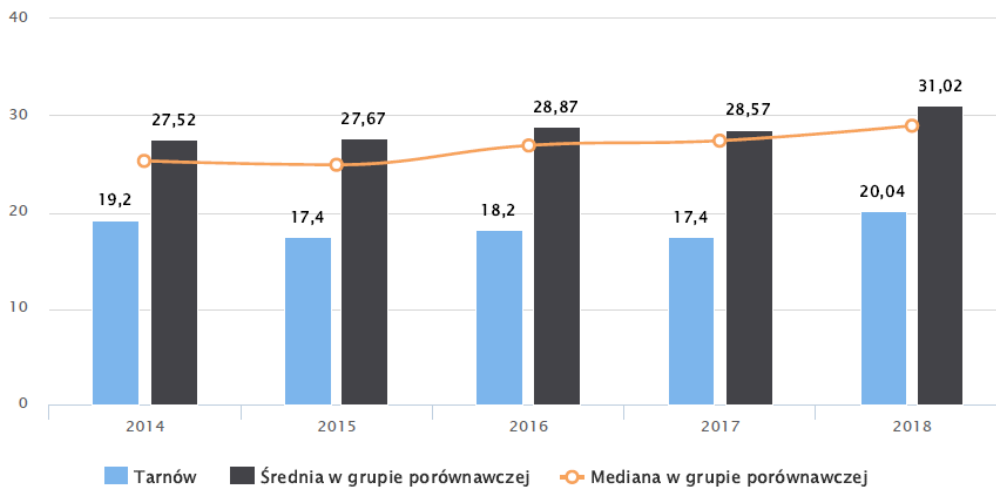
Również współczynnik dzietności ogólnej kształtował się niekorzystnie – w 2019 r. wyniósł 1,26 (rok wcześniej na tym samym poziomie 1,26), podczas gdy dla zapewnienia prostej zastępowalności pokoleń powinien kształtować się na poziomie od 2,10 do 2,15 (dane GUS).

Niepokojącym zjawiskiem jest niższa niż w innych miastach na prawach powiatu liczba zawieranych małżeństw w ciągu roku na 1000 mieszkańców, co ilustruje wykres poniżej.

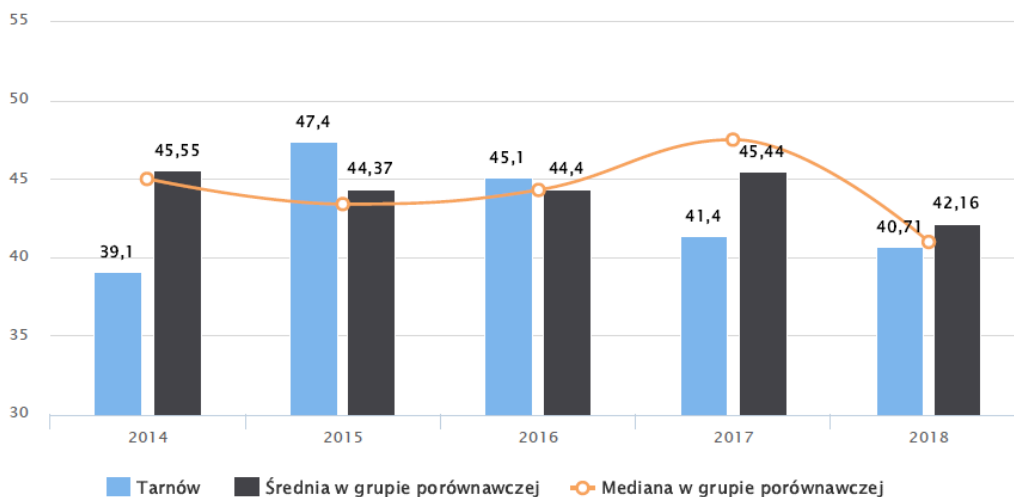
Wykres 38 Małżeństwa zawarte w ciągu roku na 1000 ludności
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)

Taka ocena tego zjawiska podyktowana jest faktem, że to właśnie w Tarnowie w małżeństwach relatywnie dochodzi do urodzeń dzieci – miasto posiada relatywnie niższy wskaźnik urodzeń pozamałżeńskich.

Wykres 39 Odsetek urodzeń pozamażeńskich (dane powiatowe)
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)

Mając powyższe na uwadze, za pozytywny należy za to uznać niski wskaźnik liczby rozwodów na 100 zawartych małżeństw

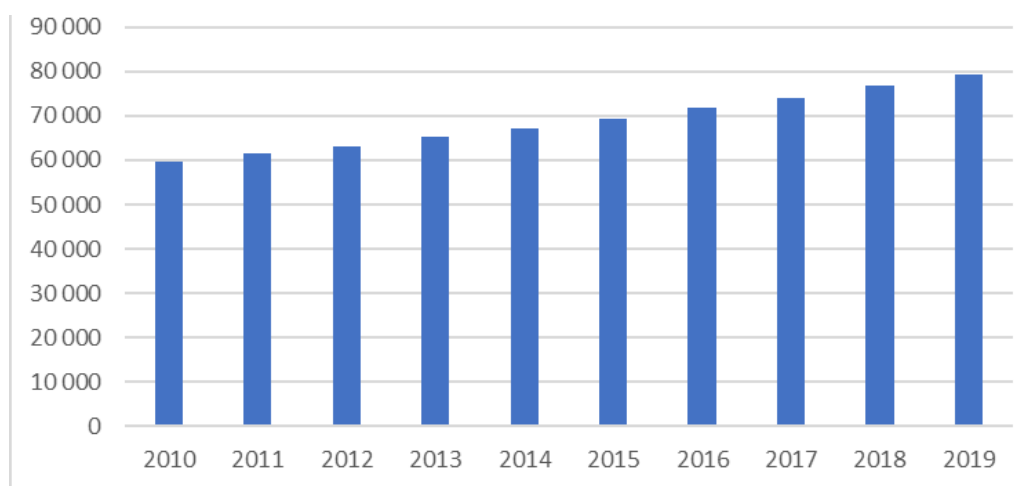

Wykres 40 Liczba rozwodów na 100 zawartych małżeństw (dane powiatowe)
(opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)

Dostępność i jakość infrastruktury oraz usług

Transport prywatny

W wyniku ciągłych prac nad poprawą komfortu podróżujących infrastrukturą komunikacyjną, na przestrzeni ostatnich lat odnotowano systematyczny wzrost liczby rejestrowanych pojazdów, tj.:

Wykres 41 Liczba zarejestrowanych pojazdów w latach 2010-2019 (Dane własne Urzędu Miasta)

Liczba samochodów poruszających się w mieście to nie tylko pojazdy zarejestrowane w Tarnowie przez jej mieszkańców, lecz dużą część stanowią samochody, którymi dojeżdżają do pracy lub na zakupy mieszkańcy z powiatu tarnowskiego. W tym przypadku także widać znaczący wzrost zarejestrowanych pojazdów (z ok. 110 000 w 2010 r. do ok. 152 000 w 2018 r.)

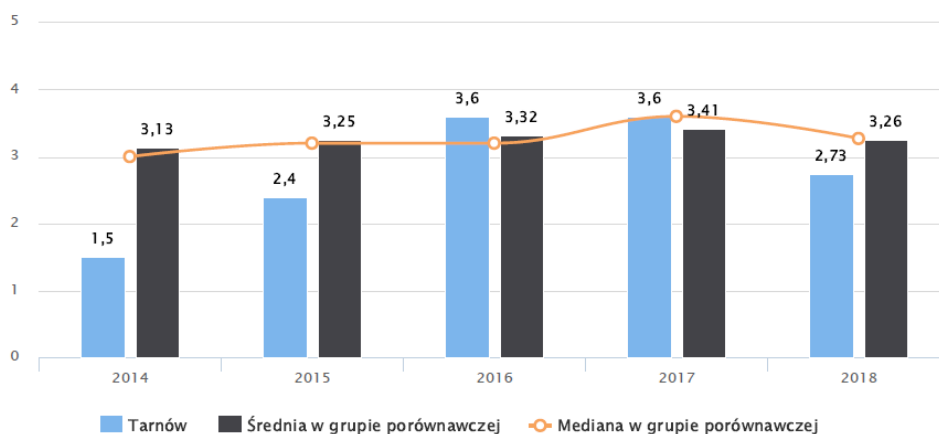
Rodzaj pojazdu/stan na dzień	31.12.2016r.	31.12.2017r.	31.12.2018 r.	31.12.2019 r.
samochody osobowe	51 679	53 190	55 419	57 130
samochody ciężarowe	8 782	8 724	8 926	9 129
ciągniki samochodowe	750	886	1 044	1 176
samochody specjalne	545	545	549	546
autobusy	340	335	383	395
naczepty	669	775	877	974
przyczepy	1 113	1 133	1 194	1 233
przyczepy lekkie	2 967	2 970	3 054	3 099
motorowery	1 951	1 990	2 011	2 022
motocykle	2 532	2 653	2 811	3 041
ciągniki rolnicze	493	506	517	546

pojazdy samochodowe	143	149	150	146
inne				
Ogółem	71 964	73 856	76 935	79 437

Tabela 19 Rodzaje zarejestrowanych pojazdów w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

W mieście dostępna jest Strefa Płatnego Parkowania posiadająca ok. 2 600 miejsc parkingowych oraz jeden parking typu Park&Ride o pojemności 340 miejsc. Niestety, z uwagi na systematyczny wzrost liczby pojazdów korzystających z infrastruktury drogowej w mieście, w dalszym ciągu odnotowany jest niedostateczna ilość miejsc parkingowych, szczególnie w miejscach, gdzie koncentruje się działalność gospodarcza, głównie usługowa.

Wszelki wprowadzane udogodnienia w infrastrukturze transportowej mają odzwierciedlenie w zmniejszającej się liczbie wypadków drogowych na 100 tys. ludności (w Tarnowie 56,83, w grupie miast na prawach powiatu średnio 75.26 – średnia z 3 lat). Niestety zwiększenie udziału w środkach transportu samochodów osobowych kosztem komunikacji publicznej, skutkuje wzrostem liczbie ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności (w Tarnowie w 2014 r. 1,5; w 2018 r. 2.73, w miastach na prawach powiatu w 2014 r. 3,13; w 2018 r. 3.26), są to jednak wartości mniejsze niż w grupie miast porównawczych.

Wykres 42 ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100tys. ludności (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

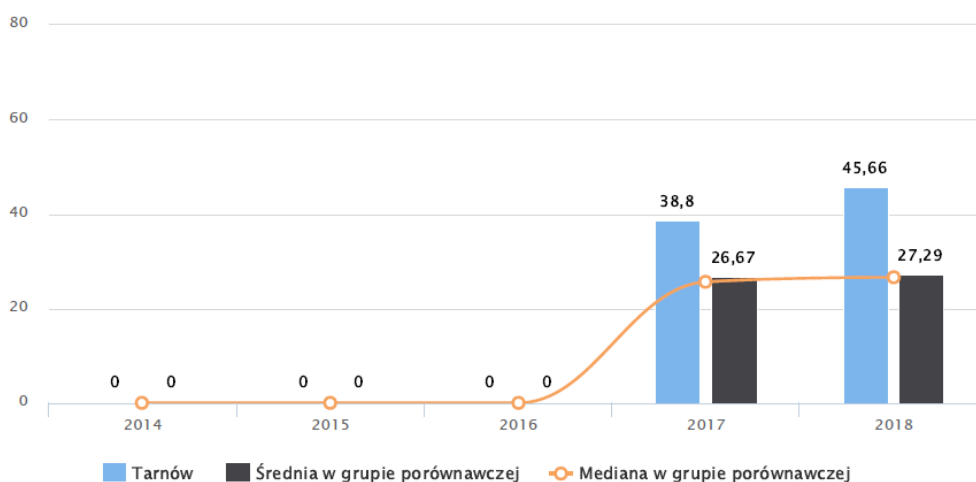
W 2014 r. liczba samochodów osobowych przypadających na 100 mieszkańców wynosiła 43,2 w Tarnowie oraz 45,6 w grupie miast na prawach powiatu, natomiast w 2018 r. zwiększyła się odpowiednio do 50,52 w Tarnowie i 54,74 w grupie miast na prawach powiatu.

Najważniejszym, a jednocześnie najtrudniejszym problemem rozwojowym Tarnowa jest zapewnienie sprawnej obsługi transportowej. Miasto posiada niewystarczający system uliczny układu podstawowego, obsługujących ruch docelowo-źródłowy i wewnętrzny o charakterze międzydzielnicowym.

Obecnie ruch pojazdów mechanicznych oraz pieszych na skrzyżowaniach jest bardzo duży i spowalnia komunikację w centrum, co przekłada się na spowolnienie ruchu w całym mieście. W Tarnowie, na tle innych miast, zauważalny jest brak bus – pasów, które są jednym z rozwiązań na usprawnienie komunikacji samochodowo-autobusowej w mieście

Szczególnie istotnym problemem jest okresowe zatrzymanie ruchu na głównych ciągach komunikacji miasta. Należy zwrócić uwagę, iż problem komunikacji nie dotyczy wyłącznie użytkowników samochodów. Wzmoczony ruch negatywnie wpływa na użytkowników komunikacji miejskiej (autobusy przewożące pasażerów głównie do miejsca pracy, szkół i uczelni stoją często w rozległych korkach) oraz pieszych (mających problemy z płynnym ruchem na przejściach dla pieszych).

Tarnów to również miasto posiadające duży współczynnik liczby taksówek na 10 000 mieszkańców, który wynosi 45,66. Porównując do miast na prawach powiatu, gdzie wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 29,27, miasto Tarnów cechuje się blisko o 40% wyższym wskaźnikiem posiadanego taboru taxi.

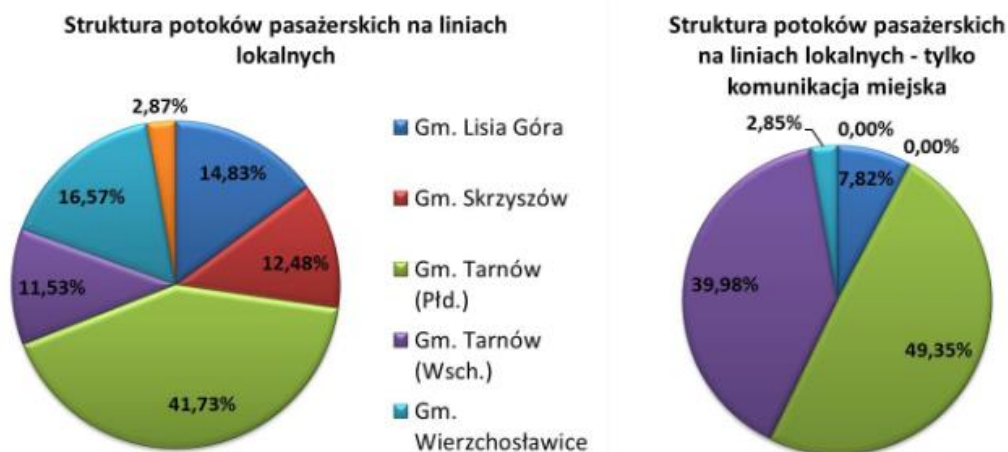

Wykres 43 Liczba taksówek na 10 tys. mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Transport publiczny

W konsekwencji wzrostu liczby rejestracji pojazdów, zauważony został również spadek liczby osób korzystających ze środków komunikacji miejskiej.

Funkcje organizatora transportu publicznego w Tarnowie pełni jednostka organizacyjna gminy miasta Tarnowa – Zarząd Dróg i Komunikacji w Tarnowie (w skrócie: ZDiK), natomiast operatorem, na wszystkich publicznych liniach autobusowych, jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne sp. z o.o. Spółka jest wykonawcą przewozów na terenie Gminy Miasta Tarnowa, Gminy Tarnów, Gminy Pleśna, Gminy Lisia Góra.

Wykres 44 Zestawienie liczby pasażerów wyjeżdżających oraz wjeżdżających z/do Tarnowa z poszczególnych gmin (dane własne Urzędu Miasta)

Tabor Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego sp. z o.o. w Tarnowieliczy 95 autobusów o następujących typach:

- Iveco 65C
- MAN Lion's City A 37
- Mercedes CITO
- Otokar KENT 290LF
- Scania OmniCity CNG
- Scania CL94UB4X2 OmniLink
- Scania M 323 Citywide LF 12,0
- Scania M 323 Citywide LF CNG
- Scania M 323 Citywide MIDI CNG
- Scania N 320 UB Citywide CNG
- Solaris Urbino 12
- Solaris Urbino 8,6
- Solbus SM12

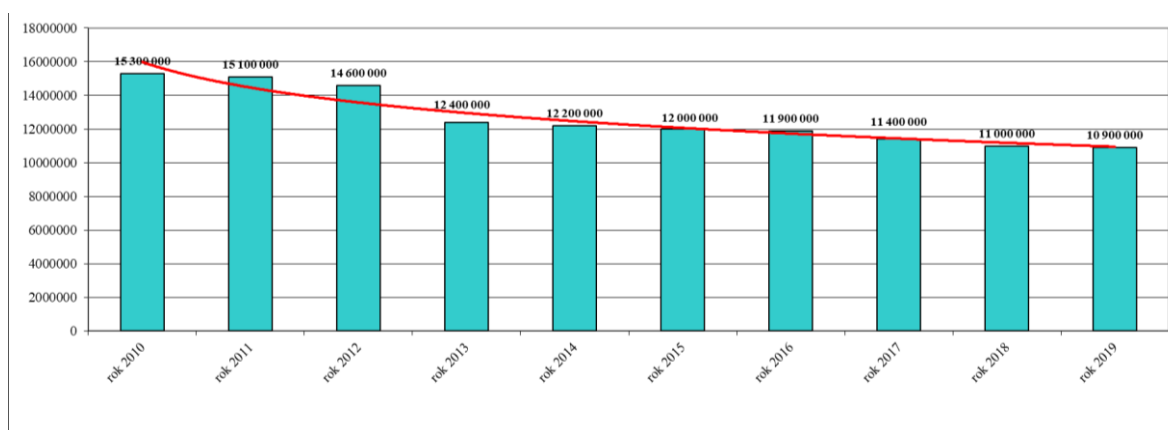
Marka pojazdu	Przedziały wiekowe	Rodzaj paliwa				Razem
		do 3 lat	powyżej 3		powyżej 10	
			do 5 lat	do 10 lat		
1	2	3	4	5	6	
MERCEDES	ON	-	-	-	10	10
IVECO	ON	-	-	-	4	4
SOLBUS	ON	-	-	2	-	2
OTOKAR	ON	-	-	19	-	19
SOLARIS URBINO 12	ON	-	5	-	-	5
SCANIA OmniLink	ON	-	-	-	10	10
SCANIA M323 Citywide	ON	5	-	-	-	5

SCANIA M323 Citywide	CNG	21	-	-	-	21
MAN Lion's City	ON	9	-	-	-	9
SOLARIS URBINO 8,6	ON	5	-	-	-	5
SCANIA OmniLink	CNG	-	-	5	-	5
O g ó ł e m		40	5	26	24	95

Tabela 20 Stan i struktura wiekowa taboru autobusowego (na koniec grudnia 2019 (dane własne Urzędu Miasta)

Jak widać w powyższej tabeli, aż. 73 % stanowią autobusy spalinowe. Sukcesywna wymiana floty skutkuje tym, że ok. 42 % taboru stanowią autobusy poniżej 3 lat eksploatacji, natomiast ok. 25 % powyżej 10 lat. Najlepszym rozwiązaniem na przyszłość byłaby wymiana najbardziej wyeksploatowanej floty na autobusy zasilane energią alternatywną tj. elektryczną lub hybrydową, która w znacznym stopniu wpłynęłaby na ochronę powietrza w mieście.

Niestety pomimo ciągłego wzrostu wydatków na utrzymanie komunikacji miejskiej w Tarnowie liczba przewożonych pasażerów maleje z każdym rokiem, co przedstawia poniższy wykres:

Wykres 45 Roczna ilość przewożonych pasażerów na wszystkich liniach (dane własne Urzędu Miasta)

Nadzieją na odwrócenie tej tendencji jest szereg wprowadzanych lub planowanych udogodnień m.in.: możliwość zakupu biletów za pomocą kart płatniczych, obniżka cen biletów okresowych, montaż elektronicznych tablic informacyjnych z rozkładem jazdy autobusów, czy wprowadzenie priorytetu przejazdu na skrzyżowaniach dla autobusów komunikacji miejskiej. Niektóre z ww. pomysłów są już w fazie realizacji, jednak należy nadal wprowadzać różnego rodzaju udogodnienia, które jeszcze bardziej zachęcą ludzi do korzystania z komunikacji miejskiej kosztem samochodów osobowych.

Biorąc pod uwagę przytoczone powyżej dane można wskazać podstawowe problemy infrastrukturalne ograniczające możliwość rozwoju zrównoważonego transportu miejskiego w mieście:

- brak możliwości zapewnienia płynności ruchu zbiorowego transportu publicznego (priorytet dla kom. miejskiej, buspasy)
- brak płynności ruchu oraz związany z nim wydłużony czas przejazdu,
- brak infrastruktury węzłów przesiadkowych integrujących wszystkie środki kom. zbiorowej i indywidualnej,

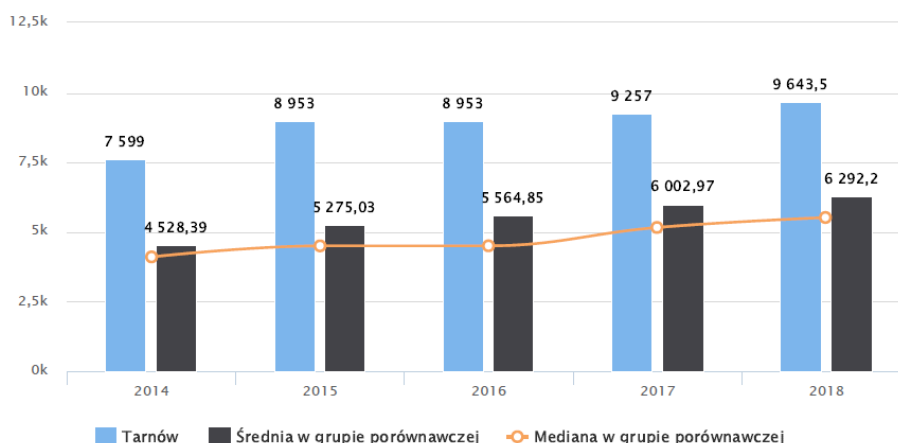
- brak zintegrowanej informacji pasażerskiej obejmującej wszystkie środki kom. zbiorowej w mieście,
- brak możliwości weryfikacji masy pojazdów wjeżdżających do centrum (skutecznego wyegzekwowania istniejących zakazów ruchu),
- brak zintegrowanych narzędzi korygowania płynności ruchu w mieście oraz wykrywania sytuacji niebezpiecznych,
- brak aktualnych informacji o warunkach drogowych oraz stanie środowiska,
- brak dokładnej informacji o wolnych miejscach postojowych i ich rotacji,
- brak spójnego systemu roweru miejskiego,
- brak narzędzi integracji i wymiany danych pomiędzy systemami tworzącymi model komunikacyjny miasta.
- brak wydzielonych osobnych pasów ruchu, co w godzinach szczytu powoduje utrudnienia w prawidłowym funkcjonowaniu komunikacji miejskiej.

Transport alternatywny

Tarnów posiada niezmiernie duży potencjał historyczny i kulturowy do opracowania infrastruktury, która stanowić będzie bazę turystyczną zarówno dla mieszkańców jak i wszystkich, szukających odpoczynku i relaksu, przyjeżdżających w innych większych i bardziej skomercjalizowanych aglomeracji miejskich. Wobec powyższego władze lokalne sukcesywnie podejmują działania, służące rozpoznaniu potrzeb ogółu społeczeństwa pod względem aktywnego wypoczynku i możliwości ich zaspokojenia. Podjęto wiele działań, które mają na celu uatrakcyjnienie wachlarza aktywnego wypoczynku i turystyki jednodniowej w mieście, tj. remont Parku Strzeleckiego w Tarnowie, budowa Centrum Rekreacji i Wypoczynku Kantoria w Tarnowie, przebudowa stadionu lekkoatletyczno-piłkarskiego KS Błękitni czy montaż licznych siłowni plenerowych na terenie miasta.

Ogromną niszą natomiast, nadal cechuje się miejska infrastruktura rowerowa. Prace modernizacyjne, jak również budowa nowych ścieżek może uwolnić bardzo duży potencjał do rozwoju turystyki jednodniowej sprawiając jednocześnie, że miasto, jak i subregion tarnowski zyska znacząco na atrakcyjności pod względem turystyczno-rekreacyjnym.

W okresie od 2014 r. do 2018 r. w Tarnowie przybyło ok. 2 km ścieżek rowerowych w przeliczeniu na 10 km², co oznacza większą długość ścieżek w badanym przedziale czasowym, w stosunku do średniej w miastach na prawach powiatu w 2018 r. - 1 763,81 m. Ma to odzwierciedlenie miejscem w czołowej trójce miast na prawach powiatu, w ww. aspekcie. W Tarnowie zlokalizowane są ścieżki rowerowe o łącznej dł. 64,8 km [GUS, 2016]. Przez miasto przebiega m.in. 1 z międzynarod. szlaków rowerowych EuroVelo – EuroVelo 4 Trasa Europa Centralna z Roscoff (Francja) do Kijowa (Ukraina) o łącz. dł. 4000 km.

Wykres 46 ścieżki rowerowe na 10 km² pow. Gminy
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Aby poprawić sytuację odnoszącą się do alternatywnego transportu w Tarnowie jako dodatkowego środka transportu publicznego, uruchomiono „Tarnowski Rower miejski”, w ramach projektu „Integracja Transportu Publicznego w Tarnowie”, na który składa się 10 stacji dla rowerów oraz 110 rowerów, zlokalizowanych w różnych częściach miasta. W 2019 r. liczba wypożyczeń wyniosła 20 237 w tym 620 rowerków dziecięcych, które skutkowało 68 689 przejechanych kilometrów w ciągu roku. Najpopularniejszymi stacjami wśród mieszkańców i turystów są: Park Strzelecki - plac Sobieskiego i plac Jana Szczepanika. Ilość osób zarejestrowanych od początku TRM do końca sezonu 2019 r. to 5486 osób, co pokazuje iż mieszkańcy również chętnie korzystają z „alternatywnych” i ekologicznych środków transportu. Widząc zainteresowanie taką formą transportu w 2020 r. planowane jest rozbudowanie systemu Tarnowskiego Roweru Miejskiego, poprzez zakup kolejnych 60 nowych rowerów miejskich i montaż sześciu stacji rowerowych. Dodatkowym etapem rozbudowy systemu jest dostawa trzech wiat rowerowych typu bike&ride. Pod zadaniem ma znaleźć się osiem stojaków przeznaczonych dla 16 rowerów.

Wspieranie transportu alternatywnego i transportu zbiorowego jest szczególnie istotne, jeżeli weźmie się pod uwagę negatywne oddziaływanie transportu samochodowego na stan środowiska w mieście. Największy udział w zużyciu energii i emisji CO₂, prócz zaspokojenia potrzeb energetycznych mieszkań oraz firm, związany jest właśnie m.in. transportem na terenie miasta, przede wszystkim ze względu na liczbę i częstotliwość przejazdów ruchu samochodów osobowych, będących w większości także własnością mieszkańców miasta i małych firm, dla realizacji ich potrzeb bytowych oraz działalności gospodarczej.

Ponadto jako jedno z głównych źródeł ponadnormatywnego oddziaływania akustycznego w mieście jest hałas drogowy. Największe przekroczenia norm występuje wzdłuż ul. Szujskiego, Mościckiego, Pułaskiego, Słonecznej, Lwowskiej oraz Starodąbrowskiej. Wysoki poziom hałasu zarejestrowany jest również przy obrzeżach miasta: w sąsiedztwie A4, DK 94, czy przy al. Jana Pawła II na odc. od Ronda Niepodległości do granic miasta.

Aby zapobiec ww. czynnikom niesprzyjającym środowisku i mieszkańcom, należy dołożyć wszelkich starań, aby ograniczyć liczbę pojazdów poruszających się po ulicach miasta, w szczególności w samym centrum. Pozwoli to na stworzenie strefy, w której mieszkańcy będą mogli odpocząć i spędzić czas wolny. Jednym z pomysłów na umożliwienie realizacji tego celu jest postanie nowych miejsc parkingowych bliżej centrum, jednak z uwagi na brak wolnych terenów, alternatywnym rozwiązaniem wydaje się budowa parkingu wielopoziomowego w okolicach Starówki miasta.

Edukacja

Tarnów pełni funkcję ponadregionalnego ośrodka edukacji. Jego system oświaty jest bardzo zróżnicowany i zawiera większość placówek, o których mówi ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe - obejmuje zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne.

Tarnowska edukacja stwarza tarnowianom oraz osobom spoza miasta atrakcyjną i różnorodną ofertę kształcenia. W roku szkolnym 2019/2020 Gmina Miasta Tarnowa była organem prowadzącym 65 placówek oświatowych publicznych.

Typ szkoły/placówki	2020
Przedszkola publiczne	24
Szkoły podstawowe	13
Licea ogólnokształcące	7
Zespoły szkół	13
Szkoły specjalne	3
Pozostałe placówki	5
Razem	65

Tabela 21 Liczba szkół i placówek oświatowych publicznych, dla których Gmina Miasta Tarnowa była organem prowadzącym w roku 2020 (dane własne Urzędu Miasta)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Przedszkola	18	19	20
Punkty przedszkolne	2	1	1
Oddział przedszkolny w szkole podstawowej	0	0	1
Szkoły podstawowe	8	8	8
Szkoły podstawowe specjalne	2	2	2
Gimnazja	10	0	0
Gimnazja specjalne	2	0	0
Licea ogólnokształcące dla młodzieży	2	2	3
Technika dla młodzieży	1	1	0
Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	2	2	2
Szkoły zawodowe specjalne	2	2	2
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	1	1	1
Licea ogólnokształcące dla dorosłych	4	4	3
Szkoły policealne	15	15	14
Bursy	3	3	3

Poradnie	4	4	3
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	1	1	1
Ogółem:	77	65	64

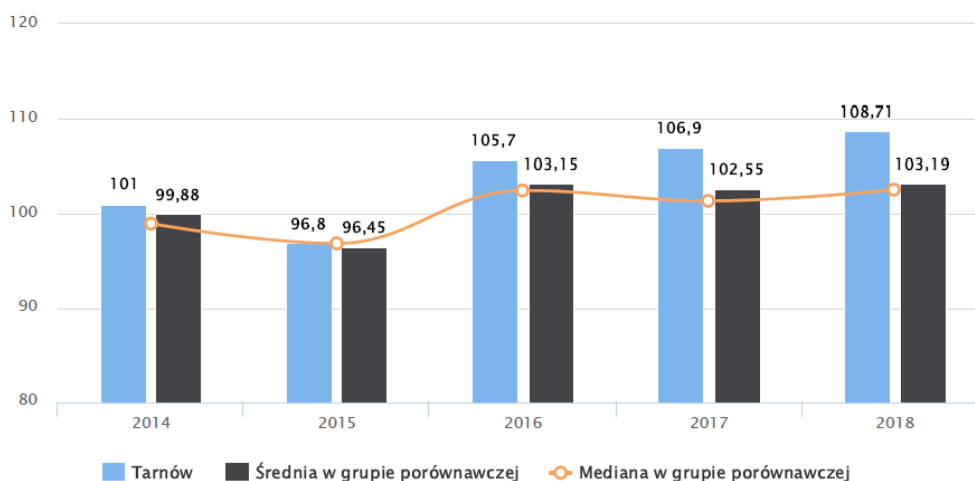
Tabela 22 Liczba szkół i placówek oświatowych niepublicznych w latach 2018- 2020 (dane własne Urzędu Miasta)

W 2020 r. w szkołach publicznych podstawowych i ponadpodstawowych kształciło się 17.598 uczniów, czyli o 80 uczniów więcej niż rok wcześniej (w 2019 r. – 17.518 uczniów).

Typ składowej	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Publiczne				
Przedszkola	3.177	3.102	3.106	3057
Szkoły podstawowe	6.030	6.854	6.915	7129
Gimnazja/ oddziały gimnazjalne	1.961	931	0	0
Szkoły ponadgimnazjalne/ponadpodstawowe	9.357	9.169	10.603	10 469
Suma	20.525	20.056	20.624	20 655
Szkoły policealne i dla dorosłych	318	277	227	241
Szkoły specjalne	337	247	253	286
Niepubliczne				
Przedszkola	892	946	926	1019
Szkoły	5.522	5.214	4.905	3846
Suma	6.414	6.160	5.831	4865
Uczelnie wyższe	5.626	5.614	5.642	5512
Suma końcowa	33.260	32.354	32.096	31559

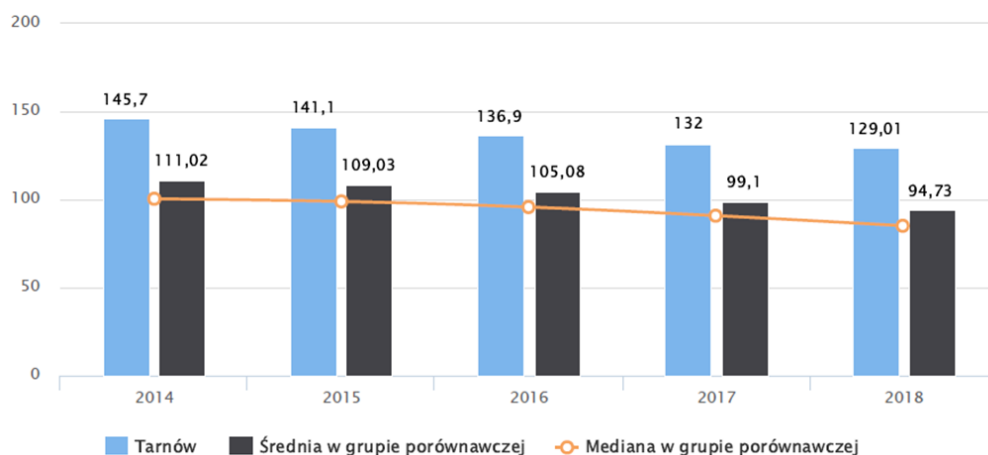
Tabela 23 Liczba dzieci i młodzieży uczącej się w tarnowskim systemie edukacji ogółem w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 i 2020/2021 (dane własne Urzędu Miasta)

Współczynnik solaryzacji dla szkół podstawowych w mieście kształtuje się na relatywnie wysokim poziomie, rokrocznie przekraczając średnią i medianę grupy porównawczej.

Wykres 47 Współczynnik solaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

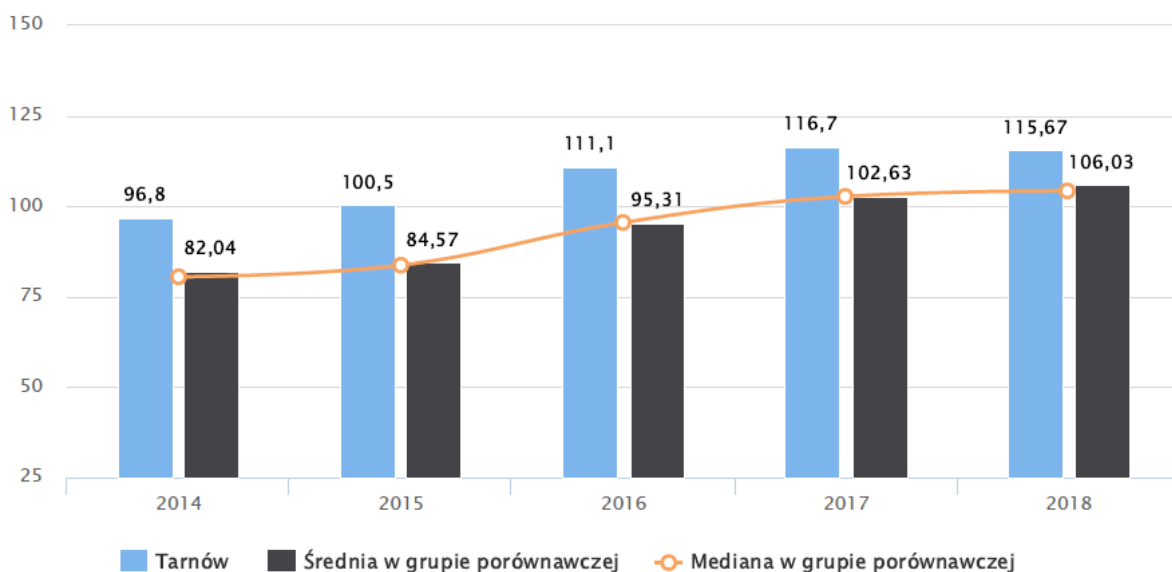
Liczba młodzieży kształconej tarnowskich szkołach średnich jest mocną stroną miasta co powinno pozytywnie oddziaływać na lokalny rynek pracy.

Wykres 48 Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w roku bazowym)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Łączna liczba dzieci przyjętych do przedszkoli publicznych na rok szkolny 2020/2021 wyniosła 3 057 dzieci: w tym 21 starszych niż sześć lat, 769 dzieci sześciolatek, 795 dzieci pięcioletek, 775 dzieci czteroletek, 649 dzieci trzyletni i 48 dzieci młodszych niż trzyletni. W 2020 r. obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego w 24 przedszkolach publicznych realizowało 769 dzieci sześciolatek.

Dostępna w mieście oferta przedszkolna jest atrakcyjna i konkurencyjna. Porównanie z innymi miastami na prawach powiatu pokazuje, że ilość miejsc do liczby dzieci w wieku 3-6 lat kształtuje się na poziomie przewyższającym średnią dla miast na prawach powiatu.

Wykres 49 Udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Rekrutacja do tarnowskich przedszkoli i szkół ponadpodstawowych na rok szkolny 2020/2021 po raz kolejny została przeprowadzona z zastosowaniem elektronicznego systemu naboru. Natomiast nabór do szkół podstawowych odbywał się w sposób tradycyjny.

Tarnowskie szkoły podstawowe zapewniły miejsca wszystkim chętnym dzieciom. W wyniku przeprowadzonej rekrutacji na rok szkolny 2020/2021 do klas pierwszych tarnowskich szkół podstawowych zostało przyjętych 863 uczniów (do ponad 42 oddziałów).

Natomiast do szkół policealnych i szkół dla dorosłych przyjętych zostało łącznie 241 uczniów.

We wszystkich niepublicznych jednostkach systemu oświaty w 2020 r. kształciło się średnio miesięcznie 4 865 uczniów (w 2019 r. – 4.905), czyli średnio o 40 uczniów miesięcznie mniej niż w roku poprzednim. Do przedszkoli niepublicznych uczęszczało średnio miesięcznie 1 019 dzieci (w 2019 r. – 926). Liczba uczniów niepublicznych jednostek systemu oświaty ogółem w roku bieżącym spadła w porównaniu do roku ubiegłego.

Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w 2020 r. wyniosła 5 512, czyli w porównaniu do roku ubiegłego spadła o 130 studentów (w 2019 r. – 5 642).

L.p.	Nazwa uczelni	2018	2019	2020
1	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa	4 003	3 906	3 816
2	Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna	670	595	533
3	Wyższa Szkoła Biznesu, National-Louis University - Wydział Zamiejscowy w Tarnowie	92	37	38
4	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II - Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie	96	107	63
5	Tarnowska Szkoła Wyższa	627	885	950
6	Wyższe Seminarium Duchowne	126	112	112

Razem	5 614	5 642	5 512
--------------	-------	-------	-------

Tabela 24 Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w latach 2018 - 2020 (dane własne Urzędu Miasta)

W roku akademickim 2019/2020 na sześciu tarnowskich uczelniach kształciło się 5 642 studentów (stan na 31.12.2019 r.). Obecnie w szkołach wyższych studiuje 5.512 osób (stan na 31.12.2020 r.). Największa z nich - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa - posiada różnorodną ofertę edukacyjną obejmującą kierunki humanistyczne i ekonomiczne, matematyczno-przyrodnicze i techniczne, związane z ochroną zdrowia i kulturą fizyczną, a także kierunki artystyczne.

Od ponad 22 lat jest nie tylko jednostką dydaktyczną, umożliwiającą zdobycie wyższego wykształcenia tysiącom młodych ludzi, ale także coraz mocniejszym ośrodkiem wspierania rozwoju społeczno-gospodarczo-kulturalno-sportowego dla całego subregionu tarnowskiego. Uczelnia ta jest od sześciu lat najchętniej wybieraną PWSZ w Polsce (zgodnie z oficjalnymi danymi zbieranymi po zakończeniu procedury rekrutacyjnej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego) oraz awansowała o dwie pozycje w najnowszym rankingu Perspektyw 2020. Czwarte miejsce w kraju (szóste w 2019 r.) oznacza zarazem najwyższą lokatę wśród wszystkich małopolskich wyższych szkół zawodowych. Została sklasyfikowana na 1. miejscu w klasyfikacji końcowej Akademickich Mistrzostw Polski w typie uczelni – WSZ.

Wyszczególnienie		Studenci ogółem		
		2018 r.	2019 r.	2020 r.
Studia licencjackie	ogółem	3.007	3.076	2667
	w tym			
	stacjonarne	1.969	2.076	1764
	niestacjonarne	1.038	1.000	903
Studia inżynierskie	ogółem	581	551	559
	w tym			
	stacjonarne	581	551	559
	niestacjonarne	0	0	0
Studia magisterskie	ogółem	1.543	1.512	1770
	w tym			
	stacjonarne	696	885	1008
	niestacjonarne	847	627	762
Studia podyplomowe	ogółem	483	503	516
Studia doktoranckie	ogółem	0	0	0
Razem:		5.614	5.642	5512

Tabela 25 Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w latach 2018 – 2020 wg rodzajów studiów (dane własne Urzędu Miasta)

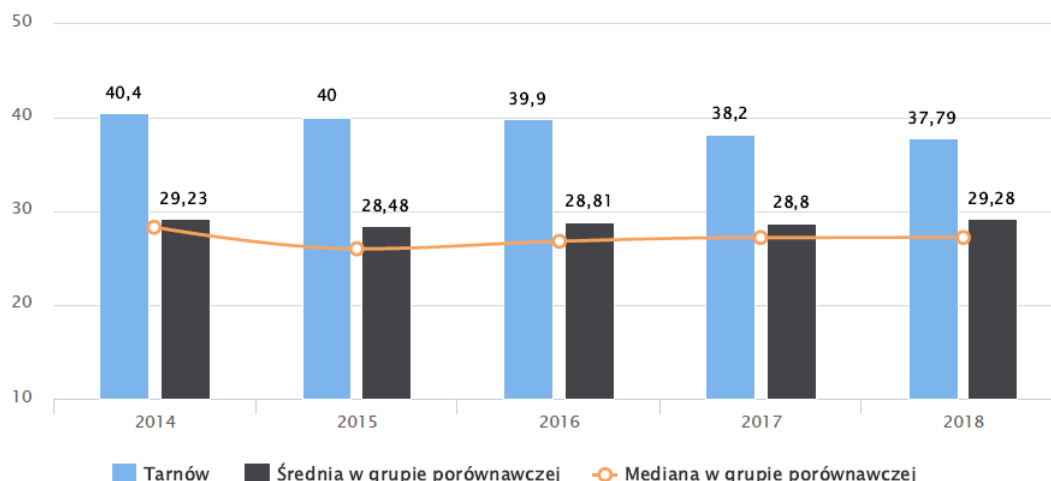
Decydujący wpływ na jakość kształcenia ma kadra pedagogiczna - jej kwalifikacje, staż pracy i poziom awansu zawodowego oraz inne kompetencje zawodowe. Statystyczny nauczyciel Tarnowa w roku szkolnym 2020/2021 to: nauczyciel wykwalifikowany z wykształceniem wyższym magisterskim, kobieta (77,87% K, 22,13% M), średnio z 18-letnim stażem pracy i najwyższym stopniem awansu zawodowego (jest nauczycielem dyplomowanym – 67,25% zatrudnionych nauczycieli). Na dzień

31.12.2020 r. w tarnowskich jednostkach oświatowych zatrudnionych było łącznie 2.913 nauczycieli, tj. 2.681 etatów przeliczeniowych.

Od kilku lat miasto czyni starania o wzmocnienie szkolnictwa zawodowego w kierunku podniesienia atrakcyjności szkół zawodowych, a także wyposażenia uczniów w kwalifikacje ułatwiające znalezienie miejsca na rynku pracy. Wyrazem tych działań są:

- 1) prowadzenie oddziału międzynarodowego w II Liceum Ogólnokształcącym;
- 2) kształcenie zawodowe w Tarnowie zlokalizowane w kilku nowoczesnych centrach:
 - a) o charakterze mechaniczno-elektrycznym - Centrum Kształcenia Zawodowego
 - b) kształcenia plastycznego (Zespół Szkół Plastycznych z możliwością kontynuacji nauki na studiach w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej – Instytut Sztuki),
 - c) o charakterze budowlanym (Zespół Szkół Budowlanych we współpracy z Politechniką Krakowską - „Poligon Energooszczędności” jako element „Małopolskiego Laboratorium Budownictwa Energooszczędnego”);
- 3) nabywanie dodatkowych kwalifikacji poprzez udział w projektach:
 - a) **„Omnibus budowlany”** - realizowany w Zespole Szkół Budowlanych,
 - b) **„Kwalifikacje zawodowe sukcesem na rynku pracy”** - realizowany w Centrum Kształcenia Zawodowego
 - c) **Małopolska Chmura Edukacyjna** to przedsięwzięcie, które stanowi innowacyjną propozycję przekazywania wiedzy oraz przybliżania osiągnięć naukowych uczelni wyższych przy wykorzystaniu technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych uczniom w Małopolsce. W I etapie pilotażowym wzięły udział 3 tarnowskie szkoły: II LO w ZSO nr2, IV LO w ZSO nr 1 i ZSB. W II etapie od 2017 r. do ww. szkół dołączyły: I LO, III LO, V LO, XVI LO, ZSM-E
 - d) **porozumienie patronackie** zawarte z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Tarnowie obowiązujące od dnia 1 września 2015 r. na czas nieokreślony. PWSZ obejmuje patronat nad klasami poszczególnych szkół: II Liceum Ogólnokształcącego, III Liceum Ogólnokształcącego, Zespołu Szkół Budowlanych, Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych, Zespołu Szkół Technicznych. Na terenie PWSZ odbywają się zajęcia ćwiczeniowe (laboratoryjne) prowadzone przez nauczycieli uczelni – ilość grup, przedmiot i wymiar godzin zapisane są w porozumieniu.
- 4) **wspomaganie szkolnictwa zawodowego** – kształcenie ustawiczne prowadzi się w formie **kwalifikacyjnego kursu zawodowego**, tj. pozaszkolnej formy kształcenia ustawicznego, której program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach w zakresie jednej specjalizacji.

Kształcenie zawodowe jest mocną stroną miasta, o czym świadczy ponadprzeciętna liczba uczniów tego typu szkół w porównaniu do liczby mieszkańców, w zestawianiu z innymi podobnymi ośrodkami – tj. miastami na prawach powiatu.

Wykres 50 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Tarnowski system oświaty zapewnia każdemu dziecku, w tym niepełnosprawnemu, uczęszczającemu do przedszkola, szkoły lub placówki wsparcie w rozwoju i pomoc psychologiczno-pedagogiczną stosownie do jego potrzeb w tym zakresie. Wspomaga pełny rozwój dzieci i uczniów, akcentuje „edukację włączającą” uczniów niepełnosprawnych. Kształcenie specjalne jest specyficzną formą wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z zaburzeniami zachowania, deficytami rozwojowymi, psychofizycznymi lub schorzeniami. Stwarza odpowiednie warunki dla uczniów zdolnych.

Do głównych działań Gminy Miasta Tarnowa wspierających edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi należą:

- sukcesywne wyposażanie przedszkoli i szkół w odpowiednie pomoce i technologie edukacyjne,
- zapewnienie wykwalifikowanej kadry nauczycieli i specjalistów,
- wdrażanie projektów edukacyjnych uwzględniających specjalne potrzeby tej grupy dzieci i młodzieży,
- rozwijanie zintegrowanego systemu wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od 0 do 7 lat w zakresie diagnozy, poradnictwa i terapii,
- prowadzenie wielostronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych, oddziałów integracyjnych, specjalnych, nauczania indywidualnego, różnych form zajęć dla osób niepełnosprawnych, wydawanie skierowań do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapii,
- usuwanie barier architektonicznych i komunikacyjnych w szkołach i przedszkolach,
- zapewnienie uczniom niepełnosprawnym bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły i przedszkola oraz zwrot kosztów indywidualnego dowozu dziecka jego rodzicom lub opiekunom.

Na terenie miasta Tarnowa prowadzone są różnorodne działania i formy kształcenia specjalnego na rzecz tarnowskich dzieci i młodzieży, z których korzystają również rówieśnicy z gmin ościennych.

Uczniowie ci otrzymują skierowania na cały okres kształcenia do odpowiednich oddziałów lub klas. Z uwagi na rosnącą liczbę dzieci (w wieku 0-6 lat) zdiagnozowanych i potrzebujących specjalistycznej pomocy działają trzy Zespoły Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka: w Przedszkolu Publicznym nr 18 przy ul. Westerplatte 10, w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przy ul. Chyszowskiej 3 oraz w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym przy ul. Tadeusza Romanowicza 9. W 2019 r. udzielono pomocy ponad 96 dzieciom.

Tarnowskie szkoły systematycznie wspomagają także uczniów zdolnych i podejmują działania wykraczające poza obowiązkowe zadania edukacyjne. Uczeń zdolny ma możliwość m. in.:

- nauki w klasach językowych, przygotowania do matury międzynarodowej,
- uczestniczenia w różnego rodzaju zajęciach pozalekcyjnych, w tym rozwijających jego zainteresowania i uzdolnienia, np.: sportowe, przedmiotowe, artystyczne,
- uczestniczenia w zajęciach pozaszkolnych, m.in. w wolontariacie,
- uzyskania pomocy od nauczyciela w przygotowywaniu się do olimpiad przedmiotowych, konkursów szkolnych i pozaszkolnych,
- uczestniczenia w projektach edukacyjnych,
- realizacji indywidualnego toku lub programu nauczania,
- skorzystania z doradztwa zawodowego,
- skorzystania ze stypendium.

Najważniejsze realizowane w tym zakresie przedsięwzięcia to:

- Tarnowska Liga Debatancka (TLD);
- **Projekt POKL Małopolska Chmura Edukacyjna** - stworzenie możliwości bezpośredniej współpracy uczelni z najzdolniejszymi uczniami 3 szkół w Tarnowie;
- **„Klasy patronackie”** – forma współpracy szkół ponadpodstawowych z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Tarnowie.;
- **Poprawa efektywności pracy szkół przez rozwijanie innowacji.** W roku szkolnym 2018/2019 organ prowadzący wyraził zgodę na kontynuację różnych innowacji pedagogicznych: SP1 - innowacja: „Jestem Europejczykiem - języki obce nie są mi obce”, ZSO1 – innowacja pedagogiczna z języka niemieckiego oraz klasa śpiewająca.;
- „e-Przygoda z językiem”;

uhonorowanie 51 najzdolniejszych uczniów dyplomami i tytułami Prymusów Tarnowa podczas Miejskiego Zakończenia Roku Szkolnego 2018/2019. Miasto prowadzi aktywne działania na rzecz bezpiecznej szkoły/przedszkola, obejmujące nie tylko to nie tylko przeciwdziałanie agresji czy przestępczości. Troska o bezpieczne otoczenie i bezpieczne zachowanie ucznia dotyczy także: poprawy poziomu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach, wspierania rozwoju kompetencji kulturowych dzieci i młodzieży, promocji zdrowia i zdrowego stylu życia, zapobiegania nadwadze i otyłości oraz zaangażowania młodzieży w działania profilaktyki rówieśniczej. Głównym zadaniem edukacji jest zapobieganie (profilaktyka pierwszorzędowa). Z ważniejszych obszarów aktywności w tej dziedzinie wymienić należy:

- ramowe programy działań profilaktyczno-wychowawczych, programy w szkole i przedszkolu, w tym naprawcze,

- przygotowanie i reagowanie w obliczu incydentów krytycznych oraz sytuacji kryzysowych,
- rozwijanie kompetencji wychowawczych rodziców, nauczycieli, a w sytuacjach problemowych stosowanie skutecznych form interwencji profilaktycznych i wychowawczych,
- odpowiedzialność pracowników szkoły za zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, opieki i wychowania,
- gromadzenie i stosowanie scenariuszy zajęć dla uczniów (profilaktyka, kształtowanie umiejętności prospołecznych, ocena ryzyka, podejmowanie decyzji, konsekwencje niewłaściwych wyborów, przestrzeganie przed demoralizacją i przestępczością).

Świadczona w mieście pomoc materialna dla uczniów ma charakter socjalny (stypendium szkolne i zasiłek szkolny, wyprawka szkolna, bezpłatne podręczniki oraz dożywianie) lub motywacyjny (za szczególne osiągnięcia naukowe, sportowe i artystyczne).

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba uczniów	990	804	591
Wypłacona kwota stypendium razem z jednorazowymi zasiłkami szkolnymi, w tym jednorazowy zasiłek szkolny	554.032,95	446.031,02	264 108,86
Liczba uczniów	16	5	7
Kwota	9.796,00	2.852,00	2 852
Dotacja z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego	450.488,00	356.802,12	211 146
Własne środki Gminy Miasta Tarnowa	113.340,95	89.231,90	52 962,86

*Tabela 26 Stypendia socjalne przyznane w latach 2018 i 2019
(dane własne Urzędu Miasta)*

W mieście instytucjonalna opieka nad dziećmi w wieku do lat trzech prowadzona jest przez sześć żłobków wchodzących w skład Zespołu Żłobków w Tarnowie, posiadających aktualnie 461 miejsc dla dzieci, oraz placówki niepubliczne.

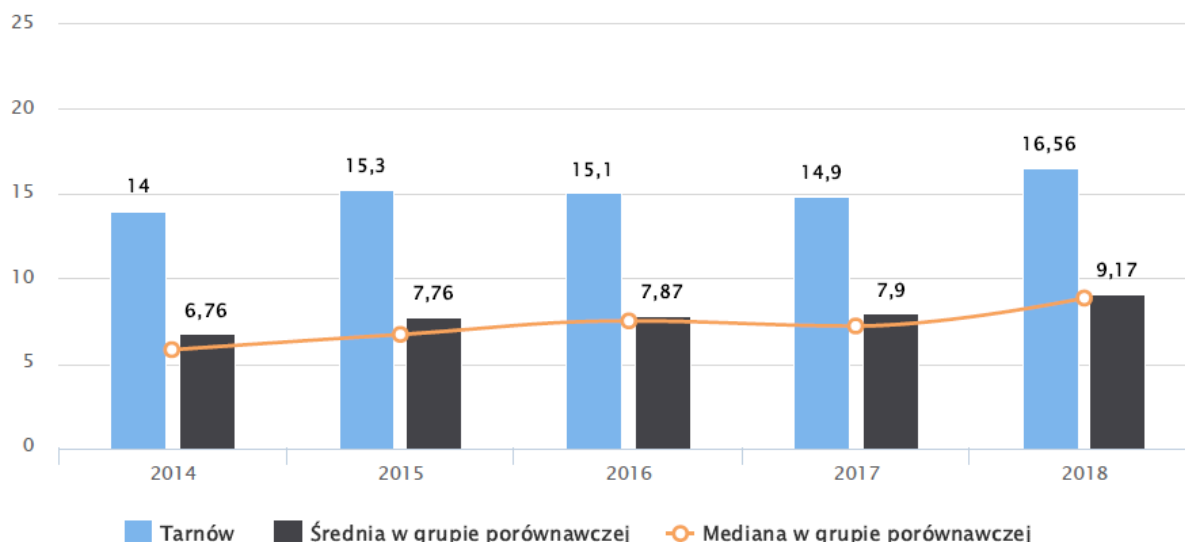
W mieście funkcjonuje Zespół Żłobków, nadzorujący prace sześciu placówek zapewniający łącznie 461 miejsc.

Żłobki prowadzone przez GMT umożliwiają rodzinom korzystanie z usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych w formie zabawy przez 5 dni w tygodniu w godz. od 6 do 16 od poniedziałku do piątku, z wyjątkiem świąt i dni ustawowo wolnych od pracy, oraz korzystanie z żywienia przygotowanego w kuchni żłobka (cztery posiłki dziennie), uwzględniającego obowiązujące normy i zalecenia żywieniowe. Na wniosek rodzica wymiar opieki w żłobku może być wydłużony za dodatkową opłatą do godz. 18.

Żłobki dysponują nowoczesnym wyposażeniem dostosowanym do wieku i wzrostu dzieci. Każda grupa ma do dyspozycji bawialnię, jadalnię, sypialnię oraz łazienkę.

Pomieszczenia wyposażone są w sprzęt spełniający wszystkie normy i atesty. Tereny zielone wokół budynków, na których urządzono place zabaw, wyposażone są w odpowiedni sprzęt.

Zasoby lokalowe, rozmieszczenie oraz wyposażenie żłobków zapewniają wysoki standard pobytu wszystkich dzieci uczęszczających do placówek. Dostępność miejsc w żłobkach w porównaniu do innych miast jest bardzo konkurencyjne co ilustruje wykres poniżej.

Wykres 51 Stosunek liczby miejsc w żłobkach do liczby dzieci w wieku od 0 do 2 lat (%)
 (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Kultura

Z uwagi na historię i tradycję miasta, Tarnów stanowi ważny ośrodek kulturalny z kalendarzem wielu wydarzeń kulturalnych i imprez plenerowych. Tarnów to miasto wielu wydarzeń i przedsięwzięć kulturalnych, których organizatorami są głównie instytucje kultury, Urząd Miasta Tarnowa oraz organizacje pozarządowe.

Pandemia koronawirusa zmieniła funkcjonowanie instytucji kultury, organizacji pozarządowych, twórców i animatorów kultury w Tarnowie. Sfera kultury była jedną z pierwszych dziedzin życia społecznego, które zostały dotknięte ograniczeniami.

Konieczne okazało się odwołanie spektakli, koncertów, spotkań, wernisaży, premier kinowych, co miało ogromne znaczenie dla funkcjonowania całej branży kultury. Już pod koniec pierwszego kwartału 2020 r. wszystkie miejskie instytucje kultury doświadczyły negatywnych skutków pandemii. Rola kultury skoncentrowana została na zespojeniu życia społecznego, w tym zintegrowaniu działań społeczności twórczych i instytucji kultury. Sytuacja zmusiła artystów i organizatorów do zmiany dotychczasowego sposobu działania. Twórcy i instytucje szybko zbudowali łączność z odbiorcami za pośrednictwem sieci. Powstały programy, umożliwiające mieszkańcom kontakt z kulturą i sztuką.

Działania online były darmowe i ogólnodostępne, a głównym celem było zachowanie kontaktu z publicznością i środowiskiem artystycznym, a także wywiązanie się z roli kultury w sytuacjach kryzysowych - wsparcia i integracji społecznej. Pandemia niemalże przez cały 2020 rok narzuciła nowe i często zmieniające się zasady pracy instytucji kultury, co utrudniało nie tylko realizację działań, ale także planowanie. Naprzemienne otwieranie i zamykanie instytucji, lub ograniczanie liczby korzystających z oferty, zmusiło realizatorów działań kulturalnych do elastycznego opracowywania programów i repertuarów, oraz do pracy w rygorze sanitarnym opracowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W marcu 2020 roku, zrodziła się akcja pod hasłem „Kultura w domu”. Miała ona na celu poszerzenie oferty kulturalnej instytucji kultury oraz zwiększenie jej dostępności za pośrednictwem Internetu. Złożyło się na nią szereg działań, w które zaangażowane były tarnowskie instytucje kultury, Wydział Kultury UMT oraz organizacje pozarządowe.

W ramach akcji każda z miejskich instytucji kultury publikowała na swojej stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych dedykowane materiały związane z działalnością placówki. Tym samym mieszkańcy miasta mogli m.in. przeczytać cykl publikacji „Z historii Tarnowa i okolic” oraz posłuchać „Powieści czytanej w odcinkach” przygotowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie, obejrzeć wybrane spektakle Teatru im. Ludwika Solskiego w Tarnowie w serwisie YouTube, obejrzeć cykl archiwalnych fotografii „Obrazy Wspomnień...” przygotowanych przez Tarnowskie Centrum Kultury, a najmłodszy odbiorcy kultury mogli m. in. bezpłatnie pobrać udostępnioną przez BWA w Tarnowie książkę „Pociąg do opowieści”.

Ponadto na stronie kultura.tarnow.pl na bieżąco prezentowano w jednym miejscu większość materiałów udostępnianych przez tarnowskie instytucje kultury oraz publikowano szereg rekomendacji wystaw, filmów, książek oraz materiałów, które są dostępne bezpłatnie w Internecie.

Warto również zaznaczyć, że z inicjatywy Wydziału Kultury UMT powstała cotygodniowa audycja audiowizualna pt. „Kultura w domu” czyli tarnowski program kulturalny na czas kwarantanny. Była ona współtworzona przez instytucje kultury miasta Tarnowa oraz osoby zaangażowane w życie kulturalne miasta. Każdy z dziesięciu odcinków zawierał szereg materiałów o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, jak również promocyjnym. Były to m. in.: lekcje gry na gitarze prowadzone przez Pawła Mazura, podstawy teorii muzyki w ramach „S.M.Rock – w domu” przedstawiane przez Grzegorza Noska, filmowe rekomendacje od Kuby Armaty, cykl „Kształty Tarnowa”, poświęcony architekturze naszego miasta, audycja Boro&Roll, w której Krzysztof Borowiec prezentował wiele ciekawostek ze świata muzyki.

To tylko część tematyki jaka była poruszana w programach publikowanych na specjalnie utworzonym kanale YouTube oraz na stronie www.kultura.tarnow.pl.

Urząd Miasta Tarnowa, Biuro Wystaw Artystycznych oraz Centrum Sztuki Mościce brały udział w szyciu i dystrybucji masek ochronnych w ramach akcji „Maski dla Tarnowa”.

4 lipca w Amfiteatrze Letnim odbyła się gala finałowa akcji „Tarnów Pomaga”. Podczas wydarzenia podziękowano wolontariuszom, firmom i instytucjom wspierającym potrzebujących podczas walki z epidemią koronawirusa. Podczas wydarzenia nie zabrakło także muzyki. Imprezę rozpoczęła emisja teledysku „Samotni”, nagranych przez 18 tarnowskich artystów w ich domach w ramach projektu #kulturawdomu. Do publiczności w specjalnym wideo zwrócił się Rafał Huszno, który opowiedział o charytatywnym koncercie grupy Totentanz, z którego dochód przeznaczono dla medyków ze stacji pogotowia ratunkowego na zakup m.in. kombinezonów, masek i rękawiczek. Z kolei na scenie pojawili się członkowie zespołu „Uwaga na jeże”, którym towarzyszyli muzyczni przyjaciele.

Ze względu na pandemię i związane z nią obostrzenia sanitarne, aktywności związane z okresem bożonarodzeniowym w roku 2020 przybrały nieco inną postać, niż miało to miejsce w latach ubiegłych. W grudniu 2020 roku Urząd Miasta Tarnowa oraz miejskie instytucje kultury wspólnie zorganizowały akcję „radio święta”, patronem której był RMF Classic. Ulice miasta zostały przyozdobione

świętecznymi iluminacjami, na ratuszu pojawiły się wizualizacje świetlne, a miejskie pomniki oraz maskarony zyskały okolicznościowe mikołajowe czapki. Spacerując po Tarnowie można było słuchać świątecznej muzyki. W Parku Strzeleckim, obok Teatru im. L. Solskiego, na rynku oraz przy siedzibie Miejskiej Biblioteki Publicznej na ul. Krakowskiej ustawione zostały głośniki, z których emitowana była świąteczna ramówka RMF Classic, a Tarnów zyskał ogólnopolską promocję. Programowi radia o pełnych godzinach towarzyszyły historie świąteczne czytane przez tarnowian. Do współpracy zostały zaproszone osoby związane z naszym miastem m.in. artyści, sportowcy, dziennikarze, społecznicy i samorządowcy, którzy wspólnie nagrali „Gwiazdkę Bożego Narodzenia” Wandy Grochowskiej. Usłyszeliśmy również dodatkowo „Choinkę” Hansa Christiana Andersena nagrany przez dzieci z tarnowskich szkół. Ponadto do akcji tworzenia wspólnego słuchowiska mógł włączyć się każdy mieszkaniec miasta, przysyłając nagrany fragment „Legendy o Bożym Narodzeniu” Jana Perłowskiego. W ramach akcji „radio święta” odbywały się również konkursy z nagrodami, m. in.: „Tarnów Pełen Blasku” na najpiękniejszą bożonarodzeniową iluminację.

Wydarzenia artystyczne

Najważniejsze wydarzenia artystyczne w Tarnowie w roku 2020 to:

- Gala Wręczenia Nagród Miasta Tarnowa 2020,
- 34. Tarnowska Nagroda Filmowa - Festiwal Wybranych Polskich Filmów Fabularnych,
- XXIV Ogólnopolski Festiwal Komedii „TALIA”,
- 17. Festiwal Sztuki ArtFest 2020 im. Bogusława Wojtowicza.

Gala Wręczenia Nagród Miasta Tarnowa 2020

Pomimo trudnego roku dla kultury 3 lipca w Amfiteatrze Letnim odbyła się Gala Wręczenia Nagród Miasta Tarnowa 2020 w dziedzinie kultury. Podczas Gali wręczono Nagrody Miasta Tarnowa w dziedzinie twórczości artystycznej i stypendia artystyczne” oraz odbył się koncert „Nie-Bo” Robert & Żaneta Lubera.

Tarnowska Nagroda Filmowa

Festiwal organizowany przez Tarnowskie Centrum Kultury jest wydarzeniem popularyzującym, promującym, upowszechniającym dorobek polskiej kinematografii i najstarszą po Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni imprezą związaną z polskim filmem. Festiwal odbywa się pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, Stowarzyszenia Filmowców Polskich oraz Prezydenta Miasta Tarnowa. Program 34. edycji, odbywającej się w dniach 5-12 września, składał się ze stałych propozycji regulaminowych - pokazów konkursowych, pokazów specjalnych oraz projekcji dla dzieci w ramach projektu „Filmy Młodego Widza”, a także z imprez towarzyszących (koncerty, spotkania online).

Ogółem w całym programie TNF uczestniczyło 5 506 widzów.

XXIV Ogólnopolski Festiwal Komedii TALIA

Festiwal „Talia” to najważniejsze wydarzenie teatralne w Tarnowie. Podczas Festiwalu, organizowanego przez Teatr im. Ludwika Solskiego w dniach od 6 do 29 listopada, zaprezentowano premierę spektaklu „Mayday” oraz online spektakle komediowe z repertuaru tarnowskiego teatru

(„Księżniczka na opak wywrócona”, „Śluby panieńskie”, „Brzydal”, „Heroiny”). Przygotowano także imprezy towarzyszące: wystawę oraz panele dyskusyjne.

17. Festiwal ArtFest

ArtFest to projekt interdyscyplinarny, łączący ze sobą różne dyscypliny artystyczne, obejmujący wydarzenia plastyczne, muzyczne i teatralne. Organizatorem Festiwalu jest Biuro Wystaw Artystycznych w Tarnowie oraz Tarnowskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych. W 2020 r. imprezy festiwalowe odbywały się w dniach od 20 listopada do 20 grudnia w formule hybrydowej. Na program 17. edycji Festiwalu złożyły się: m.in. wystawy, koncerty i spotkania z twórcami.

Instytucje kultury i ich działalność

Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie

Ze względu na sytuację epidemiologiczną w Polsce i na świecie, rok 2020 był dużym wyzwaniem dla teatru. Repertuar oraz inne wydarzenia teatralne zostały dostosowane do panującego reżimu.

W 2020 r. Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie przygotował pięć spektakli premierowych, dwa na Dużej Scenie, dwa na Małej oraz jeden (w formule online) na Scenie Underground:

- Eric-Emmanuel Schmitt „Oskar i Pani Róża”, reż. Mateusz Olszewski (premiera 8 lutego 2020 roku, Mała Scena),
- Monika Wenta „Jaś i Małgosia”, reż. Matylda Baczyńska (premiera 6 czerwca 2020 roku, Duża Scena),
- Fiodor Dostojewski „Bracia Karamazow”, reż. Marta Streker (premiera 19 czerwca 2020 roku, Mała Scena)
- Ray Cooney „Mayday”, reż. Tadeusz Łomnicki (premiera 12 września 2020 roku, Duża Scena),
- Edward Stachura „Po co jest noc, czyli rzecz na: głosy, gitarę i oddech na podstawie utworów Edwarda Stachury”, reż. Ireneusz Pastuszek (premiera online 12 grudnia 2020, Scena Underground).

Ponadto działalność teatralną wzbogaciły: koncert Anny Marii Jopek, wystawy (M. Baczyńskiej, M. Burdzyńskiej), warsztaty teatralne. Spektakle tarnowskiej sceny brały udział w festiwalach, m.in.: „Trans - Atlantico” na podstawie „Trans-Atlantyku” i „Dziennika 1953- 1969” Witolda Gombrowicza, w reżyserii Tomasza Gawrona, znalazł się w Finale V edycji Konkursu na Inscenizację Dawnych Dzieł Literatury Polskiej „Klasyka Żywa” 2019 – 2020: „Bracia Karamazow” na festiwalu „Kierunek Wschód” w Białymstoku; „Brat naszego Boga” został zaproszony na Festiwal „Viva Polonia! Ku pokrzepieniu serc” przez Centrum Paderewskiego w Kąśnej Dolnej.

W 2020 roku teatr zrealizował cztery projekty dofinansowane z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Narodowego Centrum Kultury:

- Muzyka na dachu - od lipca do września 2020 roku na dachu tarnowskiego teatru zaprezentowano trzynaście wydarzeń: spektakle muzyczne: „Bądź taka, nie bądź taka”, „Apetyt na czereśnie” oraz koncerty: „Bajkowy koncert”, „Śpiewamy Stachurę”, „Tyle słońca w całym mieście” oraz koncert Anny Marii Jopek akustycznie.

- Kultura w sieci - to multimedialne czytania i rejestracje audio/video sześciu utworów: ks. prof. Michała Hellera „Jak być uczonym”, Jacka Dukaja „Wroniec”, Mikołaja Łozińskiego „Stramer”, J. H. Tarnowskiego "Consilium rationis bellicae", Anieli Piszowej „600 lecie Tarnowa" oraz Antoniego Sypka „Mój Tarnów”. To także prezentacje spektakli: „Oskar i Pani Róża” (dla dzieci z Domu Dziecka), „Apetyt na czereśnie” (w DPS) oraz „Płuca” (dla Zakładu Karnego), wirtualny spacer i oprowadzanie po Teatrze w technice VR 360 stopni.
- XII Festiwal Mała Talia - Festiwal rozpoczął się od happeningu promującego pn. „Solski autobus bajkowy”. Aktorzy tarnowskiego teatru w teatralnym autobusie jeździli po Tarnowie i zatrzymali się w kilku wybranych placówkach. Na otwarcie Festiwalu został przygotowany inauguracyjny koncert „Solski bajkowo” (online). Spektakle "Jaś i Małgosia" oraz „Księga lasu” zostały zaprezentowane w dwóch tarnowskich przedszkolach. Natomiast spektakle konkursowe: „Zorro" (Teatr Dzieci Zagłębia, Będzin), „Jaś i Małgosia" „Księga lasu”, „Mity greckie. Wyprawa po ambrozię" (Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie), „Morze ciche" (Teatr Nowy w Zabrze) zostały zaprezentowane online. W ramach Festiwalu odbyły się warsztaty dla dziecięcego jury.
- XXIV Ogólnopolski Festiwal Komедии Talia 2020 - przygotowano premierę spektaklu „Mayday" oraz zaprezentowano go w siedzibie. Zaprezentowano online spektakle komediowe z własnego repertuaru („Księżniczka na opak wywrócona”, „Śluby panieńskie”, „Brzydal”, „Heroiny”). Przygotowano imprezy towarzyszące: wystawę i jej wernisaż online oraz panele dyskusyjne.

W 2020 roku wystawiono 156 spektakli, w tym dwa poza siedzibą, które obejrzało łącznie 18 156 widzów. Wpływy ze sprzedanych biletów w siedzibie i ze sprzedaży spektakli w terenie wyniosły łącznie 351 532,85 zł.

W 2020 r. teatr pozyskał na przedsięwzięcia artystyczne z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz od sponsorów kwotę 411 223 zł.

Tarnowskie Centrum Kultury

Centrum mieści się w zabytkowej kamienicy przy Rynku 5, a w jego strukturze znajduje się również kino „Marzenie” ul. Staszica 4 i Amfiteatr Letni n a ul. Kopernika 2.

W roku 2020 TCK w ramach działalności edukacyjnej prowadziło:

- -Warsztaty podróżnicze,
- S.M.Rock – Teoria Muzyki,
- S.M.Rock w domu
- Pracownia Fotograficzna w domu (w postaci warsztatów online)
- W ciągu roku odbywały się zajęcia stałe o charakterze edukacyjnym:
- S.M.Rock: śpiew, gitara, bass, perkusja, pianino,
- OtwARTa Pracownia Plastyczna.

W 2020 r. odbyło się 1 458 zajęć edukacyjnych (w ramach 9 projektów) z udziałem 170 osób (bez uczestników wykładów online).

Imprezy filmowe:

- 34. TARNOWSKA NAGRODA FILMOWA

Od 5 do 12 września 2020 r. w Tarnowie odbyła się kolejna edycja Tarnowskiej Nagrody Filmowej - Festiwalu wybranych polskich filmów fabularnych. Festiwal pierwotnie miał się odbyć w maju, ale z powodu trwającej pandemii koronawirusa został przeniesiony na wrzesień. Program imprezy uległ modyfikacjom uwzględniającym konieczność zachowania dystansu społecznego. Wiele wydarzeń zrealizowano stosując formułę hybrydową. Seanse filmowe konkursu głównego i seanse projekcji specjalnych odbywały się w sali kinowej z uwzględnieniem udostępnienia połowy miejsc. Bezpośrednio po seansach publiczność uczestniczyła w spotkaniach prowadzonych online z ich twórcami. Filmy konkursu głównego oceniało pięciorosobowe Jury pod przewodnictwem reżyserki Kingi Dębskiej, które pracowało zdalnie. Konkurs Filmy Młodego Widza oceniało Jury Dziecięce bez udziału publiczności.

Łącznie w całym programie 34.TNF uczestniczyło 5 506 widzów (w tym 1 012 widzów na seansach filmowych w kinie Marzenie, 490 uczestników koncertów, 3 204 odwiedzających wystawy).

- CineMARZENIE - projekcje kina niekomercyjnego, filmów ambitnych i wyróżnionych na najlepszych festiwalach. Ogółem w ramach cyklu zaprezentowano 9 filmów z udziałem 1 059 widzów.
- CineMARZENIE Review - kilkuniedniowy przegląd filmowy - w ramach cyklu zaprezentowano 5 filmów z udziałem 134 widzów.
- DOKUMENTY PROSZĘ... - projekcje specjalne filmów dokumentalnych w kinie Marzenie. W czterech projekcjach w ramach cyklu wzięło udział 75 widzów.
- Eko-Świat - XXI Przegląd Filmów Ekologicznych - coroczny przegląd filmów o tematyce ekologicznej finansowany z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Tarnowie oraz WFOŚiGW w Krakowie skierowany do dzieci i młodzieży szkolnej. W ramach przeglądu ogółem w 5 projekcjach wzięło udział 497 widzów.
- CineMARZENIE – W DOMU - seria 25 filmów zawierających rekomendacje krytyka filmowego Kuby Armaty – animatora projektu Cinemarzenie. W związku z zamknięciem instytucji kultury z powodu pandemii koronawirusa filmy publikowane były w okresie od marca do czerwca oraz od listopada do grudnia 2020 r. w serwisach YouTube oraz Facebook. Ogółem w ramach cyklu „CineMARZENIE – w domu” zaprezentowano 29 filmów.

Ponadto w 2020 r. w TCK odbyło się:

- 19 koncertów z udziałem 2 898 osób (m.in. Łukasz Pawlik Quartet, Adam Pierończyk Solo, Mikromusic Trio Akustycznie, Daniel Grupa, Jurassic Gipsy Quartet, Leszek Możdżer, Andrzej Krzywy, Natalia Przybysz, Wojtek Cugowski, Bartek Szu i Te Fajne Dziewczyny).
- 6 wystaw, które obejrzało ogółem 3 959 osób (m.in. „Tam i z powrotem. Tadeusz Rolke”, „Sztuka Plakatu - Od Dwurnika do Sasnala”, „ToPolski Tarnów”, Roman Kalarus. Plakaty”),
- 3 spotkania z twórcami - z udziałem 520 osób (,
- 38 imprez współorganizowanych - z udziałem 8 268 osób (m.in. koncert 27. Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Głośne czytanie z Biblioteką Miejską, turnieje szachowe,

koncerty z cyklu: Jazzowy Rynek -Leliwa Jazz Band, Old Boys Band, RB Dixie Five, Chór Solskiego na pożegnanie lata),

- Pięć imprez rad osiedlowych – z udziałem 900 osób.

W 2020 r. kino „Marzenie” zaprezentowało 101 filmów, które na 638 seansach zgromadziły 23 765 widzów.

Ogółem w przedsięwzięciach zorganizowanych w 2020 r. przez TCK wzięło udział 37 212 osób.

W 2020 r. Tarnowskie Centrum Kultury pozyskało środki zewnętrzne na działalność kulturalną w wysokości 130 760 zł. Przychody własne wyniosły 620 355,77 zł.

Biuro Wystaw Artystycznych

Główne zdarzenia artystyczne (wystawy, wykłady, spotkania autorskie, warsztaty) są realizowane w salach wystawienniczych i w bezpośrednim otoczeniu Pałacyku Strzeleckiego - siedziby BWA. Instytucja przy współpracy z Małopolską Fundacją Muzeum Sztuki Współczesnej w 2020 roku kontynuowała realizację zdarzeń artystycznych w salach na Dworcu PKP, mających na celu prezentację dzieł znajdujących się w kolekcji Fundacji. Obok wystaw odbywały się tam również działania interdyscyplinarne i edukacyjne.

Działania statutowe BWA w roku 2020 zostały podporządkowane przepisom dotyczącym stanu pandemii. Galeria jednak działała bez przerwy, a w okresie obowiązkowego zamknięcia instytucji kultury, przygotowywała dla mieszkańców ofertę wirtualną.

W okresie, kiedy maseczki ochronne były niedostępne, BWA przy współpracy z CSM zainicjowało akcję „#MaskiDlaTarnowa” zachęcającą mieszkańców do szycia masek w domach. W siedzibie BWA działał punkt, w którym można było oddawać uszyte maseczki. Dzięki tej akcji powstało ponad 23 000 maseczek, które po sterylizacji w szpitalu im. E. Szczeklika, otrzymywały placówki medyczne, domy pomocy społecznej oraz najbardziej potrzebujące instytucje i służby.

W roku 2020 BWA zrealizowało w różnej formie 17 wystaw: indywidualne oraz koncepcyjne, m.in: wystawa indywidualna Doroty Sak „The Works”, „Przeciw wojnie” – wystawa przygotowana z okazji 80. rocznicy pierwszego transportu do KL Auschwitz prezentująca prace m.in. Jerzego Martynowa, Józefa Szajny, Joanny Srebro; wystawa plakatów Romana Kalarusa we współpracy z Tarnowskim Centrum Kultury w ramach Tarnowskiej Nagrody Filmowej, VII Salon BWA - największy przegląd twórczości tarnowskiego środowiska plastycznego, „Piotr Kukła. Peryferie percepcji II” - wystawa malarstwa, „Bardzo różnie i bardzo dobrze” - wystawa przekrojowa grafiki przygotowana we współpracy z Zachętą

Narodową Galerię Sztuki w Warszawie, uzupełniona przez „Aneks Tarnowski” - wystawę wybranych prac tarnowskich artystów poruszających się w dziedzinie grafiki warsztatowej,

„Marek Batorski. Harmoniczna struktura natury”, „Siedem książek, które musisz zobaczyć” - wystawę przygotowaną we współpracy z Biblioteką Publiczną w Oleśnie czy dwie duże wystawy edukacyjne: „Elementarz polskiego dizajnu” i „Elementarz polskiej kultury”. BWA przygotowało także wystawę tarnowskich artystów na inaugurację przestrzeni Tarnowskiego Centrum Przedsiębiorczości.

W roku 2020 została zrealizowana kolejna odsłona interdyscyplinarnego Festiwalu ArtFest, która odbyła się w formule hybrydowej. Złożyły się na nią: wystawy, koncerty i spotkania z twórcami. Duże zainteresowanie wzbudziło połączenie sztuki z profilaktyką zdrowotną. Wystawie „PomacajSię” - portretów kobiet doświadczonych rakiem piersi towarzyszyła akcja sprzedaży ciasteczek, z których dochód został przekazany na rzecz fundacji wspierającej kobiety po raku piersi.

Bardzo ważną częścią programu BWA jest działalność edukacyjna, która w roku 2020 miała charakter hybrydowy, wiele projektów było realizowanych za pośrednictwem internetu, m.in. w ramach akcji „Kultura w domu” przygotowanej we współpracy z Wydziałem Kultury i pozostałymi instytucjami kultury miasta Tarnowa.

Wystawy organizowane przez BWA są szeroko komentowane w mediach lokalnych i ogólnopolskich, informacyjnych i branżowych. Zapowiedzi i wywiady dotyczące wydarzeń w BWA regularnie pojawiają się w audycji „Koło Kultury” Radia Kraków, w Programie II Polskiego Radia, w RDN Małopolska, czy w TVP Kraków i tarnowskiej telewizji STARnowa.TV.

BWA jest wysoko oceniane na profilu Facebook: 4,8 na 5 gwiazdek.

BWA jest także aktywne na kanale YouTube oraz ma swój profil na Instagramie cieszący się coraz większą popularnością, a dzięki licznym relacjom na żywo w 2020 roku udało się znacznie poszerzyć grono internetowej publiczności instytucji.

Do sukcesów tarnowskiego BWA należy zaliczyć wysokie pozycje w prestiżowym rankingu młodych artystów zorganizowanym przez Rzeczpospolitą, które zajęli artyści rozpoczynający swoje kariery od udziału w wystawach zorganizowanych i promowanych przez BWA (Karolina Jabłońska, Martyna Czech, Kamil Kukła).

Nowością było uruchomienie internetowego sklepu, w którym można nabyć unikalne wydawnictwa związane ze sztuką.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie

MBP jako lokalne centrum informacji, edukacji i kultury obsługuje czytelników poprzez sieć dziesięciu filii, dwóch punktów bibliotecznych zlokalizowanych w tarnowskich szpitalach oraz sześciu działów udostępniania zbiorów. MBP wykonuje również zadania biblioteki powiatowej dla powiatu ziemskiego, obejmując zasięgiem działania 16 bibliotek gminnych i ich filie (łącznie 63 placówki).

Planowany na 2020 r. program działania musiał zostać zmodyfikowany ze względu na epidemię COVID-19 i związane z nią obostrzenia. Od 13 marca do pierwszej połowy maja Biblioteka była zamknięta dla czytelników. Czytelnia Naukowa, Dział Starych Druków oraz Centrum Wiedzy o Tarnowie i Regionie przez cały ten okres świadczyły usługi kwerend zdalnych (skany artykułów z czasopism i fragmentów książek, zestawienia bibliograficzne, tekstowe opracowania tematyczne i in., przesyłane za pośrednictwem poczty e-mail). W związku z zaistniałą sytuacją wdrożone zostały liczne działania kulturalne online.

Po zniesieniu części obostrzeń sanitarnych od 11 maja 2020 r. stopniowo przywrócono usługi biblioteczne. Działy i filie zostały ponownie otwarte, wyposażone w środki ochrony, wprowadzono ograniczenia dotyczące ilości osób przebywających w poszczególnych agendach (w zależności od

powierzchni), księgozbiory wyłączone zostały z wolnego dostępu do półek, wydzielono miejsca na kwarantannę książek zwracanych przez czytelników, z użytkowania zostały wyłączone czytelnie itp. Ponowne zamknięcie Biblioteki dla czytelników nastąpiło w listopadzie (7-29.11.2020).

MBP udostępnia książki, czasopisma i inne dokumenty w formie tradycyjnej (drukowanej), książkę elektroniczną, audiobooki, książkę mówioną na kasetach magnetofonowych oraz audiobooki dla osób z dysfunkcją wzroku, tzw. „czytaki”. Dla osób starszych i niepełnosprawnych ruchowo MBP ma w swojej ofercie akcję „Książka przyjdzie do Ciebie”.

W 2020 r. zakupiono 3 149 egz. książek oraz 122 egz. audiobooków na łączną kwotę 79 919,08 zł oraz 92 tytuły czasopism w prenumeracie za kwotę 21 485,04. W połowie roku – z powodu ograniczeń w funkcjonowaniu bibliotek – zrezygnowano z prenumeraty części tytułów.

W wypożyczalniach zarejestrowano 20 913 czytelników. W ciągu roku zanotowano 126 646 odwiedzin w bibliotece, w tym 122 579 w wypożyczalniach, czytelniach i Telecentrach, a 4 067 na spotkaniach, lekcjach, wystawach, warsztatach, imprezach literackich itp. Udostępniono na zewnątrz i w czytelniach 256 809 egz. materiałów bibliotecznych.

MBP udostępnia bezpłatny dostęp do następujących baz i portali: LEGIMI, IBUK LIBRA, LEGALIS, ACADEMICA, Tarnowska Biblioteka Cyfrowa. Do portalu IBUK LIBRA wydano 125 nowych kodów dostępu (kody dostępu wydane w latach wcześniejszych cały czas zachowują swoją ważność). W ramach konsorcjum bibliotek publicznych woj. małopolskiego MBP udostępnia również e-booki z portalu LEGIMI – w 2020 r. wydano czytelnikom 888 kodów dostępu.

Statystyka pobrań dokumentów elektronicznych: IBUK LIBRA – 7 149 wyświetlonych dokumentów, LEGALIS – 13 266 wyświetlonych dokumentów, Tarnowska Biblioteka Cyfrowa – 35 490 pobranych dokumentów, ACADEMIKA – 28 pobranych dokumentów. Dla platformy LEGIMI statystyka pobranych dokumentów prowadzona jest zbiorczo dla wszystkich bibliotek uczestniczących w konsorcjum, w ramach którego MBP oferuje dostęp do platformy.

W ciągu roku odnotowano 64 614 zdalnych logowań (przez Internet) na konto czytelnika w katalogu bibliotecznym SOWA oraz 733 129 odsłon strony katalogu SOWA (tarnow-mbp.sowa.pl).

W 2020 r. zintensyfikowane zostały działania wirtualne MBP. W ramach działań online zostały przygotowane i opublikowane w sieci Internet 434 posty tekstowe, filmowe, słuchowiska, gry, np.: „Wirtualne wycieczki po powiecie tarnowskim”, „Jednodniówki”, „Wirtualne zasoby Internetu”, „Internetowe źródła wiedzy współczesnej i pradawnej”, „Tarnowska Biblioteka Cyfrowea”, „Interaktywny regał”, „Małopolskie Dni Książki”, „Panie na Tarnowie”, „Panowie na Tarnowie”, „Z historii Tarnowa i okolic”, „Okruszki od Gruszki”. Biblioteka pełni funkcję ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej i regionalnej, m.in. poprzez udział w Małopolskim Systemie Bibliografii Regionalnej, w ramach którego tworzona jest w postaci dostępnej przez Internet bazy „Bibliografia Małopolski” oraz poprzez prowadzenie Tarnowskiej Biblioteki Cyfrowej. W 2020 r. do bazy „Bibliografia Małopolski” w MBP wprowadzono 2 072 nowych rekordów i zmodyfikowano 646 rekordy. Do Tarnowskiej Biblioteki Cyfrowej dodano 242 publikacje, w tym ze zbiorów własnych: 230, ze zbiorów innych niż własne: 12 (liczba skanów: 11 078).

Okresowe zamknięcie bibliotek było też okazją do zintensyfikowania prac melioracyjnych w katalogu bibliotecznym. Statystyka wprowadzonych i zmodyfikowanych w 2020 r. rekordów przedstawia się następująco: nowe rekordy – 17 509, zmodyfikowane rekordy 412 395, usunięte rekordy – 2 384.

Pomimo pandemii w 2020 r. MBP była organizatorem 376 spotkań i imprez o charakterze kulturalno-edukacyjnym, w których udział wzięło 4 067 osób. W większości imprezy te odbyły się w okresie od stycznia do marca i od lipca do września. Zrealizowano m.in.:

- spotkania autorskie i promocje książek,
- wykłady i prelekcje o tematyce literackiej, historycznej, regionalnej,
- cykliczne spotkania grup i klubów działających w MBP,
- Narodowe Czytanie – „Balladyna” Juliusza Słowackiego (we współpracy z Teatrem im. Ludwika Solskiego)
- wystawy: okolicznościowe i plastyczne,
- zajęcia dla dzieci w czasie ferii oraz plenerowe zajęcia dla dzieci w okresie wakacji.

Formy edukacyjne obejmowały także zajęcia w kąciakach bibliotecznych, lekcje biblioteczne, prelekcje i wykłady dla dzieci, młodzieży i dorosłych wygłaszane przez pracowników MBP oraz zapraszanych specjalistów, konkursy plastyczne i literackie, warsztaty, okolicznościowe spotkania literackie.

We współpracy z Instytutem Książki MBP realizuje dwa projekty popularyzujące czytelnictwo: „Mała Książka – Wielki Człowiek” oraz Dyskusyjne Kluby Książki (dla dorosłych, dzieci i w Zakładzie Karnym).

Poza instytucjami miejskimi, w Tarnowie w obszarze kultury działają również instytucje prowadzone przez województwo małopolskie i powiat tarnowski. Są to:

- **Muzeum Diecezjalne** - najstarsze muzeum kościelne w Polsce (założone w roku 1888), posiadające cenne zabytki sztuki sakralnej.
- **Muzeum Okręgowe** - instytucja kultury województwa małopolskiego, z siedzibami w renesansowych kamienicach na tarnowskim Rynku i w Ratuszu. Muzeum Okręgowe zorganizowało w 2019 r. wiele imprez, najważniejsze z nich to:
 - Dni Pamięci Żydów Galicyjskich „Galicjaner Sztetl”,
 - Międzynarodowy Turniej Rycerski o Złoty Warkocz Tartówny w Dębnie,
 - Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów,
 - „Malowana chata”- konkurs organizowany w Zalipiu.
- **Centrum Sztuki Mościce** to instytucja kultury województwa małopolskiego, w której funkcjonuje m.in. kino „Millennium” oraz Zespół Pieśni i Tańca „Świerczkowiacy”. Odbywają się tam festiwale (np. Międzynarodowy Festiwal Teatrów Tańca „Scena Otwarta”, „Muzyczne Tarasy”), koncerty, spektakle, spotkania i wystawy.
- **Centrum Paderewskiego Kąśna Dolna** - instytucja kultury powiatu tarnowskiego i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, organizująca festiwale i koncerty muzyki kameralnej, w których biorą udział sławy muzyki poważnej z kraju i zagranicy.

W mieście widoczne jest także liczne środowisko plastyczne, którego przedstawiciele wystawiają swoje prace w Polsce i za granicą. Działają również m.in.: Tarnowska Orkiestra Kameralna, Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”, Dziewczęcy Chór Katedralny „Puellae Orantes”, - Tarnowski Chór Gos.pl, zespoły muzyczne, m.in.: grupa MONK, Zespół Pieśni i Tańca „Świerczkowiacy”, zespół rockowy TOTENTANZ, Anvision, Wasabi, Need More Clouds, Wojtek Klich z zespołem, stowarzyszenia działające w dziedzinie kultury, np. Teatr Nie Teraz, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Teatralnych, Tarnowskie Stowarzyszenie Jazzu Tradycyjnego „Leliwa”, Tarnowskie Stowarzyszenie Artystyczne

ArtContest, Fundacja Kultury i Sztuki „i. Kropka”, Fundacja Promocji Artystycznej Aspiranci, Fundacja Pracownia Kreatywna, Stowarzyszenie Aktywnych Mieszkańców „Jestem miastem”.

Sport

Tarnów pełni również funkcję ponadregionalnego ośrodka sportu i rekreacji.

Rolą samorządu terytorialnego, na poziomie gminy i powiatu, w procesie rozwoju lokalnego jest właściwe wyważenie i ukierunkowanie rozwoju sportu, zarówno masowego jak i wyczynowego, z uwzględnieniem specyfiki i uwarunkowań miejscowych, ale w formie wizji spójnej ze strategią rozwoju sportu danego województwa oraz krajowych założeń strategicznych.

Prowadzone przez miasto Tarnów działania mają na celu zbudowanie właściwej piramidy uczestnictwa mieszkańców miasta Tarnowa w sporcie.

Główną grupę docelową działań miejskich w obszarze sportu i rekreacji stanowią dzieci i młodzież, objęte systemem realizacji zajęć programowych wychowania fizycznego, a następnie uczestnicy zajęć w ramach aktywnego spędzania wolnego czasu, szerokie grupy społeczeństwa w różnym wieku i z różnych środowisk.

Kolejny szczebel stanowią uczestnicy programu „Sportowe talenty” czyli cyklicznego szkolenia sportowego związanego z udziałem we współzawodnictwie sportowym dzieci i młodzieży.

Następny poziom odbiorców stanowi szerokie grono zawodników rozwijających i doskonalących swoje predyspozycje poprzez uczestnictwo w systemie współzawodnictwa sportowego w dyscyplinach objętych programem Igrzysk Olimpijskich na poziomie eliminacji i finałów Mistrzostw Polski, Europy i Świata. Szczyt piramidy zajmują sportowcy zawodowi, mistrzowie uprawiający poszczególne dyscypliny sportu w oparciu o profesjonalne kontrakty.

Warunkiem podstawowym i niezbędnym prawidłowego rozwoju sportu tarnowskiego, jest właściwe, kształtowane na odpowiednim poziomie, finansowanie przez budżet miasta Tarnowa. Ważne w procesie finansowania sportu tarnowskiego jest doskonalenie procesu starania się o środki zewnętrzne, np. Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej, Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów, środki z budżetu Województwa Małopolskiego.

Instrumenty wydatkowania środków z budżetu miasta Tarnowa na realizację zadań wskazanych w Strategii:

- system dotacji dla organizacji pozarządowych, w szczególności klubów sportowych,
- wspieranie organizacji programów, przedsięwzięć i wydarzeń sportowych,
- realizacja zadań w trybie zamówień publicznych,
- system nagród i stypendiów sportowych,
- udzielanie honorowego patronatu Prezydenta Miasta Tarnowa dla wydarzeń sportowych,
- finansowanie działalności jednostek organizacyjnych miasta Tarnowa, realizujących zadania w zakresie sportu.

Jak wspomniano na początku, miasto jest uznanym regionalnym ośrodkiem sportowym, w którym rozwija się szereg dyscyplin sportowych zaistniałych w ostatnim okresie na arenie krajowej i międzynarodowej – m. in. żużel, kolarstwo, piłka ręczna i wspinaczka.

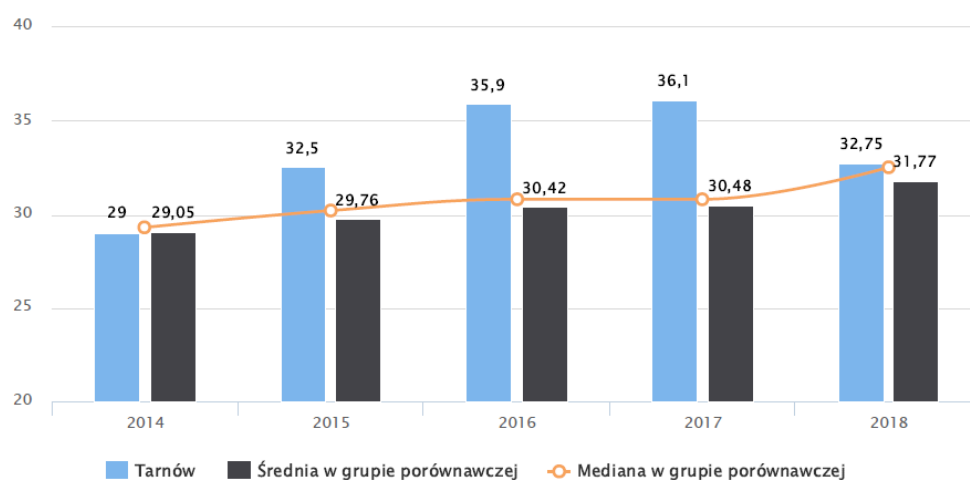
Miejska infrastruktura sportowa zlokalizowana jest głównie na terenie osiedla Mościce (Stadion Miejski – żużlowo-piłkarski, stadion lekkoatletyczny, Arena „Jaskółka” Tarnów, pływalnia letnia i kryta pływalnia -Miejski Dom Sportu), w centrum miasta (MKS Tarnovia) oraz w rejonie ul. Romanowicza – Piłsudskiego (Park Wodny, stadion KS „Błękitni”, korty tenisowe, parki).

W Tarnowie funkcjonuje kilkadziesiąt instytucji działających w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu, z których korzystają również mieszkańcy okolicznych gmin i inni przyjezdni. W 2020r. w mieście funkcjonowało 111 organizacji sportowych, z których ponad połowa współpracuje z miastem przy realizacji zadań z obszaru sportu i rekreacji. Ich struktura przedstawiona została w tabeli poniżej.

L.p.	Forma	Liczba	Liczba współpracujących z miastem Tarnowem
1.	Uczniowskie Kluby Sportowe	49	32
2.	Ogniska Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej	5	2
3.	Towarzystwa Sportowe	17	10
4.	Związki Sportowe	3	3
5.	Kluby Sportowe	34	22
Razem:		111	69

Tabela 27 Struktura organizacji sportowych działających w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

Ponadprzeciętną aktywność sportową mieszkańców Tarnowa ilustruje także zestawienie z pozostałymi miastami na prawach powiatu, co przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 52 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

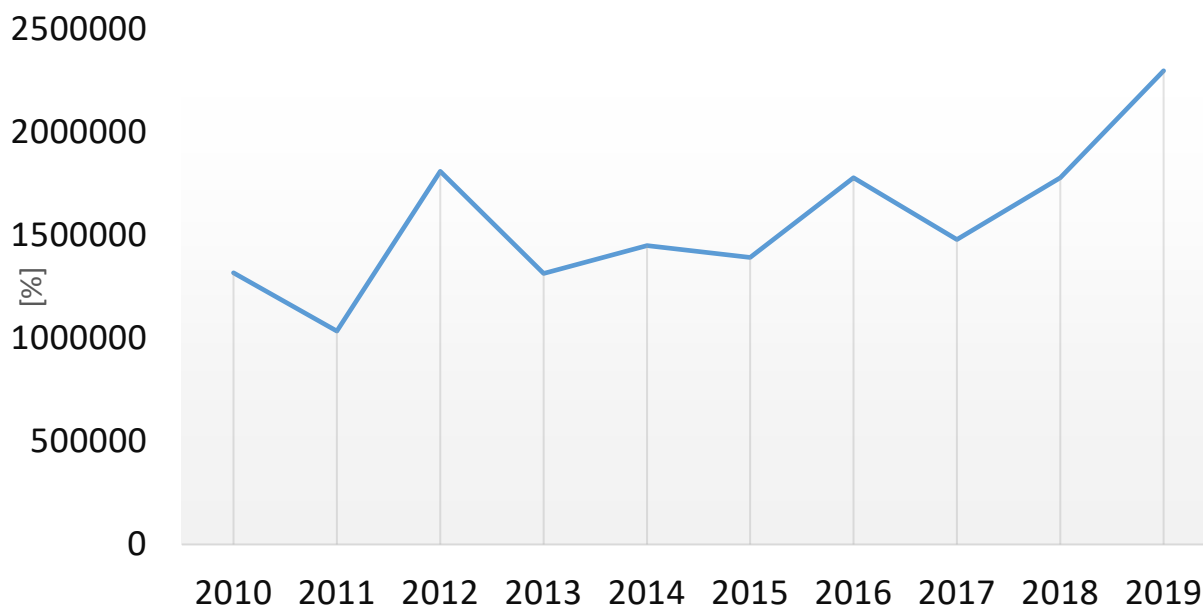
Celem działalności zaspokajania potrzeb mieszkańców Tarnowa w zakresie kultury fizycznej, sportu, turystyki i rekreacji miasto prowadzi także własną jednostkę, jaką jest Tarnowski Ośrodek Sportu i Rekreacji (TOSiR). TOSiR posiada dużą liczbę obiektów sportowych na których odbywa się ogromna liczba imprez i wydarzeń sportowych oraz widowiskowych. Jednostka także jest sama organizatorem i jak również pomaga w organizacji różnego rodzaju wydarzeń sportowych.

Do zakresu działania TOSiR należy w szczególności:

- eksploatacja, utrzymanie i udostępnianie terenów i obiektów sportowo – rekreacyjnych stanowiących mienie komunalne Gminy Miasta Tarnowa,
- tworzenie miejskiej bazy sportowej oraz pełnienie funkcji inwestora przy realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- upowszechnianie kultury fizycznej,
- organizowanie zajęć sportowych, rekreacyjnych, zawodów i imprez sportowo – rekreacyjnych oraz różnych usług w zakresie sportu i rekreacji,
- udostępnianie miejskiej bazy sportowej dla potrzeb sportu, wychowania fizycznego, współzawodnictwa sportowego, rekreacji i rehabilitacji ruchowej,
- tworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do rehabilitacji ruchowej, rekreacji oraz uprawiania sportu,
- wykonywanie innych zadań o charakterze użyteczności publicznej w zakresie sportu, rekreacji i wypoczynku.

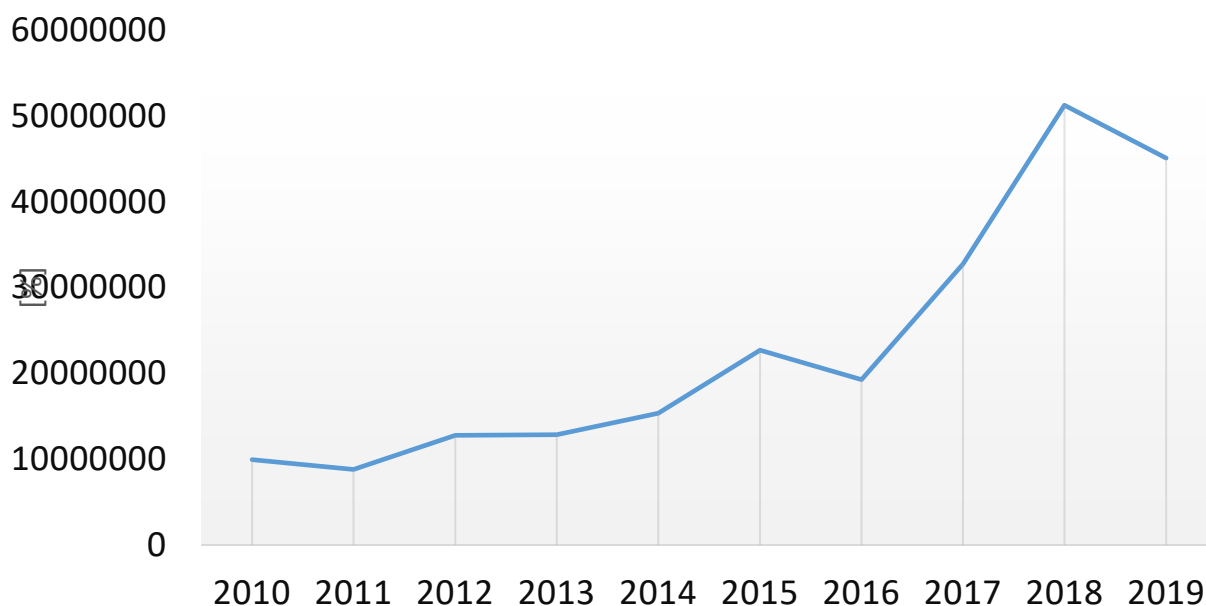
Miasto wspiera sportowe talenty. W oparciu o uchwałę Rady Miejskiej w Tarnowie w 2019 r. za osiągnięcia w działalności sportowej przyznano 145 nagród na kwotę 175.175,00 zł oraz 18 wyróżnień.

Wysokość dotacyjnego wsparcia z budżetu miasta działalności sportowej jest zróżnicowana rok do roku, aczkolwiek wykazuje trend rosnący, co prezentuje wykres poniżej.

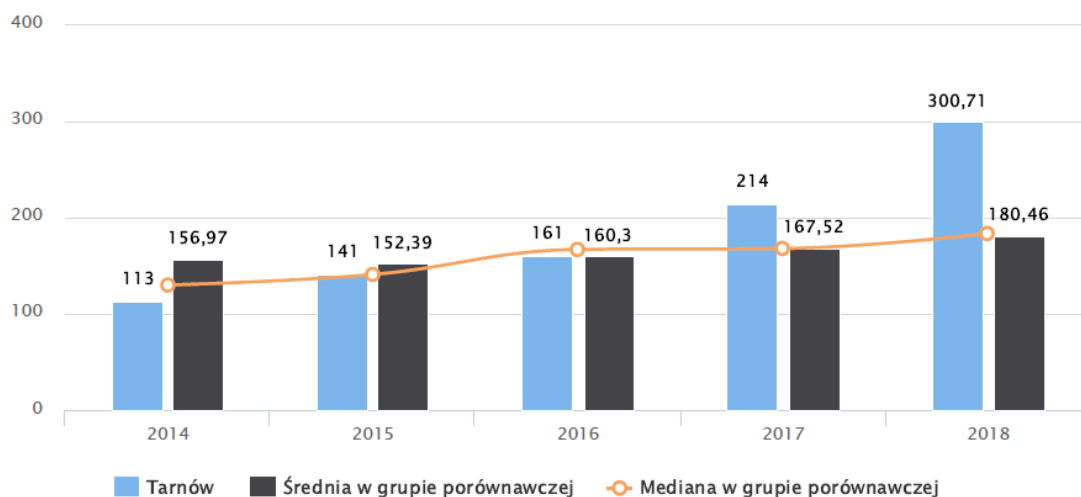
Wykres 53 Dotacje na działalność sportową z budżetu miasta (zł) (dane własne Urzędu Miasta)

Silniejszy trend występuje w przypadku wydatków ogółem, co było w ostatnich dwóch latach spowodowane realizacją Areny Tarnów, głównej sportowej inwestycji miejskiej o wartości około 60 mln zł.

Wykres 54 Wydatki na działalność sportową z budżetu miasta (zł) (dane własne Urzędu Miasta)

Mimo wysokiego poziomu nominalnych wydatków na sport i rekreację, porównując ten poziom z innymi miastami na prawach powiatu należy zauważyć, że w przeliczeniu na 1 mieszkańca poziom ten jest bardzo zbliżony, co przedstawiono na wykresie poniżej

Wykres 55 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

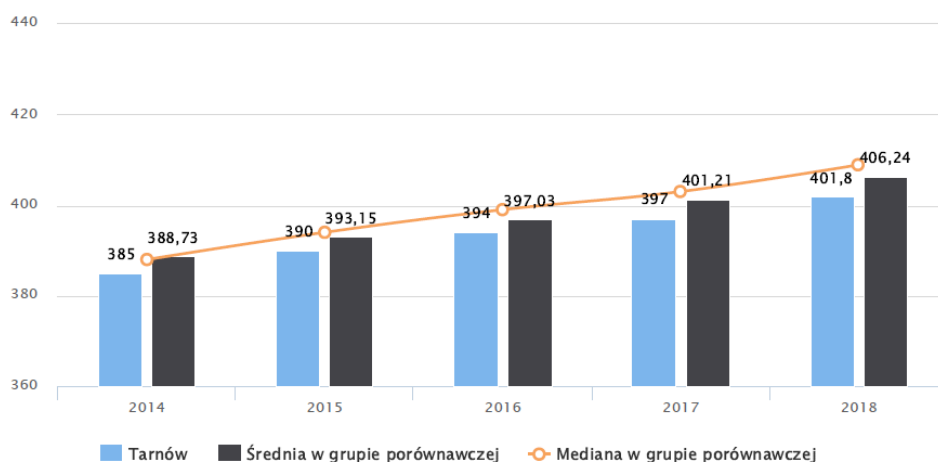
Mieszkalnictwo

Wg danych GUS, w 2019 r. w Tarnowie oddano do użytkowania 236 mieszkań, tj. 1,1% ogólnej liczby mieszkań w województwie, w tym w budownictwie indywidualnym – 78 mieszkań. W odniesieniu do 2018 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania spadła o 2,1%.

W 2019 r. zwiększyła się natomiast przeciętna powierzchnia jednego mieszkania oddanego do użytkowania i wyniosła 99,7 m², a w budownictwie indywidualnym zmniejszyła się i wyniosła 159,4 m². Liczba mieszkań w Tarnowie, których budowę rozpoczęto spadła w ujęciu rocznym do 218 z 306 w 2018 r. W 43,6% były to inwestycje realizowane w ramach budownictwa indywidualnego. Liczba mieszkań, na których realizację wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym zwiększyła się z 323 w 2018 r. do 438 w 2019 r., przy czym w budownictwie indywidualnym wydano pozwolenia na budowę 90 mieszkań.

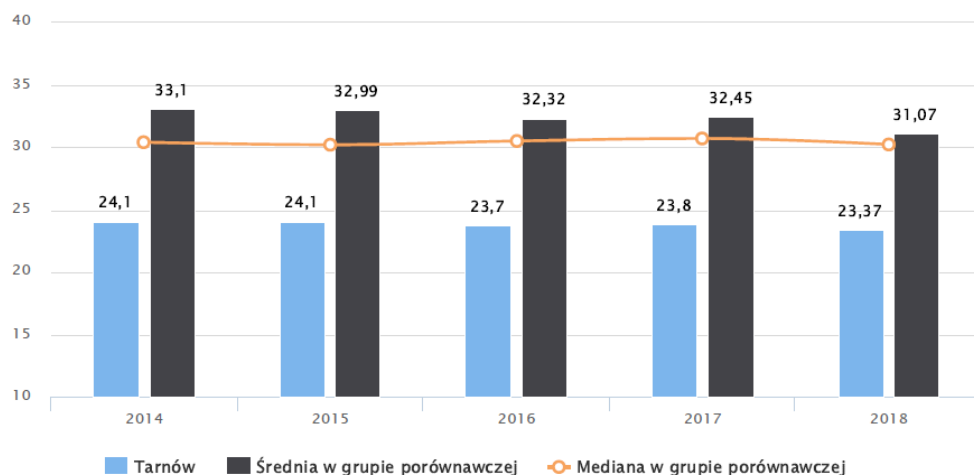
Łącznie na koniec 2019 r. w mieście zlokalizowanych było 44 045 mieszkań o łącznej powierzchni 2826,9 tys. m².

W okresie 2014-2018, Tarnów wskazuje systematyczny wzrost liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców. Wartości te cechują się jednak małym wzrostem w stosunku do średniej w grupie porównawczej (miasta na prawach powiatu), plasując się jednocześnie poniżej mediany, w całym badanym okresie.

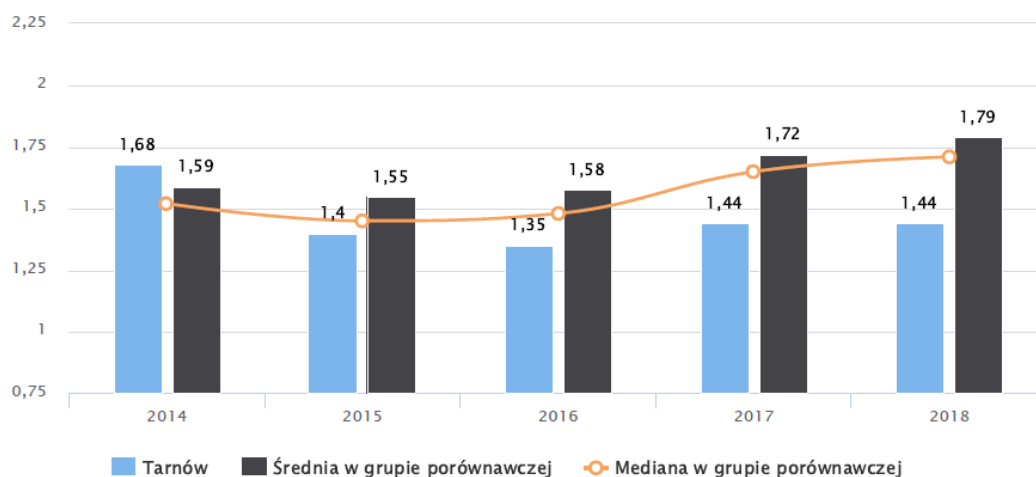
Wykres 56 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Zwraca uwagę fakt, że Tarnów plasuje się na znacznie niższym poziomie pod kątem liczby zamieszkałych lokali komunalnych przypadających na 1000 mieszkańców w porównaniu z innymi miastami na prawach powiatu.

Wykres 57 Liczba zamieszkałych lokali komunalnych na 100 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Analizując Tarnów pod kątem średniej trzyletniej liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności, w badanym okresie zanotowany został spadek w poszczególnych okresach rocznych. W porównaniu do średniej grupy porównawczej (tj. miast na prawach powiatu) Tarnów, w ostatnich latach wykazał pogłębiającą się dysproporcję obejmującą wskaźnik powierzchni nowobudowanych mieszkań przypadających na mieszkańca w wieku 25-34 lata. Na początku okresu odniesienia Tarnów ulokowany był znacznie powyżej mediany, posiadając jednocześnie większą wartość badanego wskaźnika aniżeli średnia grupy porównawczej. Jednak w ostatnim roku badanym, sytuacja uległa odwróceniu, Tarnów ulokowany został znacznie poniżej mediany, posiadając o wiele niższą wartość wskaźnika aniżeli średnia w grupie porównawczej.

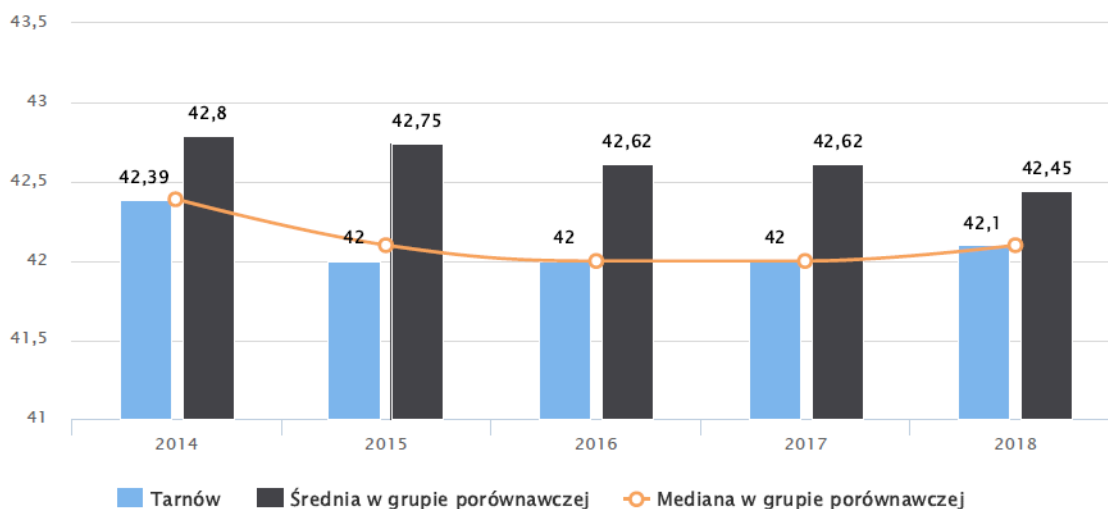

Wykres 58 Powierzchnia nowobudowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 lata
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Odnośąc się do pozostałych danych zwartych w Monitorze Rozwoju Lokalnego, badając wskaźnik jakim jest odsetek mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, zauważa się, że Tarnów przez

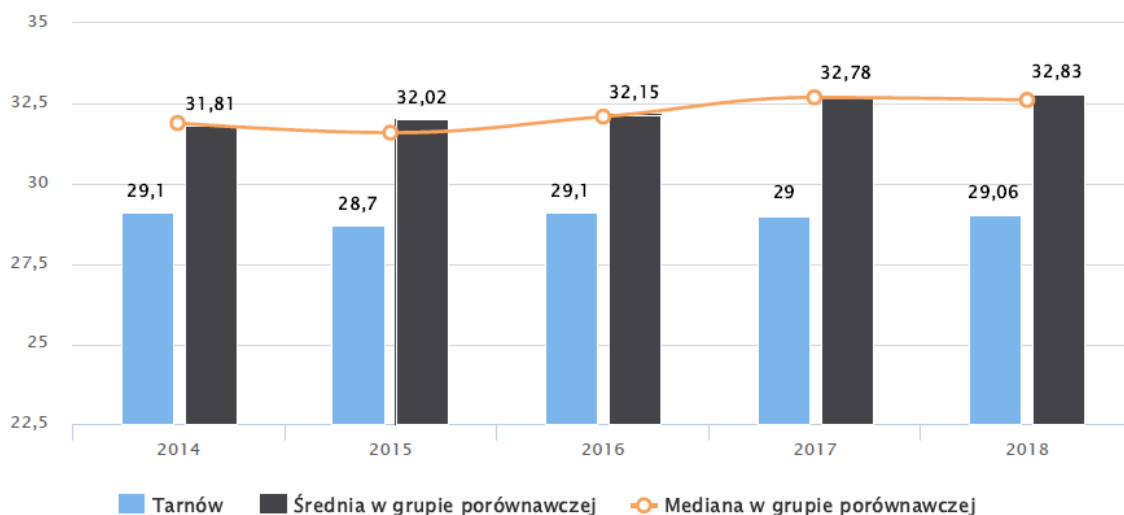
cały badany okres (lata 2014-2018) lokuje się nieznacznie poniżej mediany dla wartości liczonych dla miast na prawach powiatu, jednak względem średniej wartości przypisane dla Tarnowa na początek i koniec okresu odniesienia są bardzo zbliżone. Tarnów cechuje się znacznie wyższym aniżeli średnie odsetkiem ogółu mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany. W świetle średniej w grupie porównawczej. Miasto cechuje się także bardzo wysokim i stabilnym, w całym okresie odniesienia, współczynnikiem (%) ogółu mieszkań wyposażonych w łazienkę, znacznie wykraczając poza medianę w grupie porównawczej. Analizując cały okres odniesienia pod kątem wskaźnika (%) ogółu mieszkań posiadających centralne ogrzewanie, należy zauważyć, że Tarnów posiada lepszą sytuację aniżeli średnia w grupie porównawczej, w kolejnych latach nieznacznie poprawiając wartość badanego wskaźnika, lokując się systematycznie, znacznie poniżej mediany. Tarnów posiada stabilny, bardzo wysoki wskaźnik (%) odsetka mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy, w całym badanym okresie, znacznie przewyższając średnią dla podobnych miast.

W porównaniu do średniej dla miast na prawach powiatu, Tarnów charakteryzuje się znacznie niższą wartością wskaźnika dot. przeciętnej powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy. W latach 2014-2015 lokował się poniżej mediany w grupie porównawczej, natomiast w latach 2016-2018 oscyluje na jej granicy.

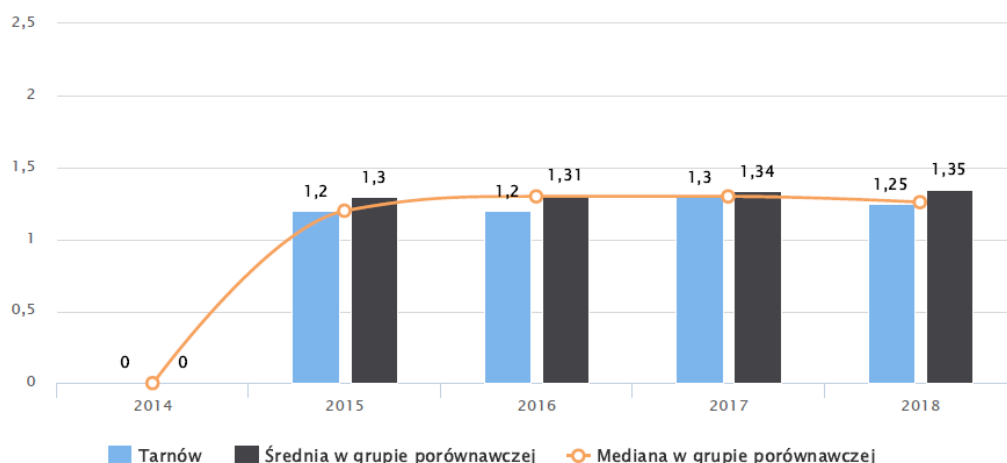
Wykres 59 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Podobnie sytuacja kształtuje się w przypadku wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej lokali socjalnych będących w dyspozycji gmin.

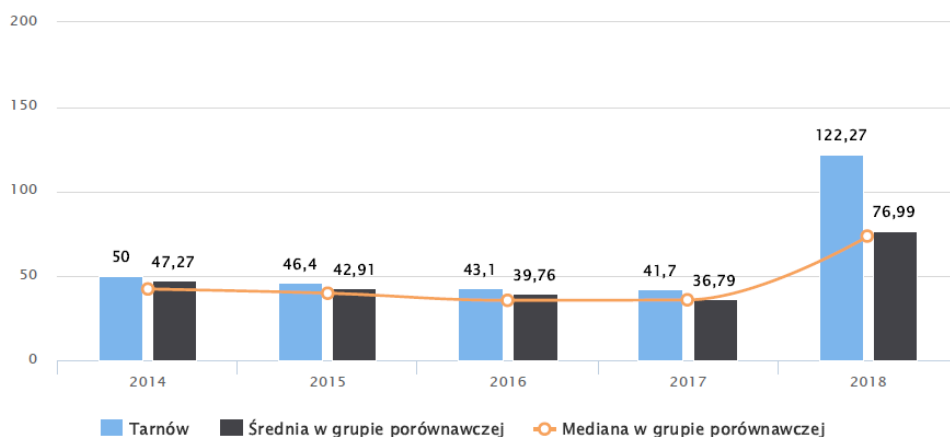
Wykres 60 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali socjalnych będących w dyspozycji gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wskaźnik powierzchni mieszkania jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Tarnowie oscyluje nieco poniżej mediany, na bardzo zbliżonym poziomie, co w średniej w innych miastach na prawach powiatu.

Wykres 61 Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Za niepokojący należy uznać fakt, że w 2018, Tarnów zanotował gwałtowny, zdecydowanie wyższy niż w porównywalnych miastach, wzrost wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na jeden lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych. Pozytywnym natomiast jest zjawisko spadek odsetku zadłużenia lokali będących w dyspozycji gminy (komunalnych), klasyfikując się daleko poniżej mediany, z o wiele niższą (%) wartością współczynnika aniżeli średnia w grupie porównawczej podobnych miast.

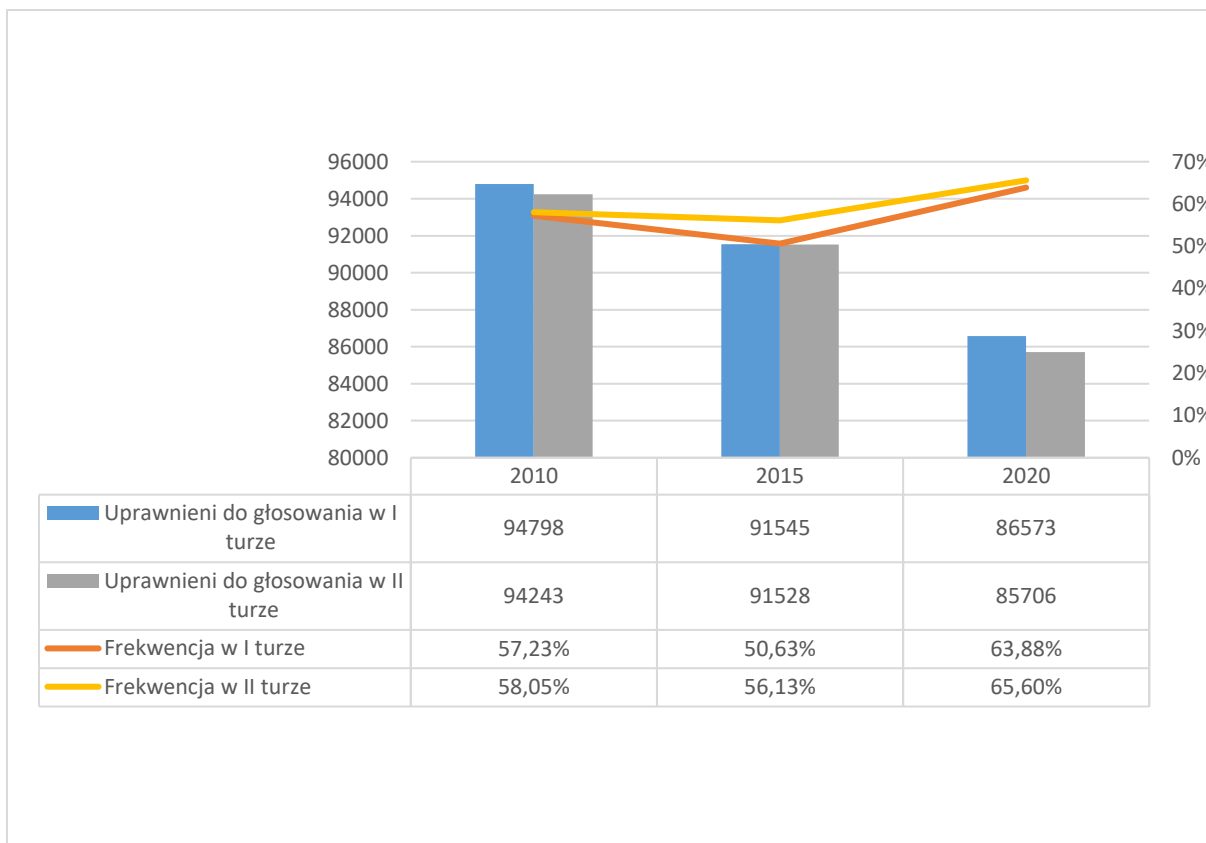

Wykres 62 Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych ogółem (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

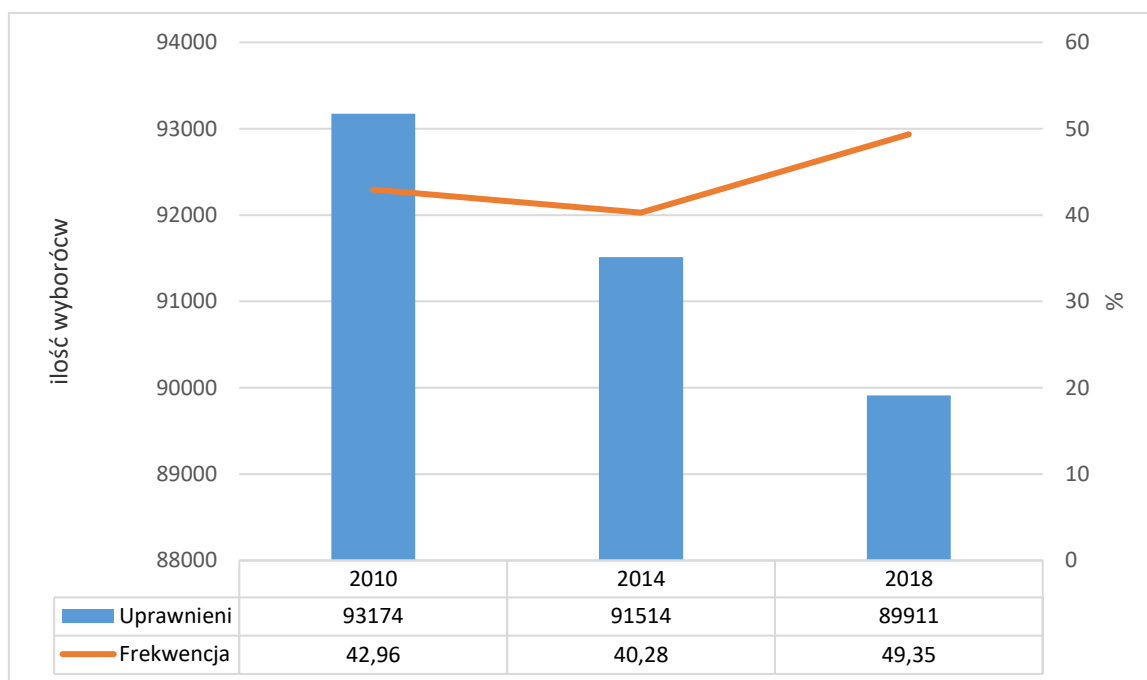
Aktywność obywatelska mieszkańców

Wybory prezydenckie, samorządowe, do Sejmu i Senatu, do Rad Osiedli

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia, odnotowano wzrost frekwencji w wyborach średnio o 5%, jednak z uwagi na gwałtowny spadek liczby osób uprawnionych do głosowania o ok 8 300 osób, co stanowi średnio 8,5 %, można wysunąć wniosek, iż aktywność obywatelska mieszkańców spadła o blisko 3,5%.

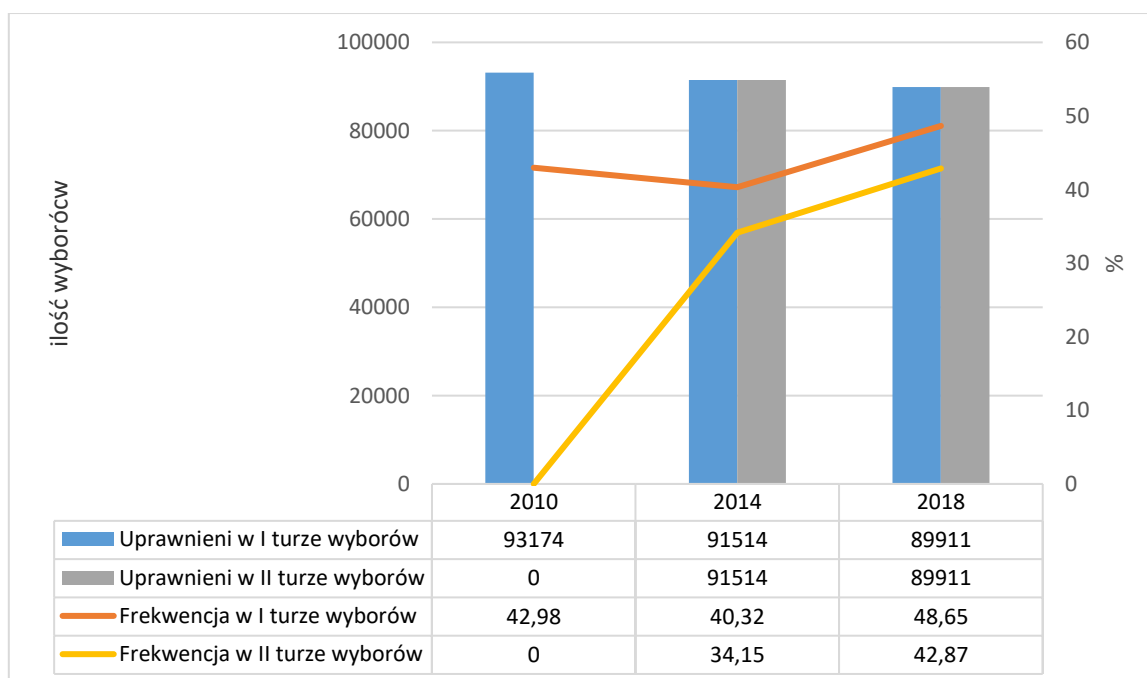

Wykres 63 Udział mieszkańców Tarnobrzegu w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
(dane PKW- www.wybory.gov.pl)

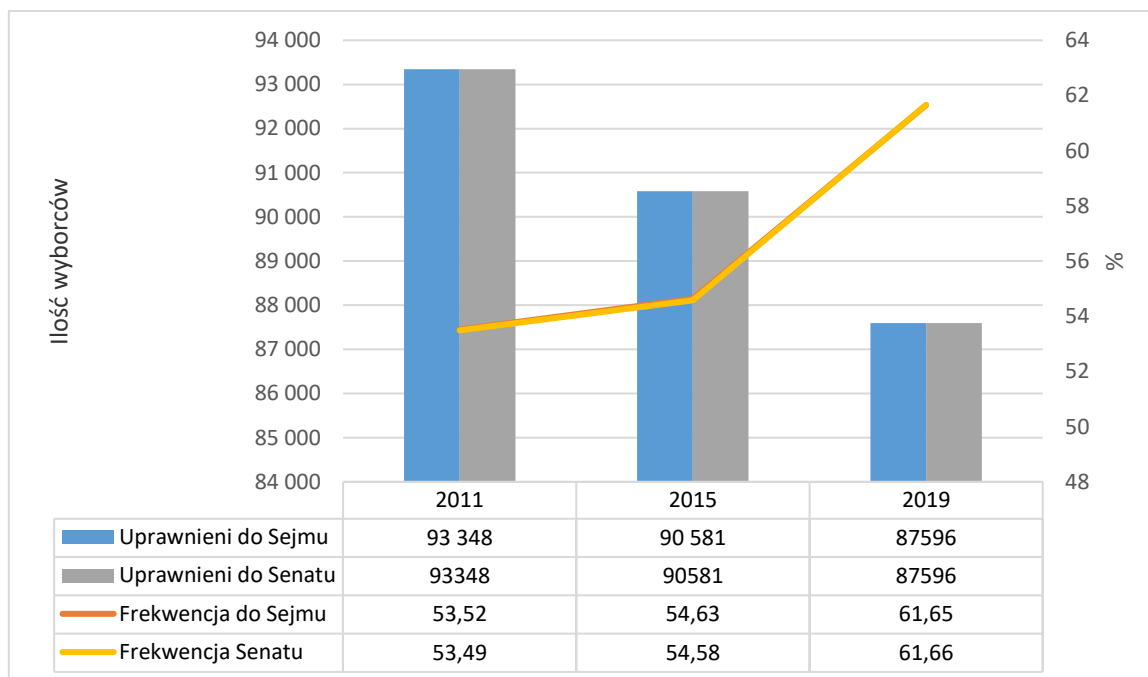
Wykres 64 Wybory samorządowe do Rady Miasta (dane PKW- www.wybory.gov.pl)

Analizując dane przedstawione na powyższym wykresie dot. wyborów samorządowych do Rady Miasta Tarnowa, warto zauważyć, iż w na przestrzeni ostatnich 4 lat zmniejszyła się łączna liczba osób uprawnionych do głosowania o 3 263 osoby, tj. o ok. 3,50 %, przy równoczesnym wzroście frekwencji tj. o 6,39 %. Porównując ww. informacje można wysunąć wniosek, iż powodem tego stanu rzeczy nie jest wzrost świadomości mieszkańców w kwestii obowiązku wyborczego, lecz zmniejszająca się liczba osób uprawnionych do głosowania.

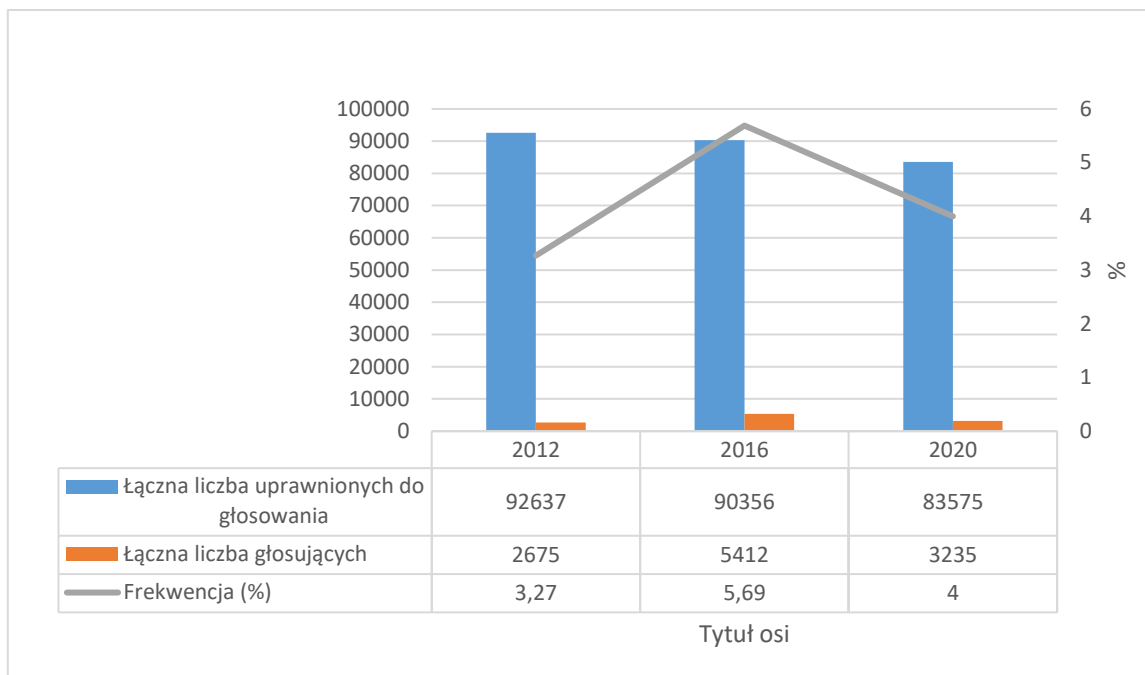
Wykres 65 Wybory samorządowe na Prezydenta Miasta (dane PKW- www.wybory.gov.pl)

W porównaniu do wyborów radnych do Rady Miejskiej, liczba osób uprawnionych jest identyczna z uwagi na tożsamy termin wyborów samorządowych. Frekwencja natomiast, jest na podobnym poziomie w przypadku I tury wyborów, w II turze wyborów - odnotowano ewidentny spadek zainteresowania udziałem w wyborach (średnio o ok. 6 %).

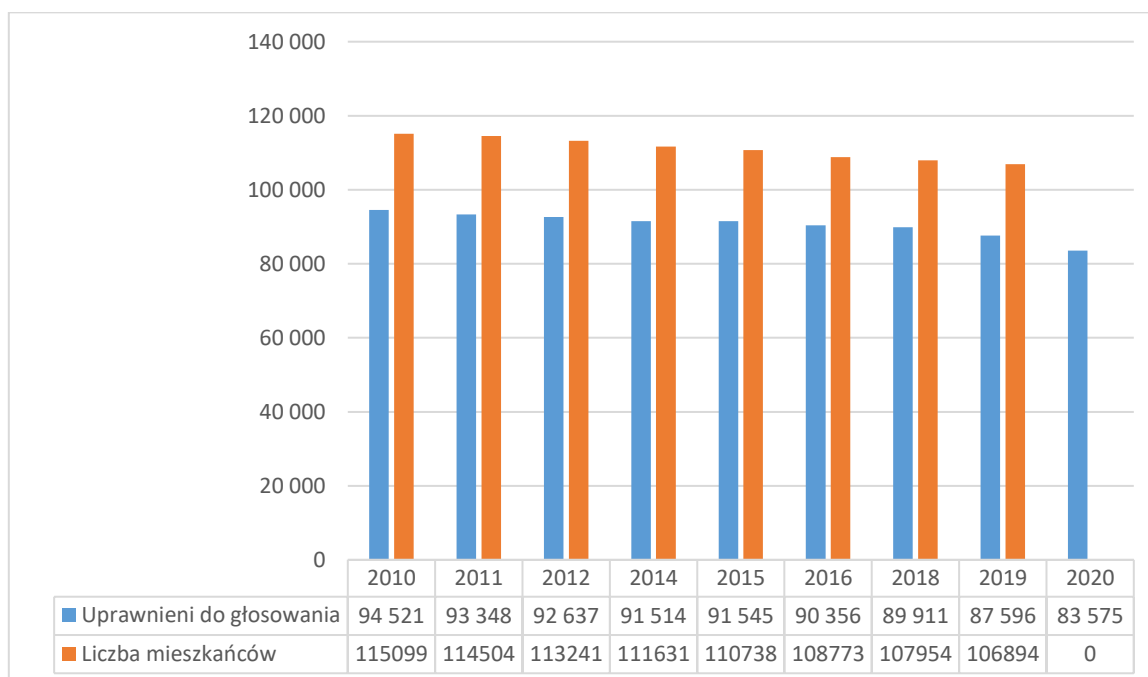
Wykres 66 Wybory do sejmu i senatu - (dane PKW- www.wybory.gov.pl)

Analogicznie jak w przypadku ww. wyborów, zmniejsza się liczba osób uprawnionych do głosowania o ok.6,16 %, przy równoczesnym wzroście frekwencji o ok. 8,25 %.

Wykres 67 Wybory do rad osiedli (dane własne Urzędu Miasta)

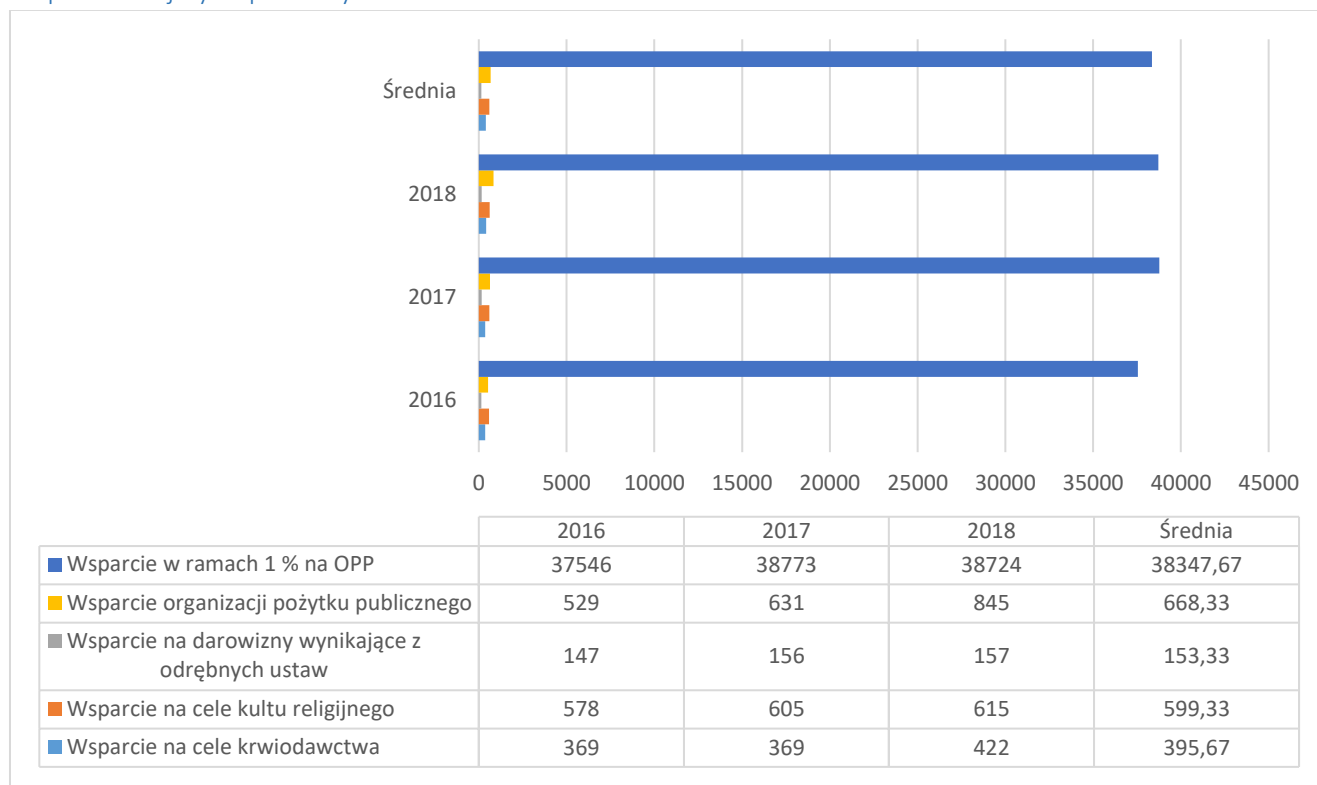
Na powyższym wykresie przedstawiono dane dotyczące łącznej liczby osób uprawnionych do głosowania w wyborach do rad osiedli, liczbę osób biorących udział w poszczególnych latach oraz frekwencję. Ewidentnie widać, że tak jak w przypadku pozostałych wyborów przedstawionych w analizie, z każdym rokiem zmniejsza się ilość osób uprawnionych do głosowania. Frekwencja natomiast oscyluje w granicach 3-5,5 % w ostatnich 3 latach (średnia 4,32 %), z zastrzeżeniem iż w ciągu 4 lat (2016-2020) zmniejszyła się o 1,69 % tj. 2 177 osób, przy równoczesnym zmniejszeniu się osób uprawnionych o 6 781 (spadek o 7,5 %).

Wykres 68 Ilość osób uprawnionych do głosowania (dane: PKW i dane własne Urzędu Miasta)

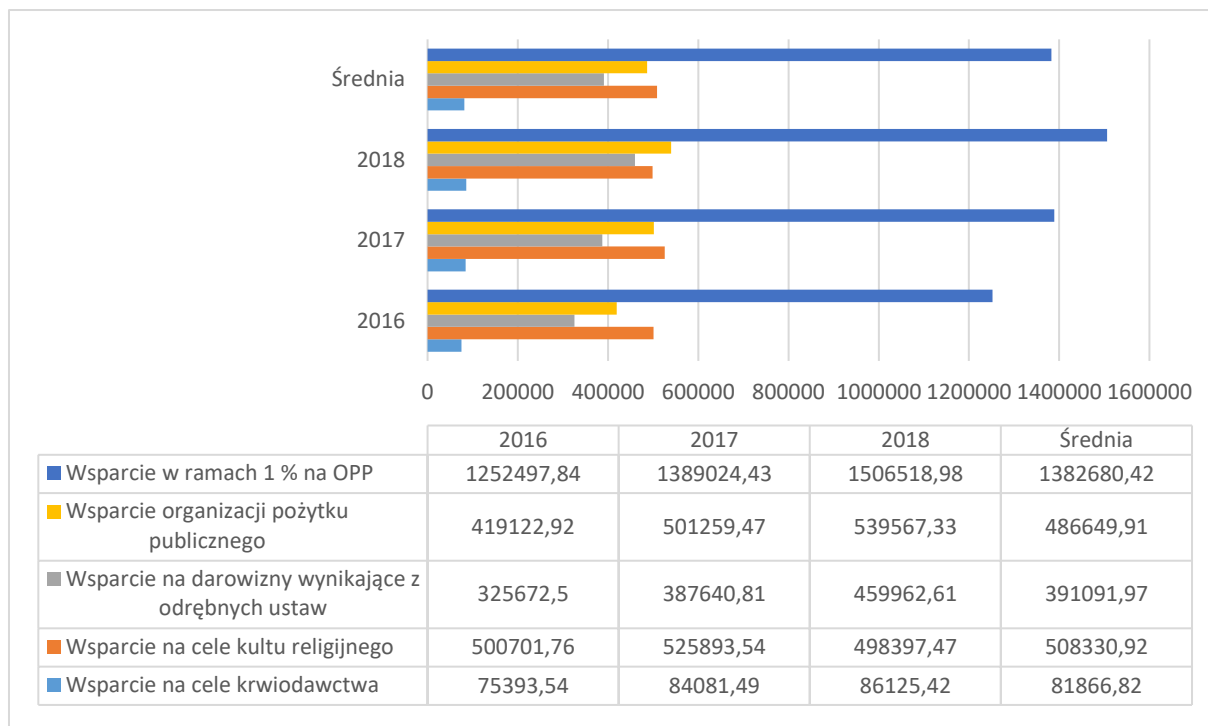
Podsumowaniem wskaźnika, który ma największy wpływ na frekwencję w wyborach, oprócz osób które wzięły czynny udział w wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich jest liczba osób uprawnionych do głosowania. Na powyższym wykresie przedstawiono jak zmieniała się ilość osób uprawnionych do głosowania w Tarnowie, biorąc pod uwagę lata w których odbywały się wybory. Ewidentnie widać, że na przestrzenie ostatnich 10 lat, sukcesywnie maleje, jest ona uzależniona także od ilości łącznej mieszkańców, która też się zmniejsza.

Wsparcie inicjatyw społecznych

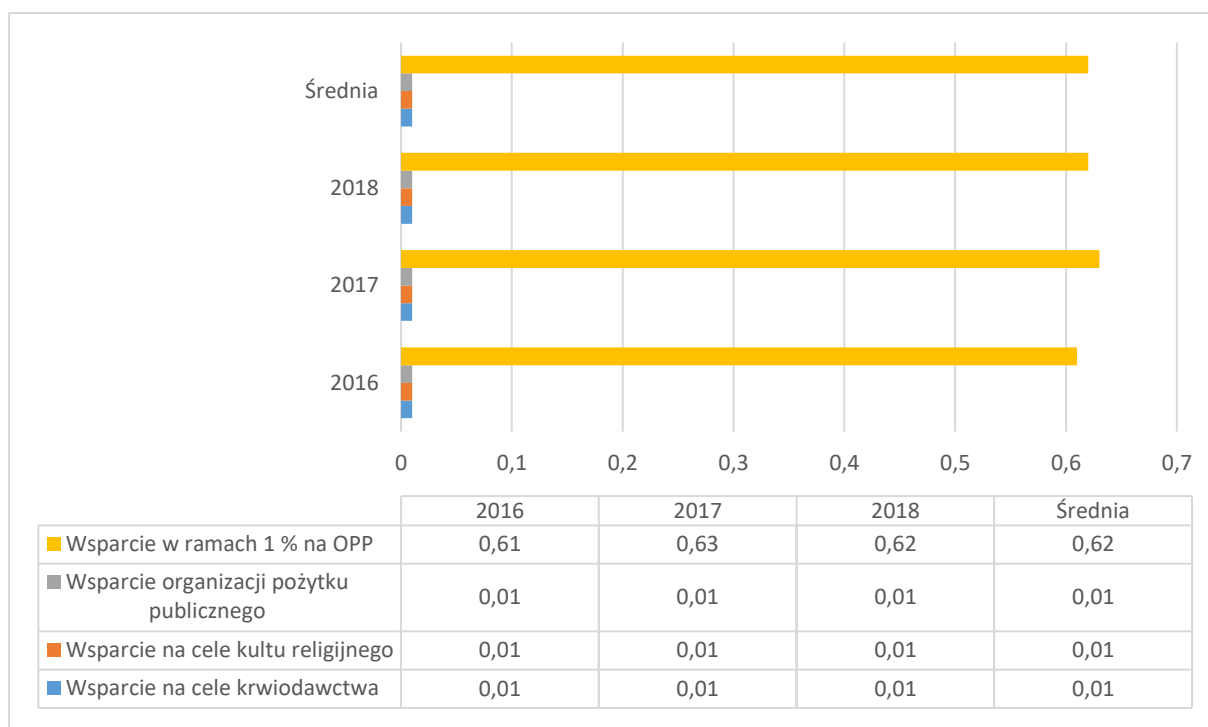
Wykres 69 Liczba podatników wspierających inicjatywy społeczne (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://monitor.miasta.pl>)

Na powyższym wykresie przedstawiono ilość podatników wspierających różnego rodzaju inicjatywy społeczne. Zdecydowaną największą liczbę podatników stanowią osoby przekazujące 1 % na organizację pożytku publicznego – stanowi to średnio 95,49 % całkowitej liczby osób wspierających inicjatywy społeczne. W przypadku natomiast wsparcia, ze źródeł niezwiązanych z odprowadzaniem podatkami największa ilość osób dotyczy wsparcia organizacji pożytku publicznego i na cele kultu religijnego – odpowiednio 1,66 % i 1,49 %.

Wykres 70 Wartość wsparcia na inicjatywy społeczne
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://monitor.miasta.pl>)

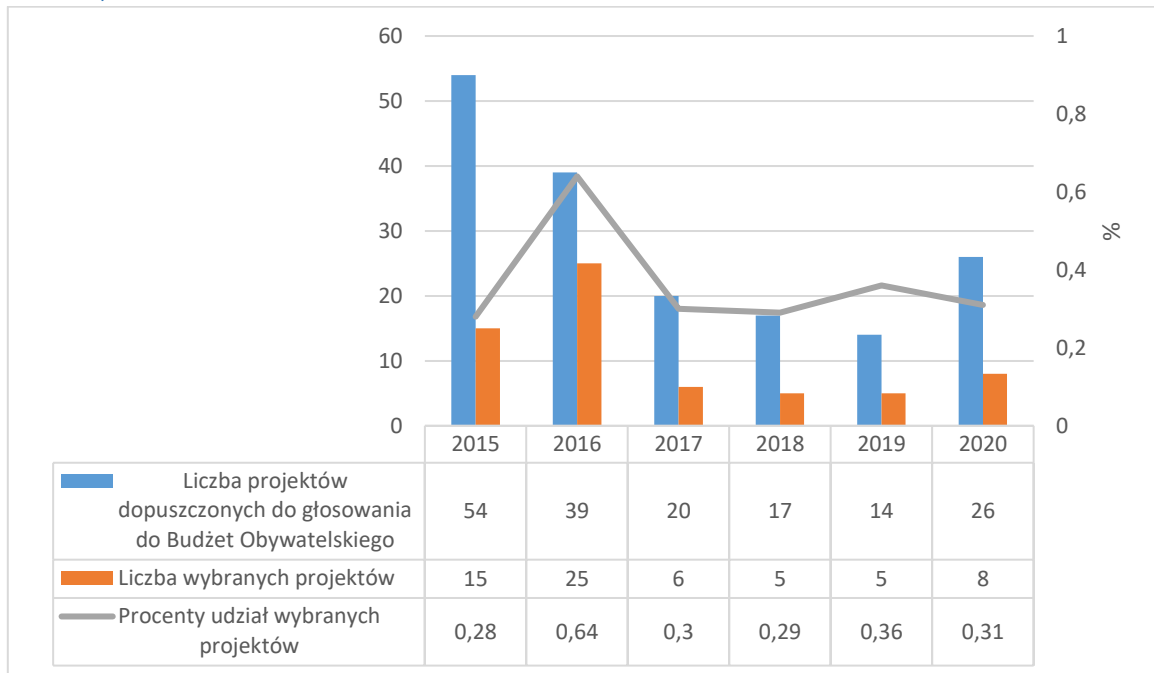
W przypadku wartości rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonana przez osoby fizyczne, tak samo jak w przypadku liczby podatników, największa średnia wartość dotyczy wsparcia w ramach 1 % przekazanego na organizację pożytku publicznego odliczanego z podatku. Na kolejnych miejscach plasuje się wsparcie: kultu religijnego – 508 330,92 zł, organizacji pożytku publicznego – 486 649,91 zł, darowizn wynikających z odrębnych ustaw – 391 091,97 zł, krwiodawstwo – 81 866,82 zł.

Wykres 71 Relacja liczby podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu na poszczególne cele do ogólnej liczby podatników
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://monitor.miasta.pl>)

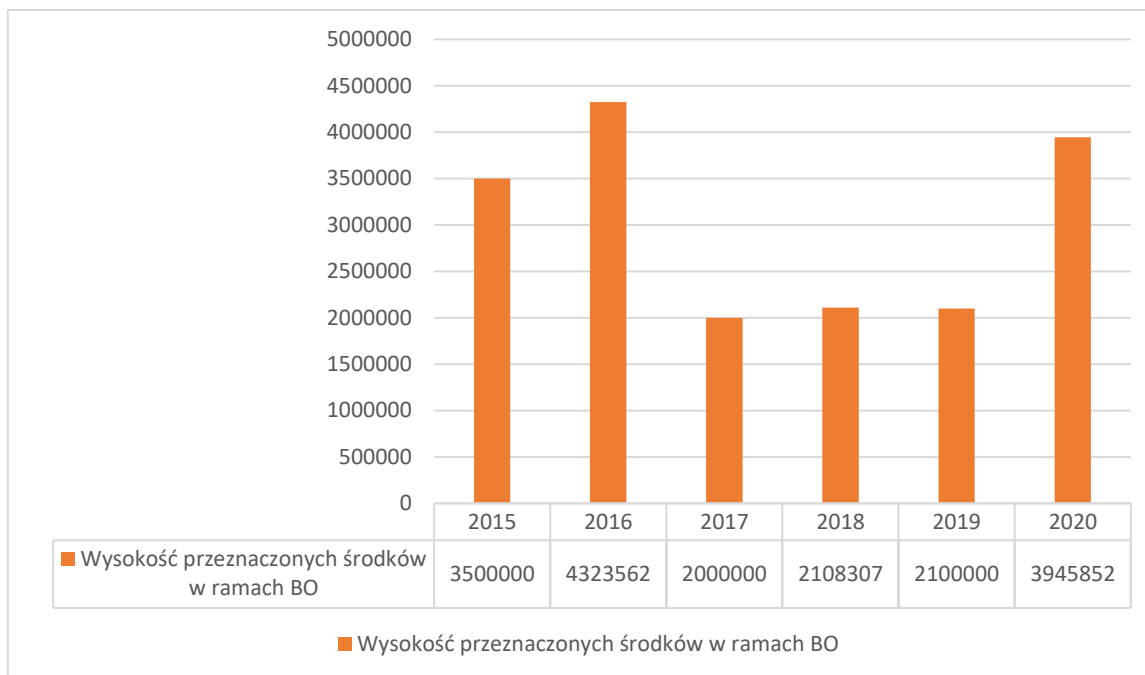
Dokładniejszym wskaźnikiem prezentującym zaangażowanie mieszkańców Tarnowa do wspierania inicjatyw społecznych jest relacja liczby podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu na poszczególne cele do ogólnej liczby podatników. W tym przypadku również co oczywiste przewodzi wsparcie w ramach 1 % na organizacje pożytku publicznego. W przypadku natomiast pozostałych form wsparcia ww. rodzaj relacji znajduje się na identycznym poziomie tj. 0,01.

Budżet obywatelski

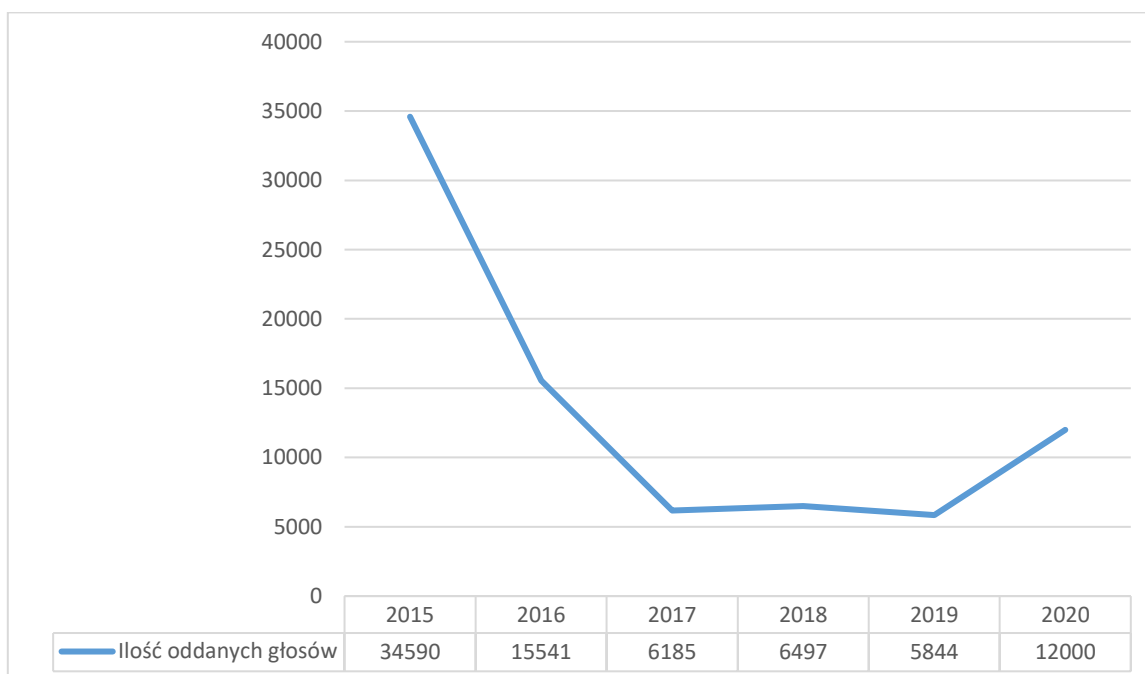
Wykres 72 Budżet obywatelski - projekty (dane własne Urzędu Miasta)

Do budżetu obywatelskiego można zgłosić każdy projekt, którego realizacja mieści się w granicach zadań i kompetencji miasta, taki jak budowa, modernizacja czy remont elementu infrastruktury miejskiej, działanie mające na celu poprawę warunków życia mieszkańców lub wydarzenie o charakterze prospołecznym, kulturalnym, edukacyjnym albo sportowym. Koszty realizacji projektu muszą się mieścić w granicach między 100 a 500 tysięcy złotych. Koszty realizacji projektu muszą się mieścić w granicach między 100 a 500 tysięcy złotych. Są trzy sposoby głosowania – za pomocą Tarnowskiej Karty Miejskiej i przy użyciu formularza oraz przy użyciu kart papierowych. W pierwszym przypadku potwierdzimy swoją tożsamość kartą miejską, podając nadrukowany na niej numer karty oraz hasło dostępu do systemu Tarnowskiej Karty Miejskiej. W pozostałych należy podać imię, nazwisko, imię ojca i numer PESEL. W budżecie obywatelskim z roku na rok zmniejsza się ilość projektów zgłaszanych, a co za tym idzie spełniających ocenę merytoryczną i formalną dopuszczonych do głosowania. Procent udziału projektów wybranych w poszczególnych edycjach budżetu obywatelskiego względem dopuszczonych do głosowania wynosi średnio 36 %.

Wykres 73 Budżet obywatelski - wysokość przeznaczonych środków (dane własne Urząd Miasta)

Wysokość środków przeznaczonych w poszczególnych edycjach do wydatkowania w ramach budżetu obywatelskiego przedstawiona została na powyższym wykresie. W latach 2017-2019 wysokość środków oscylowała w granicach 2 000 000 zł, natomiast w pozostałych latach kwota wynosiła ok. 4 000 000 zł.

Wykres 74 Ilość oddanych głosów w Budżecie Obywatelskim (dane własne Urząd Miasta)

Z każdym rokiem zmniejsza się ilość osób biorących udział w wyborze projektów do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego. W badanym okresie liczba oddanych głosów zmniejszyła się o ok. 65 %. Wyjątkiem jest rok 2020, jednak w tym przypadku różnica wynika stąd, że tym razem można było wskazać jeden lub dwa projekty, a nie, jak w latach poprzednich, tylko jeden. Jednym z powodów, lecz nie kluczowym jest zmniejszająca się liczba mieszkańców Tarnowa, lecz zmniejszyła się ona (porównując 2015 do 2020 r.) tylko o ok. 8.70 %. Oznacza to, iż mieszkańcy mniej biorą udział w głosowaniu do Budżetu Obywatelskiego.

Organizacje pozarządowe

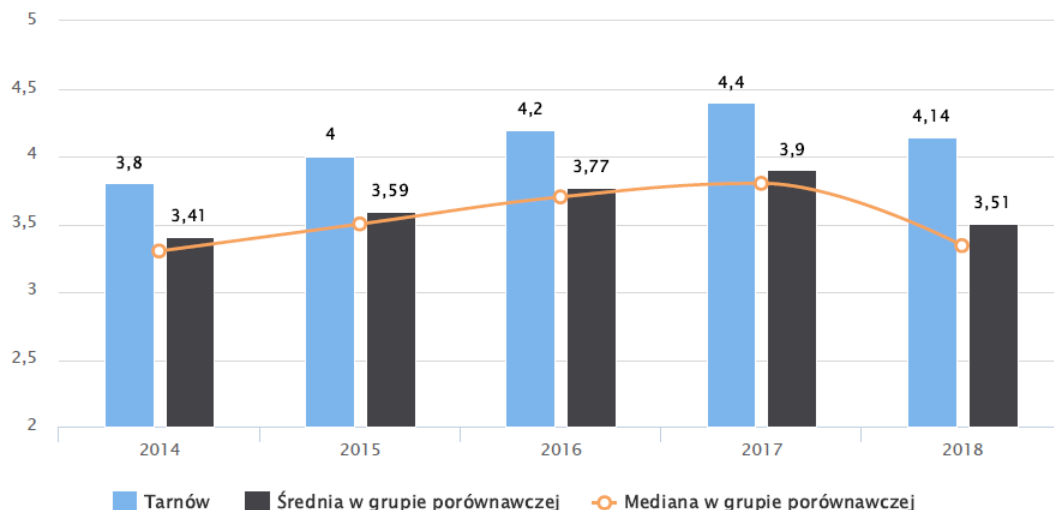
Wg stanu na koniec 2019 r. Prezydent Miasta Tarnowa pełnił nadzór formalno-prawny nad 362 stowarzyszeniami, oddziałami terenowymi i związkami stowarzyszeń oraz fundacjami mającymi swoją siedzibę na terenie Tarnowa.

W 2019 r. zostało zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym 7 nowych stowarzyszeń i 10 fundacji z siedzibą w Tarnowie (mających osobowość prawną), utworzono 4 stowarzyszenia zwykłe, natomiast likwidacji uległo 11 stowarzyszeń rejestrowych, 2 fundacje oraz 1 stowarzyszenie zwykłe. Ponadto 1 stowarzyszenie i 2 fundacje przenieśli swoje siedziby na inny teren (poza granice miasta), a 3 stowarzyszenia przenieśli siedziby do Tarnowa. Tym samym obserwujemy utrzymujący się w mieście rozwój społeczeństwa obywatelskiego, korzystającego z konstytucyjnego prawa do zrzeszania się (pomijając efekt zmiany prawa).

Rodzaj organizacji	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Dynamika w %
Stowarzyszenia, oddziały i związki stowarzyszeń	263	267	265	99,25
Fundacje	64	71	77	108,45
Stowarzyszenia zwykłe	29	17	20	117,65
Razem:	356	355	362	101,97

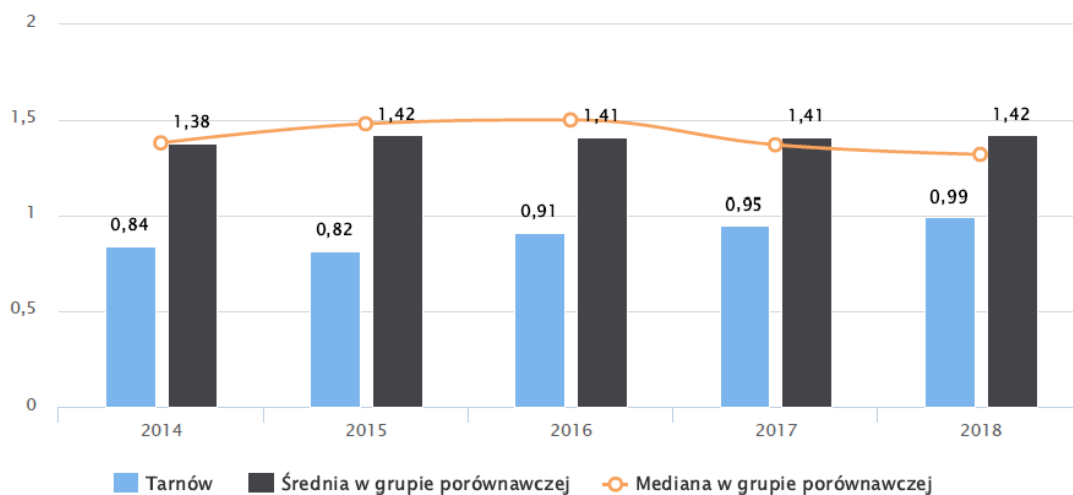
Tabela 28 Stowarzyszenia i fundacje z siedzibą w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

Tak wysoka dynamika wzrostu jest widoczna na tle innych miast na prawach powiatu, gdzie wartości dla Tarnowa przekraczają średnią i medianę z tych miast.

Wykres 75 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Niestety, miasto w całym okresie porównawczym finansowało działania podejmowane przez te organizacje na poziomie o ok. 1/3 niższym niż notowany w innych miastach na prawach powiatu.

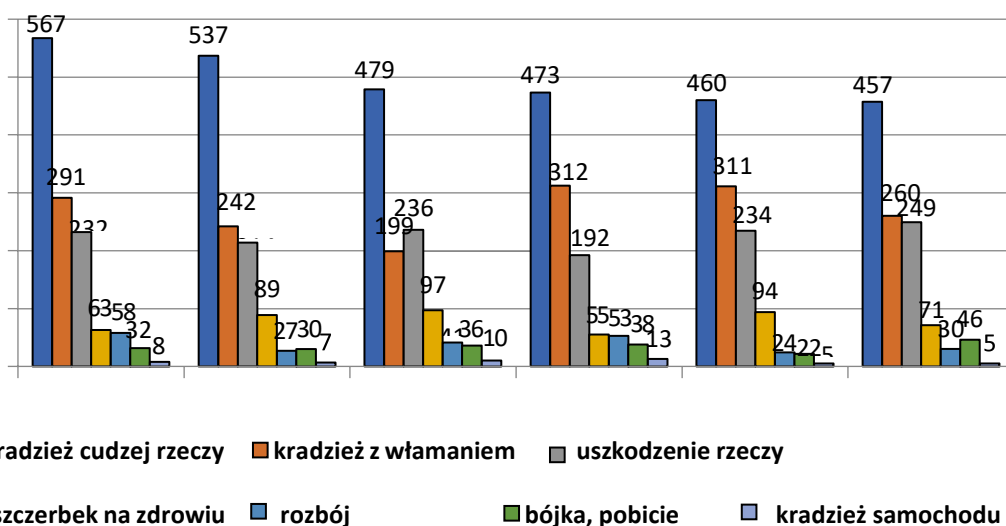

Wykres 76 Udział wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Stan bezpieczeństwa mieszkańców

Komenda Miejska Policji

Komenda Miejska Policji w Tarnowie (KMP) obejmuje swoim działaniem miasto Tarnów i powiat tarnowski, tj. obszar 1.416 km². Poniżej zaprezentowano najważniejsze statystyki policyjne dot. 2019r.

Wykres 77 Liczba przestępstw stwierdzonych w latach 2015-2020 w siedmiu wybranych kategoriach na terenie działania KMP w Tarnowie (dane KMP w Tarnowie)

W 2020 roku na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Tarnowie w podstawowych siedmiu kategoriach przestępstw stwierdzono 457 zdarzeń dotyczących kradzieży cudzej rzeczy, kolejnych 260 dotyczyło kradzieży z włamaniem, a 249 uszkodzenia rzeczy. W zakresie ochrony życia i zdrowia stwierdzono 71 zdarzeń dotyczących uszczerbku na zdrowiu, 30 rozbójów a także 46 przestępstw kategoryzowanych jako bójka/pobicie. Odnotowano również 5 kradzieży samochodów. Komenda Miejska Policji w Tarnowie odnotowała ogólny spadek zdarzeń przestępczych.

W 2020 roku na terenie Tarnowa odnotowano łącznie 36 wypadków drogowych, w których 3 osoby poniosło śmierć, a kolejnych 35 zostało rannych. W roku 2020 zaistniało również 1128 kolizji drogowych na terenie miasta.

Na uwagę zasługuje fakt, że na terenie miasta Tarnowa w przedmiocie inżynierii ruchu drogowego przeprowadzono inwestycje mające wpływ na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, takie jak:

- modernizacje sygnalizacji świetlanych na 29 skrzyżowaniach i 3 przejściach dla pieszych w ramach tworzonego systemu ITS (inteligentny system transportowy),
- budowa trzech azylów na przejściach dla pieszych,
- wyznaczanie kontrapasów i kontraruchu dla rowerów na 13 ulicach,
- budowa drogi rowerowej na odcinku ul. Czerwonych Klonów – ul. Kwiatkowskiego,
- budowa wiaduktu kolejowego w ciągu Al. Tarnowskich,
- remont ul. Krakowskiej na odcinku ul. Droga do Huty – ul. Warsztatowa,

Główne przyczyny wypadków i kolizji spowodowanych przez kierujących 2020 (2019) rok zaprezentowano w tabeli poniżej:

	Wypadki	Zabici	Ranni	Kolizje
Nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu	24 (27)*	1 (1)	24 (27)	394 (488)

Niedostosowanie prędkości do warunków ruchu	28 (26)	4 (5)	29 (25)	358 (387)
Niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami	9 (4)	2 (0)	8 (4)	357 (394)
Nieprawidłowe cofanie	2 (2)	0 (0)	2 (2)	199 (267)
Nieprawidłowe omijanie	1 (1)	0 (0)	1 (1)	151 (143)

Tabela 29 Główne przyczyny wypadków i kolizji spowodowanych przez kierujących (dane KMP w Tarnowie)

*dane podane w nawiasach dotyczą 2019 roku.

Główne przyczyny zdarzeń spowodowanych przez pieszych - 2019/(2018) rok:

	Zdarzenia	Wypadki	Zabici	Ranni
Wejście na jezdnię przed jadącym pojazdem	8 (17)	3 (4)	0 (1)	3 (3)
przekraczanie jezdni w miejscu niedozwolonym	6 (0)	4 (0)	2 (0)	2 (0)
Wejście na przejście zza pojazdu, przeszkody	3 (3)	1 (0)	0 (0)	0 (0)
wejście na jezdnię przy czerwonym świetle	3 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

Tabela 30 Główne przyczyny zdarzeń spowodowanych przez pieszych (dane KMP w Tarnowie)

*dane podane w nawiasach dotyczą 2019 roku.

Polityka karno-administracyjna (2018/2019 rok) przedstawia się następująco:

	2018	2019	2020
Ujawniono ogółem wykroczeń	55.257	33.092	31 183
Skierowano wniosków o ukaranie do sądu	4.449	2.771	2 201
Ukarano mandatami karnymi za wykroczenia	19.427	7.882	8 045
Pouczono	28.793	19.674	18 370
Sporządzono odstąpienie od kierowania wniosku o ukaranie do sądu	2.588	4.506	2 361

Tabela 31 Polityka karno-administracyjna (2018-2020 rok) (dane KMP w Tarnowie)

Na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Tarnowie w 2020 roku, ujawniono ogółem 31 183 wykroczeń. Wobec sprawców takich czynów zastosowano 18 370 pouczeń, 8 045 ukarano mandatami karnymi, a 2 201 przypadkach skierowano wniosek o ukaranie do Sądu. Sporządzono również 2 361 odstąpienie od kierowania wniosku do Sądu o ukaranie po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie.

Komenda Miejska Policji w Tarnowie prowadzi szereg działań profilaktycznych, mających na celu poprawę stanu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na terenie miasta, jak i powiatu tarnowskiego.

Straż Miejska

W Tarnowie funkcjonuje również Straż Miejska. Straż Miejska w Tarnowie jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Tarnowa powołaną do ochrony porządku publicznego. Działania straży miejskiej koncentrują się na służbie patrolowo-interwencyjnej, reagowaniu na zgłoszenia od mieszkańców Tarnowa i podejmowaniu interwencji w ujawnionych przez strażników przypadkach naruszenia prawa.

W 2020 roku do dyżurnego straży drogą telefoniczną wpłynęło 13141 interwencji, natomiast drogą pocztową wpłynęło ponad 900 interwencji.

Najczęściej interwencje dotyczyły:

- naruszania przepisów drogowych 5813 przypadków,
- zakłócanie spokoju i porządku publicznego 3463 przypadków,
- ochrony środowiska i gospodarki odpadami 1412 przypadków,
- zwierząt 1132 przypadki,
- zagrożenia życia i zdrowia 640 przypadków
- awarii technicznych 261 przypadków
- zagrożeń pożarowych 30 przypadków
- pozostałe 390 (pomoc mieszkańcom, uruchamianie pojazdów)

Na poprawę stanu bezpieczeństwa w mieście oraz ograniczenie popełnionych wykroczeń lub zdarzeń o charakterze przestępczym w miejscach publicznych, a także na stosowania się mieszkańców do ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem pandemii ma monitoring miejski. W 2020 roku operatorzy monitoringu odnotowali 1759 interwencji dotyczących różnych zdarzeń i wykroczeń, kierując w miejsce interwencji patrole straży miejskiej. Z zapisów systemu monitoringu w 324 przypadkach korzystała Policja przeglądając je, a w 252 przypadkach nagrania zostały pobrane.

W 2020 roku system monitoringu wizyjnego, który obejmuje swym zasięgiem zarówno centrum miasta jak również osiedla mieszkaniowe składał się z 40 kamer cyfrowych w jakości full HD. Utworzony został 1 nowy punkt kamerowy przy ul. Bernardyńskiej, obejmując nową fontannę na skwerze ks. kpt. Piotra Gajdy.

W 2020 roku zostało zakupione urządzenie do zadań specjalnych – statek powietrzny Matrice 210V2 wraz z laboratorium do badań zawartości dymu wydobywającego się z kominów. Dron jest urządzeniem wielofunkcyjnym, wyposażonym w kamerę z 30 krotnym zoomem optycznym. Wyposażony jest w doświetlacz do realizacji misji wieczorowo/nocnych, zapas baterii do celów realizacji misji w terenie przez kilka godzin bez dodatkowego doładowania, możliwość strumieniowania obrazu z kamery do dowolnej lokalizacji na ziemi, system przekazywania na żywo pomiarów do dwóch tabletów w trybie rzeczywistym. Laboratorium zostało wyposażone w spora liczbę czujników wykrywających substancje szkodliwe. W Straży Miejskiej w Tarnowie pracuje 12 przeszkolonych funkcjonariuszy, którzy posiadają certyfikaty wydane przez Urząd Lotnictwa Cywilnego upoważniające ich do pilotowania bezałogowych statków powietrznych do 25 kg.

W 2020 roku Straż Miejska dysponowała 10 radiowozami wyposażonymi w sygnały świetlne i dźwiękowe z zainstalowanymi zestawami głośno mówiącymi, umożliwiającymi przekazanie komunikatów głosowych w przypadku zaistnienia konieczności ostrzegania lub informowania mieszkańców, które szczególnie w 2020 roku okazały i nadal okazują się bardzo przydatne, służąc strażnikom do nadawania komunikatów dla mieszkańców, związanych z panującą pandemią.

W marcu br. roku tabor samochodowy powiększył się o nowy, elektryczny, ekologiczny radiowóz. Pięć radiowozów jest przystosowanych do przewozu osób nietrzeźwych i ujętych.

Dodatkowo wszystkie radiowozy wyposażone są w radiostacje cyfrowe z wbudowanym systemem GPS, co umożliwi przede wszystkim bieżące monitorowanie patroli na terenie miasta, koordynację działań, minimalizację czasu reakcji na zgłoszenie.

Dyżurny posiada możliwość podglądu lokalizacji patroli w systemie GPS i kieruje w miejsce interwencji patrol pełniący służbę najbliżej zgłoszonego zdarzenia. Dodatkowo Straż Miejska dysponuje 18 radiotelefonami przenośnymi, cyfrowymi również z wbudowanym modułem GPS. Na wyposażeniu straży jest również 6 rowerów, które wykorzystywane są w okresie od wiosny do jesieni.

Na wyposażeniu Straży Miejskiej znajdują się również dwa parasole grzewcze, kamera termowizyjna oraz dwa noktowizory i zakupiony w 2020 roku ozonator powietrza. Parasole grzewcze mogą być wykorzystane w przypadku zaistnienia zdarzeń nadzwyczajnych objętych zakresem zarządzania kryzysowego, są również używane podczas spotkań i imprez organizowanych na terenie miasta Tarnowa w okresie zimowym. Kamera termowizyjna i noktowizory służą funkcjonariuszom do obserwacji miejsc trudno dostępnych i nie oświetlonych. Ozonator służy do dezynfekcji pojazdów, umundurowania strażników oraz pomieszczeń w budynku.

Ważną częścią działalności Tarnowskiej Straży Miejskiej w zakresie poprawy bezpieczeństwa i porządku były dotychczas działania edukacyjne i informacyjne w ramach programów profilaktycznych dla uczniów tarnowskich szkół i przedszkoli. Działania te z uwagi na pandemię zostały zawieszane. Jedynie w pierwszych trzech miesiącach udało się w ramach działań profilaktycznych w trzech placówkach edukacyjnych przeprowadzić program „Alkohol i nieletni”, którego celem jest zapobieganie demoralizacji i spożywania alkoholu wśród młodzieży oraz przekazanie informacji na temat społecznych i prawnych konsekwencji spożywania alkoholu przez nieletniego – programem objęto 403 osoby. Kolejnym programem, który udało się przeprowadzić w pierwszym kwartale 2020 roku był program mający uświadomić dzieciom różnice pomiędzy złością, agresją i przemocą – programem „Agresja, przemoc, cyberprzemoc” objęto 179 dzieci.

W budynku przy Nadbrzeżnej Dolnej znajduje się siedziba Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego Urzędu Miasta Tarnowa oraz Centrum sterowania Ruchem. Pozwala to na bezpośredni kontakt służb ratowniczych i komunalnych, zarówno w czasie ich codziennej działalności, jak i w razie sytuacji kryzysowych. Jest to miejsce, które łączy kilka funkcji istotnych dla mieszkańców, takich jak bezpieczeństwo, monitoring, sterowanie ruchem w Tarnowie.

Rok 2020 był rokiem szczególnym dla działalności Straży Miejskiej w związku z ogłoszeniem od dnia 14 marca 2020r. na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 i następnie, ogłoszonym od dnia 20 marca 2020 r. stanem epidemii.

W związku z powyższym od 16-go marca 2020r. w Centrum Bezpieczeństwa i Zarządzania Ruchem w Tarnowie ograniczono bezpośrednią obsługę interesantów.

W pierwszej kolejności realizowane były interwencje związane z bezpośrednim zagrożeniem zdrowia i życia mieszkańców jak i związane z zapewnieniem spokoju i porządku w miejscach publicznych. Znacznie ograniczono podejmowania interwencji związanych z nieprawidłowym parkowaniem pojazdów.

Podjęto działania mające na celu informowanie mieszkańców o istniejącym zagrożeniu patrolowane były miejsca, gdzie najczęściej dochodziło do gromadzenia się osób tj. skwery, place zabaw, boiska, rejony pawilonów handlowych, sklepów.

Poprzez urządzenia nagłaśniające zamontowane w radiowozach mieszkańcom przekazywany był komunikat informujący o zagrożeniu, konieczności stosowania się do poleceń służb sanitarnych oraz zachęcający do pozostania w domach.

Poleceniem nr 19/2020 z dnia 31 marca 2020 r. wojewoda małopolski polecił Wójtom, Burmistrzom, Prezydentom Gmin i Miast z obszaru województwa Małopolskiego na terenie właściwości których działają straże gminne (miejskie) zlecić ze skutkiem począwszy od 2 kwietnia 2020 r. podległym strażom gminnym aby dokonywanie dyslokacji patroli straży gminnych (miejskich), organizacja wspólnych patroli z Policją oraz prowadzenie innych form współpracy straży gminnych (miejskich) z Policją odbywały się zgodnie ze wskazaniami komendantów właściwych terytorialnie jednostek Policji. Wojewoda polecił także, aby pozostałe zadania straży realizowane były wyłącznie w zakresie, w jakim służą prowadzeniu działań związanych z weryfikacją wykonywania nakazów, zakazów i obowiązków wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, związanych z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej Covid-19.

Od 2 kwietnia 2020 r. Straż Miejska przeszła pod zwierzchni nadzór Policji. Organizowanie wspólnych służb polegało na oddelegowywaniu funkcjonariuszy do Policji – wspólne patrole zarówno zmotoryzowane jak i piesze w przestrzeni miejskiej podejmowały działania w zakresie zwalczania i zapobiegania rozprzestrzeniania się epidemii Covid-19. Informacje o liczbie funkcjonariuszy do wspólnych służb wysyłano do sztabu COVID Policji. Kontrolowano m. in. parki, tereny zielone, place zabaw pod kątem zakazu wstępu, grupowania się osób, uprawiania sportu, przebywania nieletnich do lat 18. Miejsca te były również kontrolowane z wykorzystaniem drona.

Od 3 kwietnia do 23 czerwca 2020 r. trzy razy dziennie strażnicy dostarczali posiłki ze Słonecznego Wzgórza dla osób przebywających na kwarantannie przy ul. Romanowicza oraz monitorowali rejon ośrodka, w którym odbywała się kwarantanna.

Strażnicy dostarczali maseczki dla seniorów wg. list otrzymywanych z Urzędu Miasta Tarnowa, rozdawali mieszkańcom materiałowe maseczki, które były dostarczane do SM głównie z Centrum Sztuki Mościce, a także ze stowarzyszenia „Tu i teraz”. Strażnicy asystowali podczas przeprowadzania dezynfekcji dróg w mieście.

Polecenie wojewody obowiązywało do dnia 18 czerwca 2020 r. Z dniem następnym Straż Miejska w Tarnowie powróciła do realizacji zadań przed nałożeniem na nią obowiązków przez Wojewodę Małopolskiego, jednak w pełnym reżimie sanitarnym.

[Państwowa Straż Pożarna i OSP](#)

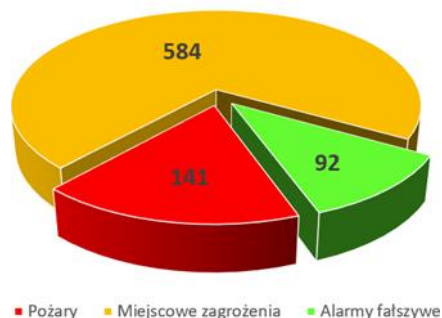
Na terenie Tarnowa zadania ratownicze prowadzi dwie Jednostki Ratowniczo – Gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej w Tarnowie, zlokalizowane przy ul. Klikowskiej i ul. Błonie. Ponadto na obszarze miasta funkcjonuje Zakładowa Straż Pożarna w Grupie Azoty S.A. i jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Tarnowie - Rzędzinie.

W 2020 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały 2502 razy, z czego na terenie miasta Tarnowa interwencji tych było 817. W ogólnej liczbie interwencji, odnotowano 141 pożarów, co w porównaniu do roku poprzedniego skutkuje spadkiem o 431 tego typu zdarzeń. Wśród ogólnej liczby pożarów największą stanowiły: pożary traw i nieużytków rolnych (8 zdarzeń), pożary w obiektach mieszkalnych (45 pożary) oraz w innych obiektach (65 pożarów) a także w środkach transportu (23 zdarzenia).

Odnotowano 1683 miejscowych zagrożeń, co w porównaniu z rokiem 2019 (2279) stanowi spadek o 596 interwencji. Wśród ogólnej liczby miejscowych zagrożeń stanowiły interwencje w obiektach mieszkalnych (222 zdarzeń); z udziałem środków transportu (92 zdarzeń) oraz w innych obiektach (270 zdarzeń).

W roku 2020 otrzymał się poziom alarmów fałszywych - 92 interwencji, w porównaniu z rokiem 2019 (51 zdarzeń). Zdecydowana większość tych interwencji dotyczyła zgłoszeń w „dobrej wierze” lub wynikała z działania systemu monitoringu pożarowego.

Poniżej przedstawiono zestawienia zbiorcze obejmujące działania interwencyjne jednostek ratowniczo-gaśniczych Komendy Miejskiej PSP w Tarnowie za rok 2019 oraz w okresie od 2012 do 2019.

Wykres 78. Liczba zdarzeń na terenie miasta Tarnowa w 2019 r. (dane Komenda Miejska PSP)

Na terenie Tarnowa funkcjonuje także jednostka ochrony przeciwpożarowej Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnowie - Rzędzinie, która czynnie wspiera Państwową Straż Pożarną w zakresie zadań ratowniczo-gaśniczych. W ramach struktury ochrony przeciwpożarowej działa w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, zrzeszającym najlepsze jednostki pod względem wyposażenia i wyszkolenia, które biorą udział w nadzwyczajnych akcjach zagrożeń życia i zdrowia i mogą być wysyłane do działań również poza macierzystą gminę

Stan zdrowia mieszkańców

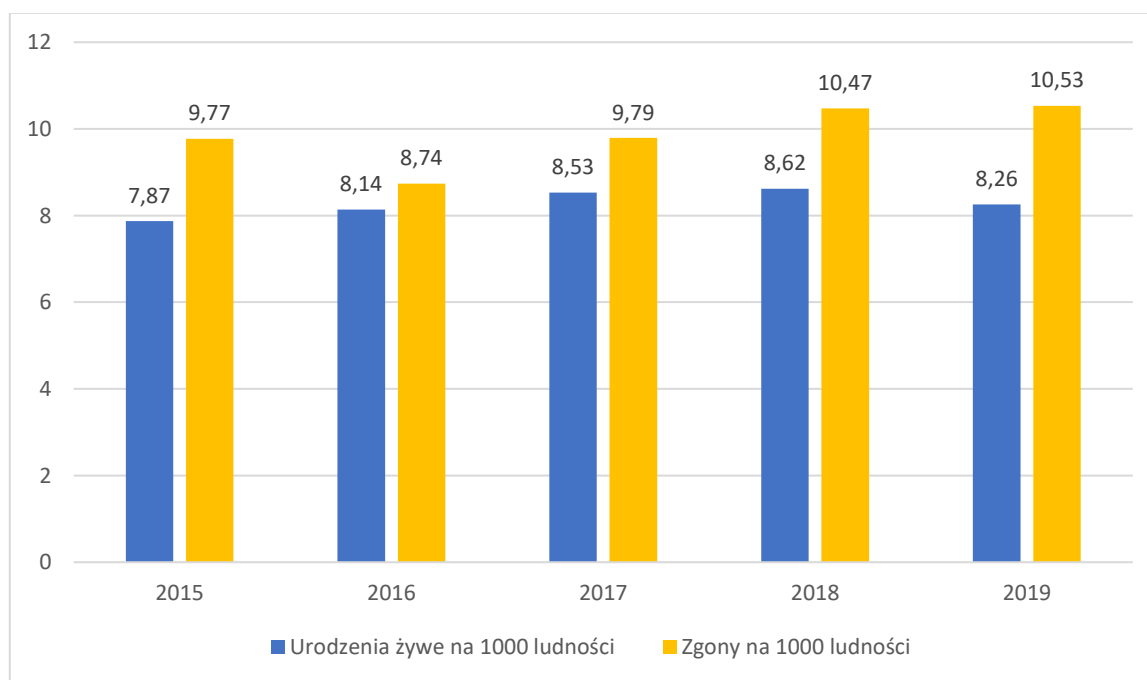
Stan zdrowia społeczeństwa stanowi jeden z kluczowych wskaźników, na podstawie którego należy planować organizację opieki zdrowotnej, w tym rodzaje i rozmieszczenie podmiotów udzielających świadczeń medycznych. Znacznej części cywilizacyjnych chorób przewlekłych można zapobiegać redukując tzw. czynniki ryzyka, do których zalicza się przede wszystkim palenie tytoniu, nadużywanie alkoholu, nadmierne spożycie soli i nasyconych kwasów tłuszczowych, a także niską aktywność

fizyczną. Według WHO nawet 80% chorób sercowo-naczyniowych i 40% nowotworów można skutecznie zapobiegać redukując narażenie na czynniki ryzyka. Głównymi przyczynami zgonów w Małopolsce są choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby zwyrodnieniowe narządu ruchu, choroby metaboliczne, choroby układu oddechowego, choroby układu trawienno, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego oraz urazy i zatrucia według zewnętrznej przyczyny.

W Tarnowie podobnie jak w Małopolsce obserwuje się nadumieralność osób w wieku produkcyjnym spowodowaną wyżej wymienionymi schorzeniami.

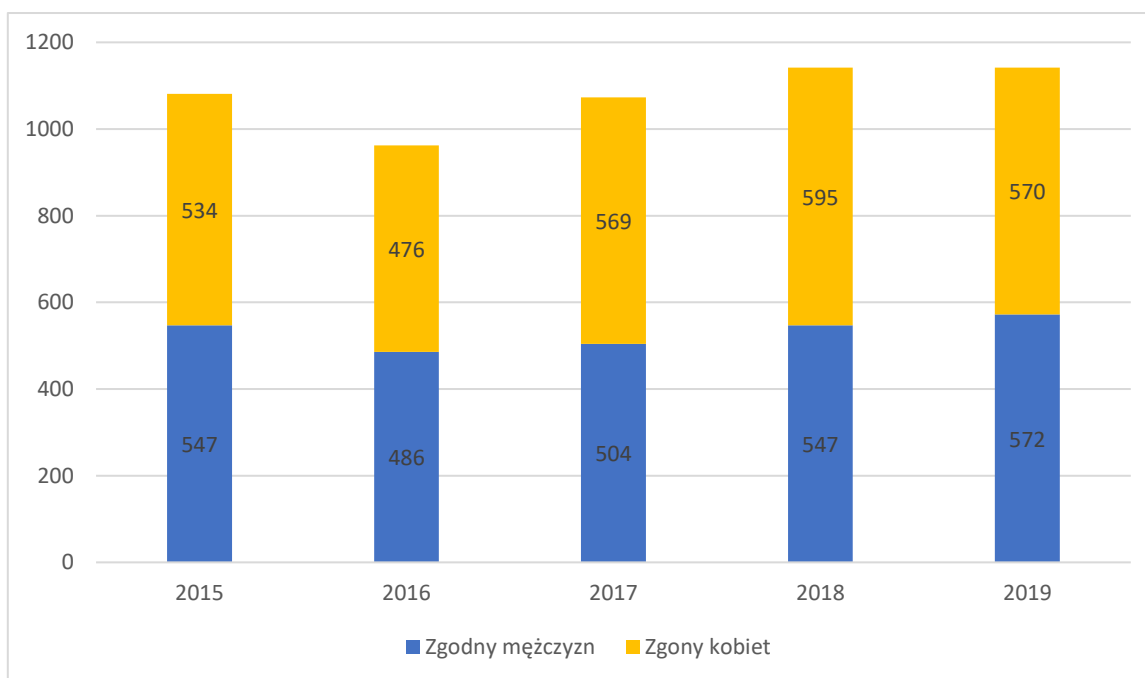
Tarnów posiada czołowe miejsce w grupie porównawczej, jeśli wziąć pod uwagę liczbę zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności. W zestawieniu prezentującym liczbę zgonów z powodu zachorowania na nowotwory i choroby układu krążenia na 1000 mieszkańców tendencja utrzymuje się na stałym poziomie w porównaniu do grupy porównawczej, zajmując również czołowe (tj. negatywne) miejsce na tle wybranych miast.

Liczba zgonów w Tarnowie w zdecydowanym stopniu przewyższała w ostatnich latach liczbę urodzeń i była drugim czynnikiem kształtującym ujemny przyrost naturalny. Od 2015 r. liczba zgonów na 1000 ludności wzrasta w zdecydowanie szybszym tempie niż liczba urodzeń na 1000 ludności, co przedstawia wykres poniżej.

Wykres 79 Współczynnik liczby urodzeń i zgonów na 1000 ludności w Tarnowie w latach 2015-2019 (opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019)

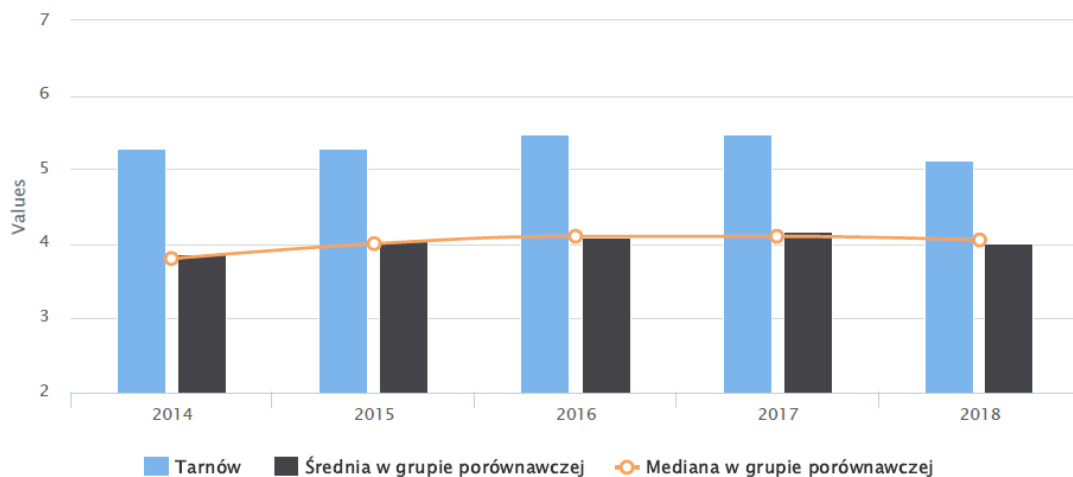
W Tarnowie od kilku lat występuje również niekorzystna relacja, określana nadumieralnością mężczyzn względem kobiet.

Wykres 80 Ilość zgonów mężczyzn i kobiet w Tarnowie w latach 2015-2019
(opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019)

Ważnym aspektem zapobiegającym wzrost liczby zarówno osób chorujących na przewlekłe schorzenia, a w konsekwencji umierających w skutek powikłań chorobowych, jest ciągły rozwój infrastruktury, jak również wzrost liczby udzielanych porad lekarskich oraz nasilenie działań edukacyjnych i prewencyjnych ukierunkowanych na populację osób niepełnosprawnych, dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności (modyfikacja stylu życia), z uwzględnieniem grup społecznych o pilnych potrzebach (np. niepełnosprawnych z tytułu przewlekłych schorzeń narządu ruchu, niepełnosprawnych z powodu przebytych chorób układu krążenia itp., niepełnosprawnych z powodu chorób nowotworowych, itp., borykającymi się z różnego rodzaju uzależnieniami).

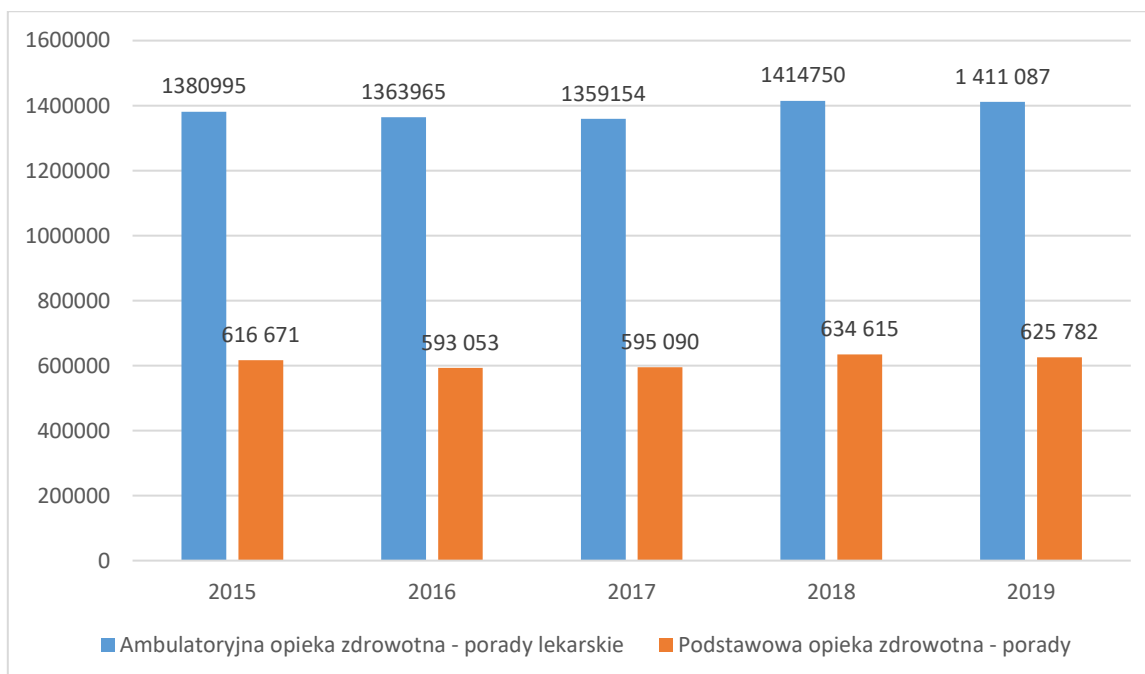
Poniżej zaprezentowano wykresy potwierdzające dobrą sytuację Tarnowa, w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców powyższych aspektach, na tle innych miast na prawach powiatu (grupa porównawcza).

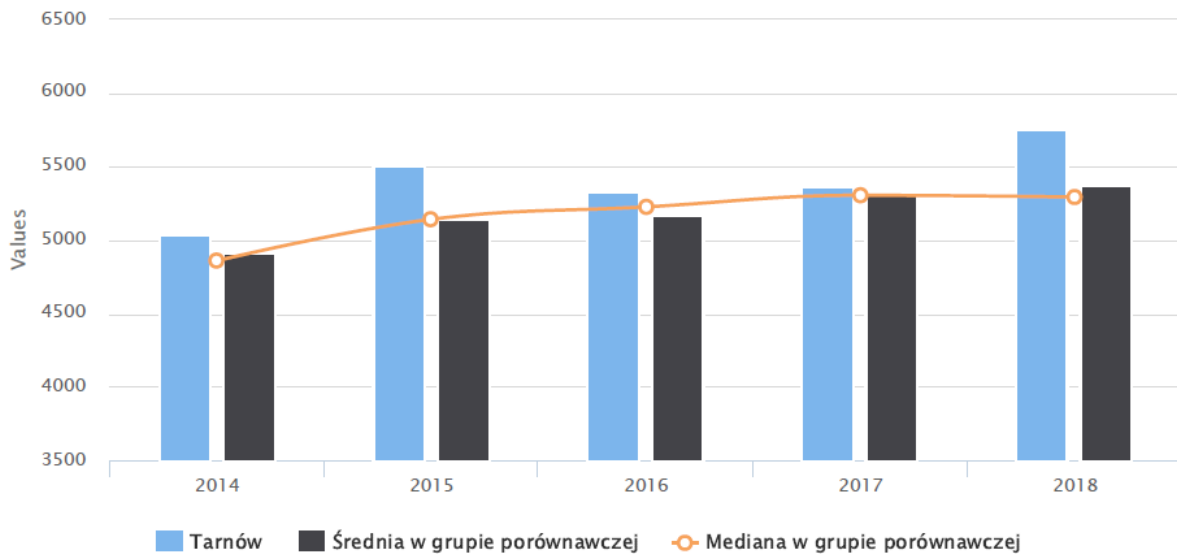
Wykres 81 Liczba lekarzy i lekarzy dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Jak przedstawia powyższy wykres, Tarnów zdecydowanie dominuje w liczbie lekarzy i lekarzy dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1 000 mieszkańców, zarówno na tle grupy porównawczej) oraz wybranych miastach.

Kolejnym wskaźnikami jest liczba udzielanych porad, w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, które potwierdzają, że nie tylko ilość lekarzy, ale także liczba udzielanych porad ma kluczowe znaczenie dla rozwoju systemu zdrowotnego. Jak widać na poniższym wykresie na przestrzeni ostatnich 5 lat, tendencja udzielanych porad utrzymuje się na stałych poziomie, nawet niewielką tendencją wzrostową. Tarnów również na tle grupy porównawczej przewyższa średnią ilość udzielanych porad lekarskich na 1000 mieszkańców.

Wykres 82 Porady lekarskie w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019)

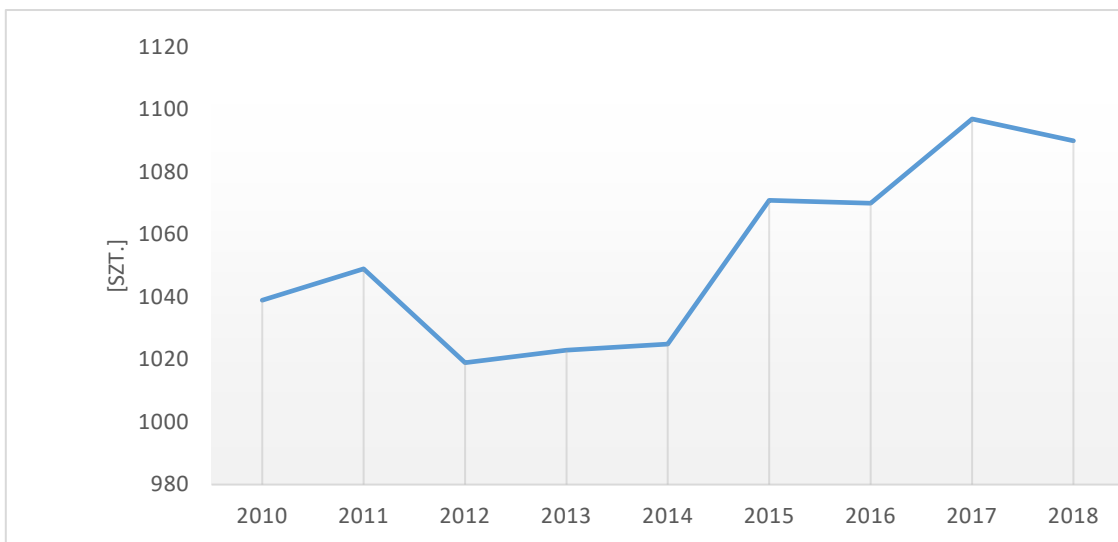

Wykres 83 Porady lekarskie 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

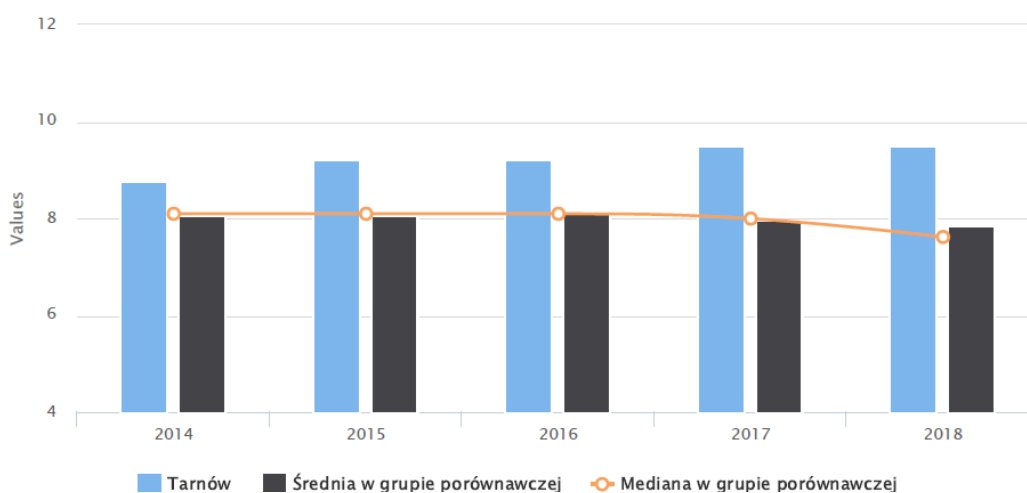
Jak wspomniano powyżej, oprócz usług medycznych równie ważne znaczenie odgrywa szeroko pojęta infrastruktura, która nierozłącznie związana jest z podnoszeniem poziomu świadczonych usług medycznych. W Tarnowie funkcjonują dwie placówki lecznictwa zamkniętego – Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza i Specjalistyczny Szpital im. E. Szczeklika oraz liczne placówki lecznictwa otwartego, zapewniające mieszkańcom opiekę medyczną w zakresie lecznictwa podstawowego i specjalistycznego. W stanach nagłego zagrożenia życia i zdrowia pomoc zabezpiecza Powiatowa Stacja Pogotowia Ratunkowego w Tarnowie. Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza i Specjalistyczny Szpital im. E. Szczeklika funkcjonują w ramach tzw. sieci szpitali. Gminie Miasta Tarnowa podlegają oprócz wspomnianego Specjalistycznego Szpitala im. E. Szczeklika, również 2 inne podmioty lecznicze: Zespół Przychodni Specjalistycznych sp. z o.o. oraz Mościckie Centrum Medyczne sp. z o.o.

Według danych Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie w 2018 r. liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na terenie miasta Tarnowa wynosiła 147 690 osób, co przy 108 470 mieszkańców w badanym roku, oznaczało, że na każdego mieszkańca Tarnowa przypadało 1,36 osoby zadeklarowanej do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej.

Kolejnym czynnikiem przekładającym się na wyższy poziom świadczonych usług jest liczba łóżek przeznaczonych dla pacjentów. W tarnowskich szpitalach z każdym rokiem ilość ta wzrasta, co także ma odzwierciedlenie w czołowym miejscu na tle innych miast na prawach powiatu.

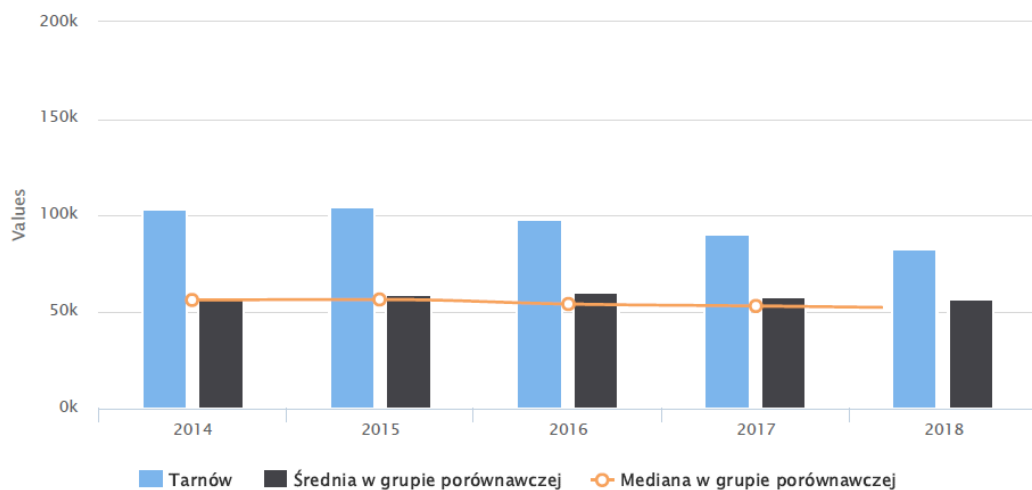

Wykres 84 Liczba łóżek szpitalnych w Tarnowie w latach 2010-2018 (dane GUS)

Wykres 85 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Nierozłączną częścią rozwoju poszczególnych sektorów ochrony zdrowia, o których mowa powyżej jest wysokość ponoszonych środków finansowych, które w znaczącym stopniu wpływają na tempo i poziom rozwoju. Na wykresie poniżej zaprezentowano wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców. Jak widać Tarnów również w tym wypadku zdecydowanie przewyższa średnią wydatków w grupie porównawczej, natomiast w grupie wybranych miast Tarnów plasuje się w środku stawki.

Wykres 86 Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Pandemia COVID-19

Informacje o rozprzestrzenianiu się w Chinach nowego, wysoce zakaźnego koronawirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 zaczęły docierać w przekazie medialnym na przełomie 2019 i 2020 roku. Później, w styczniu i lutym 2020 r. ich nasilenie stopniowo zwiększało się. Narastało też i przybliżało się zagrożenie, wirus dotarł do Europy i szybko się rozprzestrzenił. W pierwszych dniach marca 2020 r. wykryto w Polsce pierwszy przypadek zakażenia. Z dniem 13 marca 2020 r. Minister Zdrowia ogłosił na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan zagrożenia epidemicznego, zmieniony od 20.03.2020 r. na stan epidemii.

Pierwsze zakażenia wśród mieszkańców Tarnowa, potwierdzone pozytywnym wynikiem testu zaczęto odnotowywać w drugiej połowie marca 2020 r. W dniu 01.04.2020 r. łączna liczba potwierdzonych przypadków zakażeń wynosiła pięć, natomiast kwarantanną domową objętych było 525 osób. W kolejnych miesiącach zakażenia wykrywane były sporadycznie i tendencja ta utrzymała się do połowy lipca (łącznie 16 przypadków od początku pandemii według stanu na 16.07.2020 r.). Od drugiej połowy lipca tempo przyrostu nowych zakażeń zaczęło wzrastać. Silny wzrost rozpoczął się w październiku, a maksymalna dobową ilość zakażeń miała miejsce 9 listopada i wyniosła 159 przypadków. Po tym dniu tempo zakażeń zaczęło słabnąć, osiągając średnią wartość 8,1 przypadków w ostatnim tygodniu 2020 roku. W szczytowym okresie zachorowań (dane na 10.11.2020 r.) liczba potwierdzonych aktywnych przypadków zachorowań (obliczana jako liczba przypadków ogółem pomniejszona o liczbę ozdrowieńców oraz liczbę zgonów) wynosiła 1 228. Listopad 2020 r. charakteryzował się również wysoką liczebnością grupy osób kierowanych do odbycia kwarantanny domowej – najwięcej osób (2 276) realizowało ten obowiązek w dniu 07.11.2020 r.

Skutkiem zachorowań na COVID-19 były również zgony mieszkańców Tarnowa. Od początku pandemii do 31.12.2020 r. choroba COVID-19 oraz choroby współistniejące z COVID-19 były przyczyną śmierci 88 mieszkańców.

Dla mieszkańców, którzy z różnych przyczyn nie mieli możliwości odbycia w domu nakazanej przepisami kwarantanny, miasto stworzyło możliwość jej zrealizowania w miejscu kwarantanny zbiorowej. Ośrodek kwarantanny zbiorowej utworzono, z zachowaniem ścisłego reżimu sanitarnego, w internacie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego przy ul. Romanowicza 9. W trudnym, początkowym okresie rozwijającej się pandemii opracowano we własnym zakresie, od podstaw, zasady działalności ośrodka oraz dokonano rekrutacji niezbędnego personelu. Osoby odbywające kwarantannę pozostawały pod całodobową opieką medyczną – pielęgniarską oraz lekarską. Miejsce kwarantanny zbiorowej funkcjonowało w okresie od 01.04.2020 r. do 30.06.2020 r. i skorzystało z niego łącznie 49 osób. Dla sporadycznie pojawiających się w okresie późniejszym potrzeb ze strony mieszkańców Tarnowa, zabezpieczono możliwość odbycia kwarantanny w ośrodku kwarantanny zbiorowej utworzonym przez Kraków.

W celu zapewnienia możliwości bezpłatnego wykonania testu w kierunku wirusa SARS-CoV-2 osobom posiadającym skierowanie lub też chcącym uzyskać tę usługę komercyjnie, utworzone zostały 3 punkty wymazowe, prowadzone przez: Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza, Centrum Medyczne KOLMED oraz VITO-MED. Sp. z o.o.

Utrzymujący się stan epidemii i wynikające z niego uwarunkowania spowodowały głębokie zmiany w funkcjonowaniu służby zdrowia. Podmioty lecznicze wprowadziły szereg wymogów i ograniczeń w bezpośrednim dostępie do świadczeń zdrowotnych. W lecznictwie ambulatoryjnym podstawowym i specjalistycznym na szeroką skalę wprowadzono teleporady. Szczególnie ważną rolę w systemie ochrony zdrowia wypełniło leczenie szpitalne, umożliwiające hospitalizację pacjentów z ciężkim przebiegiem choroby COVID-19.

W pierwszej fazie epidemii pacjenci zakażeni SARS-CoV-2 kierowani byli na oddziały zakaźne w szpitalach, które prowadziły ten rodzaj świadczeń oraz do tzw. szpitali jednoimiennych, wskazanych przez Ministra Zdrowia. Rolę szpitala jednoimiennego w województwie małopolskim pełnił Szpital Uniwersytecki w Krakowie. Organizacja

lecznictwa szpitalnego dla pacjentów z COVID-19 uległa zmianie od września 2020 r., kiedy w hospitalizację pacjentów z podejrzeniem zakażenia oraz z potwierdzonym zakażeniem SARS-CoV-2 włączono szpitale powiatowe. Kolejnymi poleceniami Wojewoda Małopolski nakazywał zapewnienie w nich łóżek szpitalnych dla tego rodzaju pacjentów. W okresie największego nasilenia epidemii tarnowskie szpitale wydzieliły łącznie 307 łóżek, w tym:

- 1) Specjalistyczny Szpital im. E. Szczeklika – 140 łóżek w strukturze:
 - 13 łóżek dla dzieci z podejrzeniem lub potwierdzonym zakażeniem,
 - 111 łóżek dla dorosłych z potwierdzonym zakażeniem,

- 10 łóżek intensywnej terapii dla dorosłych z kardiomonitorem, tlenoterapią i wentylacją mechaniczną,
- 4 stanowiska dializacyjne,
- 2 łóżka wzmożonego nadzoru kardiologicznego z możliwością prowadzenia tlenoterapii i wentylacji mechanicznej,

2) Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza – 167 łóżek w strukturze:

- 8 łóżek dla dorosłych z podejrzeniem zakażenia,
- 137 łóżek dla dorosłych z potwierdzonym zakażeniem,
- 20 łóżek intensywnej terapii dla dorosłych z kardiomonitorem, tlenoterapią i wentylacją mechaniczną,
- 2 stanowiska dializacyjne.

Istotne znaczenie dla wzajemnego informowania się o najważniejszych problemach w działalności w czasie trwania epidemii oraz wypracowywania optymalnych rozwiązań miały cykliczne wideokonferencje, organizowane przez prezydenta Tarnowa z kierownikami tarnowskich podmiotów leczniczych (publicznych i niepublicznych) oraz Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym.

W okresie jesiennej fali epidemii, mając na uwadze potrzebę wyprzedzającego zabezpieczenia łóżek szpitalnych dla mieszkańców Tarnowa i regionu wymagających hospitalizacji z uwagi na COVID-19, prezydent Tarnowa wystąpił z inicjatywą udostępnienia obiektu ARENA JASKÓŁKA TARNÓW dla potrzeb szpitala tymczasowego. Obiekt był wizytowany przez wojewodę małopolskiego i uzyskał pozytywną ocenę pod kątem przydatności dla utworzenia w nim szpitala tymczasowego na około 200 łóżek. Jako szpital patronacki (prowadzący) wyznaczono Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie. Z uwagi na obserwowany w grudniu 2020 r. spadek zachorowań, szpital tymczasowy pozostawiony został na etapie przygotowania gotowego projektu z możliwością uruchomienia go w zależności od dalszego kształtowania się sytuacji epidemiologicznej.

Pracownikom medycznym bezpośrednio zaangażowanym w udzielanie świadczeń dla osób zakażonych wirusem SARS-CoV-2 zapewniono możliwość bezpłatnego korzystania z hotelu prowadzonego przez Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej Zakład Aktywności Zawodowej „Słoneczne Wzgórze” w ramach inicjatywy „hotel dla medyka”. Do dyspozycji zainteresowanych oddano 12 pokoi, każdy z pełnym węzłem sanitarnym. Miasto zadeklarowało również pomoc psychologiczną dla pracowników medycznych.

Kluczowe znaczenie dla walki z epidemią miało rozpoczęcie szczepień w ramach Narodowego Programu Szczepień przeciw COVID-19. Oba tarnowskie szpitale uzyskały status tzw. szpitali węzłowych, których zadaniem była organizacja szczepień dla wskazanych w Programie grup zawodowych i społecznych. W pierwszej kolejności rozpoczęto szczepienia pracowników ochrony zdrowia (grupa 0). Pierwsze szczepienia wykonano w Tarnowie w dniu 27.12.2020 r. przy użyciu szczepionki Comirnaty firm Pfizer i BioNTech.

Polityka społeczna – grupy zagrożone wykluczeniem społecznym

Sektorem ściśle związanym z ochroną zdrowia jest polityka społeczna, która zajmuje się wsparciem mieszkańców w szczególnie trudnej sytuacji materialnej i zdrowotnej.

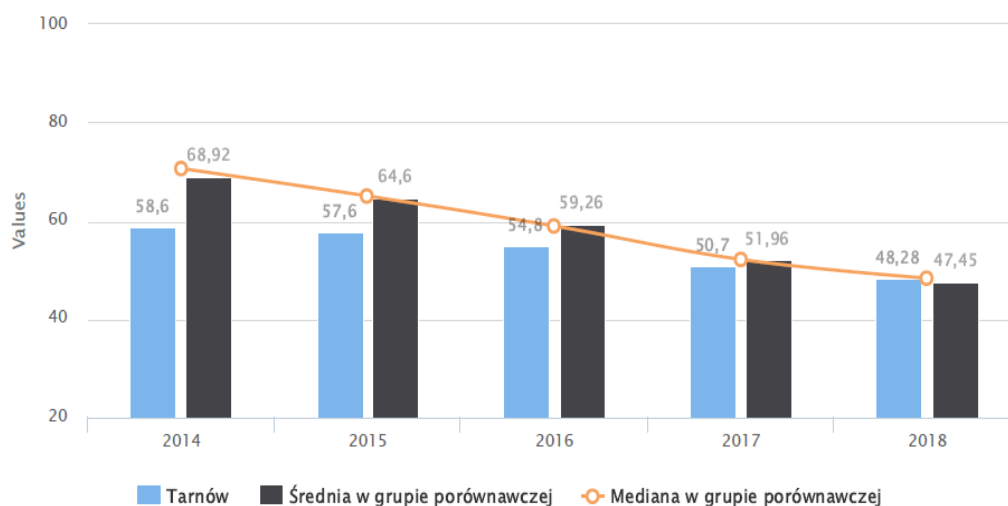
W ramach Pomocy społecznej w Tarnowie udzielane potrzebującym mieszkańcom są świadczenia materialne wynikające z ustawy o pomocy społecznej. Najwięcej osób którym przyznano świadczenia, dot. zasiłku celowego na żywność w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023”. Natomiast największa liczba świadczeń została przyznana na dożywianie dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach, dożywianie dorosłych w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023”. Przewaga w ww. kategoriach w ilości osób, którym przyznano świadczenie oraz liczby świadczeń, potwierdzają celowość ww. świadczeń, które mogą zostać przyznane jednej osobie wielokrotnie. W przypadku natomiast zasiłków: stałych, okresowych, celowych zarówno liczba przyznanych świadczeń, jak również liczba osób którym je przyznano jest niższa, gdyż możliwe jest otrzymanie ograniczonej ilości świadczeń wynikającej z ustawy o pomocy społecznej. Zauważyć można rosnącą ilość przyznanych zasiłków stałych oraz zmniejszającej się zasiłków celowych i okresowych. Coraz mniej jest także przyznawanych świadczeń na zapewnienie opału z przywozem. Mimo rosnących ilości wypłacanych poszczególnych świadczeń w kolejnych latach, na tle grupy porównawczej Tarnów posiada malejącą tendencję w ilości osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców (Wykres 101).

	2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłki stałe					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	601	648	655	645	616
Liczba świadczeń	6 044	6 427	6 517	6 368	6 291
Zasiłek okresowy					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	897	1132	1013	869	912
Liczba świadczeń	5 750	6 993	6 811	5 690	5 766
Zasiłek celowy					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1 225	1 111	929	760	584
Liczba świadczeń	3 362	2 905	2 182	1 746	1 268
Zasiłek celowy specjalny i na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	571	692	656	536	197
Liczba świadczeń	1 205	1 553	1 419	1 016	197
Zasiłek celowy na żywność w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023”					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1 751	1 712	1 583	1 427	1 440
Liczba świadczeń	4 854	5 123	4 411	4 238	4 421
Dożywianie dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach, dożywianie dorosłych w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz wieloletniego					

rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023”					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1 139	975	912	784	582
Liczba świadczeń	122	103	86 670	76 876	29 139
	813	230			
Opał z przywozem					
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	722	655	652	575	519

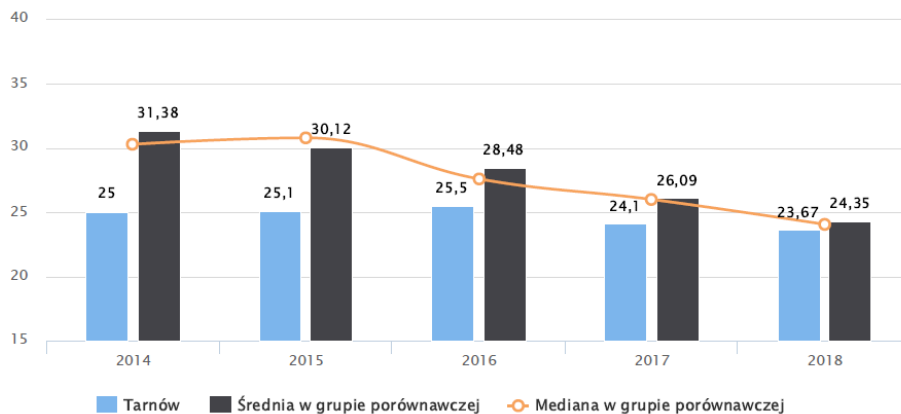
Tabela 32 Realizowane świadczenia materialne wynikające z ustawy o pomocy społecznej (dane własne Urzędu Miasta)

W Tarnowie na przestrzeni kolejnych lat zanotowany został systematyczny spadek, lokujący się nieco poniżej mediany, w ilości osób korzystających z ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, analogiczna sytuacja przedstawia się w średnie z grupy porównawczej. Na przestrzeni miast wybranych do badania, Tarnów charakteryzuje się przeciętną sytuacją z wyraźną tendencją wzrostową.

Wykres 87 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Na terenie Tarnowa w okresie odniesienia widać stosunkowo stabilną sytuację w ilości gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, która to w latach 2014-2015 lokowała się znacznie poniżej mediany. Od roku 2016 natomiast, zanotowany jest systematyczny spadek wartości mediany zbliżający się w ostatnim roku odniesienia do wysokości wskaźnika zanotowanego przez Tarnów oraz średnią w grupie porównawczej. Na przekroju miast wskazanych w grupie Tarnów cechuje się przeciętną sytuacją z wyraźną tendencją wzrostową.

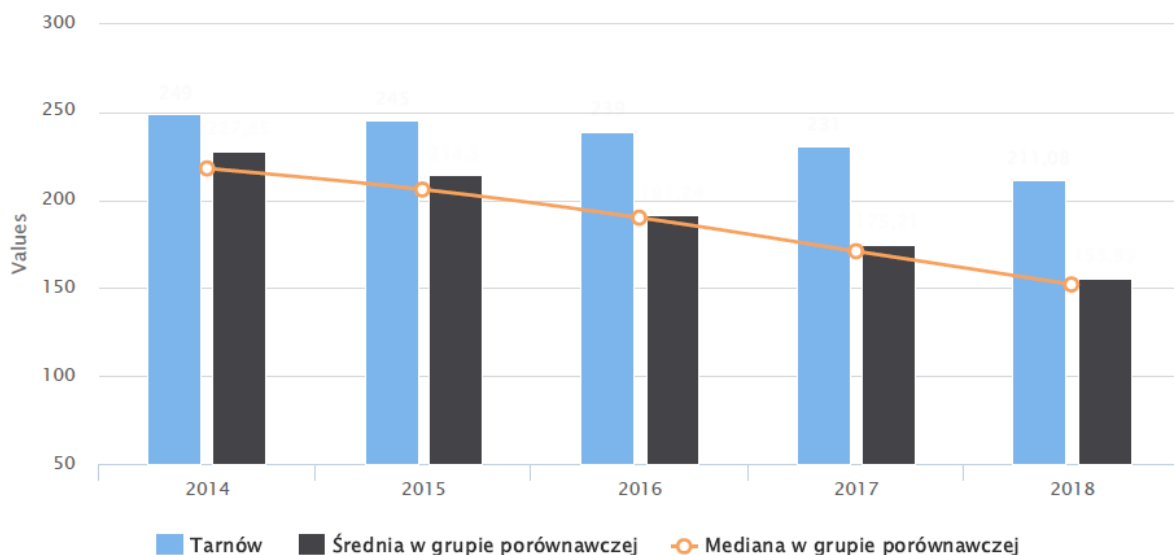
Wykres 88 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Jednym z rodzajów świadczeń społecznych w mieście są zasiłki dla opiekunów (tabela poniżej), które w ciągu analizowanych ostatnich 5 lat (2015 – 2020) zmniejszyły się o ok. 70 %, natomiast ilość składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna oraz ilość składek na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna zmalała odpowiednio o ok. 80 % oraz o ok. 70 %.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłki dla opiekuna	1 928	1 573	1 271	969	757	604
Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna	1 325	1 135	905	552	389	277
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna	1 427	1 106	1 058	702	556	457

Tabela 33 Zasiłki dla opiekunów w latach 2015-2019 (dane własne Urzędu Miasta)

W Tarnowie realizowane jest także wsparcie finansowe osób potrzebujących pomocy w wynajęciu mieszkania. Tarnów na tle grupy porównawczej (miast na prawach powiatu) znajduje się powyżej średniej w liczbie przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców.

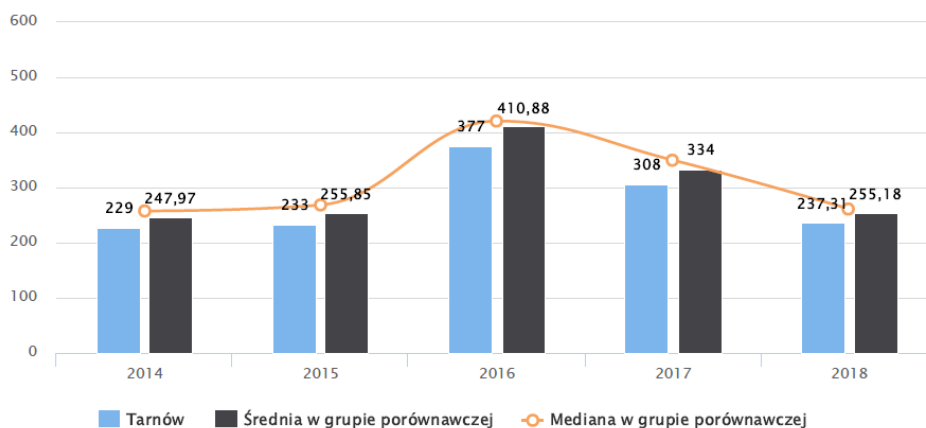
Wykres 89 Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

W tabeli poniżej przedstawiono ilość wniosków składanych i osób umieszczonych na listach osób uprawnionych do wynajmu lokali mieszkalnych. Liczba wniosków złożonych o wynajem lokali mieszkalnych w porównaniu 2020 r do 2015 zwiększyła się o ok. 21 %. Większość zarówno liczby złożonych wniosków oraz osób umieszczonych na listach osób uprawnionych do wynajmu dotyczy wynajmu lokali na czas nieoznaczony.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba wniosków złożonych w danym roku :	122	127	173	162	148	145
- o wynajem lokalu na czas nieoznaczony	76	86	118	122	106	106
- o najem socjalny lokali	46	41	55	40	42	39
Liczba osób umieszczonych na listach osób uprawnionych do wynajmu:	65	84	64	107	146	51
- o wynajem lokalu na czas nieoznaczony	25	45	34	65	98	31
- o najem socjalny lokali	40	39	30	42	48	20
Liczba wniosków pozytywnie rozpatrzonych w trybie szczególnym /uprawnienie do wynajmu lokalu na czas nieoznaczony	7	32	17	26	15	3
Liczba skierowań wydanych w danym roku	88	60	59	25	23	20
Skreślenia z list z uwagi na niespełnianie kryteriów uchwały przy ponownej weryfikacji przed skierowaniem do wynajmu lokalu	16	32	19	7	13	30

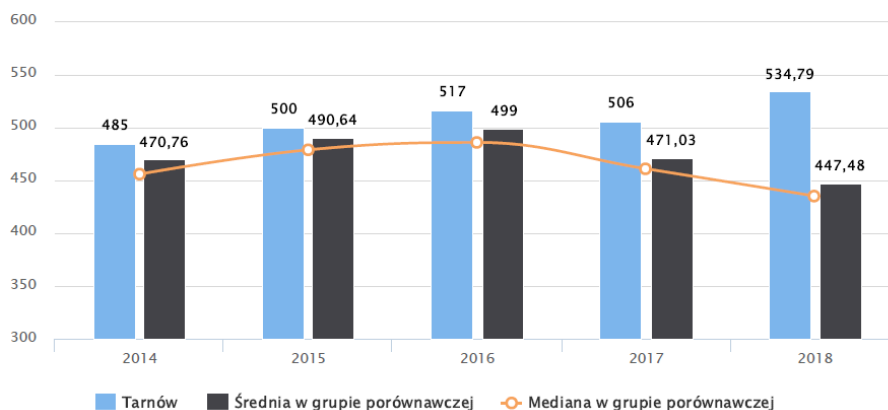
Tabela 34 Wynajem lokali mieszkalnych (dane własne Urzędu Miasta)

W Tarnowie, zarówno jak i w grupie porównawczej, największa wartość dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadające na 1 mieszkańca zanotowana została w roku 2016, po czym następował sukcesywny spadek, zarówno w mieście jak i w średniej w grupie porównawczej. Badając miasta wybrane do porównania Tarnów cechuje się umiarkowanie złą sytuacją przy jednoczesnym braku dynamiki wzrostu.

Wykres 90 Kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

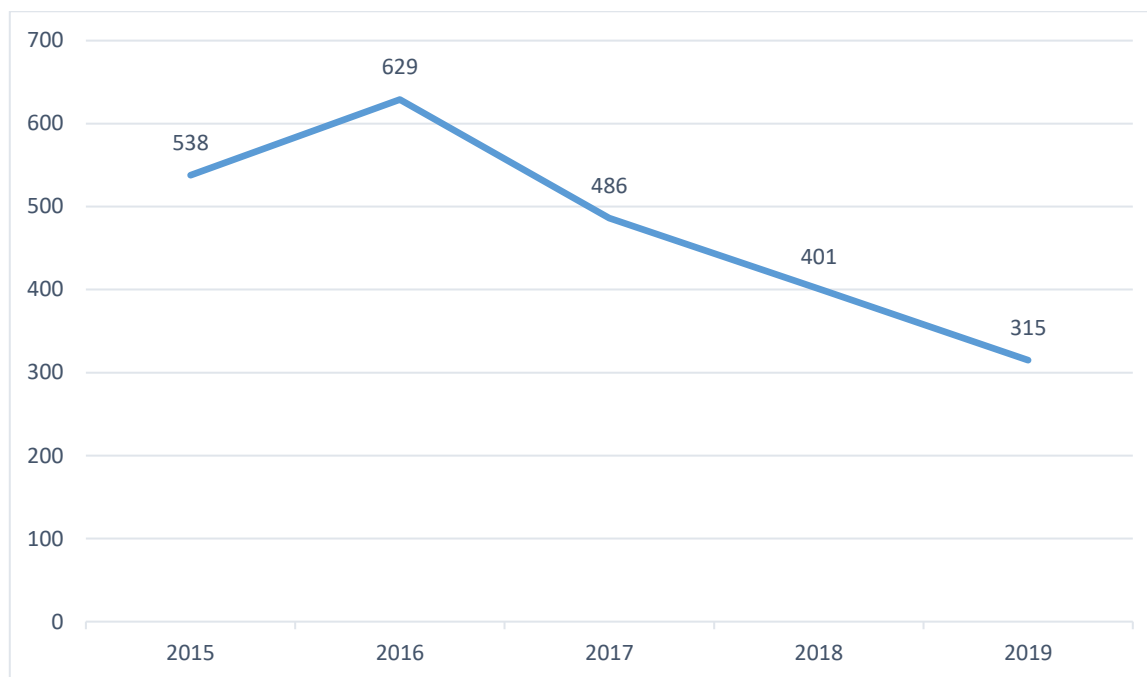
Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na jednego mieszkańca w Tarnowie we wszystkich latach objętych analizą znacznie przekracza medianę i wartość średniej w grupie porównawczej. W ostatnim roku odniesienia różnica pomiędzy kwotami wskazanymi w Tarnowie i średniej w grupie porównawczej znacznie wzrosła, wobec czego Tarnów znacznie przekroczył medianę. Na przekroju miast badanych Tarnów wskazuje stosunkowo dobrą sytuację i największą dynamikę wzrostu.

Wykres 91 Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Jak wspomniano wcześniej, pomoc społeczna to pomoc nie tylko osobom w trudnej sytuacji materialnej, ale także osobom borykającymi się z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

W Tarnowie funkcjonują punkty informacyjne dla osób niepełnosprawnych, w których można uzyskać informacje dotyczące szeroko rozumianej problematyki niepełnosprawności. Pracownicy punktów udzielają również pomocy w wypełnianiu wniosków dotyczących programów celowych PFRON oraz w przygotowywaniu wystąpień do różnych instytucji. Ponadto w Urzędzie Miasta Tarnowa funkcjonuje stanowisko konsultanta ds. osób niepełnosprawnych. Do jego zadań należy m.in. poradnictwo dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, udzielanie im pomocy w rozwiązywaniu problemów życia codziennego, a także w załatwianiu spraw w urzędach administracji państwowej, samorządowej i w innych instytucjach, przedkładanie Prezydentowi Miasta Tarnowa propozycji rozwiązań dotyczących poprawy jakości i warunków życia osób niepełnosprawnych.

Wykres 92 Udzielone porady przez konsultanta ds. osób niepełnosprawnych (dane własne Urzędu Miasta)

Wykres powyżej przedstawia ilość udzielonych porad przez konsultanta ds. osób niepełnosprawnych. Jak widać z każdym rokiem ilość osób potrzebujących pomocy w szeroko rozumianej problematyce niepełnosprawności jest coraz mniejsza. W 2019 roku zauważyć można spadek udzielonych porad o ok. 50 % w stosunku do 2016 r.

Szeroki wachlarz wsparcia ze strony miasta dla osób niepełnosprawnych uzupełnia również mieszkanie chronione dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. W Tarnowie funkcjonowały w latach 2015 – 2019, dwa mieszkania chronione przeznaczone dla osób niepełnosprawnych. Prawo do pobytu w mieszkaniu chronionym mają osoby, które ze względu na niepełnosprawność intelektualną potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w życiu codziennym. Mieszkania chronione są alternatywną dla pobytu w placówce opieki całodobowej. Mieszkańcy pod opieką specjalistów (opiekuna, terapeuty, psycholog oraz pracownika socjalnego) przygotowują się do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, integrują ze społecznością lokalną, rozwijają kontakty społeczne oraz przygotowują się do prawidłowego pełnienia ról społecznych. Pobyt w mieszkaniu chronionym stanowi niezbędny etap w drodze do uzyskania pełnej samodzielności życiowej.

Gmina Miasta Tarnowa zleciła prowadzenie obu mieszkań Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tarnowie, wyłonionemu w drodze otwartego konkursu ofert. Oba mieszkania zlokalizowane są przy ul. Mościckiego. Jedno z nich przeznaczone jest dla pięciu kobiet niepełnosprawnych intelektualnie.

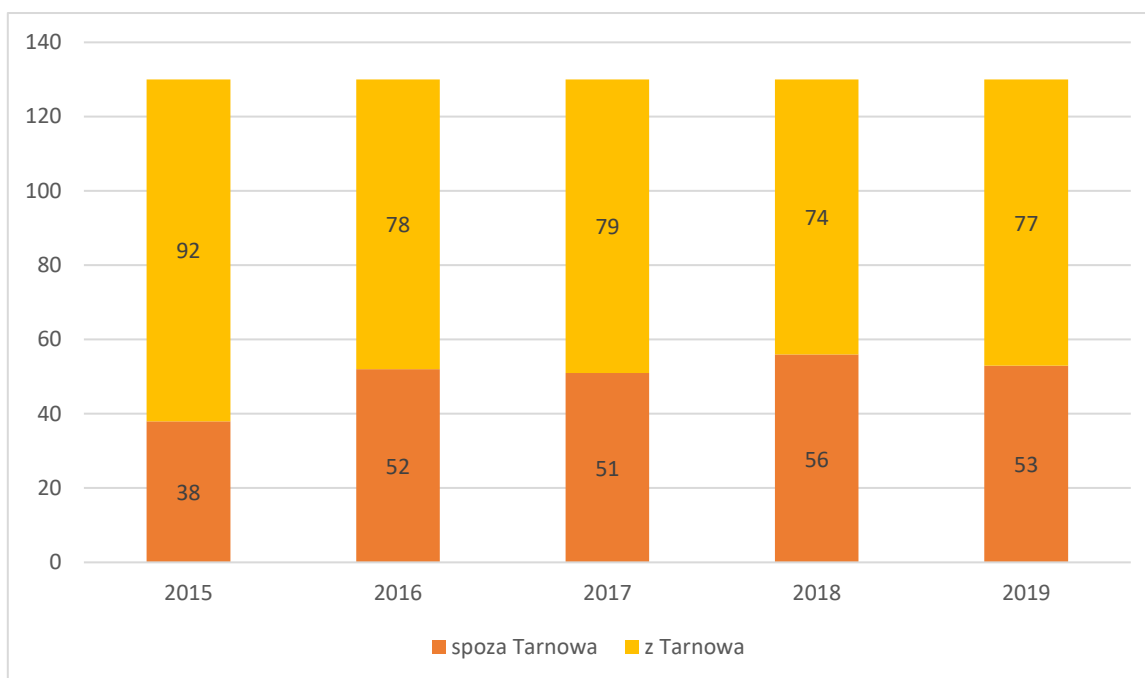
Alternatywnym rodzajem zakresu działalności w ramach pomocy społecznej jest pomoc osobom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami jest m.in. wsparcie finansowe. Może ono dzielić się na różne kategorie warto zwrócić uwagę, iż średnia największa zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze zgodnie z ich potrzebami, dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych, a także udziału w imprezach sportowych. Natomiast najmniejsza ilość osób dotyczyła dofinansowania, które wspierały rozwój zawodowy osób niepełnosprawnych tj. szkolenia zawodowe, utworzenie stanowisk pracy przez pracodawców dla osób niepełnosprawnych, którzy otrzymali zwrot kosztów wyposażenia stanowisk, jak również otrzymanie środków finansowych na podjęcie działalności gospodarczej.

Kolejną kategorią wsparcia osób niepełnosprawnych jest finansowanie i organizacja warsztatów terapii zajęciowej, nad którymi nadzór na terenie miasta sprawuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie.

W Tarnowie funkcjonują trzy Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tarnowie, ul. Klikowska 190,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną PSONI - Koło w Tarnowie, ul. Ostrogskich 5b,
- Fundację Rozwoju, Edukacji, Pracy, Integracji REPI, ul. Hodowlana 6.

Liczbę uczestników warsztatów terapii zajęciowej przedstawia poniższy wykres:

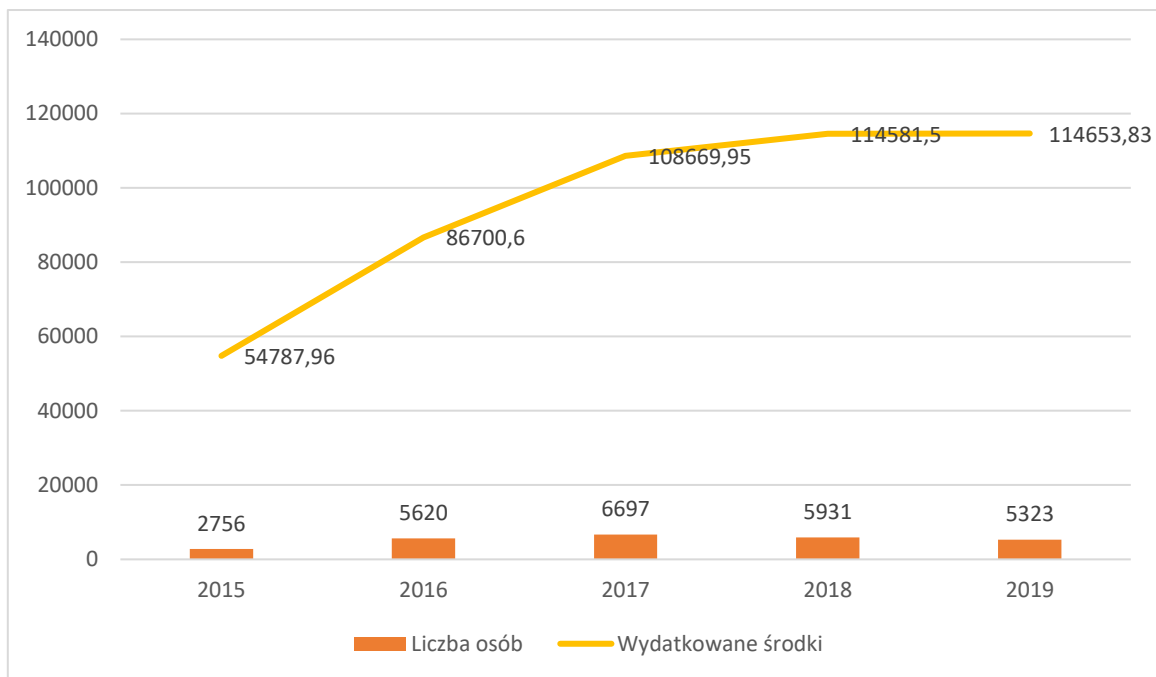
Wykres 93 Liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej z podziałem na mieszkańców Tarnowa oraz spoza miasta (dane własne Urzędu Miasta)

W ciągu ostatnich 5 lat łączna liczba osób biorących udział w warsztatach terapii zajęciowej oscyluje na poziomie 130 osób, w tym ponad połowę stanowią mieszkańcy Tarnowa.

Ponadto, na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Gminą Miasta Tarnowa a Powiatem Tarnowskim, nieliczna grupa mieszkańców Tarnowa uczęszczała do WTZ działającego przy Stowarzyszeniu Kulturalno- Oświatowym „Piaś” w Woli Rzędzińskiej, do WTZ w Dąbrowie Tarnowskiej.

W Tarnowie funkcjonuje także wsparcie osobom niepełnosprawnym w usługach transportowych. Z usług transportu mogą korzystać uprawnione osoby niepełnosprawne, posiadające znaczne ograniczenia w samodzielnym poruszaniu się, poruszające się na stałe za pomocą przedmiotów ortopedycznych: wózka inwalidzkiego, balkoniku, posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Koszty transportu pokrywane były z budżetu Miasta przy udziale osób niepełnosprawnych. W latach 2015 – 2019 nie uległy zmianie opłaty za przewóz osób niepełnosprawnych tj. przez pasażera część stała opłaty wynosiła 2,50 zł, natomiast część zmienna naliczana za każdy rozpoczęty kilometr jazdy z pasażerem wynosiła 0,50 zł.

Ilość osób korzystających z usług transportowych dla osób niepełnosprawnych oraz ilość środków wydatkowanych z budżetu miasta Tarnowa na ten cel przedstawia wykres poniżej.

Wykres 94 Liczba osób korzystających z usług transportowych dla osób niepełnosprawnych oraz wysokość ponoszonych kosztów (dane własne Urzędu Miasta)

Warto zauważyć, iż pomimo utrzymującej się liczby (lub w niektórych latach malejącej) osób korzystających z usług transportowych dla osób niepełnosprawnych wzrastają kwoty wydatkowane z budżetu miasta na ten cel. Jednym z powodów tej tendencji może być zwiększona ilość przejechanych kilometrów przez osoby korzystające z transportu, gdyż cena (jak wspomniano powyżej) utrzymuje się na stałym poziomie od kilku lat za przejechany kilometr z pasażerem.

Najczęstszymi przyczynami niepełnosprawności wśród dorosłych mieszkańców Tarnowa są dysfunkcje narządu ruchu (28%), schorzenia układu krążenia i oddechowego (19%), choroby psychiczne (14,6%) i choroby neurologiczne (14%).

Najczęściej występującymi przyczynami niepełnosprawności u dzieci w 2020 r. były choroby neurologiczne oraz całościowe zaburzenia rozwojowe.

	2016	2017	2018	2019	2020
Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16. roku życia	2 096	2 103	2 023	2 473	2040
w tym wydane po raz pierwszy	782	714	573	639	622
Orzeczenia o niepełnosprawności dla osób do 16. roku życia	189	146	131	155	142
Karty parkingowe dla osób niepełnosprawnych	362	265	363	584	696
Legitymacje osób niepełnosprawnych	587	535	699	840	678

Tabela 35 Liczba spraw rozpatrzonych przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

Polityka społeczna to także, wsparcie osób borykającymi się z różnego rodzaju uzależnieniami lub przeciwdziałaniu temu. W Tarnowie funkcjonują różnego rodzaju instytucje, które mają na celu pomoc osobom uzależnionym. Są to m.in.: **Miejski Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania**

Problemów Alkoholowych w Tarnowie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA), Punkt Opieki nad Osobami Nietrzeźwymi

Miejski Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tarnowie, dyżurujący w punkcie specjaliści z zakresu terapii uzależnień i prawa oferują mieszkańcom miasta następujące formy pomocy:

- udzielanie porad w zakresie uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych,
- świadczenie pomocy terapeutycznej,
- udzielanie wsparcia po odbytym leczeniu,
- wskazywanie placówki, w których można podjąć leczenie odwykowe,
- świadczenie pomocy prawnej z zakresu prawa rodzinnego, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed przemocą, pomoc w przygotowaniu pism procesowych.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób, które skorzystały z konsultacji i porad terapeutycznych	228	174	156	147	160	104
Liczba osób, które skorzystały z porad prawnych	367	232	269	259	240	140
Łączna liczba osób, którym udzielono konsultacji i porad terapeutycznych oraz porad prawnych z zakresu uzależnień i innych problemów pokrewnych	595	406	425	406	400	244

Tabela 36 Działalność Miejskiego Punktu Konsultacyjnego Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dane własne Urzędu Miasta)

W tabeli powyżej przedstawiono ilości udzielonych porad i konsultacji dla osób zmagających się z problemem uzależnień od alkoholu oraz innych środków psychoaktywnych. Z roku na rok można zauważyć tendencję malejącą w łącznej liczbie udzielonych porad z zakresu uzależnień i innych problemów pokrewnych, z zastrzeżeniem, iż utrzymuje się trend, że ponad połowa wsparcia dotyczy osób korzystających z porad prawnych.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA), w trakcie odbywania corocznych posiedzeń, rozpatruje wnioski o wydanie postanowienia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu osób nadużywających alkoholu.

Wnioski	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogólna liczba wniosków o podjęcie przez komisję czynności zmierzających do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, które zostały skierowane do komisji, w tym:	115	159	124	142	113	88
z policji	67	105	72	66	68	55
od członków rodzin	33	32	34	43	24	23
inne (kuratorzy, MOPS, DPS, prokuratura)	15	22	18	33	21	10

	21	29	13	31	21	10
w tym wobec kobiet						
Liczba wniosków skierowanych do sądu w celu wydania postanowienia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu	27	27	31	23	29	14
Liczba zaopiniowanych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych/ liczba posiedzeń komisji	255/16	171/13	113/14	140/15	97/14	86/11

Tabela 37 Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dane własne Urzędu Miasta)

Tabela powyżej przedstawia liczbę wniosków o podjęcie przez komisję czynności zmierzających do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, które zostały skierowane do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Patrząc na analizowany w tabeli okres 2015-2019, szczególną uwagę zwraca powrót do poziomu (tendencja malejąca) ogólnej liczby wniosków o podjęcie przez komisję czynności zmierzających do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu oraz ilości pozytywnego rozpatrzenia wniosku, a co za tym idzie skierowanie do sądu w celu wydania postanowienia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu z 2015 r. Drugą ważną kwestią jest zmniejszająca się liczba wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (o ok. 60 % w porównaniu 2015 r. do 2019 r.).

Punkt opieki nad osobami nietrzeźwymi (PONON) sprawuje opiekę nad osobami nietrzeźwymi dowiezionymi z terenu miasta Tarnowa. Punkt utrzymywany jest w stanie gotowości do przyjęcia 10 osób nietrzeźwych przez wszystkie dni tygodnia całodobowo, również w dni wolne od pracy i w święta. W przypadku ekstremalnych warunków atmosferycznych (szczególnie w zimie) punkt może zapewnić opiekę dodatkowo 4 osobom dowiezionym do wytrzeźwienia. W PONON dyżurują m.in.: lekarz, ratownicy medyczni, psycholog, socjoterapeuta i prawnik, zadaniem których jest:

- zapewnienie badania każdej osobie nietrzeźwej dowiezionej do punktu, przeprowadzonego przez lekarza i potwierdzonego zaświadczeniem lekarskim o braku wskazań do hospitalizacji, umożliwienie osobom nietrzeźwym dokonania zabiegów higieniczno-sanitarnych,
- zapewnienie środków dezynfekujących, środków higieny osobistej oraz odzieży zastępczej na czas pobytu w punkcie, a w koniecznych przypadkach wymianę odzieży,
- dokonywanie stałej obserwacji podstawowych parametrów życiowych osób nietrzeźwych przebywających w punkcie,
- zapewnienie systemu opieki profilaktycznej dla osób nietrzeźwych przyjętych do punktu oraz ich rodzin.

W celu zapobiegania ryzykownym zachowaniem, a także ograniczania szkód społecznych i zdrowotnych wynikających ze stosowania środków psychoaktywnych podejmowane są przez Urząd Miasta Tarnowa działania profilaktyczne, w ramach realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa, skierowane do mieszkańców Tarnowa, a w szczególności dzieci i młodzieży. Działania te finansowane są ze środków budżetu Gminy Miasta Tarnowa, pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Tendencja liczby odbiorów biorących udział w organizowanych programach i szkoleniach profilaktycznych w ramach realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa, przyjmuję postać „sinusoidy” tzn. nie zauważalna jest ewidentna tendencja malejąca bądź rosnąca. Największą grupę odbiorów ww. warsztatów o programów są uczniowie tarnowskich szkół, natomiast na kolejnych miejscach plasują się rodzice i osoby, zatrudnionych w jednostkach działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, w tym nauczyciele .

Uwarunkowania przestrzenne

Miasto zajmuje obszar 72,38 km². Pod względem administracyjnym Gmina Miasta Tarnowa jest miastem na prawach powiatu – powiatem grodzkim. Sąsiaduje z 17 miejscowościami należącymi do pięciu gmin będących częścią powiatu tarnowskiego – powiatu ziemskiego.

Wyszczególnienie	Wartość
Powierzchnia geodezyjna	7 238 ha
Liczba obrębów geodezyjnych	174
Liczba działek ewidencyjnych	46 037
Liczba budynków (ujawnionych w EGiB)	24 827
Liczba lokali o wyodrębnionym prawie własności	18 883

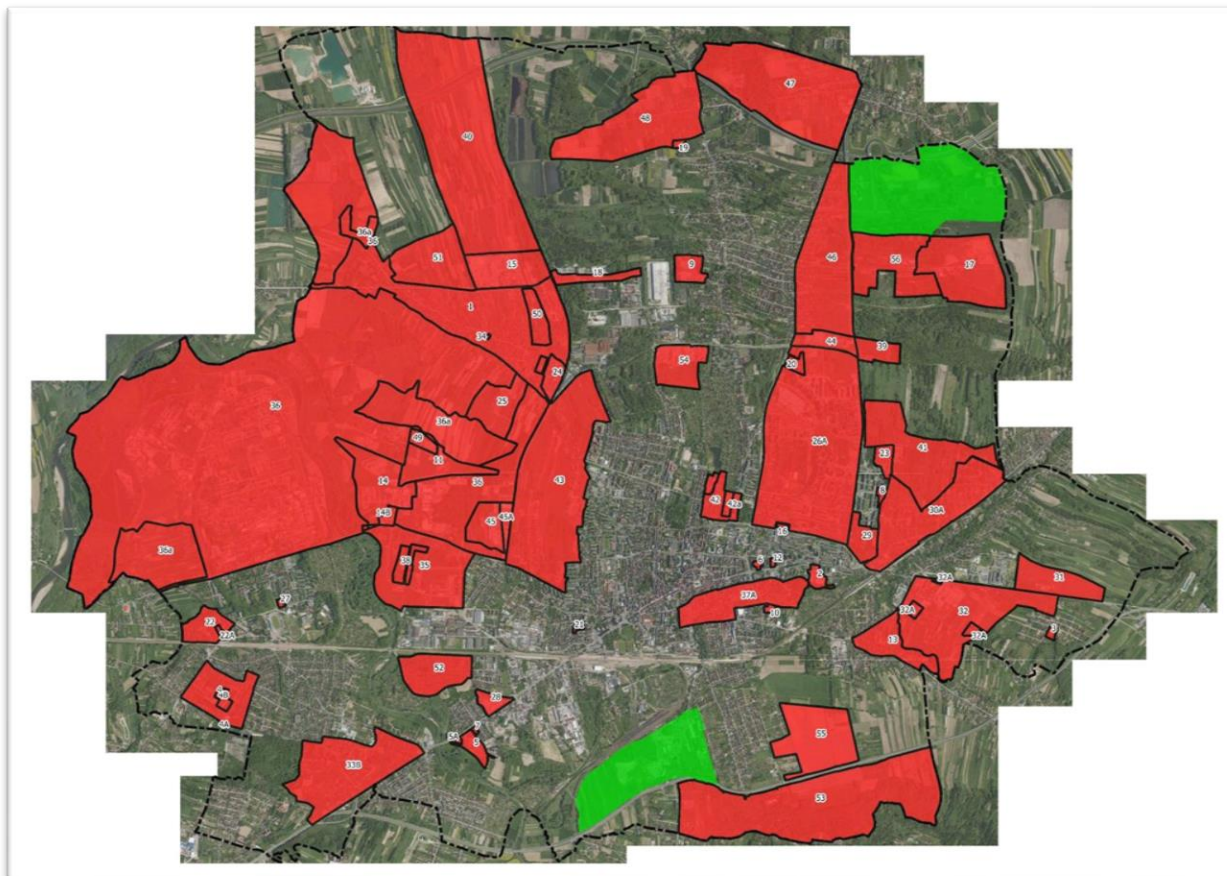
Tabela 38 Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków (dane własne Urzędu Miasta)

Strukturę funkcjonalno–przestrzenną miasta Tarnowa tworzą:

- zurbanizowana tkanka miejskiej zabudowy usługowo – mieszkaniowej, obejmująca historyczne centrum wraz z przyległymi do niego terenami,
- zlokalizowany we wschodniej części miasta zwarty zespół zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usług, obejmujący między innymi osiedla: Jasna, Westerplatte, Legionów oraz Zielone, w tym budynki Tarnowskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego,
- zespoły uporządkowanej zabudowy mieszkaniowej, głównie jednorodzinnej, obejmujące osiedla:
 - Mościce w zachodniej części miasta,
 - Krzyża i Piaskówki w północnej części,
 - Rzędzina (osiedle Nauczycielskie) we wschodniej części,
 - Koszyce w części południowo – zachodniej,
 - Gumniska – Zabłocie w części południowej miasta,
- pozbawione kompozycji przestrzennej i podlegające procesom przekształceń tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Klikowej, Chyszowie, Rzędzinie,
- tereny przemysłowe i przemysłowo – składowe zlokalizowane w zachodniej i północno – zachodniej części miasta, w tym: Grupy Azoty S.A., Tarnowskiego Klastera Przemysłowego S.A., Zakładów Mechanicznych w Tarnowie i zakładów przy granicy osiedli Piaskówka i Krzyż,
- tereny usługowe i handlowo – hurtowe zlokalizowane w zachodniej części miasta, w rejonie ulic Czystej i Giełdowej, oraz części południowej, w rejonie ulic: Przemysłowej, Tuchowskiej i Krakowskiej,
- tereny zieleni i krajobrazu bez zabudowy, obejmujące m.in. parki miejskie, rezerwat „Debrza” oraz obszary w rejonie Góry Św. Marcina, Stawów Krzyskich i lasu Lipie.

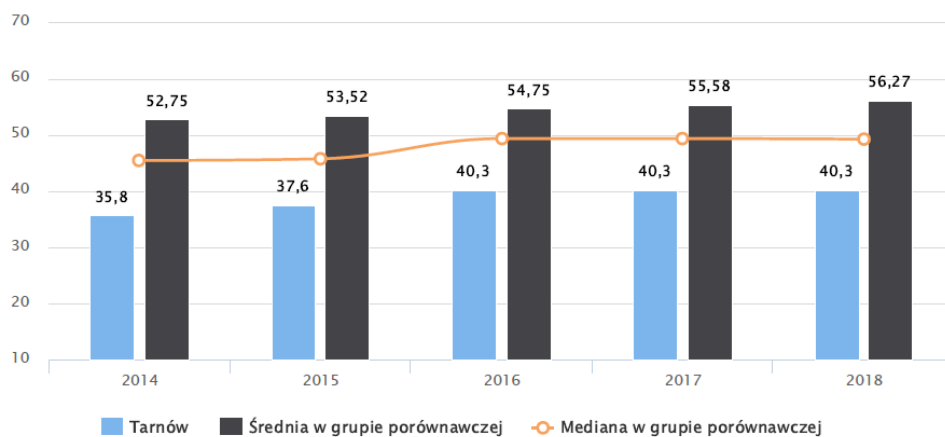
W stanie istniejącym układ przestrzeni miejskiej charakteryzuje się rozczłonkowaną, zurbanizowaną strukturą przestrzenną, której uzupełnienie stanowią tereny nieusystematyzowanej zieleni niskiej i wysokiej oraz obszary wolne od zabudowy.

Obecnie – w 2020 r. - na terenie miasta obowiązuje 56 Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego o łącznej powierzchni ok. 3290 ha - co stanowi 45,47% pokrycia terenu całego miasta.

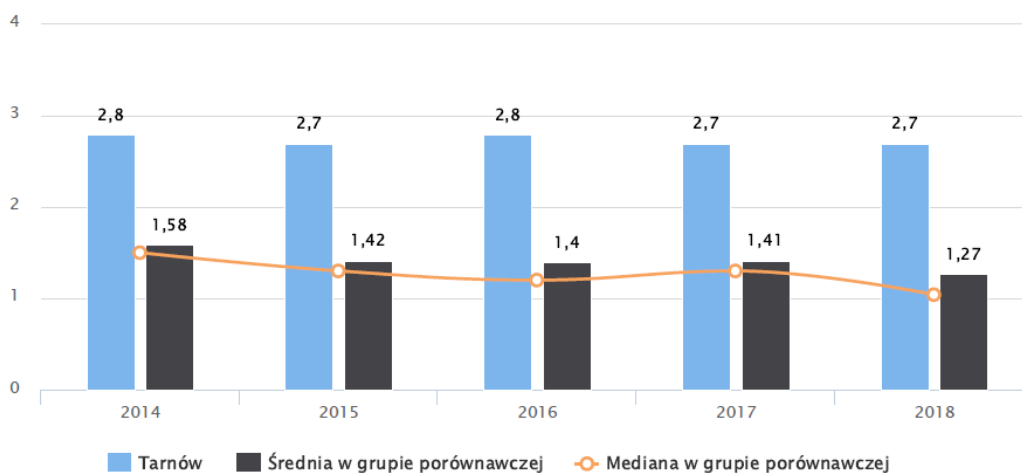
Rysunek 15 Mapa zasięgów obowiązujących MPZP w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

Odnosząc te dane do okresu porównawczego (2014-2018), wartość ta, mimo, że systematycznie rośnie, jest jednak niższa niż średnia dla pozostałych miast na prawach powiatu, co ilustruje wykres poniżej.

Wykres 95 Udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Sytuacja ta skutkuje relatywnie wysoką ilością decyzji realizowaną na bazie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Wykres 96 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3. letnia)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Ocena aktualności studium i planów

Rada Miejska w Tarnowie uchwałą nr LX/609/2018 z dnia 6 września 2018 r. przyjęła ocenę aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Tarnowa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Tarnowa.

W wyniku dokonanej analizy przyjęto, że obowiązujące studium uznaje się za aktualne, lecz wymagające uzupełnienia lub wprowadzenia zmian w zakresie:

- uwzględniania bilansów terenów przeznaczonych pod zabudowę w części kierunkowej;
- obszarów zdegradowanych;
- złóż kopaliny, terenów i obszarów górniczych – w zakresie przebiegu oraz lokalizacji terenów i obszarów górniczych w rejonie złoża KN11432 Klikowa-Tarnów;
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych;

- form ochrony przyrody – w zakresie granic Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego.

Wszystkie zbadane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym nie wyczerpują obligatoryjnego zakresu przedmiotowego planu miejscowego, określonego w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jednakże uznaje się je za aktualne w zakresie ustaleń funkcjonalno-przestrzennych oraz określonych zasad zagospodarowania, lecz wymagające dostosowania do pełnej zgodności z obecnie obowiązującymi przepisami. Pozostałe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uznaje się za aktualne.

Wieloletni program opracowywania planów miejscowych

Ochrona ładu przestrzennego wymaga długofalowego podejścia do problemu realizacji polityki przestrzennej. Pierwszym krokiem w takim podejściu powinna być weryfikacja polityki przestrzennej gminy, która określona jest w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Tarnowa, w tym konieczność dostosowania zapisów i rysunku Studium do obowiązujących przepisów prawa.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Tarnowa z 2014 r. wskazano obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tzn. nowe tereny UC, stanowiące obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² – teren przy ul. Błonie, teren przy ul. Hodowlanej. Dla obszarów tych uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto studium wskazało obszary, dla których wskazane jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z proponowaną kolejnością sporządzania - obszary, dla których wskazane jest sporządzenie planu w pierwszej kolejności:

- obszar objęty strefą przekształceń, związany z koniecznością regeneracji urbanistycznej;
- obszar południowej strefy rekreacyjnej jako kluczowy teren rekreacyjny Tarnowa wraz z wyznaczeniem terenów z zakazem zabudowy na zasadach określonych w zmianie studium.

Teren I został częściowo objęty uchwałą nr XXIII/251/2016 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 28 kwietnia 2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowo - zachodniej części śródmieścia Tarnowa, wyznaczonej ulicami: Krakowską, Ujejskiego, Kościuszki, Bema, Bandrowskiego, Narutowicza, Wita Stwosza, Towarową, Spytki z Melsztyna i Do Huty oraz potokiem Wątok. Przeprowadzono procedurę planistyczną i przedstawiono Radzie Miejskiej w Tarnowie do uchwalenia projekt planu. Rada Miejska w Tarnowie odrzuciła uchwałę w całości.

Teren II został częściowo objęty uchwałą nr XVI/168/2019 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 5 września 2019 r. w sprawie uchwalenia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze miasta Tarnowa, obejmującego teren pomiędzy drogą krajową nr 94, wschodnią i południową granicą miasta oraz ulicą Tuchowską.

Obszary, dla których wskazane jest sporządzenie planu w dalszej kolejności:

- obszar nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej we wschodniej części miasta – część północna,
- obszar nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej we wschodniej części miasta – część południowa,
- obszar obejmujący centralną strefę rekreacyjną, związaną z planowanymi inwestycjami w zakresie sportu i rekreacji, kultury, nauki,
- obszar nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej w Klikowej,
- obszar obejmujący tereny osiedla Nauczycielskiego,
- obszar obejmujący zabudowę mieszkaniową w Rzędzinie,
- obszar usługowy w rejonie ulicy Hodowlanej,
- obszar objęty strefą aktywności gospodarczej Krzyż,
- obszar położony w północnej części osiedla Krzyż, obejmujący tereny rekreacyjne Stawów Krzyskich wraz z wyznaczeniem terenów z zakazem zabudowy na zasadach określonych w zmianie studium,
- obszar położony w północnej części osiedla Krzyż, obejmujący rozbudowywane zespoły zabudowy mieszkaniowej.

Przestrzenie publiczne

Przestrzenie publiczne w Tarnowie koncentrują się przede wszystkim w Śródmieściu, zwłaszcza na obszarze Starego Miasta – Rynku, ul. Wałowej i ul. Krakowskiej. Ponadto główne przestrzenie publiczne tworzą ciągi ulic Mickiewicza i Lwowskiej oraz Plac Bema, Rybny, Kościuszki, Dworcowy. Ważne przestrzenie publiczne na terenie miasta tworzą ciągi ulic: Kwiatkowskiego, Czerwonych Klonów, Narutowicza, Konarskiego, Dąbrowskiego, Tarnowskich, Krakowska, Klikowska. Pozostałe przestrzenie publiczne tworzą obszary zieleni miejskiej, głównie parki miejskie.

Najlepiej zagospodarowaną przestrzenią publiczną jest obszar Starego Miasta oraz rejon Placu Dworcowego, które cechują się wartościową zabudową, organizacją ruchu sprzyjającą pieszym, bogatym wyposażeniem w usługi, dobrą jakością małej architektury. Negatywnymi elementami jest jednak nadmiar reklam i miejsc parkingowych, zwłaszcza na placach miejskich. Poza obszarem staromiejskim przestrzenie publiczne są słabo wykształcone lub zaniedbane. Nie występuje ciągłość powiązań przestrzennych najważniejszych elementów w poszczególnych rejonach miasta z obszarem centralnym. Słabo wykształcone są ponadto centra lokalne skupiające aktywność mieszkańców poszczególnych osiedli i generujące przestrzenie publiczne.

Najważniejszymi pozytywnymi elementami dominującymi w przestrzeni Tarnowa są budynki ratusza staromiejskiego, katedry p.w. Narodzenia N.M.P, kościoła Św. Rodziny i dworca kolejowego, dominującymi elementami są także wzniesienie Św. Marcina i okolica głównego wejścia na teren Zakładów Azotowych. Ważnymi elementami w przestrzeni miasta są ponadto lokalne dominanty wysokościowe i przestrzenne, m. in. bryły kościołów, obiektów użyteczności publicznej czy centrów handlowych.

Infrastruktura techniczna

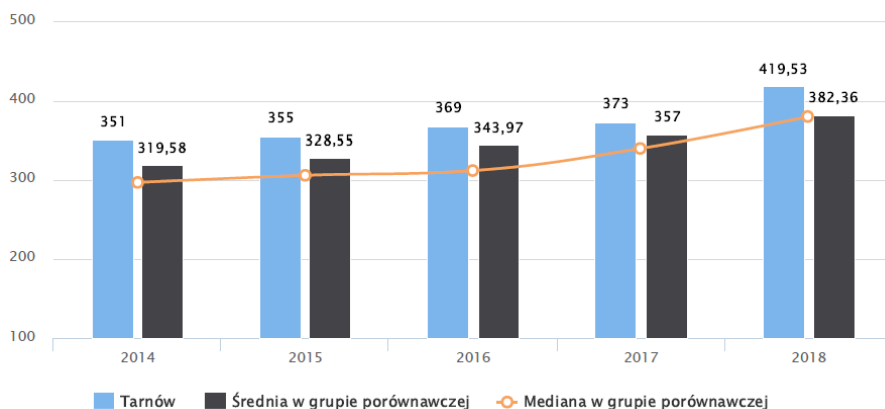
Miasto posiada ponadprzeciętnie rozwiniętą infrastrukturę gazową i wodno-kanalizacyjną. Zgodnie z danymi GUS, długość tych sieci zwiększyła się w stosunku do 2018 r. o ok. 1% i w 2019 sieci wynosiły odpowiednio:

- wodociągowej rozdzielczej - 328,0 km
- kanalizacyjnej - 370,0 km
- gazowej - 390,6 km

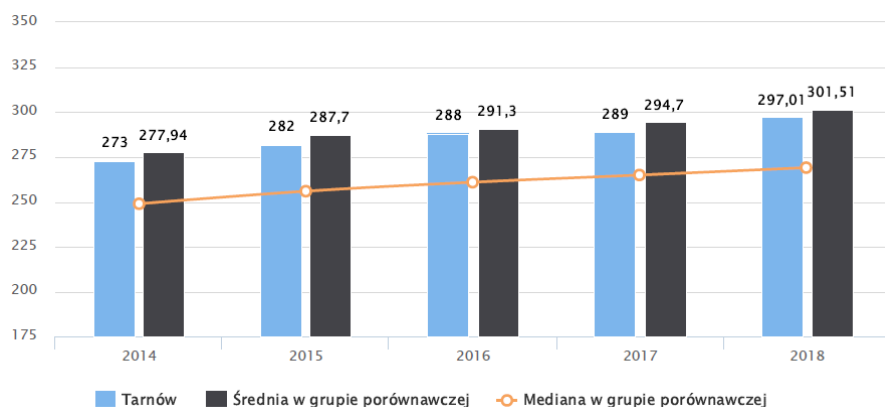
W podobnej wielkości – tj. o ok. 1% w stosunku do 2018 r. – w 2019 odnotowano także wzrost liczby połączeń tych sieci prowadzących do budynków mieszkalnych, która łącznie wynosiła dla poszczególnych sieci:

- wodociągowej rozdzielczej - 12 260 szt.
- kanalizacyjnej – 8 257 szt.
- gazowej – 10 649 szt.

Powyższe wartości są zdecydowanie powyżej wartości typowych dla innych miast na prawach powiatu, co ilustrują wykresy poniżej.

Wykres 97 Długość czynnej sieci gazowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

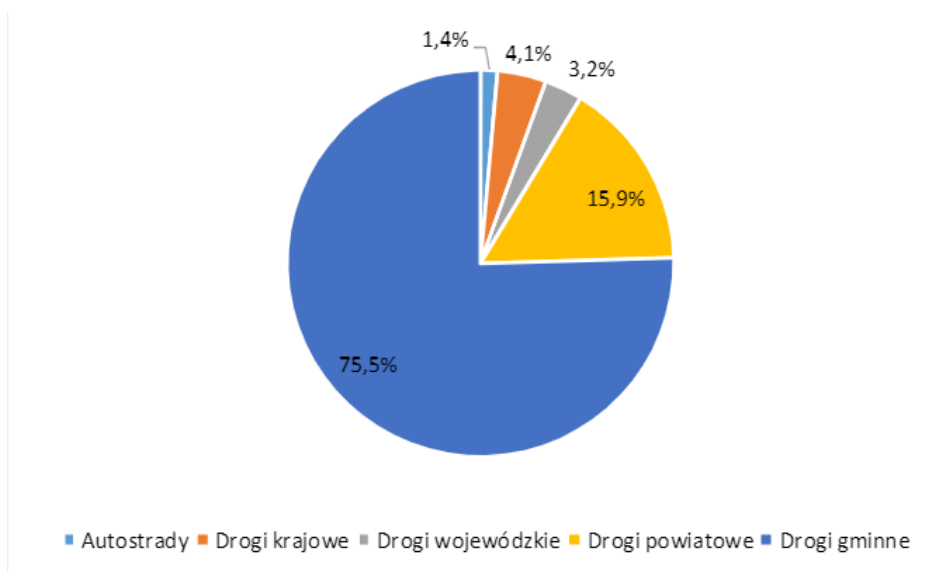

Wykres 98 Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Sieć drogowa

Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni w Tarnowie wyniosła w 2018 r. 471.94 km, (z czego blisko 71 % stanowią drogi o twardej ulepszonej nawierzchni), co w porównaniu do średniej w grupie porównawczej (GP) 332.96 km (w której ok. 85 % stanowią drogi o twardej ulepszonej nawierzchni), oznacza o blisko 30 % wyższy wskaźnik i jednocześnie największy spośród analizowanych miast.

Podział sieci dróg w Tarnowie przedstawia się następująco :

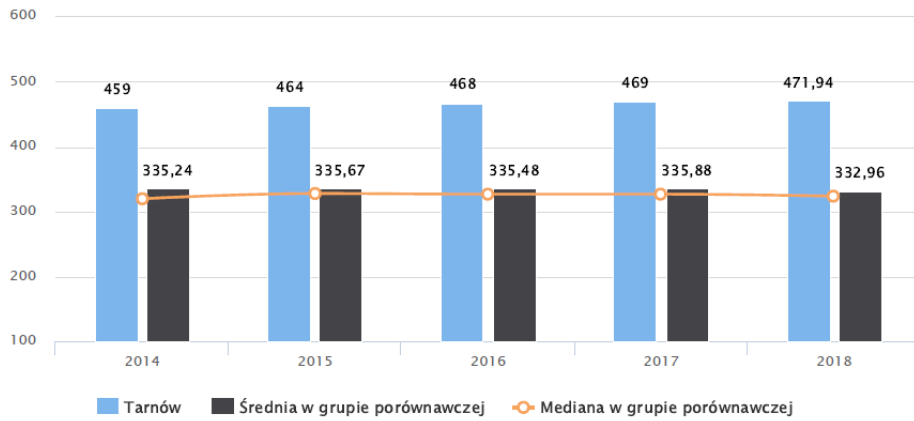

Wykres 99 Podział sieci dróg w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)

W okresie od 2010 r. do 2019 r. w Tarnowie przybyło ok. 7 km dróg gminnych o nawierzchni trwałej, co skutkuje 180,1 km tego typu dróg. Natomiast długość dróg powiatowych na 100 km² nie uległa znaczącemu wzrostowi i wynosi ok 333 km.

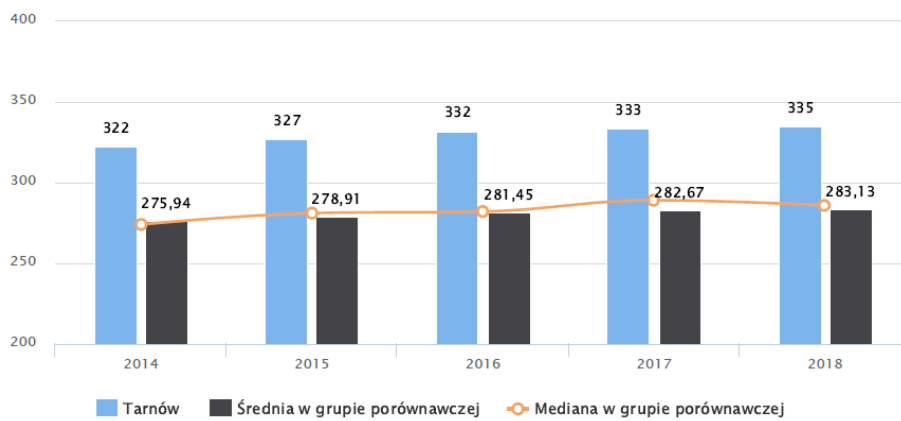
Na przełomie ostatnich 5 lat na terenie miasta układ komunikacyjny uległ znacznej poprawie. Wyremontowane / przebudowane zostały m. in. ulica Spokojna, Elektryczna, Mickiewiczza, Okrężna, rondo przy ulicy Kwiatkowskiego. Obecnie procedowane są również inwestycje związane z poprawą przepustowości poszczególnych odcinków ulic Krakowskiej i Lwowskiej.

Zestawiając powyższe dane z innymi z miast na prawach powiatu należy uznać, że sieć drogowa jest zdecydowanie ponadprzeciętnie rozwinięta, co ilustruje wykres poniżej.

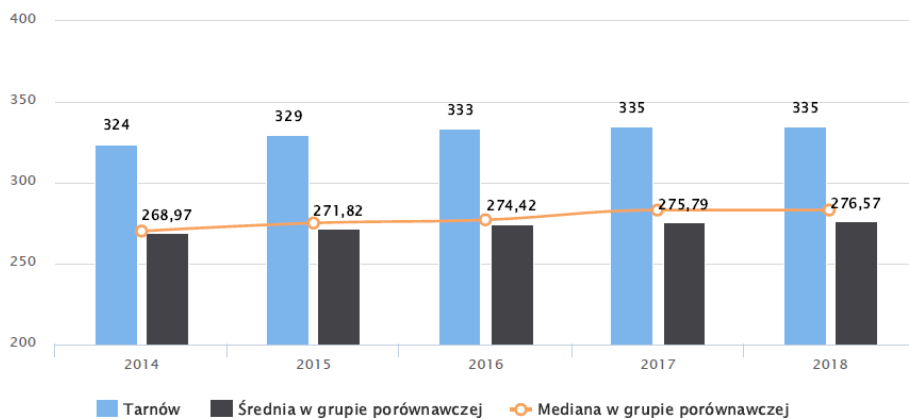

Wykres 100 Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Podobnie sytuacja pozytywnie kształtuje się w zakresie dróg o twardej nawierzchni i nawierzchni twardej ulepszonej:

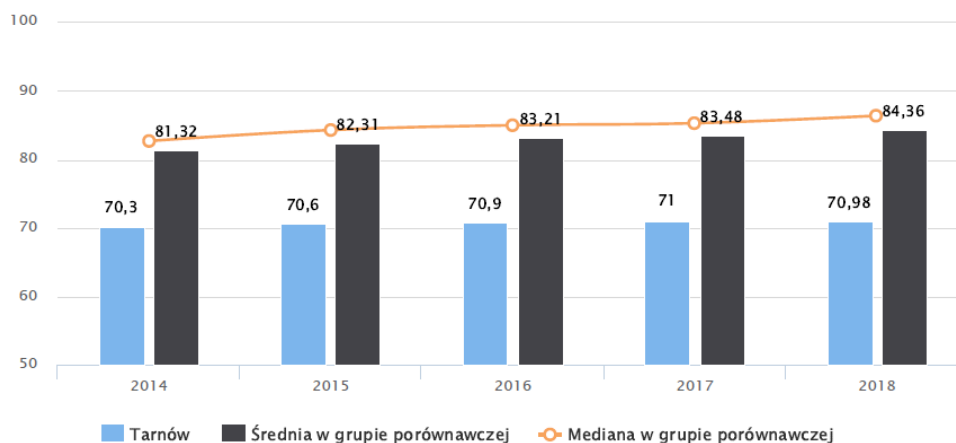

Wykres 101 Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wykres 102 Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni ulepszonej na 100 km² powierzchni (dane powiatowe)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Zwraca jednak uwagę fakt, że udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w sieci drogowej ogółem jest o 14 pkt. procentowych niższych niż średnia dla innych miast na prawach powiatu.

Wykres 103 Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w łącznej długości dróg gminnych i powiatowych (%) (dane powiatowe)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

W mieście stale udoskonalany jest system organizacji ruchu, poprzez m.in. opracowanie i wdrożenie nowoczesnego systemu sterowania ruchem w ramach nowotworzonego Centrum Sterowania Ruchem, czy też wprowadzanie zintegrowanej elektronicznej informacji na temat wolnych miejsc parkingowych, co powinno wpłynąć na ograniczenie ilości występujących problemów w sprawnym korzystaniu z infrastruktury drogowej w mieście.

Ze względu na intensywny ruch wewnętrzny na terenie miasta, należy podjąć działania zmierzające w szczególności do poprawy parametrów ciągów łączących część wschodnią i zachodnią miasta, znajdujących się poza jego centrum. Pozwoli to na przeniesienie ruchu docelowo-źródłowego poza obszar śródmieścia. Ponadto konieczne jest wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań dotyczących obszarowego sterowania sygnalizacjami świetlnymi.

Kolej

Tarnów posiada także dość dobrze rozwinięty transport kolejowy. W Tarnowie znajdują się 2 stacje kolejowe obsługujące ruch pasażerski: Tarnów Gł. oraz Tarnów-Mościce. Główny dworzec kolejowy obsługuje pociągi klasy: Regionalne, Interregio, TLK, Intercity oraz EuroCity, natomiast dworzec kolejowy Tarnów-Mościce: Regionalne i Interregio [dane PKP, 2017]. Z Tarnowa bezpośrednio można dojechać m.in. do: Rzeszowa, Przemyśla, Lwowa, Nowego Sącza, Krynicy, Krakowa, Katowic, Wrocławia, Poznania, Szczecina, Świnoujścia, Warszawy.

W przeszłości w Tarnowie funkcjonowała linia kolejowa nr 115 pn. pot. „Szczucinka”, łącząc Tarnów i Szczucin. W sierpniu 2018 roku powstał plan reaktywacji linii kolejowej i wydłużenia jej do Buska-Zdroju w związku z planowaną budową Centralnego Portu Komunikacyjnego i stworzenia połączenia kolejowego dla pasażerów CPK z Tarnowa przez Kielce. Obecnie w Rozporządzeniu Rady Ministrów z

dnia 29 kwietnia 2019 r. (zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym) wymieniono dawną linię kolejową nr 115 wraz z linią kolejową nr 73 Sitkówka Nowiny – Busko-Zdrój i planowanym odcinkiem Busko-Zdrój – Szczucin, oznaczając ją w całości jako linia kolejowa nr 73.

Transport lotniczy

Tarnów posiada dobrze skomunikowany dojazd do lotnisk zarówno w Krakowie (Kraków Airport im . Jana Pawła II) oraz w Rzeszowie (Rzeszów – Jasionka). W obu przypadkach dojazd odbywa się autostradą A4 i zajmują około 1 godziny jazdy samochodem.

Uwarunkowania kulturowe

Genius loci

Kto choć raz zobaczył Tarnów, nie potrafi się oprzeć urokowi jego galicyjskiej atmosfery. To nie tylko wyjątkowa uroda Starego Miasta, w którym zachowały się uliczki w średniowiecznym planie, gotyckie i renesansowe budowle, fragmenty murów obronnych. To także szczególny duch, który odróżnia stare grody południa od reszty Polski.

„Perła renesansu”, rodzinne miasto księdza profesora Michała Hellera, pierwszego Polaka, który został laureatem Nagrody Templetona, Wilhelma Sasnała – światowej sławy młodego artysty. Tarnów, to miasto, które ma wiele do zaoferowania. Tarnów nie jest ani za duży ani za mały, w sam raz do mieszkania, studiowania i pracy.

Tarnów – „Perła renesansu”

Wyjątkowa atmosfera tarnowskiej starówki zachęca do wieczornych, romantycznych spacerów. Miasto, zwane „Perłą polskiego renesansu”, jest licznie odwiedzane zarówno przez turystów z kraju, jak i odległych stron świata.

Tarnowski rynek jest jednym z mniejszych placów miejskich w kraju, jednocześnie jednym z najpiękniejszych. Renesansowe kamieniczki z podcieniami, dwukondygnacyjny ratusz zwieńczony wysoką attyką z charakterystycznymi czternastoma maskaronami autorstwa Padovano oraz trzydziestometrową wieżą, na której działa najstarszy ręcznie nakręcany zegar ratuszowy w Polsce.

W tarnowskiej Bazylice Katedralnej uwagę przykuwają, stojące tuż za ołtarzem, najwyższe w Europie, ponad 13 metrowe, monumentalne pomniki nagrobne rodu Tarnowskich (poświęcone hetmanowi wielkiemu koronny – Janowi Tarnowskiemu i jego synowi Krzysztofowi; pierwszy pomnik piętrowy na ziemiach polskich, a być może na świecie...) i Ostrogskich. Pierwszy, autorstwa rzeźbiarza włoskiego Jana Marii Padovano, drugi to prawdopodobnie dzieło Jana Pfistera z Wrocławia lub niderlandczyka Wilhelma van den Blocka. Natomiast w nawie południowej na uwagę zasługuje pomnik nagrobny Barbary z Tęczyńskich Tarnowskiej, pierwszej żony Jana Hetmana Tarnowskiego, wykonany po roku 1536, również przez Padovano. Jest to arcydzieło renesansowej rzeźby nagrobnej w skali europejskiej. Znaczący sztuki uważają rzeźbę za najpiękniejsze przedstawienie kobiety doby renesansu. Tuż przy Katedrze, oparty o mur miejski znajduje się najstarszy dom murowany – „Dom Mikołajowski”. Blisko 500 letni budynek kryje w swoim wnętrzu skarby najstarszego muzeum kościelnego w Polsce – Muzeum Diecezjalnego (od 1888 roku). Prezentuje ono bogatą kolekcję sztuki sakralnej poczynając od średniowiecza; malarstwo, rzeźbę, szaty liturgiczne, inkunabuły, dokumenty, jak również sztukę ludową, w tym kolekcje malarstwa na szkle

Tarnów – miasto dialogu i współpracy

Szczególną cechą Tarnowa jest to, że miasto posiada długoletnie tradycje dialogu i zgodnego współzamieszkiwania mieszkańców różnych narodowości.

Tarnów przez wieki był przystanią dla przybyszów: Żydów, Niemców, Ukraińców, Szkotów, Austriaków, Czechów i innych. A każda z tych nacji, każda nowa kultura pozostawiła tu swój trwały ślad. Można więc miasto zwiedzać szlakiem włoskiego renesansu, albo śladami generała Józefa Bema i serdecznych związków polsko-węgierskich, można też zanurzyć się w plątaninę ścieżek żydowskich, aby zadumać się nad resztkami synagogi i skłonić na kirkucie przed pomnikiem tysięcy pomordowanych żydowskich obywateli miasta.

Przed II Wojną Światową Tarnów liczył 56 000 mieszkańców, z czego około 25 000 było Żydami. Obecność społeczności żydowskiej w mieście dokumentują liczne zabytki: układ przestrzenny dzielnicy, nazwy ulic (najbardziej reprezentacyjna ulica „żydowskiego Tarnowa” – Zdrojowa została w 1913 roku przemianowana na dr Eliasza Goldhammera, dla upamiętnienia zasług wybitnego ówczesnego wiceburmistrza; ta decyzja Rady Miejskiej stanowiła precedens w Polsce początków XX w.), budowle oraz cmentarz, najstarszy (z 1581 r.) w południowej Polsce i jednocześnie najlepiej zachowany. Na 3,27 ha powierzchni cmentarza znajduje się około 4000 nagrobków. Warto nadmienić, że okolice Żydowskiej i Rynku w czasie II wojny światowej były świadkiem nie jednej egzekucji a największa miała miejsce w czerwcu 1942 roku, kiedy to hitlerowcy zamordowali ponad 3000 żydowskich obywateli Tarnowa.

Nieopodal Bimy, przy furcie miejskiej stoi pomnik wybitnego tarnowianina, bohatera Polski i Węgier – generała Józefa Bema, który urodził się w Tarnowie i którego szczątki spoczywają w przepięknym Mauzoleum ustawionym pośrodku stawu w Parku Strzeleckim.

Najczęstszym obcym językiem, jaki można usłyszeć w tej części miasta jest język węgierski. Tarnów od lat ma bardzo mocne kontakty z „bratankami od szklanki”: w przeszłości, w piwnicach pod tarnowskim rynkiem były składy win węgierskich, a hetman Tarnowski gościł na zamku króla węgierskiego Jana Zapoly, który schronił się tutaj na prawie pół roku w 1528 r. po klęskach doznanych od wojsk Ferdynanda Habsburga. Dowodem na prawdziwą przyjaźń tarnowsko-węgierską jest dar węgierskiej Fundacji Irott Szó i miasta Sepsiszentgyörgy dla miasta Tarnowa – Brama Seklerska. Owa brama stoi przy ul. Krakowskiej, przy wejściu na skwer Sandora Petőfiiego – węgierskiego poety, który był adiutantem gen. Józefa Bema podczas rewolucji węgierskiej 1848-49. Na tymże skwerze od ponad 20 lat stoi popiersie Petőfiiego, również ufundowane przez Węgrów. Dawny trakt z miasta na Węgry wiódł przez przedmieścia pomiędzy miastem a zamkiem.

Tarnów - najcieplejsze wśród wszystkich polskich miast

Tarnów wraz z okolicą jest najcieplejszym miejscem w Polsce. Zgodnie z danymi IMGW w Krakowie średnia roczna temperatura wynosi około 8,8°C. Również liczba dni gorących i upalnych oraz długość okresu wegetacyjnego, który w Tarnowie trwa przeciętnie 228 dni, a także niska liczba dni przymrozkowych sprawia, że Tarnów można określić mianem „Polskiego Bieguna Ciepła.”

Tarnów – miasto rodzinne

Tarnów, to miasto, w którym czas, odmierzany przez najstarszy w Polsce zegar ratuszowy, płynie inaczej. Rozmiar miasta – jego kompaktowość – w połączeniu z tempem życia, dalekim od wielkomiejskiego pośpiechu, sprzyja życiu rodzinnemu. W mieście znajdziemy wszystkie usługi, zwłaszcza publiczne, które odpowiadają na potrzeby różnych grup wiekowych, które są szeroko dostępne, oferowane w relatywnie korzystnych cenach.

ANALIZA PORÓWNAWCZA - USZCZEGÓLWIENIE

Niniejszy rozdział **jest rozwinięciem i uszczegółowieniem** zjawisk i ich dynamiki zidentyfikowanych i zaprezentowanych we wcześniejszym rozdziale „Charakterystyka miasta”. Nie powiela on przedstawionej tam informacji, zawiera natomiast dodatkowe dane i przedstawia pogłębioną analizę przyczyn negatywnie wpływających na sytuację społeczno-gospodarczą miasta i osłabiającą funkcje miejskie.

Analiza obszarowa - problemy

Przedstawiona poniżej analiza, ze względu na dostępność danych, jak i konieczność zapewnienia ich porównywalności, wykorzystuje dane dostępne w bazie danych Monitora Rozwoju Lokalnego - uwzględniając porównanie do średniej z miast na prawach powiatu (grupa porównawcza) i do miast o podobnych wartościach wskaźników: Bielsko Biała, Kalisz, Płock, Słupsk (wybrane miasta).

Analiza ta wskazuje zarówno na istotne problemy uwidocznione w danych statystycznych w zestawieniu do innych ośrodków oraz ich wpływ na rozwój miasta.

Identyfikacja siły oddziaływania opracowana została w oparciu o informację pozyskaną na moderowanych warsztatach prowadzonych w 2020 r. w ramach przygotowania projektu do II etapu konkursu organizowanego w ramach programu ROZWÓJ LOKALNY, współfinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014 – 2021 oraz o wnioski z warsztatów i wywiadów fokusowych. Pozwoliło to wykorzystać skumulowaną wiedzę i doświadczenie przedstawicieli różnych środowisk.

Dla czytelności przekazu problemu i siły ich oddziaływania została ujęta w formie tabelarycznej.

SYTUACJA OGÓLNA	ZAUWAŻALNE PROBLEMY	WPŁYW PROBLEMU NA ROZWÓJ MIASTA (1- niski, 2- średni, 3-wysoki)				
		OGÓŁEM na rozwój miasta	popyt na usługi publ. i rynkowe oraz infrastrukturę techniczną/społeczną	potencjał społ.-ekon. I konkurencyjność lokalnej gospodarki	sytuację finans. mieszkańców	sytuację finans. miasta
Obszar: Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki						
Sytuację gospodarczą Tarnowa odzwierciedla ujemny wskaźnik dynamiki zmian w całym okresie odniesienia w danym obszarze, jednak w ostatnim analizowanym roku odnotowano nieznaczny wzrost tego wskaźnika.	G 1.1. wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców jest poniżej średniej w stosunku do grupy porównawczej, na tle wybranych miast Tarnów zajmuje przedostatnie miejsce,	3	3	3	3	3

G 1.2. zwiększająca się różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat, w przeciwieństwie do grupy porównawczej, w której tendencja jest odwrotna natomiast na tle wybranych miast przedostatnie miejsce w zestawieniu,	3	3	3	3	3
G 1.3. niski i malejący procent osób zatrudnionych w usługach w stosunku do grupy porównawczej	2	3	2	2	2

Obszar: Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej

Pomimo stosunkowo ustabilizowanej sytuacji na rynku pracy i zatrudnienia we wcześniejszych okresach odniesienia, w ostatnim odnotowano gwałtowny spadek wskaźnika syntetycznego MRL dla tego obszaru.	G 2.1. wpływ JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca na niskim poziomie w stosunku do badanej grupy odniesienia	3	1	2	2	3
	G 2.2. bardzo niski poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto	3	3	3	3	2
	G 2.3. gwałtowny spadek oferty pracy na 1000 mieszkańców powiatu, znacznie poniżej mediany w grupie porównawczej,	3	3	2	3	2

G 2.4. systematyczny spadek dostępności wykwalifikowanej siły roboczej w okresie odniesienia, pomimo minimalnego wzrostu wskaźnika w ostatnim roku badanym,	2	2	2	2	2
G 2.5. bardzo niski wskaźnik różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy cechujący się tendencją spadkową,	3	3	2	3	2

Obszar: Sytuacja materialna mieszkańców

Ogólna sytuacja finansowa mieszkańców opisywana w tym obszarze Tarnowa z roku na rok się pogarsza, co odzwierciedla ostatnia pozycja na tle innych porównywalnych miast	G 3.1. ciągle rosnąca wysokość wpływów JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadających na 1 mieszkańca nie przekłada się na miejsce w porównaniu do innych miast (ostatnie)	2	1	1	1	2
	G 3.2. pomimo rosnącego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto Tarnów jest jednym z gorszych porównywanych miast	3	3	3	3	3

	G 3.3. ostatnie miejsce z powodu tendencji stałej w rynkowej wartości powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca	3	3	3	3	1
Obszar: Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)						
Analizując wskaźnik syntetyczny dla tego obszaru, jego wartości w poszczególnych latach przyjmują formy sinusoidy - w porównaniu z innymi	G 4.1. tendencja stała w udziale dochodów własnych w dochodach ogółem (w %) - średnia trzyletnia – ostania pozycja na tle innych miast	2	1	1	2	3

miastami plasuje Tarnów na ostatniej pozycji	G 4.2. pomimo tendencji wzrostowej ostatnie miejsce na tle innych miast w wysokości dochodów własnych przypadających na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia	3	3	2	3	2
	G 4.3. ostatnie miejsce w zestawieniu w udziale dochodów majątkowych w dochodach ogółem (w %) – średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej	2	2	2	1	2
	G 4.4. ostatnie miejsce w zestawieniu dochodów majątkowych przypadających na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej	2	2	2	2	2
	G 4.5. ostatnie miejsce w zestawieniu dot. poziomu finansowania wydatków majątkowych	2	1	2	1	2

	dochodami majątkowymi (w %) - średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej					
	G 4.6. końcowe miejsce w zestawieniu dot. udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %) – średnia trzyletnia	2	1	2	1	2
	G 4.7. pomimo tendencji wzrostowej nadal końcowe miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty wydatków majątkowych przypadającej na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia	3	2	2	1	3
	G 4.8. tendencja malejąca i ostatnie miejsce w zestawieniu dot. relacji kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów	2	2	3	2	3

bieżących (w %) - średnia trzyletnia					
G 4.9. najgorszy wynik relacji kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia	2	2	2	2	3
G 4.10. ostatnie miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty nadwyżki operacyjnej przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia, pomimo kwoty w granicach średniej	2	2	2	1	2

G 4.11. ostatnie miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia	2	2	2	1	2
G 4.12. najwyższy okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej NO z ostatnich 3 lat	3	1	3	3	3
G 4.13. rosnąca wysokość zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca plasuje Tarnów w środku zestawienia – przewaga na tle innych miast	3	1	3	2	3
G 4.14. największa relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem pomniejszonej o spłaty	3	2	2	2	3

	długu przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia					
--	--	--	--	--	--	--

Konkurencyjność lokalnej gospodarki

Czynnikami decydującymi o możliwościach rozwojowych gminy, jak i determinującym sytuację ekonomiczną jej mieszkańców są potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki. By móc je oszacować wykorzystano narzędzie Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) przygotowane przez Związek Miast Polskich, pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju.

Celem identyfikowania potencjałów i problemów, analizując potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki dokonano porównania Tarnowa w okresie 2014-2018 z grupą 33 miast na prawach powiatu w następujących podobszarach:

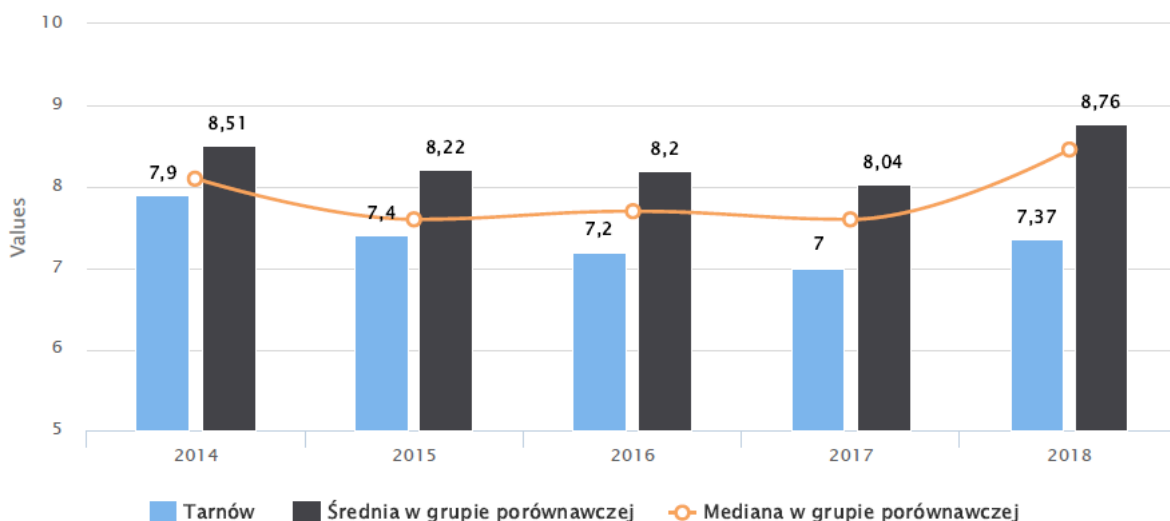
- 1) Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców
- 2) Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej
- 3) Konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych
- 4) Dostępność usług doradczych i finansowych

Wskaźnik syntetyczny, tj. agregujący wartości dla miasta Tarnowa we wskazanych wyżej podobszarach, i zestawiający je z analogicznymi danymi dla 33 miast na prawach powiatu w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki”, mimo że ujemny, to ze względu na niską wartość należy uznać za neutralny. Zarówno jego wielkość jak i dynamika bliskie są wartości średnich dla miast.

Sytuacja natomiast jest bardziej zróżnicowana, w poszczególnych podobszarach.

1) „Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców”

W podobszarze „Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców” gospodarka tarnowska najlepiej wypada w stosunku do wartości wskaźnika liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, co pozwala zakładać relatywnie wysoką przeżywalność i trwałość czasową funkcjonujących w mieście firm. Wartości notowane w mieście są niższe (czyli kształtują się w tym przypadku korzystnie) zarówno od średniej, jak i mediany dla podobnych miast.

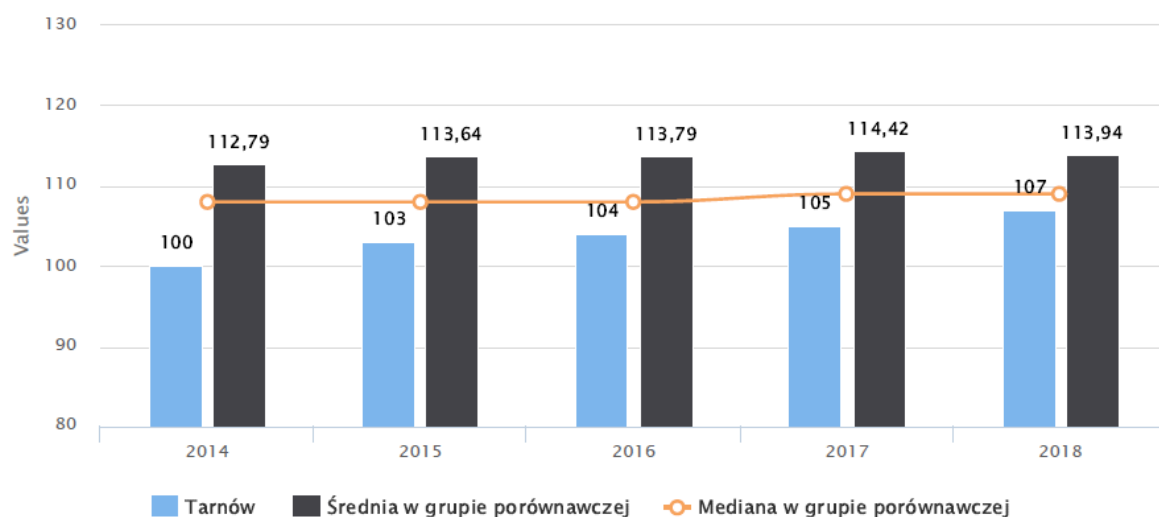

Wykres 104 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

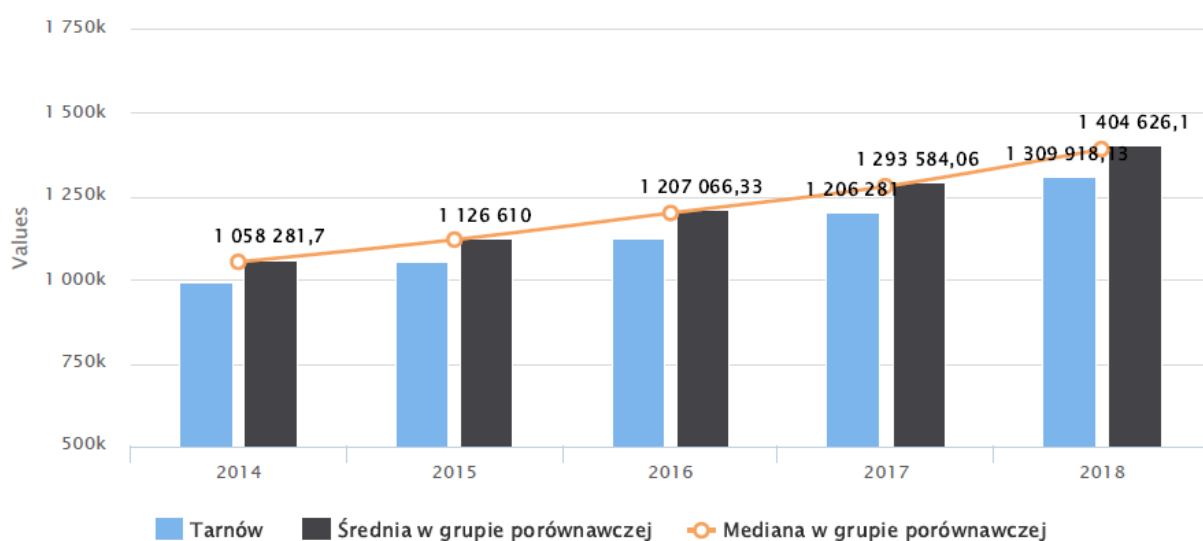
Niekorzystnie natomiast kształtują się porównania w zakresie liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw jak i wpływów z podatku PIT, gdzie w obu przypadkach wartości są poniżej średniej i mediany w całym okresie porównawczym. Dla liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców stanowi 93,9% średniej wartości wyliczonej dla grupy porównawczej, dla wpływów z podatku PIT wartość ta stanowi natomiast 93,2% średniej.

Mimo relatywnie niższych wartości zwraca jednak uwagę w przypadku pierwszego ze wskaźników wysoka dynamika, pozwalająca zakładać osiągnięcie średniej w najbliższej przyszłości.

Reasumując, w zakresie uzyskanych bieżących wartości, podobszar ten wypada najbardziej niekorzystnie w porównaniu z pozostałymi trzema.

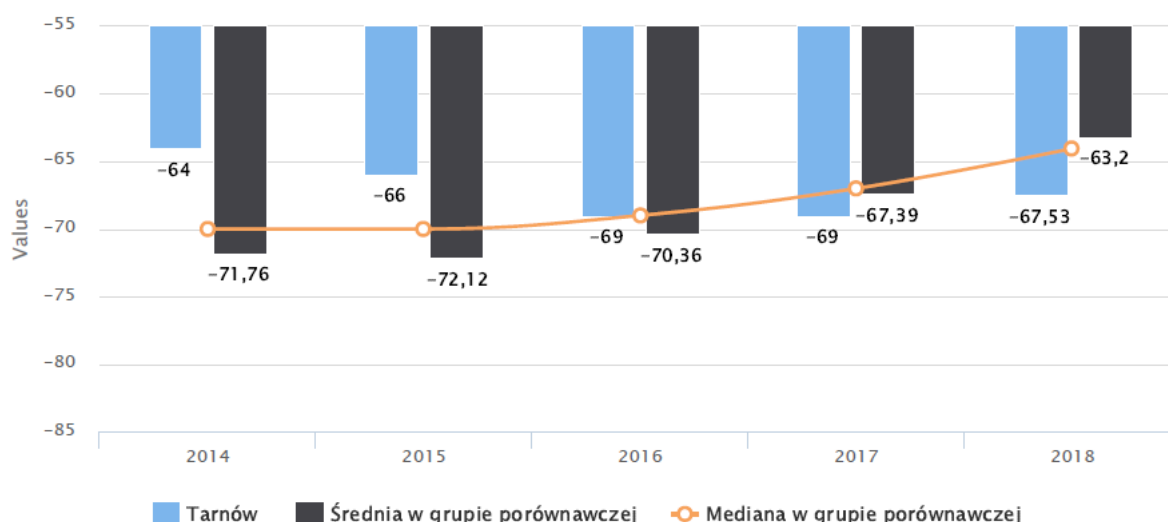
Wykres 105 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wykres 106 Wpływ JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat (średnia trzyletnia)
 (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

2) „Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej”

Podobszar ten ogólnie kształtuje się również w zakresie wartości ujemnych. W tym przypadku jednak głównym czynnikiem powodującym obniżenie całkowitej wartości dla obszaru, jest relatywnie wysoka i niekorzystna wartość jednego tylko wskaźnika pn. „różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy”. Tendencja ta zaczyna kształtować się szczególnie niekorzystnie od 2016 r., a w 2018 r. daje się istotnie zauważyć pogłębienie dystansu dzielącego Tarnów od średniej dla grupy porównawczej.

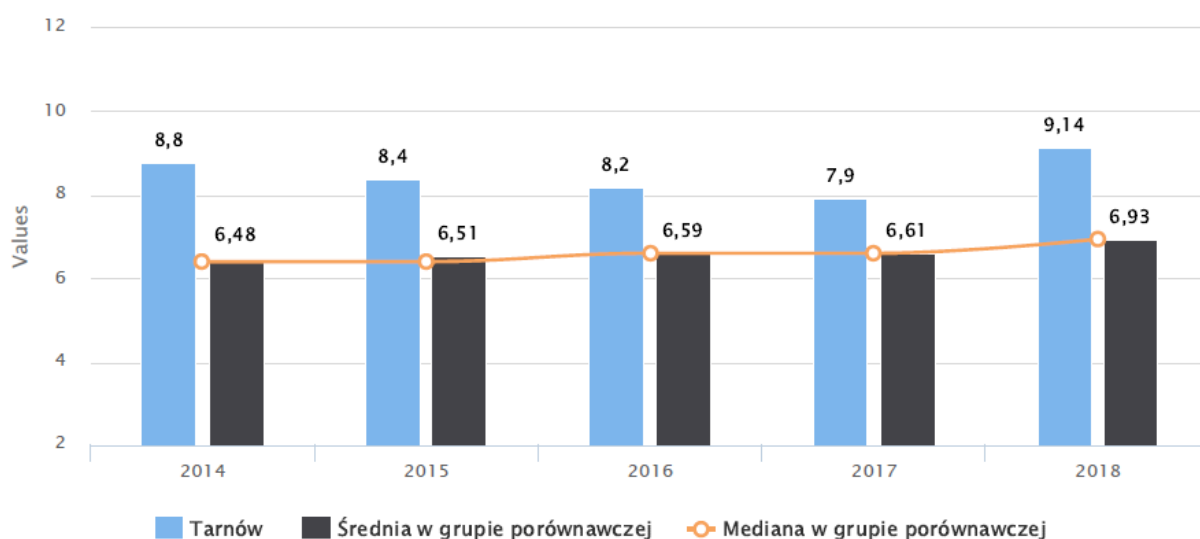
Wykres 107 Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 na 1000 mieszkańców gminy
 (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Pozostałe wskaźniki ujęte w tym obszarze, m.in. „kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia”, „nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia” charakteryzują się dodatnio zarówno pod kątem wartości, jak i dynamiki, w stosunku do średniej z innych miast.

3) „Konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych”

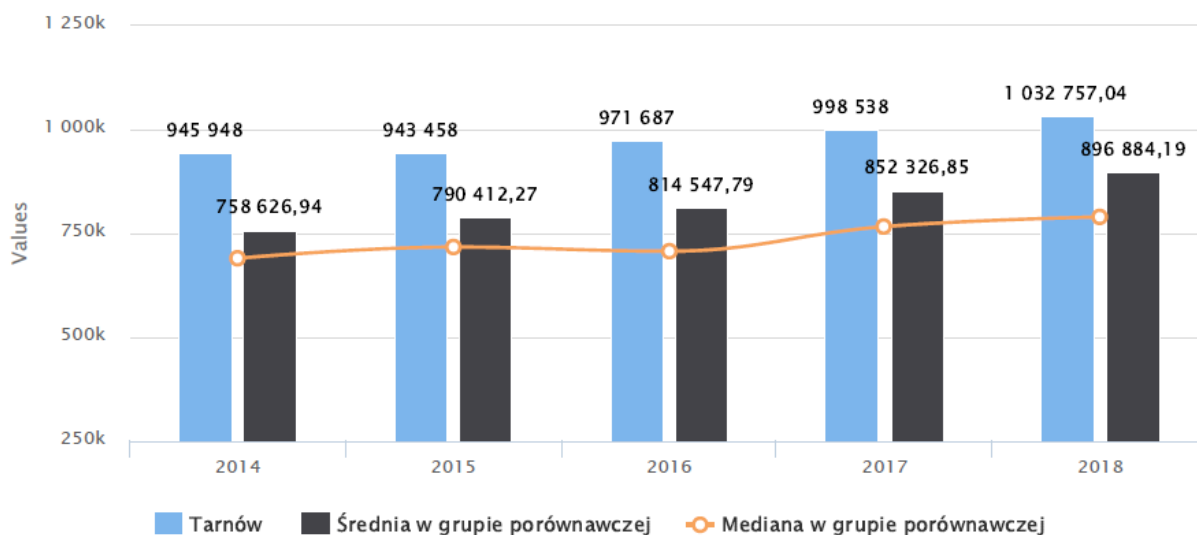
Podobszar ten wypada najbardziej korzystnie w porównaniu z innymi podobszarami, i w stosunku do średniej z grupy porównawczej i kształtuje się w strefie wartości dodatnich.

Szczególnie pozytywnie kształtuje się tutaj wskaźnik „Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) - średnia trzyletnia”, który o blisko 32% jest wyższy niż średnia dla miast z grupy porównawczej. Zjawisko to jest trwałe i obserwuje się je w całym badanym okresie. Pozwala to zakładać występowanie przewagi konkurencyjnej miasta w branżach związanych nowymi technologiami, ale też z mediami, reklamą i obsługą czasu wolnego.

Wykres 108 udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Podobnie pozytywnie kształtują się także relatywnie wysokie wpływy z podatku od nieruchomości na 1000 mieszkańców. W 2018 r. wpływy te przekraczały o 15% średnią dla grupy porównawczej. Wysokie wpływy z tego źródła są typowym zjawiskiem dla miast podobnych do Tarnowa, charakteryzujących się obecnością dużych zakładów przemysłowych (dla porównania wartość dla Płocka przekracza o ponad 120% wskaźnik tarnowski).

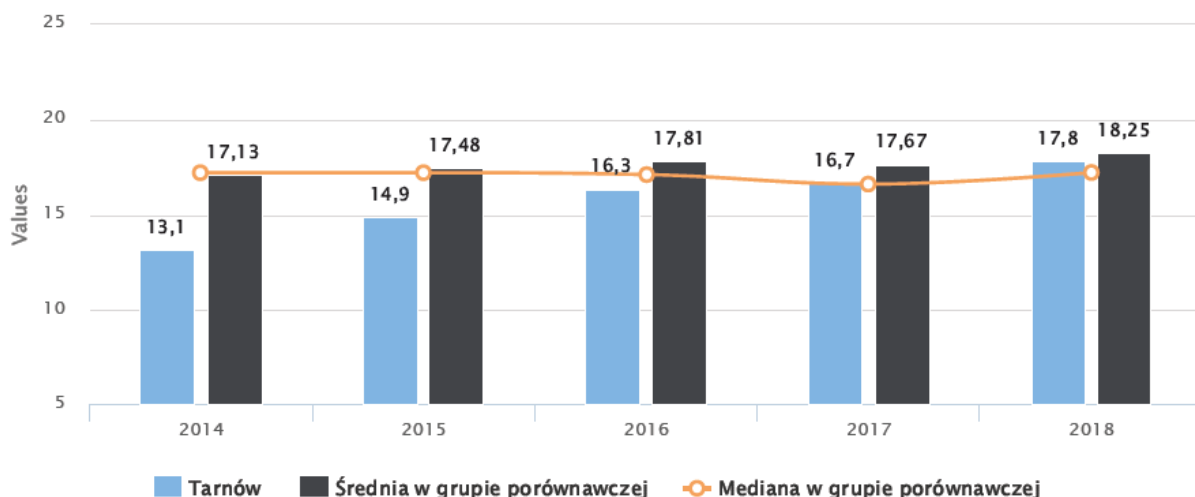
Wykres 109 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wartości pozostałych dwóch wskaźników w tym podobszarze, tj. „Procent zatrudnionych w usługach” (62% dla m. Tarnowa) oraz „Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia” (78 207,37 zł dla m. Tarnowa), jak również dynamika tych wskaźników odpowiadają średnim wartości osiągniętym dla całej grupy porównawczej, czyli 33 miast na prawach powiatu.

4) „Dostępność usług doradczych i finansowych”

Podobszar ten obejmuje jeden wskaźnik „liczbę podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze usług finansowych na 1000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych”. Właściwie rozwinięty rynek usług finansowych wspiera rozwój lokalny, umożliwiając firmom dostęp do niezbędnych funduszy do prowadzenia działalności operacyjnej oraz finansowania inwestycji.

W tym podobszarze sytuacja na tarnowskim rynku jest zbliżona do wartości średnich obliczonych dla miast porównawczych, zwraca jednak uwagę stała pozytywna (tj. rosnąca) tendencja wzrostu ilości tego typu firm w tarnowskiej gospodarce.

Wykres 110 Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze usług finansowych na 1000 zarejestrowanych podmiotów
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Rynek Pracy

Tarnów posiada największą liczbę osób pracujących, jednak jeśli chodzi o dynamikę zmian, gorszym miastem jest wyłącznie Krosno. Najwięcej osób w Tarnowie pracuje w następujących sektorach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Administrowanie i działalność wspierająca; Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz Pozostała działalność usługowa. Tendencja wzrostowa w tym temacie jest gorsza wyłącznie w Krośnie.

Największa dynamika wzrostu liczby osób pracujących w poszczególnych grupach wiekowych w Tarnowie przedstawia się następująco:

- Liczba pracujących w wieku 15 do 24 = 3,65 % (2 miejsce, powyżej średniej w miastach na prawach powiatu),
- Liczba pracujących w wieku 25-54 = 0,43% (4 miejsce, poniżej średniej w miastach na prawach powiatu),
- Liczba pracujących w wieku 55-64 = 2,67 % (4 miejsce, powyżej średniej w miastach na prawach powiatu),
- Liczba pracujących w wieku 65 i więcej = 15,33% (2 miejsce, powyżej średniej w miastach na prawach powiatu).

Liczba ludności w wieku produkcyjnym, w ciągu 20 lat (1998-2018) zmalała o ponad 9 tys. osób (dynamika -12,56%), co w porównaniu z innymi miastami plasuje Tarnów najgorzej, równocześnie przekraczając średnią dla miast na prawach powiatu. Pozytywną informacją natomiast jest to, iż Tarnów posiada największą ilość/dynamikę podatników (mieszkańców) uzyskujących dochód u pracodawcy lokalnego (większa również niż średnia w miastach na prawach powiatu). Średnio jest to 22 412 osób, co przy średniej całkowitej liczbie osób pracujących (36 737) oznacza, że ok. 61 % zatrudnionych jest przez pracodawców lokalnych. W zdecydowanej większości (3/4) ilość podatników

uzyskujących dochody ze stosunku pracy w Tarnowie, pracuje na umowę o pracę, tylko 1/4 osób czynnych zawodowo pracuje na umowę zlecenia lub o dzieło (dynamika poniżej średniej miast na prawach powiatu, 4 miejsce na tle innych miast). Średnie wartości poszczególnych rodzajów umów przedstawiają się następująco: umowa o pracę 34 193,00, umowa zlecenie i o dzieło 10 918,33. Łączna wartość przekracza średnią całkowitą liczbę osób pracujących wśród mieszkańców. Powodem tego jest to, że Tarnów jest miastem dającym miejsca pracy nie tylko dla tarnowian, ale też dla osób z okolicznych miejscowości.

Osiągana w latach 2016 -2018 wartość średniomiesięcznego zatrudnienia w Tarnowie przewyższa wartości osiąmane w innych (najbliższych) miastach oraz średni wskaźnik w miastach na prawach powiatu. Dynamika w tych latach wyniosła 25,58 % - w porównaniu z innymi miastami jest prawie 2-krotnie (Mielec), a nawet ponad 5-krotnie (Krosno) większa. W porównaniu ze średnią miast na prawach powiatu jest to 4-krotność dynamiki średniomiesięcznego zatrudnienia.

Mediana wynagrodzeń osób pracujących w Tarnowie wynosi (średnia z lat 2016-2017) 3000,82 zł. Porównując to do innych miast, nie odbiega ona od ich median wynagrodzeń, jednak dynamika wzrostu mniejsza jest tylko w Krośnie. W Tarnowie największe wynagrodzenia są w sektorach: działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości, natomiast najmniejsze w sektorach: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja . Najwyższe wynagrodzenia otrzymują osoby w wieku 55 - 64 lata (jednak w pozostałych analizowanych miastach wynagrodzenie w tej grupie wiekowej jest zdecydowanie wyższe; również na tle grupy porównawczej wynik Tarnowa w zakresie tego wskaźnika jest poniżej średniej), zaś najniższe wynagrodzenie w Tarnowie jest przeznaczone dla osób pracujących w wieku 15 do 24 roku życia (na tle innych miast to jest drugie najwyższe (po Mielcu) wynagrodzenie).

Jeśli weźmiemy pod uwagę potencjał siły roboczej, tj. dynamikę różnicy liczby ludności, to pomiędzy grupą wiekową 10-24 lat i grupą wiekową 50-64 lat wynosi ona w Tarnowie -157,95 % (najgorsza spośród analizowanych miast, gorsza niż średnia miast na prawach powiatu), natomiast różnica liczby ludności pomiędzy grupą wiekową 20-24 lat i grupą wiekową 60-64 lat wynosi -177,12 % (jest ona gorsza niż średnia miast na prawach powiatu, natomiast w grupie analizowanych miast Tarnów plasuje się w środku zestawienia).

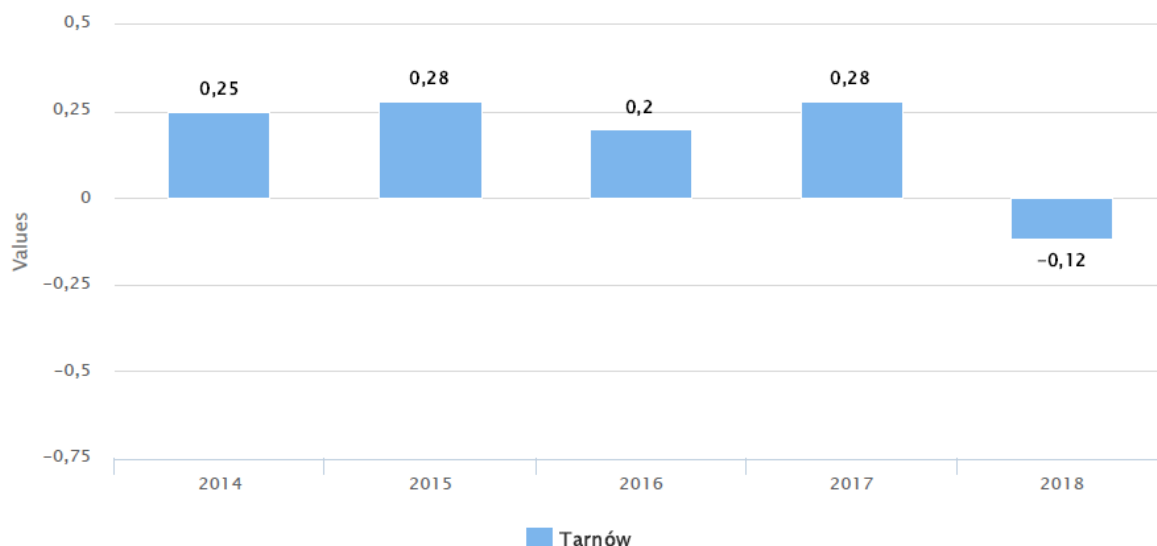
Celem oceny konkurencyjności tarnowskiego rynku pracy dokonano analizy porównawczej z grupą 33 miast na prawach powiatu, za pomocą narzędzia Monitora Rozwoju Lokalnego, opracowanego przez ZMP.

Porównania dokonano analizując w okresie 2014-2018 takie podobszary, jak:

- 1) Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy
- 2) Dostępność wykwalifikowanej siły roboczej
- 3) Jakość kształcenia zawodowego
- 4) Skala bezrobocia

Całościowa ocena (tzw. wskaźnik syntetyczny), uwzględniająca sytuację we wszystkich czterech powyższych podobszarach jest pozytywna, w latach 2014-2017 kształtowała się powyżej średniej, niemniej w 2018 r. osiągnęła nieznaczną wartość ujemną. Głównymi czynnikami determinującymi wynik 2018 r. były zauważalne i niekorzystne zmiany takich wskaźników jak „różnica liczby

mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy” oraz „oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców”.

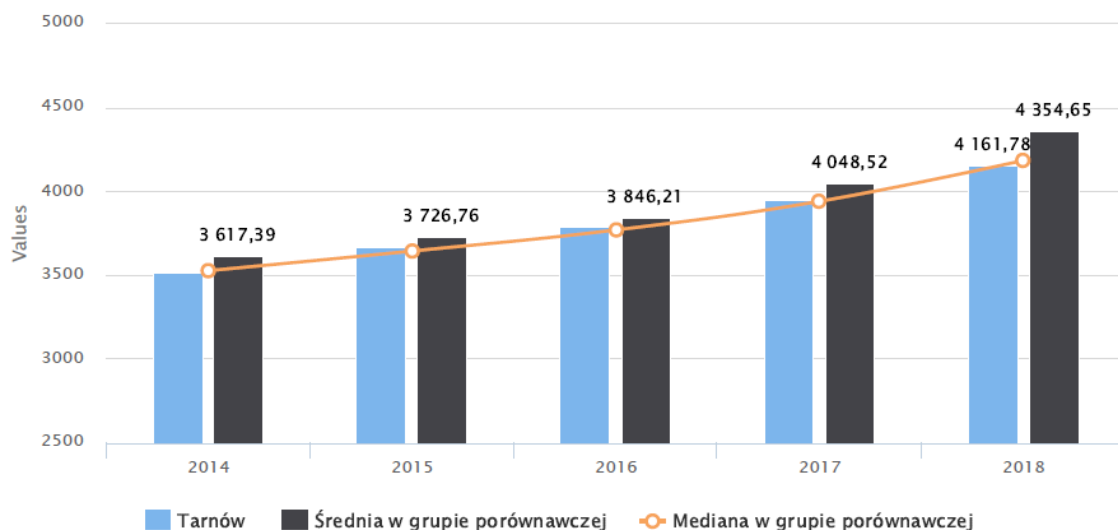
Wykres 111 Wskaźnik syntetyczny dla obszaru rynku pracy i kwalifikacje siły roboczej
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

1) Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy

W podobzarze tym wzięte zostały pod uwagę takie czynniki jak: wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto oraz oferty pracy na 1000 mieszkańców powiatu. W porównaniu do miast na prawach powiatu, wszystkie powyższe wskaźniki charakteryzują się wartościami i dynamiką poniżej średniej.

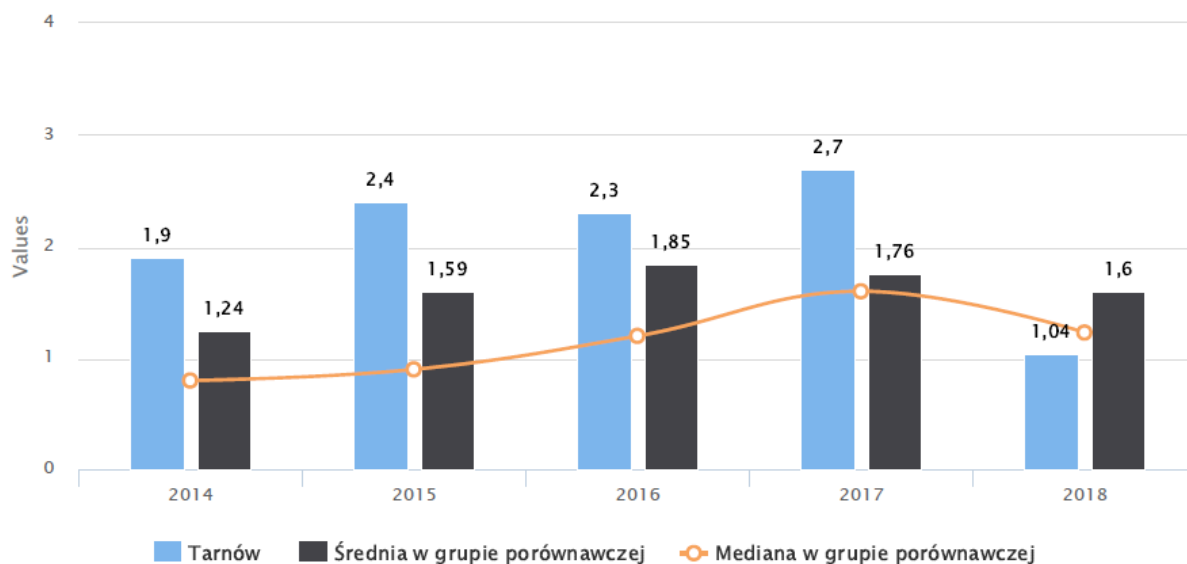
Zjawisko to należy uznać za niekorzystne, gdyż wskazują na relatywnie niższą atrakcyjność tarnowskiego rynku pracy również w stosunku do miast z podobnym potencjałem (a nie tylko względem bardzo silnej konkurencji ze strony najbliższych miast wojewódzkich: Krakowa i Rzeszowa).

W podobzarze tym relatywnie najlepiej wypada wskaźnik przeciętnego wynagrodzenia brutto, który kształtuje się na poziomie 95,6% średniej dla miast na prawach powiatu. Wartość ta stabilnie wzrasta, charakteryzuje się jednak nieznacznie mniejszą dynamiką niż w innych miastach.

Wykres 112 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
 (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Pozostałe dwa wskaźniki są już na relatywnie niższych poziomach. Wpływy JST z podatku PIT w przeliczeniu na 1000 mieszkańców znajdują się poniżej mediany i stanowią 94,6 % średnich dochodów uzyskiwanych przez porównywalne miasta, podobnie jak oferty pracy na 1000 mieszkańców, które stanowiły 65% średniej. W przypadku tego ostatniego wskaźnika należy jednak zauważyć, że niekorzystna i istotna zmiana dotyczy wyłącznie ostatniego roku, w wcześniejszych latach wartość ta kształtowała się na poziomach powyżej średniej.

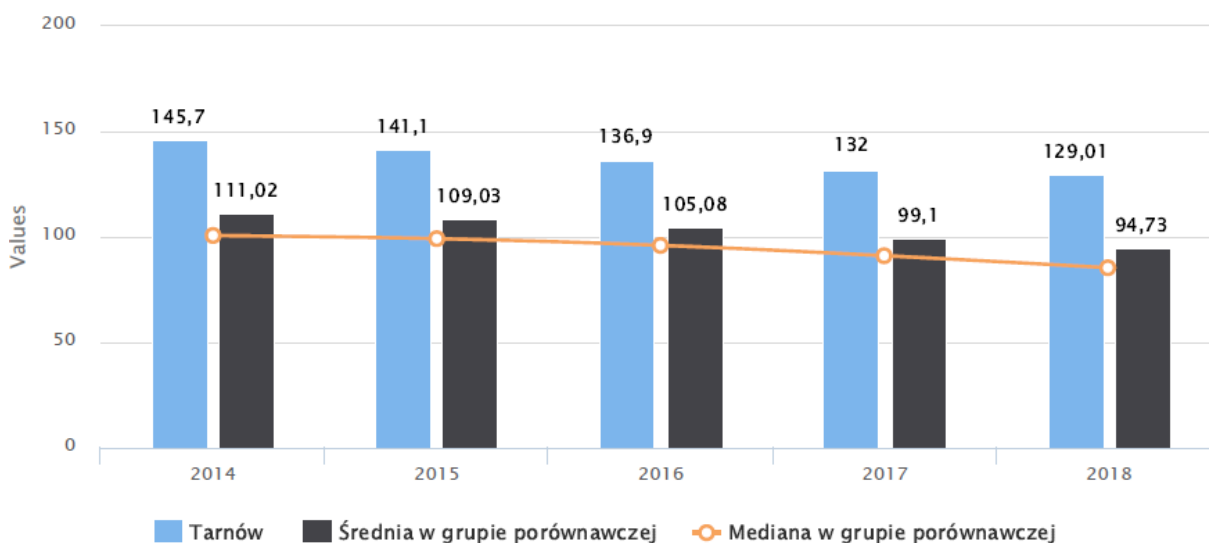

Wykres 113 Oferty pracy na 1000 mieszkańców
 (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

2) Dostępność wykwalifikowanej siły roboczej

Podobszar ten bierze pod uwagę grupę sześciu wskaźników, uwzględniających zmiany w strukturze demograficznej, w strukturze bezrobotnych, a także potencjał systemu kształcenia. Syntetyczna ocena sytuacji w tym obszarze kształtuje się korzystniej niż we wcześniejszym, niemniej w dalszym ciągu pozostaje poniżej wartości średnich dla porównywalnych miast.

Najbardziej korzystnie sytuacja kształtuje się w zakresie liczby absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, gdzie wartość ta na rynku tarnowskim jest aż o 36% wyższa niż w stosunku do porównywalnych miast. Wskaźnik ten wskazuje na mocną stronę miasta, jaką jest jego rozwinięty system edukacyjny na poziomie średnim.

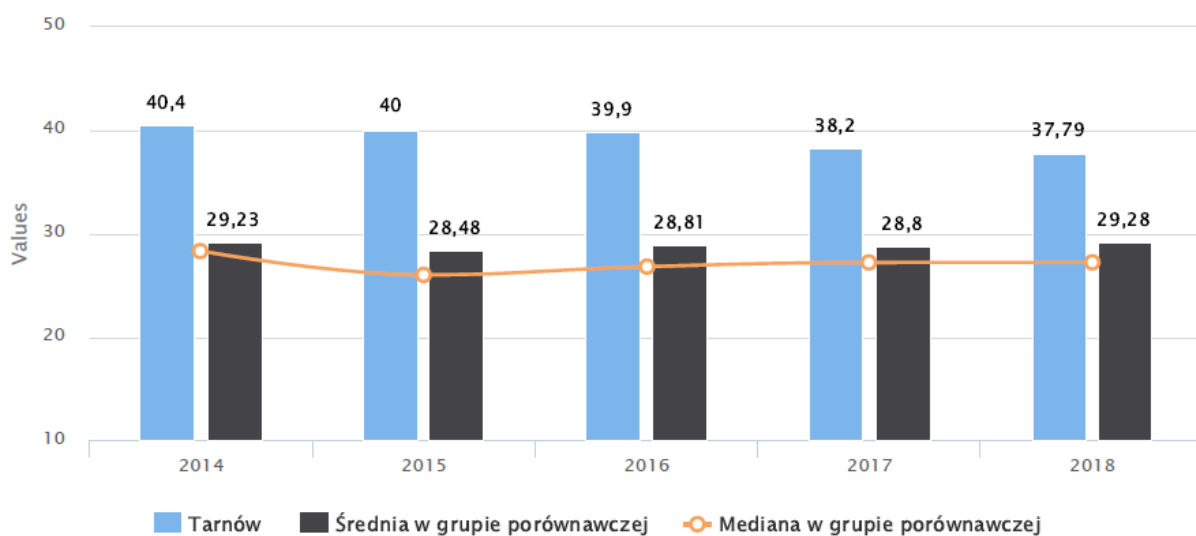

Wykres 114 liczby absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Również korzystnie w przypadku Tarnowa kształtuje się wskaźnik „zmiana liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w ostatnich pięciu latach”, który w ostatnich dwóch latach osiągnął wartości wyższe niż średnia dla porównywalnych miast (w 2018 roku był o blisko 5% wyższy). Pozwala to stwierdzić, że na lokalnym rynku pracy w Tarnowie zasób kapitału ludzkiego gotowego podjąć prace jest relatywnie wyższy niż w porównywalnych miastach, co powinno korzystnie oddziaływać na możliwości znalezienia przez firmy pracowników. Należy jednak zauważyć, że widoczne niekorzystne trendy demograficzne, a zwłaszcza zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, mogą w najbliższych latach doprowadzić do sytuacji, w której dostępna liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zacznie spadać. Trend ten widoczny jest poprzez kolejny wskaźnik tym obszarze, monitorujący różnicę liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców, gdzie dla Tarnowa od 2017 r. relacja ta kształtuje się gorzej niż dla średniej wartości badanych miast (w 2018 r. o blisko 7% przekraczała poziom wspomnianej średniej).

3) Jakość kształcenia zawodowego

Ujęte w tym podobszarze wskaźniki wskazują na bardzo silną przewagę konkurencyjną Tarnowa w zakresie kształcenia zawodowego w porównaniu do miast o podobnych funkcjach. Podstawowy wskaźnik w tym podobszarze - liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy- w badanym okresie w sposób trwały utrzymywał się ponad wartościami mediany i średniej dla porównywalnych miast i w 2018 r. przewyższał te ostatnią o 29%. Powyższy trend i wartości pokazują na mocną pozycję Tarnowa w zakresie kształcenia zawodowego, która powinna być wzięta pod uwagę przy propozycji priorytetowych obszarów interwencji. W szczególności, zdiagnozowana sytuacja powinna pozytywnie wpływać na zdolność lokalnego systemu edukacji do udzielania skutecznej odpowiedzi na potrzeby generowane przez lokalny rynek pracy.

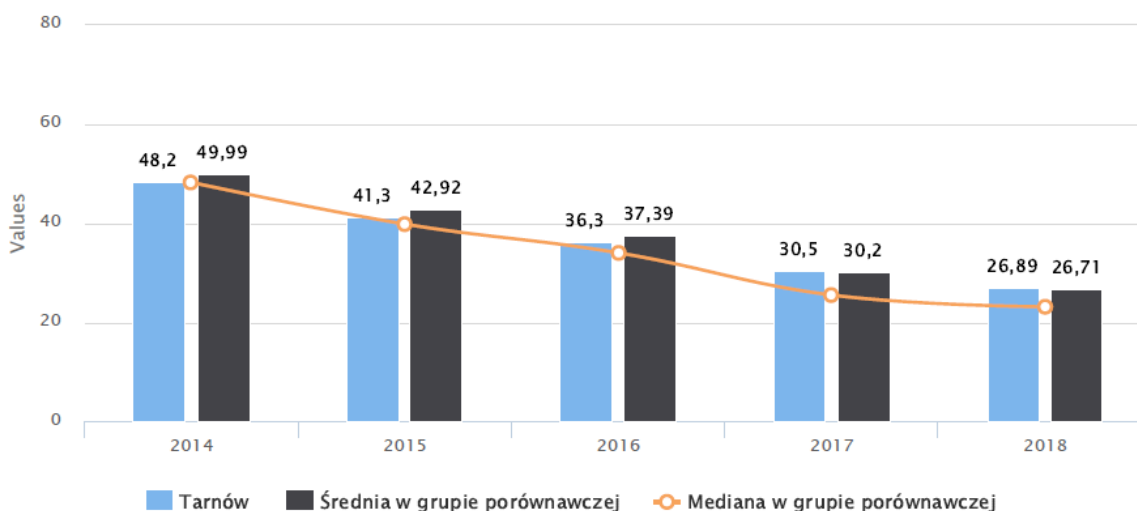

Wykres 115 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Drugi wskaźnik w tym obszarze dotyczy liczby bezrobotnych absolwentów. Wartości dla miasta Tarnowa kształtują się w tym przypadku powyżej średniej i mediany dla porównywalnej grupy miast. W okresie 2014-2018 wartość ta systematycznie malała z poziomu 2,4 w 2014 do poziomu 0,92 w 2018r. i w tymże roku była też wyższa od średniej dla porównywalnych miast o 28%.

4) Skala bezrobocia

Jak zaznaczono wcześniej, w mieście systematycznie maleje liczba bezrobotnych. Zjawisko to należy uznać za trwałe i zachodzi ono w Tarnowie w podobnej skali jak w grupie miast porównawczych. Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców dla miasta Tarnowa w ostatnich dwóch latach wyhamowała dynamikę zmiany i obecnie jest zbliżona do wartości średnich, co ilustruje wykres poniżej.

Wykres 116 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Nieznacznie mniej korzystnie, w stosunku do średnich wartości dla grupy miast na prawach powiatu, kształtują się wskaźniki dot. liczby bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców (w 2018 r. dla Tarnowa wynosił 2,46, dla grupy natomiast 2,34) oraz liczby długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców (w 2018 r. dla Tarnowa wynosił 15,81, dla grupy natomiast 14,41). Nie są to jednak wartości, który by sygnalizowałyby jakąś znaczącą różnicę tarnowskiego rynku pracy w tych obszarach, w stosunku do rynku pracy innych podobnych ośrodków.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców

Najbardziej aktywną ekonomicznie grupą w Tarnowie są ludzie młodzi, następnie osoby w wieku przedemerytalnym oraz emeryci. Analizując dynamikę przyrostu liczby osób w poszczególnych grupach, największa tendencja wzrostowa dotyczy emerytów (drugi najmniejszy wzrost po Krośnie oraz mniejszy niż średnia miast na prawach powiatu). W przypadku ludzi młodych Tarnów ma drugą największą dynamikę przyrostu osób aktywnych zawodowo, w porównaniu z innymi miastami (1 miejsce Krosno) oraz znajduje się powyżej średniej miast na prawach powiatu.

Młodzi ludzie największe dochody w Tarnowie osiągają z tytułu stosunku pracy (niewiele poniżej średniej) oraz z tytułu umów zlecenia i o dzieło (powyżej średniej). Najmniejsze dochody osiągają z prowadzenia działalności gospodarczej, jednak w porównaniu z innymi miastami, dynamika jest zdecydowanie większa. Oczywiście jest, że także wysokość podatków uzyskiwanych przez Tarnów prezentuje się w identycznej hierarchii stosunku pracy w przypadku osób młodych. Największa liczba osób młodych uzyskujących dochody zatrudniona jest na podstawie umów o dzieło lub zlecenie. Największy wzrost wskaźnika zatrudnienia osób młodych dotyczy pracujących na umowę o pracę, w następnej kolejności umowy o dzieło i zlecenie, własna działalność gospodarcza. Ten układ odzwierciedla hierarchię stosunku pracy w innym miastach.

W przypadku osób zarówno w wieku przedemerytalnym oraz emerytów hierarchia stosunku pracy w porównaniu do ludzi młodych jest utrzymana we wszystkich analizowanych miastach, zarówno jeśli

weźmiemy pod uwagę liczbę podatników, wysokość dochodów, a także wysokość odprowadzanych podatków.

Zróżnicowanie w Tarnowie w zależności od form zatrudnienia:

1. Z tytułu stosunku pracy:
 - a. największy dochód osiągają w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, ludzie młodzi, emeryci,
 - b. największy podatek odprowadzają w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, emeryci, ludzie młodzi,
 - c. największa liczba osób pracujących, przedstawia się w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, ludzie młodzi, emeryci,
2. Z tytułu umów zlecenie i o dzieło:
 - a. największy dochód osiągają w kolejności: ludzie młodzi, emeryci, osoby w wieku przedemerytalnym,
 - b. największy podatek odprowadzają w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, emeryci, ludzie młodzi,
 - c. największa liczba osób pracujących (na umowy zlecenie i o dzieło) przedstawia się w kolejności: ludzie młodzi, emeryci, osoby w wieku przedemerytalnym,
3. Z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej:
 - a. największy dochód osiągają w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, emeryci, ludzie młodzi,
 - b. największy podatek odprowadzają w kolejności: osoby w wieku przedemerytalnym, emeryci, ludzie młodzi,
 - c. największa liczba osób pracujących, przedstawia się w kolejności: emeryci, osoby w wieku przedemerytalnym, ludzie młodzi,

Kwota zaliczki na podatek z tytułu różnego rodzaju zatrudnienia przedstawia się następująco:

Grupa społeczna	Średnia łączna	Z tytułu stosunku pracy	Z tytułu umów zlecenia i o dzieło	Z tytułu działalności gospodarczej
Ludzie młodzi	6 125 988,70	3 367 615,67	2 064 197,00	694 176,03
Wiek przedemerytalny	24 731 948,36	13 552 139,33	862 249,00	10 317 560,03
Emeryci	19 411 069,93	8 050 778,00	1 401 824,33	9 958 467,60
łącznie	50 269 006,99	24 970 533,00	4 328 270,33	20 970 203,66

Tabela 39 Zaliczki na podatek z tytułu różnego rodzaju zatrudnienia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.monitor.miasta.pl>)

Największe koszty z tytułu zaliczki na podatek dochodowy ponoszą osoby w wieku przedemerytalnym, następnie emeryci i ludzie młodzi. Jeżeli zaś chodzi o odprowadzany podatek w zależności od rodzaju zatrudnienia, największy generują umowy z tytułu stosunku pracy, na kolejnym miejscu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Najmniejszą kwotę stanowią umowy zlecenia i o dzieło.

Nieco inaczej przedstawia się kwota dochodów w poszczególnych grupach wiekowych z podziałem na formę zatrudnienia.

Grupa społeczna	Średnia łączna	Z tytułu stosunku pracy	Z tytułu umów zlecenia i o dzieło	Z tytułu działalności gospodarczej
Ludzie młodzi	72 664 636,97	51 120 178,77	13 911 999,38	7 632 458,82
Wiek przedemerytalny	231 997 012,58	153 164 849,37	8 069 498,99	70 762 664,22
Emeryci	159 972 795,36	80 123 960,72	12 685 836,92	67 162 997,72
łącznie	464 634 444,91	284 408 988,86	34 667 335,29	145 558 120,76

Tabela 40 Kwota dochodów w poszczególnych grupach wiekowych z podziałem na źródło
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.monitor.miasta.pl>)

Największe dochody, jeśli chodzi o zestawienie poszczególnych grup wiekowych oraz rodzajów form zatrudnienia, osiągają osoby w wieku przedemerytalnym pracujące na umowę o pracę (prawie 54 % całkowitych dochodów z tytułu stosunku pracy), natomiast najmniejsze dochody osiągają osoby młode prowadzące działalność gospodarczą (prawie 10-krotnie mniejsze dochody niż w pozostałych grupach wiekowych).

Porównując do analizowanych miast:

- w przypadku liczby podatników na 1 tys. mieszkańców, Tarnów plasuje się na przedostatnim miejscu (przed Dębicą),
- w przypadku zaliczki na podatek na 1 tys. mieszkańców, Tarnów jest na ostatnim miejscu,
- w przypadku wysokości osiąganego dochodu na 1 tys. mieszkańców, Tarnów plasuje się na przedostatnim miejscu (przed Dębicą),
- w przypadku wysokości osiąganego przychodu na 1 tys. mieszkańców, Tarnów plasuje się w środku „stawki”,
- w przypadku wysokości osiąganego dochodu na 1 tys. mieszkańców, Tarnów plasuje się na przedostatnim miejscu (przed Dębicą),

Hierarchia relacji liczby podatników osiągających dochody do ogólnej liczby podatników w Tarnowie, przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

1. Stosunek pracy 34 193,00 tj. 45,53%
2. Emeryci i renciści 15 295,67 tj. 20,37 %
3. Umowy zlecenie i o dzieło 10 918,33 tj. 14,54 %
4. Inne źródła 7 185,67 tj. 9,56 %
5. Działalność gospodarcza 5 594,67 tj. 7,46 %
6. Prawa autorskie 1 267,67 1,69 %
7. Najem i dzierżawa 632,67 0,85 %

Hierarchia relacji wartości zaliczki na podatek podatników osiągających dochody z do liczby podatników w tej kategorii w Tarnowie, przedstawia się następująco w poszczególnych kategoriach:

1. Stosunek pracy 120 903 311,26 tj. 51,59 %
2. Działalność gospodarcza 73 790 713,78 tj. 31,48 %
3. Emeryci i renciści 23 616 427,33 tj. 10,08 %
4. Umowy zlecenie i o dzieło 10 650 862 tj. 4,55 %

5. Inne źródła 3 772 549,00 tj. 1,61 %
6. Prawa autorskie 1 061 691,67 tj. 0,45 %
7. Najem i dzierżawa 557 542,64 tj. 0,24 %

Opinia przedsiębiorców

Celem rozpoznania stanowiska przedsiębiorców nt. oceny stanu i warunków rozwoju przedsiębiorczości w mieście w lutym (tj. jeszcze przed pandemią) przeprowadzono w okresie luty-marzec 2020 wśród lokalnych podmiotów badanie ankietowe online, obejmujące ponad 90 respondentów.

W badaniu przeważającą grupę stanowiły przedsiębiorstwa działające w usługach (ok 35%), długo funkcjonujące na rynku (46% ponad 6 lat na rynku) , o zasięgu ponadlokalnym (blisko 50% firm). Najczęściej, w swoich branżach, były to firmy małe i średnie, podobne do innych, posiadające niewielki udział w rynku (ok 40% badanych), dla których główną konkurencją stanowią przedsiębiorstwa krajowe. 25% badanych stanowiły firmy rodzinne.

Zdaniem badanych, w ciągu ostatnich trzech lat zatrudnienie w tych firmach utrzymywało się na relatywnie stałym poziomie. Ponad 30% badanych wskazało na zwiększoną liczbę obsłużonych klientów. Ponad 26% firm zadeklarowało, że ich kondycja finansowa poprawiła się.

W zakresie przyszłości, obejmującej perspektywę najbliższych lat, badane firmy odniosły się do różnych kwestii. I tak, analizując większościowe odpowiedzi, można zauważyć, że:

- blisko 40% nie planuje przekazania firmy członkom rodziny ani outsourcingu wybranych obszarów działalności czy też zmiany podstawowego profilu działalności
- ok. 29% badanych firm planuje rozszerzenie działalności, przy zachowaniu dotychczasowego profilu (zdecydowana większość ponad 40% nie planuje jego ograniczenia, ani zawieszenia czy likwidacji działalności)
- tylko 10% firm zwróciło uwagę na możliwość zagrożenia płynności finansowej swojej działalności, gdzie jako główną przyczynę wskazywano potencjalne załamanie popytu i opóźnienia w płatnościach (wśród innych przyczyn często wskazywano niestabilność prawodawstwa i jego zmiany).

Firmy w umiarkowanym stopniu biorą udział w lokalnych inicjatywach społecznych (33% badanych), a w mierniejszym wspierają je finansowo lub organizacyjnie (zaledwie 24% firm). Tylko 26% firm uczestniczy w lokalnej organizacji społecznej, a zaledwie 18% w organizacji skupiającej lokalnych przedsiębiorców.

Brak potencjalnej sukcesji firmy jest identyfikowany jako zagrożenia dla nieco ponad 13% firm. Dużym dostrzeganym zagrożeniem jest natomiast dostępność pracowników (25% badanych).

Kluczowym zagadnieniem dla tarnowskich firm wydaje się utrzymanie istnienia przedsiębiorstwa w długim okresie (34% badanych) oraz utrzymanie niezależności od podmiotów trzecich (29%). Istotne jest również minimalizowanie ryzyka ekonomicznego i długookresowy wzrost wartości, a także utrzymanie bądź stworzenie miejsc pracy.

Tarnów, jako miejsce od prowadzenia działalności, jest oceniany średnio (tylko 5% badanych oceniło miasto bardzo źle). Również jako średni oceniany jest stosunek władz lokalnych do przedsiębiorców i inwestorów.

Wśród warunków prowadzenia działalności, najlepiej oceniana jest dostępność komunikacyjna i transportowa miasta (15%) oraz mała konkurencja w postaci dużych firm (11%).

Jako problematyczne wskazywane są łatwość załatwiania spraw w urzędzie miasta (19%), dostępność do wykwalifikowanej kadry (22%) czy wysokość podatków lokalnych (17%).

Za najważniejsze z punktu widzenia rozwoju badanych firm uznano przychylność lokalnej społeczności (27% badanych firm) oraz popyt na towary (28% badanych). Ponadto jako istotne dostępne lokalnych ośrodków edukacyjnych i szkoleniowych (23% badanych), odpowiedni poziom usług telekomunikacyjnych (25%), poziom bezpieczeństwa publicznego (20%), oraz funkcjonowanie stref ekonomicznych i atrakcyjnych cen nieruchomości.

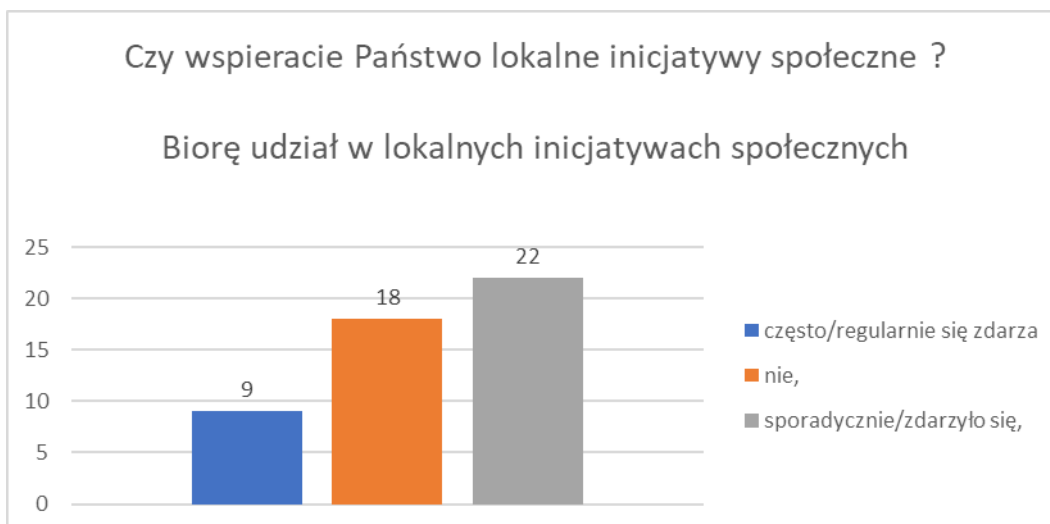
Za najważniejsze dla rozwoju firm czynniki wsparcia ze strony samorządu uznano możliwość korzystania z ulg i zwolnień podatkowych (32% badanych firm), promocję osiągnięć lokalnych przedsiębiorców (27%), wsparcia ze strony ośrodków otoczenia biznesu (27%) oraz refundacji kosztów pracy (27%).

Z sektorem publicznym firmy najbardziej są zainteresowane współpracą w zakresie planowania przestrzennego, wspólnych platform zakupowych, ułatwieniami i poprawieniu dostępu do usług wspierających rozwój lokalnych firm oraz pozyskiwaniu wykwalifikowanych pracowników.

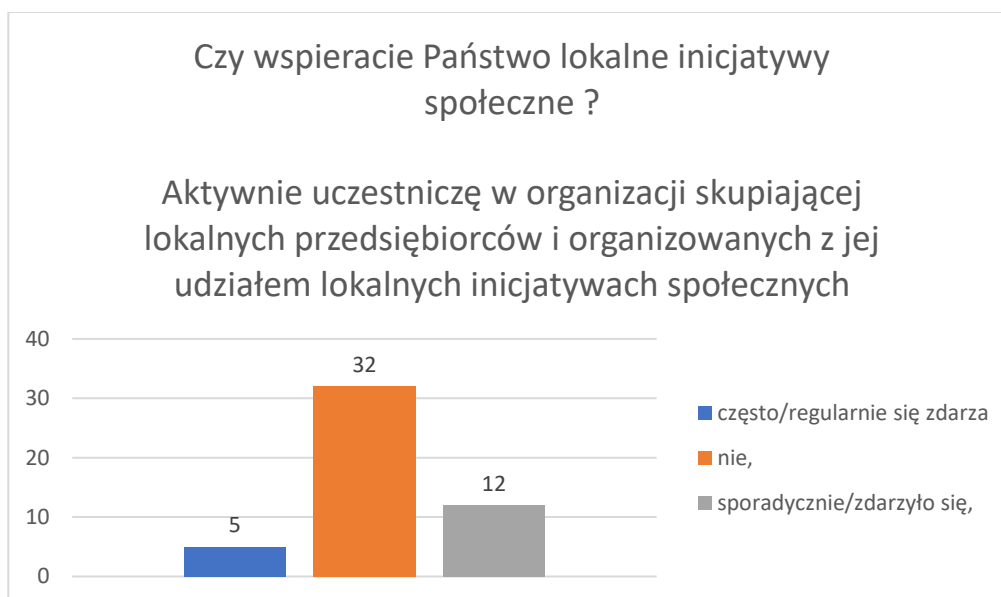
W zakresie przyszłości, obejmującej perspektywę najbliższych lat, badane firmy odniosły się do różnych kwestii. I tak, analizując większościowe odpowiedzi, można zauważyć, że:

- blisko 40% nie planuje przekazania firmy członkom rodziny ani outsourcingu wybranych obszarów działalności czy też zmiany podstawowego profilu działalności
- ok. 29% badanych firm planuje rozszerzenie działalności, przy zachowaniu dotychczasowego profilu (zdecydowana większość ponad 40% nie planuje jego ograniczenia, ani zawieszenia czy likwidacji działalności)
- tylko 10% firm zwróciło uwagę na możliwość zagrożenia płynności finansowej swojej działalności, gdzie jako główną przyczynę wskazywano potencjalne załamanie popytu i opóźnienia w płatnościach (wśród innych przyczyn często wskazywano niestabilność prawodawstwa i jego zmiany).

Ważnym aspektem poruszonym w badaniu była także kwestia włączania się lokalnych przedsiębiorców w inicjatywy społeczne i szeroko rozumiane sprawy miasta, a więc partycypacji.

Ankietowane osoby w zdecydowanej większości nie biorą udziału w lokalnych inicjatywach społecznych lub uczestniczą w nich sporadycznie.

Widoczny jest brak większego zainteresowania firm w aktywnym uczestnictwie w organizacji skupiającej lokalnych przedsiębiorców i organizowanych z jej udziałem lokalnych inicjatywach społecznych

W zdecydowanej większości brak większego zainteresowania ze strony firm udziałem w lokalnych inicjatywach zarówno od strony wsparcia (finansowego, organizacyjnego, lokalowego, sprzętowego) oraz aktywnego uczestnictwa w lokalnych inicjatywach społecznych oraz skupiającej lokalnych przedsiębiorców

Opinia przedsiębiorców – wpływ COVID-19 na działalność tarnowskich przedsiębiorstw

Opracowując niniejszy PRL miasto przebadano również (w formie online), tarnowskich przedsiębiorców celem poznania ich opinii nt. wpływu trwającej epidemii na ich firmy. W ankiecie dotyczącej Wpływu COVID – 19 na sytuację lokalnych firm, która została opublikowana w dniu 27.05.2020 r., wzięło udział 253 respondentów.

Największa liczba respondentów udzielała odpowiedzi w ankiecie, jako przedstawiciele sektora usług (41 %) oraz przemysłu (24 %). Jeśli zaś chodzi o wielkość reprezentowanych firm zdecydowanie najliczniejsza grupa to przedsiębiorcy zatrudniający od 1 do 9 osób (40 %) oraz od 10 do 49 osób (26 %). Aż 59 % ankietowanych jest płatnikami PIT, natomiast 41 % CIT.

Według przeprowadzonej ankiety najbardziej znaczącymi problemami, wskazanymi przez tarnowskich przedsiębiorców, z którymi się borykają w obecnej sytuacji epidemiologicznej są:

- poziom sprzedaży produktów/świadczonych usług (81 % respondentów, wskazało tą odpowiedź, jako znaczne lub niewielkie pogorszenie),
- liczba obsłużonych klientów (80 % respondentów),
- wynik finansowy (79 % respondentów),
- płynność finansowa (68 % respondentów),
- dostęp do rynku zbytu (63 % respondentów),
- czas pracy pracowników (56 % respondentów),
- dostępność do materiałów wynikających z reżimu sanitarnego (54 % respondentów),
- ograniczenie w liczbie kooperantów, dostawców (52 % respondentów),

W kolejnej części ankieta, odnosiła się do opinii przedsiębiorców nt. trwałego wpływu epidemii na zmianę funkcjonowania firm.

Według ankietowanych największe zmiany będą polegać przede wszystkim na:

- Bazowaniu na zindywidualizowanych kontaktach z klientami (47 % odpowiedzi twierdzących, 40 % negatywnych, 13 % nie ma zdania),
- Utrzymaniu dotychczasowej strategii na rynku, bez wprowadzania zmian (46 % odpowiedzi twierdzących, 41 % negatywnych, 13 % nie ma zdania),
- Rozszerzeniu rodzaju prowadzonych działalności, przy zachowaniu głównego profilu (40 % odpowiedzi twierdzących, 51 % negatywnych, 9 % nie ma zdania),
- Wdrożeniu strategii sprzedaży produktów i usług przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informatycznych (40 % odpowiedzi twierdzących, 47 % negatywnych, 13 % nie ma zdania),

Podsumowując powyższe udzielone odpowiedzi w ankiecie należy zwrócić uwagę, iż największe problemy przedsiębiorców w obecnej sytuacji epidemiologicznej dotyczą kwestii finansowych i rynków zbytu.

Zwracają oni szczególną uwagę na mniejszą liczbę obsłużonych klientów, a co za tym idzie mniejsze dochody firm, które z kolei mają znaczący wpływ na pogorszenie się płynności finansowej. Kolejnymi czynnikami wpływającym na gorszy wynik finansowy w porównaniu z okresem sprzed pandemii, są zwiększone wydatki na zabezpieczenie wymaganych materiałów wynikających z reżimu sanitarnego,

do których jest ograniczony dostęp oraz ograniczenie w liczbie kooperantów, dostawców, którzy są kluczowi dla sprawnego funkcjonowania firmy.

Kolejną kwestią, o którą zostali poproszeni ankietowani, to wskazanie jak COVID-19 wpłynie trwale na zmiany funkcjonowania firm. Według nich największe znaczenie odgrywać będą indywidualne kontakty z klientami, utrzymanie dotychczasowej strategii na rynku, bez wprowadzania zmian lub rozszerzenie rodzaju prowadzonych działalności, przy zachowaniu głównego profilu. Ważną gałęzią rozwoju będzie sektor informatyczny, a dokładniej wdrożenie strategii sprzedaży produktów i usług przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informatycznych.

SYTUACJA OGÓLNA	ZAUWAŻALNE PROBLEMY	WPŁYW PROBLEMU NA ROZWÓJ MIASTA (1- niski, 2- średni, 3-wysoki)				
		OGÓŁEM na rozwój miasta	popyt na usługi publ. i rynkowe oraz infrastrukturę techniczną/społeczną	potencjał społ.-ekon. I konkurencyjność lokalnej gospodarki	sytuację finans. mieszkańców	sytuację finans. miasta
Obszar: Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury						
W obszarze tym wskaźnik syntetyczny wykazuje tendencję wzrostową, Tarnów zajmuje czołowe miejsce w temacie usług kulturalnych, zdrowotnych itp. w porównaniu do innych miast	Sp 1.1. liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców, powyżej średniej z tendencją malejącą, co odzwierciedla ostatnie miejsce w zestawieniu	1	2	1	1	2
	Sp 1.2. odległe miejsce poniżej średniej wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe	1	2	2	1	1

przypadające na 1 mieszkańca					
Sp 1.3. tendencja malejąca i średnie miejsce w zestawieniu osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	2	2	1	2	2
Sp 1.4. końcowa pozycja w zestawieniu dot. ilości miejsc noclegowych w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców	2	3	3	2	2

	Sp 1.5. końcowe pozycje, poniżej średniej w zestawieniu dot. liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców	2	3	3	1	1
Obszar: Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie						
Wskaźnik syntetyczny dla obszaru wykazują poprawiającą się sytuacja w Tarnowie w kwestii mieszkaniowej, jednak nadal występuje odległa	Sp 2.1. stały poziom liczby zamieszkałych lokali komunalnych na 1000 mieszkańców – ostatnia pozycja na tle innych miast	2	1	1	1	1

pozycja na tle innych miast.

Sp 2.2. tendencja malejąca oraz ostatnie miejsce w zestawieniu średniej trzyletniej liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	2	2	2	1	1
Sp 2.3. tendencja malejąca oraz ostatnie miejsce w zestawieniu dot. powierzchni nowobudowanych mieszkań przypadającej na mieszkańca w wieku 25-34 lata	3	3	3	3	2
Sp 2.4. końcowa pozycja z tendencją wzrostową w temacie przeciętnej powierzchni mieszkania na 1 osobę	2	1	2	1	1

	Sp 2.5. pomimo stałej tendencji ostatnie miejsce wśród miast w temacie przeciętnej powierzchni użytkowej lokali socjalnych będących w dyspozycji Gminy	1	1	1	2	1
	Sp 2.6. pomimo stałej tendencji końcowe miejsce wśród miast w temacie powierzchni mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	3	3	3	3	3
Obszar: Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy						
Zaobserwowano tendencję malejącą wskaźnika syntetycznego dla całego obszaru, jednak w grupie miast Tarnów zajmuje czołowe miejsce.	Sp 3.1. zdecydowanie poniżej średniej udział wydatków na dotacje dla organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących	2	3	2	2	2

Sp 3.2. jeden z gorszych wskaźników w wysokości frekwencji wyborczej - Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (w %) - zdecydowanie poniżej średniej w grupie porównawczej	2	1	2	1	1
Sp 3.3. tendencja malejąca w ilości przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców	1	2	1	2	1
Sp 3.4. czołowe miejsce w ilości rozwodów na 100 zawartych małżeństw, z tendencją malejącą	1	1	1	1	1

Obszar: Poziom bezpieczeństwa

<p>W obszarze bezpieczeństwa, zarówno materialnego, jak i ekonomicznego i ekologicznego, wskaźnik syntetyczny MRL pokazuje, że miasto Tarnów znajduje się na dobrym poziomie</p>	<p>Sp 4.1. negatywna tendencja w liczbie przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10. tys. mieszkańców</p>	3	2	2	1	1
	<p>Sp 4.2. utrzymująca się średnia pozycja w grupie porównawczej w zestawieniu dot. liczby przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tys. mieszkańców</p>	2	2	2	2	2

<p>Sp 4.3. w zestawieniu dot. liczby przestępstw drogowych stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10. tys. mieszkańców tendencja utrzymuje się na stałym poziomie, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast</p>	1	2	1	1	1
<p>Sp 4.4. w zestawieniu dot. liczby zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tym wieku tendencja malejąca, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast</p>	3	3	3	2	1

	<p>Sp 4.5. w zestawieniu dot. liczby zgonów z powodu zachorowania na nowotwory i choroby układu krążenia na 1000 mieszkańców tendencja utrzymuje się na stałym poziomie, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast</p>	2	2	1	1	1
Obszar: Sytuacja demograficzna						
<p>Syntetyczny wskaźnik sytuacji demograficznej dla obszaru utrzymuje się we wszystkich latach w strefie ujemnej, niemniej w ostatnim okresie zaobserwowano tendencję dodatnią jego zmiany. Miasto wypada niekorzystnie na tle badanych ośrodków.</p>	<p>Sp 5.1. zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym z każdym rokiem jest lepsza, jednak nadal poniżej średniej grupy porównawczej, natomiast w grupie miast porównawczych plasuje się w środku zestawienia</p>	3	3	3	3	2

Sp 5.2. jeden z największych wskaźników dot. liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata	3	3	2	3	2
Sp 5.3. wskaźnik starości - odsetek osób w wieku 65 lat i więcej powyżej średniej	3	3	2	3	2
Sp 5.4. tendencja rosnąca i powyżej średniej wskaźnika dot. liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, w grupie porównawczej oraz ostatnie miejsce w zestawieniu wybranych miast	3	3	2	3	2

Sp 5.5. tendencja rosnąca i powyżej średniej wskaźnika dot. liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, w grupie porównawczej oraz drugie miejsce w zestawieniu wybranych miast	3	3	3	3	3
Sp 5.6. przyrost naturalny w ostatnich 3 latach na 1000 ludności poniżej średniej	2	3	3	2	2
Sp 5.7. ostatnie miejsce w liczbie urodzeń żywych na 1000 mieszkańców	2	3	3	2	2
Sp 5.8. ostatnie miejsce w współczynniku dzietności kobiet - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat	2	3	3	2	2

	Sp 5.9. ostatnie miejsce w saldzie migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia)	3	3	3	2	3
	Sp 5.10. ostatnie miejsce w saldzie migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób	3	3	3	2	3
	Sp 5.11. jedno z ostatnich miejsc w liczbie małżeństw zawartych w ciągu roku na 1000 mieszkańców	1	2	1	1	1
	Sp 5.12. czołowe miejsce w liczbie rozwodów na 100 zawartych małżeństw (dane powiatowe)	1	2	1	1	1
Obszar: Dostępność komunikacyjna						
Obserwuje się ujemny wskaźnik w zakresie wartości i dynamiki pod	Sp 6.1. stała tendencja udziału dróg o nawierzchni twardej	3	3	3	2	3

względem dostępności komunikacji	ulepszonej w łącznej długości dróg gminnych i powiatowych (%) (dane powiatowe) – w porównaniu z innymi miastami jedna z gorszych					
	Sp 6.2. liczba pojazdów samochodowych i ciągników na 1 km dróg o nawierzchni twardej (dane powiatowe) poniżej średniej, jednak w czołówce wzgl. miast porównawczych	2	1	1	1	1
	Sp 6.3. czołowe miejsce w zestawieniu dot. ilości wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe, średnia 3-letnia)	1	1	1	1	1

Sp 6.4. jedna z najgorszych sytuacji dot. liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe, średnia 3-letnia)	1	1	1	1	1
Sp 6.5. rosnąca tendencja wskaźnika dot. liczby samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe), jednak nadal najmniejsza spośród analizowanych miast	1	2	1	1	1
Sp 6.6. brak bus-pasów na obszarze gminy	1	1	1	1	1

Demografia

Tarnów na tle wybranych miast oraz średniej posiada zdecydowanie największą liczbę ludności, jednak biorąc pod uwagę dynamikę zmian, to jest ona najbardziej niekorzystna i wynosi -10,23% (średnia - 7,81%). Tarnów posiada najwyższą liczbę mieszkańców zarówno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym, jednak w przypadku dynamiki w poszczególnych kategoriach Tarnów wypada najgorzej ze wszystkich miast poddanych analizie, z wyjątkiem wieku przedprodukcyjnego, gdzie wyprzedza jedynie Dębicę.

Prognozy na najbliższe lata też nie są optymistyczne, gdyż w najbliższych 20 latach w Tarnowie liczba ludności ogółem może zmniejszyć się o ok. 20 % (najgorzej spośród wszystkich miast). Największy wpływ na zmniejszenie ludności może mieć zmniejszenie się ludności w wieku przedprodukcyjnym (-35,90 %) oraz produkcyjnym (-24,38%); najmniejszy wpływ na ujemną demografię będzie miała ludność w wieku poprodukcyjnym (0,69%), której przyrost w Tarnowie będzie najmniejszy ze wszystkich miast.

Niepokojący jest przyrost naturalny na 1000 mieszkańców, gdyż w Tarnowie dynamika wyniosła w latach 2009-2018 -456,86 % (w pozostałych analizowanych miastach dynamika mieści się w przedziale od -236,36% do -40,41%).

W Tarnowie największy napływ ludności do miasta, według średniej z kilku ostatnich lat, znajduje się w grupie wieku 0-14 lat (zdecydowanie większy niż średnia i wartości w pozostałych miastach), na kolejnych miejscach plasują się odpowiednio osoby w wieku 25-34 lata, 35-49 lat, zaś najmniejszy w wieku 50 i więcej. Niestety dynamika zmian prezentuje się dokładnie w odwrotnej kolejności.

Najwięcej ludzi opuszcza Tarnów w grupie wieku 25-34 lat, co daje 1 miejsce w grupie analizowanych miast. Największa średnia ilość osób wyprowadzających się z Tarnowa to kierunek wewnątrz województwa, głównie na wieś. Największa natomiast średnia ilość osób napływających do Tarnowa, pochodzi również ze wsi wewnątrz województwa.

Zasób i zarządzanie mieszkaniami komunalnymi

Mieszkaniowy zasób Miasta Tarnowa stanowi ogółem 2.527 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 106.341 m², w tym 421 lokali o najmie socjalnym o łącznej powierzchni użytkowej 12.377 m² i 18 lokali posiadających status tymczasowych pomieszczeń o łącznej powierzchni użytkowej 242 m². Lokale te położone są w 121 budynkach stanowiących w 100% własność gminy oraz w 126 budynkach stanowiących własność gminy i osób fizycznych (wspólnoty mieszkaniowe).

Zasobem zarządza Miejski Zarząd Budynków Spółka (MZB) z o. o. w Tarnowie, którego zakres działania ogranicza się do sprawowania zwykłego zarządu budynkami stanowiącymi mienie komunalne gminy. Koszty utrzymania mieszkaniowego zasobu gminy pokrywane są z wpływów czynszu najmu lokali mieszkalnych i użytkowych, które w całości pozostają w dyspozycji zarządcy. Ponadto dodatkowe źródło finansowania stanowiła wpłata właściciela spółki na pokrycie udziałów objętych w podwyższonym kapitale zakładowym, a także środki z podpisanych umów na dofinansowanie remontów i inwestycji w ramach osi priorytetowej 11 – Rewitalizacja Przestrzeni Regionalnej – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Spółka zarządzała łącznie 317 obiektami, z czego 282 stanowiły budynki mieszkalne lub mieszkalno – użytkowe, natomiast 35 budynków stanowiły budynki w całości użytkowe. Spośród tych nieruchomości: 148 stanowiło własność Gminy Miasta Tarnowa, 160 stanowiło własność wspólnot mieszkaniowych, 2 stanowiły własność osób fizycznych, 7 stanowiło współwłasność osób fizycznych i Gminy Miasta Tarnowa.

Na koniec 2019 roku, budynki stanowiące własność Gminy Miasta Tarnowa obejmowały: 1 061 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 44 571 m² (w tym 388 lokali socjalnych o powierzchni 10 995 m²) oraz 237 lokali użytkowych o łącznej powierzchni 20 810 m². Budynki wspólnot mieszkaniowych obejmowały: 1 472 lokale komunalne o łącznej powierzchni 61 770 m² (w tym 51 lokali socjalnych o powierzchni 1 624 m²), 3 870 lokali własnościowych o łącznej powierzchni 171 225 m² oraz 106 lokali użytkowych o łącznej powierzchni 10 350 m², 7 budynków stanowiących własność osób fizycznych obejmowało 9 lokali mieszkalnych oraz 1 lokal użytkowy o łącznej powierzchni 477 m², budynki stanowiące współwłasność osób fizycznych i Gminy Miasta Tarnowa obejmowały 57 lokali mieszkalnych oraz 9 lokali użytkowych o łącznej powierzchni 3 693 m². Powierzchniowy udział mieszkań wykupionych w stosunku do mieszkań ogółem stanowił 61,7%.

Od 1 maja 2017 r. w tarnowskim zasobie mieszkań komunalnych obowiązuje stawka czynszu w wysokości 6,70 zł. za 1 m² powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych, która może być obniżona maksymalnie o 45% przy uwzględnieniu takich czynników jak: niekorzystne/nieatrakcyjne położenia lokalu, niska jakość wyposażenia itp. Natomiast za 1 m² powierzchni użytkowej najmu socjalnego lokali i tymczasowych pomieszczeń obowiązuje stawka czynszu w wysokości 1,84 zł⁹.

Na koniec 2019 r. na wynajem lokalu na czas nieoznaczony oczekiwało łącznie 205 wnioskodawców, a na najem socjalny lokalu oczekiwało 170 wnioskodawców. Ponadto lokale na czas nieoznaczony wynajmowane są również jako lokale zamienne na rzecz rodzin zamieszkujących w budynkach

⁹ Dane własne Urzędu Miasta .

komunalnych, np. przeznaczonych do remontu, z uwagi na planowane przez miasto inwestycje lub gdy zachodzi konieczność opróżnienia lokali położonych w gminnych budynkach szkół, placówek oświatowych czy w przypadku zapewnienia lokalu w związku z klęską żywiołową. W roku 2019 wydano 5 skierowań do objęcia tej kategorii lokalu, z czego 1 z tytułu zbycia nieruchomości, a 4 skierowania z tytułu specustawy drogowej w związku z rozbudową ulicy Lwowskiej. Osoby, które uzyskały uprawnienie do najmu socjalnego lokalu wyrokiem sądowym, uprawnione są do zawarcia umowy najmu bez uprzedniego wpisywania się na listę. W tym przypadku o kolejności realizacji wyroków decyduje data wpływu wyroku, liczba odzyskiwanych lokali oraz metraż tych lokali jak też porozumienia z wierzycielami.

Na koniec roku 2018, łączna liczba niezrealizowanych wyroków eksmisyjnych wynosiła 117, a na koniec 2019 - 102. W przypadku orzeczonych sądownie wyroków eksmisyjnych, w których sąd przyznał uprawnienie do najmu socjalnego lokalu, przy braku ich realizacji właścicielowi lokalu przysługuje od gminy pełne roszczenie odszkodowawcze. W 2019 roku gmina z tego tytułu wypłaciła odszkodowanie w wysokości 317,07 zł.

GMT prowadzi także zamianę lokali, która odbywa się w zakresie regulacji tytułów prawnych do lokali należących do gminy. W 2019 r. rozpatrzono i pozytywnie zweryfikowano 2 wnioski o zamianę lokali między stronami. Od października 2019 r. oferty do banku zamiany mieszkań między stronami zamieszczane są na stronie internetowej miasta. W 2019 r. sporządzono 34 takie oferty. Przeprowadzenie zamiany lokali pomiędzy najemcami realizowane jest na zgodny wniosek najemców. Koszty związane z remontami zamienianych lokali ponoszą zainteresowani zamianą.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców miasta, którzy niejednokrotnie zgłaszali chęć wynajęcia niewyremontowanego lokalu w zamian za przeprowadzenie remontu na własny koszt, wprowadzono nowe zapisy w uchwale w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Tarnowa, które umożliwiły wynajem lokali również w tej formie. Pierwszy nabór wniosków odbył się w okresie od 6 maja do 6 czerwca 2019 r., złożono 98 wniosków. Zestawienie pustostanów do remontu przez najemców obejmowało 20 lokali, z czego udało się wydać większość - 15 skierowań na zawarcie umowy najmu lokalu przeznaczonego do remontu. Drugi nabór wniosków o wynajem lokali mieszkalnych „za remont” odbył się w okresie od 20 listopada do 20 grudnia 2019 r. Zestawienie pustostanów do remontu objęło 23 lokale. W tym okresie wpłynęły 93 wnioski, a ich rozstrzygnięcie nastąpi w obecnym – 2020 r.

Uwzględniając ustawowy obowiązek gmin w zakresie tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, aby go w pełni zrealizować, Gmina Miasta Tarnowa na koniec 2019 r. zapewniła łącznie 260 lokali w ramach najmu socjalnego (90 lokali z tytułu realizacji sądowych wyroków eksmisyjnych i 170 lokali na rzecz wnioskodawców objętych listami uprawnionych do wynajmu takiego lokalu) oraz 206 lokali na czas nieoznaczony (154 na rzecz wnioskodawców objętych listami uprawnionych do wynajmu takiego lokalu, 51 na rzecz wnioskodawców uprawnionych w trybie szczególnym i 1 z tytułu zapewnienia lokalu w formie zamiany).

Niekorzystna dla miasta sytuacja demograficzna, wykazująca już od dłuższego czasu wzrost liczby osób starszych i wskazująca na proces starzenia się społeczności tarnowskiej, stanowi zasadniczy argument dla realizacji przez MZB nowej inwestycji związanej z budową budynku komunalnego przy ul. Krzyskiej z 63 mieszkaniami komunalnymi o metrażu od 25 do 45 m², wyposażonego w windy osobowe w każdej klatce schodowej i dostosowanego do możliwości zamieszkania w nim osób niepełnosprawnych. Inwestycja obejmuje również zewnętrzną infrastrukturę techniczną tj. plac zabaw dla dzieci i teren

rekreacyjny dla młodzieży i dorosłych. Każde mieszkanie posiadać będzie balkon. Ponadto w budynku zaprojektowany został klub seniora i samoobsługowa pralnia lokatorska wyposażona w maszyny pralnicze. Spółka posiada projekt techniczny tej inwestycji i pozwolenie na budowę. Przewidywany koszt realizacji to około 12 mln zł. Spółka czyni starania o uzyskanie środków zewnętrznych w formie funduszu dopłat w ramach wsparcia budownictwa mieszkaniowego w Banku Gospodarstwa Krajowego. Rozpoczęcie inwestycji planowano na rok 2020, jednakże wpływ pandemii COVID-19 nie pozwoli na rozpoczęcie tej inwestycji w roku bieżącym. Spółka nie będzie posiadać środków finansowych na wkład własny, w wysokości minimum 20% wartości inwestycji, aby mogła podjąć starania o uzyskanie kredytu.

Kolejną spółką działającą na tarnowskim rynku nieruchomości o charakterze spółki miejskiej jest Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.

Przedmiotem działalności Spółki jest budowa domów mieszkalnych wielorodzinnych, kupno i sprzedaż nieruchomości oraz zarządzanie nieruchomościami mieszkalnymi. W roku sprawozdawczym Spółka realizując program budowy mieszkań na wynajem prowadziła ustawiczny nabór kandydatów na najemców budowanych lokali mieszkalnych. Od rozpoczęcia kwalifikacji do dnia 31 grudnia 2019 roku do Spółki wpłynęło 2 173 wnioski od osób chcących wynająć lokale mieszkalne, z czego 83 w okresie sprawozdawczym. Na koniec 2019 roku, w wyniku dokonanej weryfikacji, na liście ubiegających się o najem lokali mieszkalnych pozostało 141 osób, które zgłosiły gotowość wpłacenia partycypacji w kosztach budowy.

W 2019 roku Tarnowskie TBS prowadziło działalność eksploatacyjną własnych zasobów mieszkaniowych. Na koniec 2019 roku Spółka posiadała jedenaście budynków (w tym jeden wykonany w ramach dwóch zadań inwestycyjnych), obejmujących 728 mieszkań o łącznej powierzchni 35 597,26 m², 4 lokale użytkowe i 266 podziemnych miejsc postojowych. Budynki zlokalizowane są na Osiedlu Zielonym, przy ul. Marii Dąbrowskiej, ul. Abp. Jerzego Ablewicza oraz przy ul. Sportowej. Aktualnie Spółka realizuje Strategię Rozwoju Tarnowskiego TBS Sp. z o. o. na lata 2019 - 2023.

Misją Spółki jest bycie liderem w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Tarnowa i jego okolic o przeciętnych dochodach, poprzez budowę i wynajem lokali mieszkalnych o umiarkowanych kosztach utrzymania. Głównym celem jaki Spółka chce osiągnąć do 2023 roku jest dostarczenie na rynek najmu w Tarnowie około 350 lokali mieszkalnych na wynajem. Zrealizowanie tego zamierzenia planuje się poprzez budowę w latach 2019 - 2021 dwóch budynków mieszkalnych przy ul. Sportowej obejmujących 100 mieszkań, budowę w latach 2021 - 2023 sześciu budynków mieszkalnych przy ul. Jarej, obejmujących 107 mieszkań oraz ponowny wynajem nowym najemcom corocznie około 25-30 lokali mieszkalnych w zasobie już wybudowanym (rotacja).

W marcu 2020 roku Spółka zgodnie z przyjętym planem wprowadziła do użytkowania budynek przy ul. Sportowej 7A obejmujący 48 mieszkań i 38 miejsc postojowych, a jesienią 2020 roku rozpocznie budowę kolejnego budynku w tej lokalizacji, obejmującego kolejne 50 mieszkań i 46 miejsc postojowych. Na podstawie wykonania za rok 2019 i planu na 2020 rok przewiduje się, że oprócz budowy nowych lokali mieszkalnych Spółka wynajmie też w ciągu najbliższych dwóch lat około 60 lokali z zasobu już istniejącego. Spółka konsekwentnie realizuje przyjęty plan rozwoju zwiększając własny zasób czynszowy, a tym samym zaspokajając potrzeby mieszkaniowe lokalnej społeczności.

[Analiza porównawcza](#)

Zasoby mieszkaniowe na poziomie lokalnym powinny być rozumiane szeroko, jako zasoby, które służą zaspokojeniu potrzeb osób o różnym poziomie dochodów i różnych aspiracjach. Szczególną rolę w

lokalnym systemie mieszkaniowym pełnią zasoby komunalne oraz rozwiązania, które ułatwiają dostęp do mieszkań rodzinom o niższym statusie materialnym oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej¹⁰. Gmina Miasta Tarnowa spełnia wszystkie wymagane prawem w tym zakresie zadania.

Zgodnie z priorytetami Narodowego Programu Mieszkaniowego, mieszkania mają być dostępne, nowoczesne i efektywne energetycznie zaś ich finansowanie (remonty i budowy nowych lokali), powinno być stabilne i efektywne.

Celem oceny dostępności i jakości tarnowskich zasobów mieszkaniowych dokonano analizy porównawczej z grupą 33 miast na prawach powiatu, za pomocą narzędzia Monitora Rozwoju Lokalnego, opracowanego przez ZMP. Porównania dokonano analizując w latach 2014-2018 następujące, 4 podobszary, uwzględniające rolę JST w obszarze zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych lokalnej społeczności:

1. podaż mieszkań w ujęciu ilościowym,
2. podaż mieszkań w ujęciu jakościowym,
3. dostępność mieszkań,
4. sytuacja na rynku nieruchomości.

Wśród wykorzystanych dotąd wskaźników z MRL warto zwrócić też uwagę na dane odzwierciedlające liczby przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018. Wskaźnik ten dot. bezpośrednio zasobów mieszkaniowych w Tarnowie i uzupełnia obraz sytuacji materialnej mieszkańców.

Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych jest wyższa od średniej i mediany dla porównawczej grupy miast, i choć od 2014 r. systematycznie spada, to wciąż dowodzi nienajlepszej sytuacji materialnej mieszkańców (dodatki mieszkaniowe wypłacane są w zależności od poziomu dochodów kalkulowanych od najniższego poziomu emerytury i renty, określanej co roku w marcu, powierzchni mieszkania i kosztów jego utrzymania (czynsze i wszystkie opłaty w cyklu miesięcznym) – gorszej pod tym względem od miast podobnych do Tarnowa, takich jak Kalisz, Elbląg, Koszalin, Bielsko-Biała czy Słupsk.

Wysoki poziom wypłacanych dodatków mieszkaniowych w Tarnowie (wyższa od średniej w grupie miast porównawczych liczba przyznanych dodatków) przekłada się za to pozytywnie na spadek zadłużenia mieszkań w zasobie komunalnym – wskaźnik ten dla Tarnowa jest niższy od średniej w grupie porównawczej i mediany dla 33 miast powiatowych.

W podobszarze – *podaż mieszkań w ujęciu ilościowym*, lokalny rynek powinien zapewniać dostęp do odpowiedniej liczby mieszkań (ogółem, w tym rynek najmu i zasoby komunalne). Analizując dostępne w MRL dane dla Tarnowa, takie jak: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców, liczba zamieszkałych lokali komunalnych na 1000 mieszkańców, średnia 3 letnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności, pow. nowobudowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 lata, można stwierdzić, że plasują się one poniżej średniej oraz mediany dla grupy badawczej stanowiącej bazę odniesień dla Tarnowa. Podaż mieszkań w Tarnowie jest więc niższa niż w grupie porównawczej.

¹⁰ System Analiz Samorządowych – MRL, Obszar 6: Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego> (05.10.2020).

W podobszarze – *podaż mieszkań w ujęciu jakościowym*, mieszkania powinny być zróżnicowane pod względem jakości i kosztów utrzymania, i spełniać jednocześnie obowiązujące standardy techniczne, co dotyczy przede wszystkim lokali komunalnych. Zestawione dane z MRL: odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, ustęp spłukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie, gaz sieciowy oraz przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę, przeciętna pow. użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy, jak i przeciętna pow. użytkowa lokali socjalnych będących w dyspozycji gminy, wskazują na lepszą sytuację miasta w tym zakresie, szczególnie w odniesieniu do 33 miast powiatowych, stanowiących bazę dla analizy porównawczej. Jedynie w zakresie instalacji wodociągowej oraz centralnego ogrzewania wyniki tarnowskie są poniżej mediany, jednak wyżej niż średnia dla branż do analizy miast.

Ponadprzeciętnie wypada Tarnów w zakresie mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany i łazienkę – średnio lepiej o 2 punkty procentowe, niż w grupie porównawczej. Zdecydowanie korzystnie wygląda także sytuacja miasta w zakresie udziału mieszkań wyposażonych w gaz sieciowych w porównaniu do pozostałych miast branż pod uwagę w niniejszej analizie, bowiem wygenerowane wyniki wyraźnie przekraczają wyliczoną dla nich średnią i medianę.

Niestety dane statystyczne dot. przeciętnej powierzchni mieszkań - zarówno przypadających na 1 mieszkańca Tarnowa, jak i będących w dyspozycji gminy czy też socjalnych, dokumentują wartości niższe od poziomu średniej i mediany w porównywanych miastach.

W podobszarze – *dostępność mieszkań* – rola gminy polega na stymulowaniu efektywnego popytu na mieszkania poprzez zwiększenie podaży gruntów pod budownictwo mieszkaniowe, zapewnienie dostępu do mechanizmów systematycznego oszczędzania, kredytów komercyjnych oraz systemów wsparcia dla grup społecznych znajdujących się w trudniejszej sytuacji (młodzi, niepełnosprawni, osoby o niższych dochodach itp.). Dane wzięte pod uwagę w tym zakresie, takie jak: pow. mieszkania jaką można kupić za przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto, kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych ogółem czy odsetek zadłużonych lokali będących w dyspozycji gminy (komunalne), kształtują się różnorodnie – od pozytywnych w przypadku wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 mieszkanie, dzięki czemu niwelowany jest w Tarnowie problem zadłużenia lokali komunalnych, choć tutaj sytuacja plasuje się nieco lepiej niż średnia w grupie 33 miast powiatowych, nie mniej jednak pozostaje poniżej mediany wyliczonej na podstawie danych w tych ośrodkach. Z kolei statystycznie gorzej wypada miasto w przeliczeniu metrów kwadratowych, które tarnowianin jest w stanie nabyć za przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto – jest to zaledwie 1 i ¼ m², ale generalnie sytuacja w tym obszarze jest zła w całym kraju, co potwierdzają też dane z grupy porównawczej.

Podobszar – *sytuacja na rynku nieruchomości* – odzwierciedla sprawnie działający rynek nieruchomości oraz system wymiany mieszkań w zasobach komunalnych, który powinien pozwalać na elastyczne dopasowanie dostępnych zasobów do zmieniających się potrzeb mieszkańców, a w niniejszym zestawieniu wyraża się liczbą lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców i niestety cechuje się w Tarnowie wartościami poniżej średniej w porównywanych miastach, acz blisko poziomu mediany. Zebrane w tym zakresie wyniki mogą wskazywać na niedojrzały, wciąż rozwijający się rynek nieruchomości w Tarnowie, ograniczany mocno kapitałem dostępnym dla przeciętnego mieszkańca.

Wynajem lokali mieszkalnych i realizacja wyroków eksmisyjnych

Zasady wynajmu lokali mieszkalnych należących do gminy reguluje uchwała w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Tarnowa z dnia 24 października 2019 r., która określa między innymi wymogi, jakie muszą spełniać wnioskodawcy czyniący starania o wynajem lokalu.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba wniosków złożonych w danym roku :	122	127	173	162	148	145
- o wynajem lokalu na czas nieoznaczony	76	86	118	122	106	106
- o najem socjalny lokali	46	41	55	40	42	39
Liczba osób umieszczonych na listach osób uprawnionych do wynajmu:	65	84	64	107	146	51
- o wynajem lokalu na czas nieoznaczony	25	45	34	65	98	31
- o najem socjalny lokali	40	39	30	42	48	20
Liczba wniosków pozytywnie rozpatrzonych w trybie szczególnym /uprawnienie do wynajmu lokalu na czas nieoznaczony	7	32	17	26	15	3
Liczba skierowań wydanych w danym roku	88	60	59	25	23	20
Skreślenia z list z uwagi na niespełnianie kryteriów uchwały przy ponownej weryfikacji przed skierowaniem do wynajmu lokalu	16	32	19	7	13	30

Tabela 41 Realizacja uchwały w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy (dane własne Urzędu Miasta)

Tabela przedstawia zestawienia dot. ilości złożonych wniosków w danym roku o wynajem lokalu na czas nieoznaczony, a także o najem socjalny lokalu; liczbę osób umieszczonych na listach osób uprawnionych do lokalu na czas nieoznaczony, jaki i najmu socjalnego lokalu, a także liczbę wniosków pozytywnie rozpatrzonych w trybie szczególnym. Możemy zaobserwować wzrost osób uprawnionych do najmu lokalu na czas nieoznaczony w przeciągu 6 lat prawie o 50 %, w 2014 r. było to 43 wnioskodawców, a w 2019 r. jest 98 wnioskodawców. Podobny wzrost możemy zaobserwować w przypadku osób uprawnionych do najmu socjalnego lokalu w 2014 r. było to 25 wnioskodawców, a w 2019 r. 48 wnioskodawców.

Na dzień 31 grudnia 2019 r. na wynajem lokalu na czas nieoznaczony oczekuje łącznie 154 wnioskodawców ujętych na listach osób uprawnionych do wynajmu takiego lokalu. Natomiast na najem socjalny lokalu oczekuje łącznie 170 wnioskodawców ujętych na listach osób uprawnionych do wynajmu takiego lokalu (w 90 % są to gospodarstwa jednoosobowe).

Lp.	Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Wpływ wyroków eksmisyjnych	47	64	61	47	42
2.	Zrealizowane wyroki eksmisyjne	84	64	55	55	57
3.	łączna liczba niezrealizowanych wyroków eksmisyjnych (z prawem / bez prawa do najmu socjalnego lokalu, które wpłynęły od wierzycieli z różnych zasobów)	119 (100/19)	119 (106/13)	125 (113/12)	117 (103/14)	102 (90/12)

Tabela 42 Zestawienie wyroków eksmisyjnych
(dane własne Urzędu Miasta)

Tabela powyżej przedstawia informację dot. wpływu wyroków eksmisyjnych, ich realizację oraz stan jaki został do zrealizowania. Na 31 grudnia 2019 r. łączna liczba niezrealizowanych wyroków eksmisyjnych wynosi 102 z czego 90 z prawem oraz 12 bez prawa do najmu socjalnego lokalu, które wpłynęły od wierzycieli z różnych zasobów.

Oprócz wynajmu lokali na czas nieoznaczony na rzecz osób objętych listą gmina realizuje również wynajem takich lokali osobom uprawnionym w trybie szczególnym (osoby te nie są wykazywane na przedmiotowych listach). **Oczekujących na wynajem lokalu na czas nieoznaczony w tym trybie na dzień 31 grudnia 2019 r. jest 51 wnioskodawców.** Największą grupę osób stanowią osoby, które legitymują się symbolem niepełnosprawności:

- **10-N** – choroby neurologiczne, w tym m.in. naczyniopochodny udar mózgu, guzy centralnego układu nerwowego, pourazowa cerebropatia i encefalopatia, choroby rdzenia kręgowego i inne oraz
- **02-P** – choroby psychiczne, w tym m.in. osoby z zaburzeniami psychotycznymi, zaburzeniami nastroju, utrwalonymi zaburzeniami lękowymi o znacznym stopniu nasilenia czy zespołami otępiennymi.
- **12-C** – całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16. rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypiami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia.

Do Wydziału Mieszkalnictwa Urzędu Miasta Tarnowa co roku wpływa ok. 120 interwencji zarówno pisemnych, jak i telefonicznych, ze strony mieszkańców, którzy zgłaszają swoje problemy mieszkaniowe dot. niedostosowania lokalu mieszkalnego do swoich potrzeb jako osoby niepełnosprawnej lub starszej.

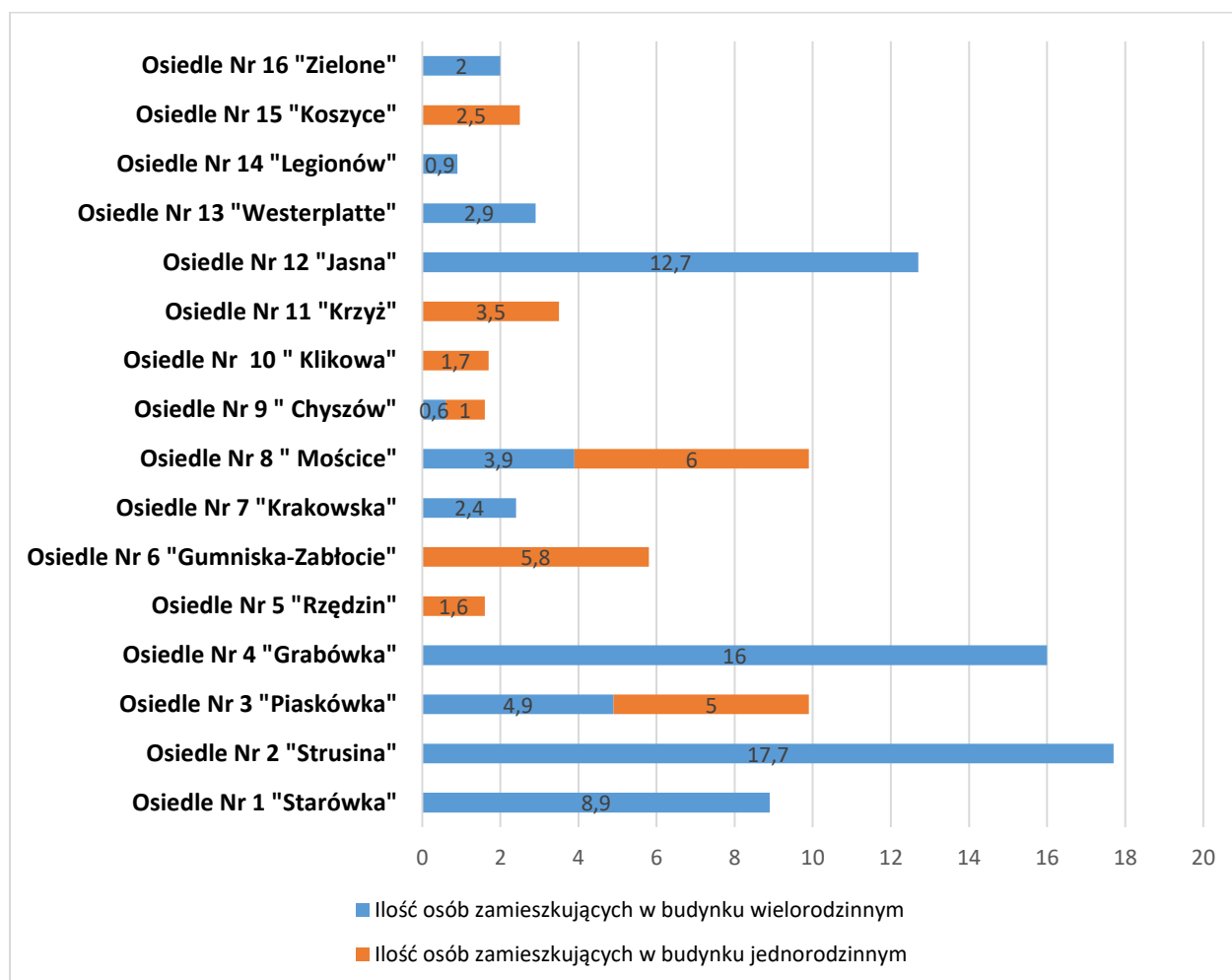
Uwzględniając ustawowy obowiązek gminy w zakresie tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, aby go w pełni zrealizować, Gmina Miasta Tarnowa na koniec 2019 r. winna zapewnić łącznie:

- 260 lokali w ramach najmu socjalnego (90 lokali z tytułu realizacji sądowych wyroków eksmisyjnych i 170 lokali na rzecz wnioskodawców objętych listami uprawnionych do wynajmu takiego lokalu)

- oraz 205 lokali na czas nieoznaczony (154 na rzecz wnioskodawców objętych listami uprawnionych do wynajmu takiego lokalu, 51 na rzecz wnioskodawców uprawnionych w trybie szczególnym).

Osoby 70 +

Osób powyżej 70 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców Tarnowa jest 15.857 co stanowi 15 % ogółu społeczności lokalnej. Miasto nie jest w tym aspekcie jednorodne i w ramach poszczególnych osiedli, na które podzielony jest Tarnów występują różnice, zarówno w ilość osób jaki i formie zajmowanych przez nich lokali.

Wykres 117 Udział procentowy osób powyżej 70 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców osiedli wg rodzaju zajmowanego lokalu (dane własne Urzedu Miasta)

Największy odsetek osób 70+ stanowią osoby wśród mieszkańców Osiedla „Strusina” (17,7%), Osiedla „Grabówka” (16%) Osiedle „Jasna” (12,7%) oraz Osiedla „Starówka” (8,9%). Najmłodszym osiedlem w Tarnowie jest Osiedle „Legionów”, gdzie osoby 70+ stanowią zaledwie 0,9%.

Osoby 70+ zamieszkujące w budynkach wielorodzinnych (blokach) stanowią ogółem 72,9%, są to osoby zajmujące lokale często niedostosowane do swoich potrzeb związanych z wiekiem i niepełnosprawnością (np. brak windy, podjazdów, łazienek dostosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, itp.).

Edukacja

Jak wykazują zawarte w obecnym i wcześniejszym rozdziale informacje, oferta edukacyjna na poziomie podstawowym oraz ponadlokalnym należy do mocnych stron miasta. Niestety, analizy danych demograficznych wskazują na wysoką migrację osób młodych, których miasto nie potrafi u siebie „zatrzymać”.

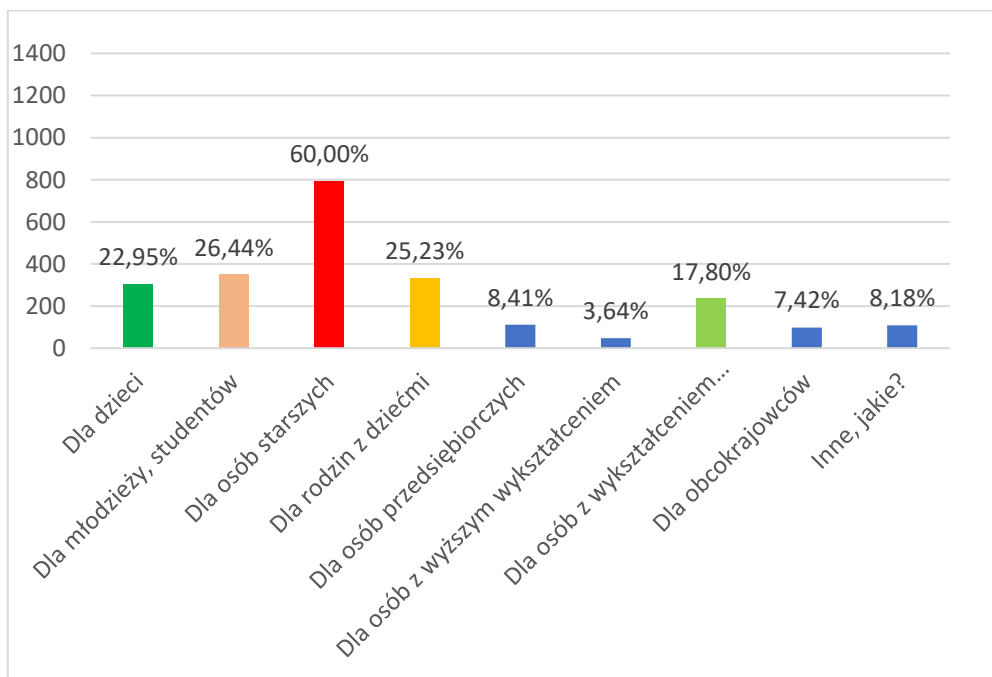
Celem szczegółowego rozpoznania przyczyn tego negatywnego zjawiska w lutym 2020 r. przebadano ankietowo (ankieta online) uczniów ostatnich klas tarnowskich szkół ponadpodstawowych.

W badaniu wzięło udział 1320 uczniów z trzech typów szkół: liceum, technikum i szkoła branżowa I stopnia, stanowiąc grupę badawczą młodzieży tarnowskiej z ostatnich klas szkół średnich.

Liczba wszystkich uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych ww. typów w roku szkolnym 2019/2020 wynosiła 2518 osób, zatem w ww. badaniu wzięło więc udział 52,42 % uczniów spośród wskazanych do ankietyzacji.

Ankieta składała się z 23 pytań badawczych i 5 pytań metryczkowych. Pierwsza część ankiety dotyczyła Tarnowa, jako miejsca do życia, rozwoju i spełniania marzeń, kolejna koncentrowała się wokół planów dot. przyszłej nauki i pracy badanych. Następnie młodzież odpowiadała na pytania dot. wymarzonej pracy i jej miejsca oraz miejsca zamieszkania, oczekiwań pracodawców wobec nich jako przyszłych/potencjalnych pracowników, a także ich podejścia do prowadzenia własnej działalności gospodarczej i przejmowania firm rodzinnych. Przed metryczką zadane zostały pytania dot. zaufania do autorytetów i liderów społecznych oraz wolnego czasu poza nauką i najważniejszych dla badanych aspektów życia.

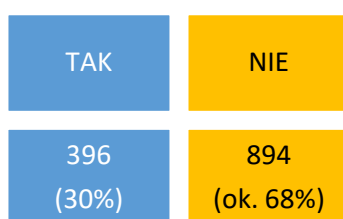
Na pierwsze pytanie - dla kogo Tarnów jest dobrym miejscem do zamieszkania, badani uczniowie odpowiedzieli tak jak na wykresie poniżej.

Wykres 118 Odpowiedzi na pytanie dla kogo Tarnów jest dobrym miejscem do zamieszkania
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

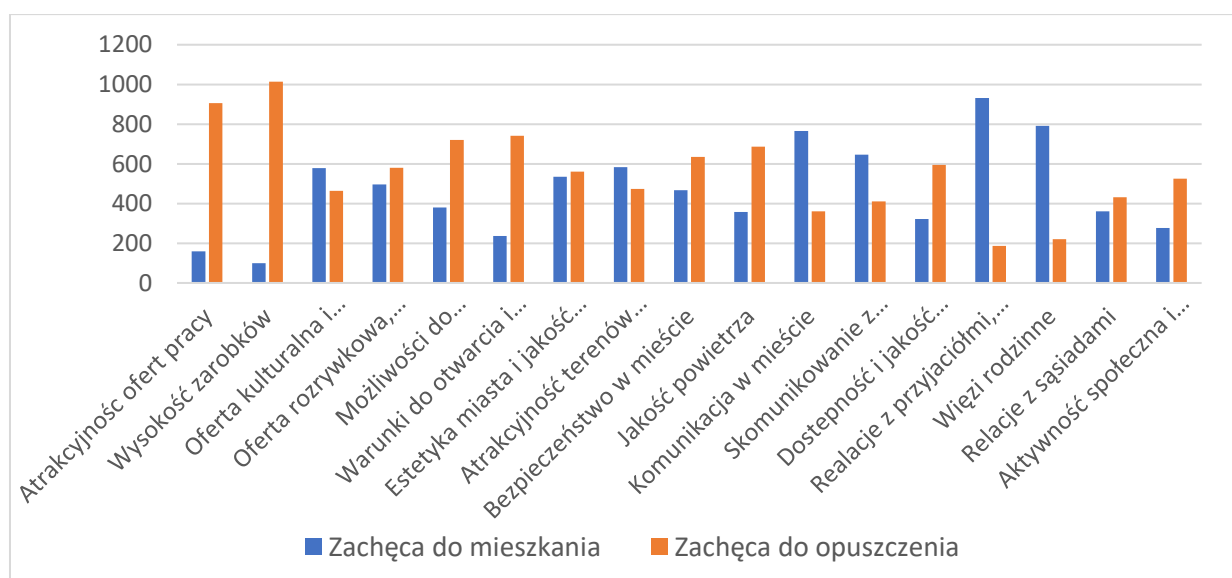
Wg większości badanych (60%), Tarnów jest dobrym miejscem do życia przede wszystkim dla seniorów, następnie dla młodzieży i studentów, rodzin z dziećmi, dzieci, a na samym końcu dla osób z wyższym wykształceniem. Wśród innych odpowiedzi padały bardzo zróżnicowanie: najczęściej (74 odp.): dla nikogo - brak rozwoju, miasto umiera, miasto bez perspektyw, „uciekać jak najdalej”, a dalej: dla ludzi bez perspektyw, mało ambitnych, którym nie chce się rozwijać (6 odp.), dla emerytów, dla Ukraińców (po 3 odp.), dla kibiców, chuliganów, bandytów, dla zwierząt, psów i kotów, dla Żydów, dla wszystkich, dla kogoś kto ma dobrą pracę; dla lingwistów; dla e-sportowców (po 1 odp.).

Wśród uczniów, którzy odpowiedzieli na kolejne pytanie, zdecydowana większość (blisko 70%) nie ocenia Tarnowa jako dobre miejsce do życia i rozwoju dla siebie.

Rysunek 16 Czy Tarnów jest dla Ciebie dobrym miejscem do życia i rozwoju?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankiety)

Kolejny wykres przedstawia odpowiedzi na pytanie dot. kwestii, co zachęca młodzież do pozostania w mieście, a co do jego opuszczenia.

Wykres 119 Co zachęca Ciebie do mieszkania w Tarnobrzegu, a co do jego opuszczenia?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Badanych respondentów zachęcają do zamieszkania w Tarnowie przede wszystkim następujące kwestie wg kolejności:

1. relacje z przyjaciółmi, znajomymi,
2. więzi rodzinne,
3. komunikacja w mieście,
4. skomunikowanie z większymi miastami,
5. atrakcyjność terenów rekreacyjnych

Na ostatnim miejscu (17.) uplasowała się pozycja: *wysokość zarobków*.

Do opuszczenia Tarnowa, młodych respondentów zachęcają przede wszystkim (wg kolejności):

1. wysokość zarobków
2. atrakcyjność ofert pracy
3. warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy
4. możliwości do kontynuowania nauki
5. bezpieczeństwo w mieście

Na ostatnim miejscu (17.) uplasowała się pozycja: *relacje z przyjaciółmi, znajomymi*.

Kolejnym zagadnieniem badawczym ankiety była ocena Tarnowa pod kątem cech charakterystycznych miasta, jego wyróżników i pierwszych skojarzeń wśród badanych. Na pytanie: *Co wyróżnia Tarnów? Co jest jego cechą charakterystyczną? Z czym lub z kim Ci się kojarzy?*, padły bardzo zróżnicowane odpowiedzi, aczkolwiek dominowały te o negatywnym zabarwieniu, takie jak:

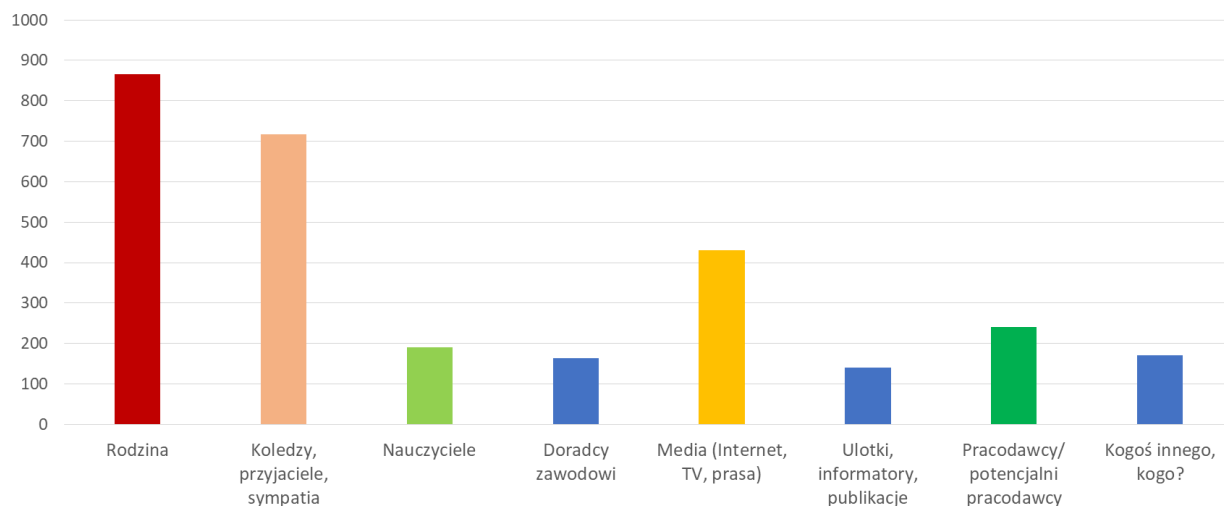
- z niczym; nic szczególnego (136 odp.)
- z Romanem z ok. rynku i ul. Krakowskiej (69 odp.)
- biegun ciepła (68 odp.)
- *Azoty* (63 odp.),
- *remonty* (60 odp.),
- *żużel* (44 odp.), *sport* (32 odp.),
- *historia* (44 odp.),
- starzy ludzie (27 odp.)
- pierwsze niepodległe miasto (26 odp.), Góra Marcina (26 odp.), architektura – Rynek, Wałowa (20 odp.); rodzina, dom (25 odp.), przyjaciele i miejsca przyjazne (20 odp.), Park Strzelecki (14 odp.), Zakłady Mechaniczne (11 odp.), zanieczyszczone powietrze (11 odp.), dług (10 odp.).

Pytanie 5. dot. Tarnowa, jako miasta życzeń i marzeń - *Gdyby mogło się spełnić jedno Twoje życzenie i marzenie dotyczące Tarnowa, jak by ono brzmiało?* Uzyskane odpowiedzi były mocno zróżnicowane, ale bardzo ciekawe. Najwięcej odpowiedzi dot. pracy zarobkowej, wysokości wynagrodzeń oraz oferty i poziomu edukacji – dla przykładu: *Lepsza oferta pracy, wyższe zarobki – 5 tys. zł, powyżej 6 tys. brutto, 10 tys. zł, dobra i ciekawa oferta edukacyjna szkolnictwa wyższego, politechnika, studia medyczne, farmacja, studia muzyczne, wysoki standard nauki, szkoły sportowe, dofinansowania dla szkół na kursy, wsparcie uzdolnionych – indywidualny program nauki, nowy program nauczania, szkoła od godz. 9:00.*

Kolejna grupa odpowiedzi koncentrowała się wokół strefy wolnego czasu, rekreacji i rozrywek, a także zagadnień środowiskowych i proekologicznego stylu życia – przykładowe propozycje respondentów:

więcej rozrywek (koncerty, imprezy sportowe), boisko do siatkówki, rozbudowa stadionu żużlowego, rozwój żużlu, piłka nożna, baseny termalne, duże lodowisko, wrotkarnia, więcej orlików/klubów/siłowni, tor dla motosportu i bezpieczne wyścigi motocyklowe i samochodowe, tor enduro/motocross, e-sport, turystyka i atrakcje, miejsca spotkań – ławeczki by porozmawiać z kol., kino 5D, miejsca zabaw przyjazne z naturą, więcej zieleni, nowe parki, kino plenerowe, zoo, koncerty sławnych ludzi, odbudowa zamku/wykorzystanie ruin w lepszy (jakikolwiek) sposób, park rozrywki, akcje środowiskowe i eko. Poruszony został także obszar dróg, parkingów i generalnej komunikacji w mieście i w tym zakresie młodzi respondenci życzyliby sobie: więcej darmowych miejsc postojowych, krótsze remonty, lepsze drogi bez korków, otwarcie mostu i szybki dojazd do T od Ostrowa, naprawa Krakowskiej m/y Galerią Tarnovia a wiaduktem. Młodzież chciałaby również: więcej galerii, otwarcie starbaks/starbucks?, Burger King, KFC, więcej sklepów i lepsze marki odzieżowe, IKEA, odnowienie ruder w centrum, tramwaje, metro, Owintar – realizacja planów ze zdjęć przy ul. Krakowskiej, Street Workout, lotnisko, praca dla zawodówek, a w obszarze mieszkaniowym: więcej mieszkań, tańsze mieszkania, mieszkania za darmo, osiedla mieszkaniowe, osiedla domów jednorodzinnych. Marzą również o następujących kwestiach: miasto bez długów, dobry zarządca miasta, sprawna administracja, bez postkomunistycznej korupcji, działania społeczności i administracji by uratować to miasto, zwiększenie pow. miasta, bez Euro 6, linie miejskie do wsi, branie pod uwagę potrzeb mieszkańców, współpraca z pobliskimi miejscowościami, czyste powietrze, lepsze filtry w Azotach; bezpieczeństwo w mieście – zwłaszcza wieczorową porą: Planty Krakowskie, ul. Krakowska, centrum (bez bójek w tym miejscach), zero pseudokibiców, życie nocne, bez meneli; pozbyć się pracodawców co dają 8 zł/h bez umowy; wyburzyć szary budynek obok III LO, ekstraklasa Unii Tarnów, wyprowadzka z Tarnowa...

Tarnowska młodzież planuje dalszą edukację i rozwój zawodowy szukając wsparcia wśród osób i podmiotów wskazanych na wykresie poniżej.

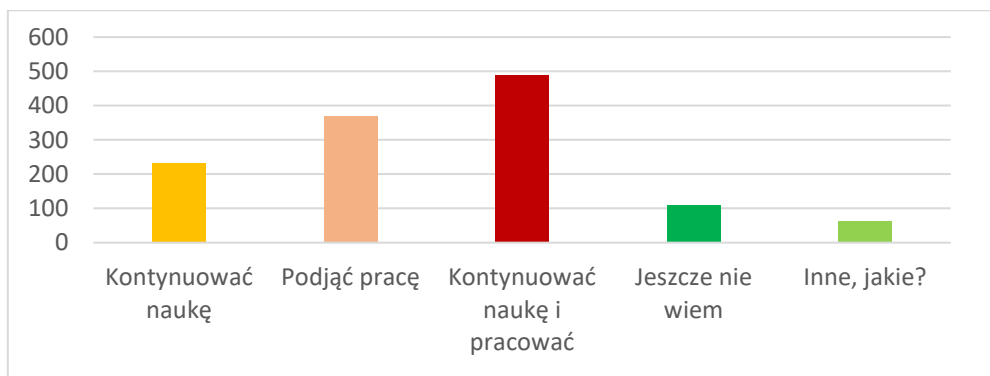

Wykres 120 Z czyjej/czyich rad(y) najczęściej korzystasz planując dalszą edukację i rozwój zawodowy?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

W pierwszej piątce najczęściej wskazywanych osób znaleźli się: rodzice (kolor czerwony), koledzy, przyjaciele, sympatia (kolor łososiowy), media – Internet, TV, prasa (słupki żółte), pracodawcy/potencjalni pracodawcy (zielony), nauczyciele (jasny zielony). Wśród odp.: „słucham kogoś innego, kogo?”, najwięcej osób słucha: samych siebie (swojej intuicji, nie słuchają nikogo poza

sobą – żadnych rad) – 138 odp. Pojedyncze osoby (1-4 wskazań) radzą się u: dziewczyny, koleżanki, kolegi, partnera, wychowawcy w domu dziecka, starszych wykształconych osób, z książek, oferty uniwersytetów, od studentów z danej uczelni, trener na siłowni, trener personalny, analiza zawodów, wuj z Anglii, teścia, Boga, księdza, psychoterapeuty, szefowej, szatana, wróżbity Macieja.

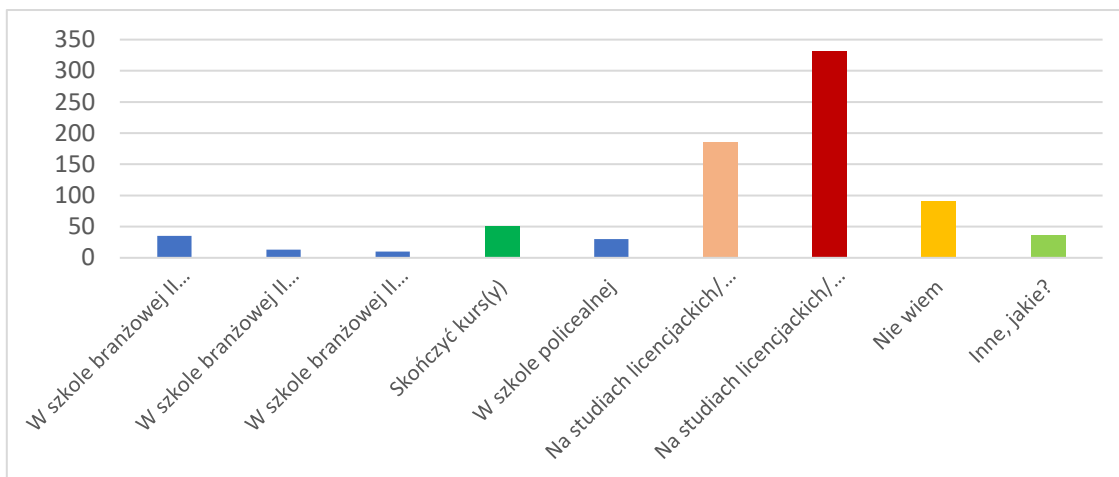
Blisko połowa badanej młodzieży tarnowskiej zamierza kontynuować naukę i pracować jednocześnie, ale generalnie większość nie chce rezygnować z nauki. Podjąć pracę po szkole średniej zamierza mniej niż 1/3 (ok. 28%) respondentów.

Wykres 121 Co zamierzasz po ukończeniu nauki w szkole średniej?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Wśród „innych” odpowiedzi padały, przykładowo: wyjazd za granicę (na truskawki, do Holandii, Izraela, USA) (20 odp.), otwarcie własnej działalności (15 odp.), zależy co da las, co do rączki wpadnie (4 odp.), praca w Mc Donalds (2 odp.), zrealizować marzenia piłkarskie, grać zawodowo (2 odp.), „nie planuje nauki - bez sensu, lepiej zarobić i zainwestować w siebie”, budka z kebabem, „siedzę w domu”; zarabiać z pasji, nie planuję na przyszłość, umrzeć, zależy kto pyta, nie powiem, 1 mln ukraść, kursy na zawód, zdać maturę i zrobić kursy, rok przerwy od nauki, kulturysta/strongman.

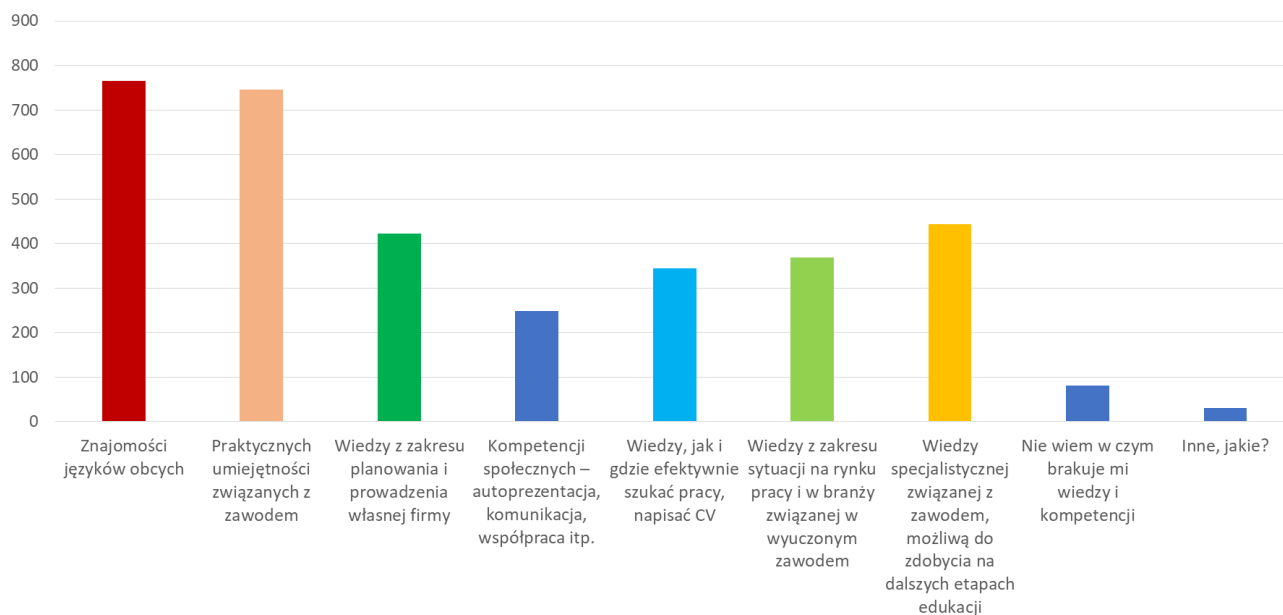
Ponad 25% badanych chce kontynuować naukę „na studiach licencjackich/inżynierskich a później magisterskich lub na studiach magisterskich”, ponad 14% na studiach licencjackich/inżynierskich. Pozostali myślą raczej o kursach zawodowych i szkołach branżowych II stopnia. Spora też ich część nie ma jeszcze określonych planów dot. nauki w przyszłości i wybrała odpowiedź „nie wiem” (blisko 7%). Rozkład wyborów młodzieży dot. przyszłej nauki przedstawia poniższy wykres.

Wykres 122 Gdzie chcesz kontynuować naukę?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Wśród „innych” odpowiedzi uczniowie wypowiedzieli się następująco: *nie zamierzam kontynuować, na PWSZ (po 3 odp.), studia zaoczne, nie w Tarnowie (2 odp.), w Krakowie (2 odp.)*. Pojedyncze odpowiedzi to: *studia wieczorowe, na budowie, Akademia Muzyczna, Szkoła Aspirantów PSP w Krakowie, Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie ew. hebraistyka w Polsce, SAPU (Szkoła Art. Projektowania Ubioru) w Krakowie, studia APEIRON (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego w Krakowie), kurs tańca, „do roboty iść”; na siłowni; zakończyć edukację; prawdopodobnie koniec szkoły licealnej równa się z końcem edukacji; nie powiem.*

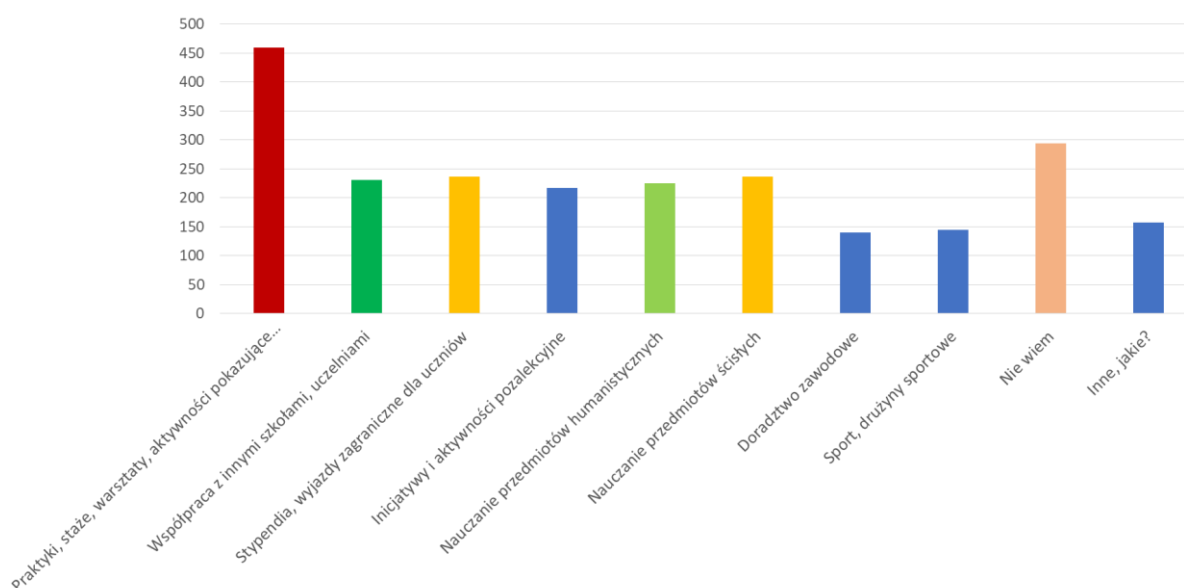
Na kolejne pytanie ankietowe dot. potrzeb w zakresie uzupełnienia czy pogłębienia wiedzy i kompetencji w celu znalezienia wymarzonej pracy, respondenci odpowiedzieli zgodnie z wykresem przedstawionym na poniższym wykresie.

Wykres 123 W czym potrzebujesz uzupełnić lub pogłębić wiedzę/kompetencje, aby znaleźć wymarzoną pracę?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Uczniowie proszeni o podanie „innych” kompetencji/wiedzy, które muszą pogłębić by zdobyć wymarzoną pracę, podawali następujące odpowiedzi: *we wszystkim (2 odp.), mam już wymarzoną pracę (2 odp.), w niczym; jestem mądra; mam już wszystko, filologia polska; nauka hebrajskiego i hiszpańskiego, wiedza z zakresu kosmetologii i wizażu, poprawić kondycję – „idę do wojska”, wiedzy z zakresu na co jest zapotrzebowanie w Tarnowie, będę tworzyć miejsca pracy, mam wystarczające kwalifikacje i wiedzę odnośnie zawodu, który chcę w przyszłości wykonywać, „w czymkolwiek – proszę zabierzcie mnie stąd”.*

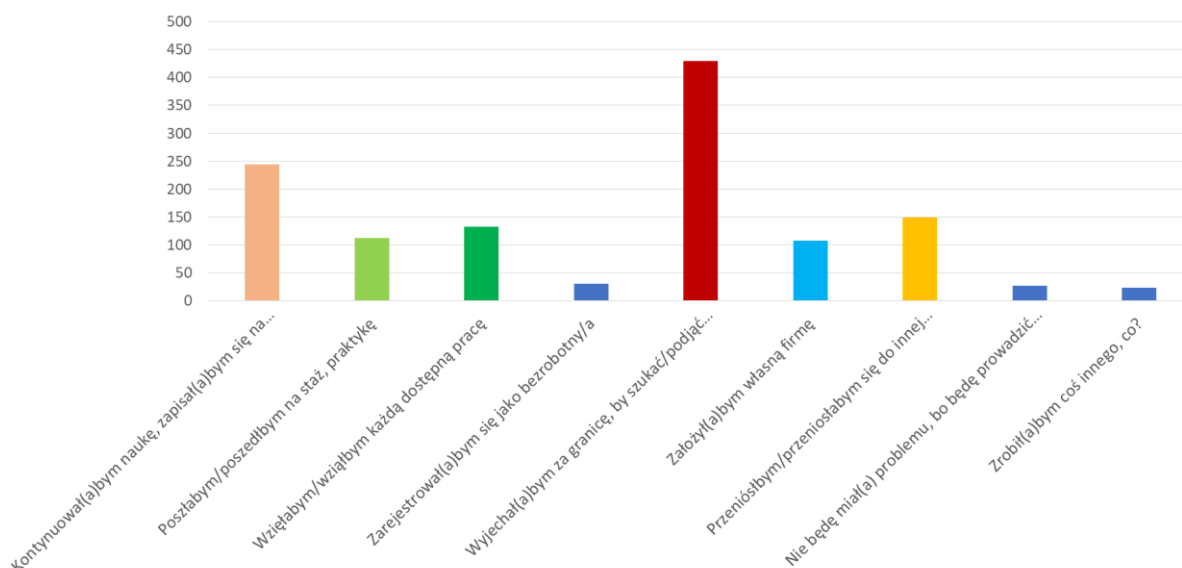
Do mocnych stron swoich szkół, młodzież zaliczyła zagadnienia ujęte na wykresie poniżej.

Wykres 124 Co jest mocną stroną Twojej szkoły?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

„Inne” mocne strony tarnowskich szkół średnich, do których uczęszczają respondenci, wskazane w niniejszej ankiecie, to – np. *brak; nie ma; nic szczególnego, nie ma mocnych stron – żałuję przyjscia tutaj, porażka (67 odp.), wspiana kadra nauczycielska, pomoc z ich strony (15 odp.), wychowawca, pomoc p. pedagog, „zajebisty dyrektor na prezydenta”, bardzo miła atmosfera, klimat (5 odp.), hala sportowa; tolerancja (po 3 odp.), religia; wf; języki obce; nauka przedmiotów zawodowych (po 2 odp.).* Ponadto, wśród pojedynczych odpowiedzi o pozytywnym wydźwięku wskazano: *płatne zajęcia, duża liczba różnego rodzaju kursów, nauka przedmiotów zawodowych, wyjazdy zagraniczne (Erasmus), wysoka zdawalność egzaminów zawodowych, ciekawe lekcje z matematyki, lokalizacja, sielanka, koledzy/znajomi, darmowe kursy, staże, gra na instrumentach i inne przedmioty muzyczne, dni otwarte, Radio Respect, architektura.* Pojedyncze głosy negatywne zwróciły uwagę na: *płatnie za praktyki, odbieranie chęci do pozyskania wiedzy, dyskryminacja, nie można nosić dresów, patologia rady pedagogicznej; skorumpowani nauczyciele; „problem z dyrektorką, która myśli, że wszystko może”; „depresja i choroby psychiczne”.*

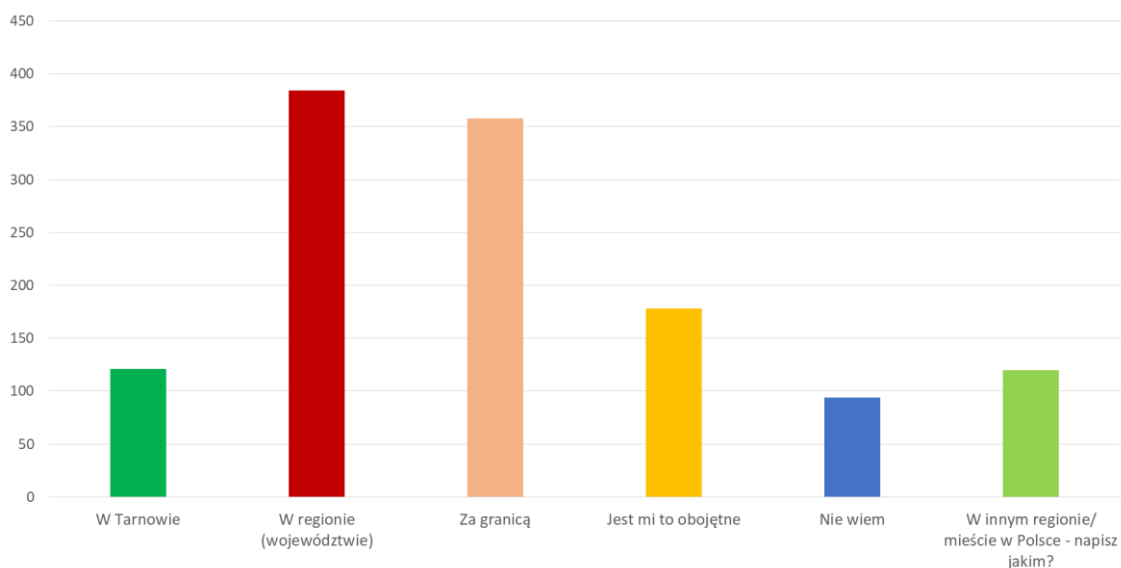
W sytuacji pojawienia się problemów ze znalezieniem odpowiedniej pracy po ukończeniu nauki, młodzi ludzie najczęściej „wyjechaliby za granicę”, by tam jej szukać (32,5% ankietowanych). Rozkład pozostałych wskazań prezentuje poniższy wykres.

Wykres 125 Gdybyś miał(a) problemy ze znalezieniem odpowiedniej pracy po ukończeniu nauki, to:
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Poza wybraniem ww. odpowiedzi, respondenci dodawali jeszcze własne pomysły, które cechuje szeroka różnorodność. Przykładowe odpowiedzi: *wyjechałbym za granicę (4 odp.), znaleźć pracę; znaleźć pracę nawet za marne pieniądze; każda praca mi odpowiadająca; dostać się do kolejnej pracy (4 odp.), nic; samobójstwo/skok z mostu w Ostrowie (po 2 odp.), prosiłbym znajomych o pomoc, bawiłbym się, nielegalne interesy, napad na bank, występ w Mr Olympia, jeszcze nie wiem, dołączyłbym do P. Romana, próba życia za zaoszczędzone pieniądze, nie będzie problemu, bo już mam plan, „dostać się na kolej do pracy”; uczyć religii.*

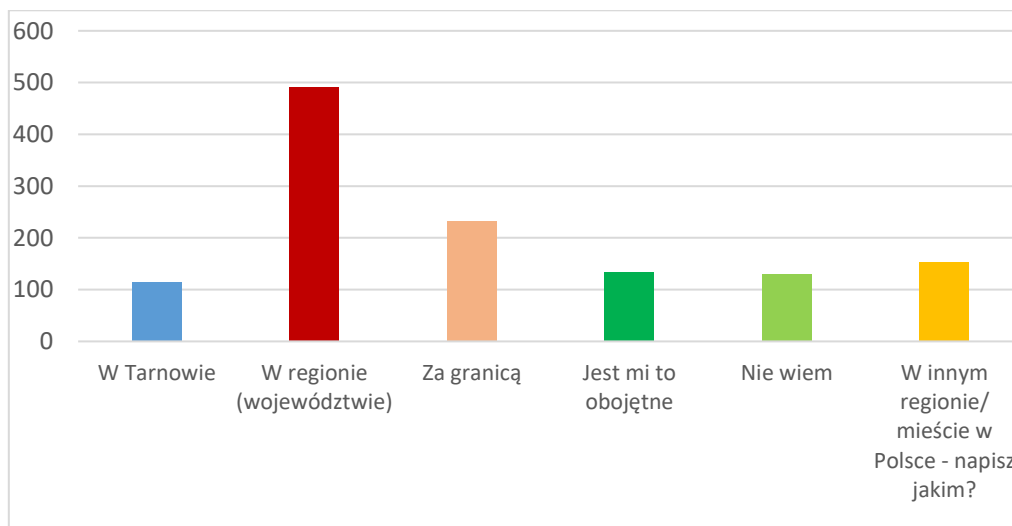
Kolejne pytanie zadane w ankiecie (pytanie nr 11), dotyczyło wskazania gdzie młodzi badani chcieliby pracować. Odpowiedzi są ciekawe – prezentuje je rysunek 10 – i wynika z nich, że niestety niekoniecznie w Tarnowie (tylko nieco ponad 9% wskazało Tarnów), za to w województwie/w regionie jak najbardziej (blisko 30%).

Wykres 126 Gdzie chciał(a)byś pracować?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Respondenci wskazali też konkretne miejsca ich przyszłej pracy, takie jak: *Kraków* (43 odp.), *Warszawa* (33 odp.), *Wrocław* (16 odp.), *Gdańsk* (10 odp.), *Rzeszów* (7 odp.), *Poznań* (5 odp.), *Katowice* (2 odp.) i poza tym: *Łódź*, *Bochnia*, *Olsztyn*, *Białystok*, *pomorskie*, *zachodnio-pomorskie*, *warmińsko-mazurskie*, *podkarpackie*, *u siebie*; w Polsce, „nie chcę być zależny od regionu, ale raczej zagranicą”, „zamierzam regularnie zmieniać miejsce zamieszkania”.

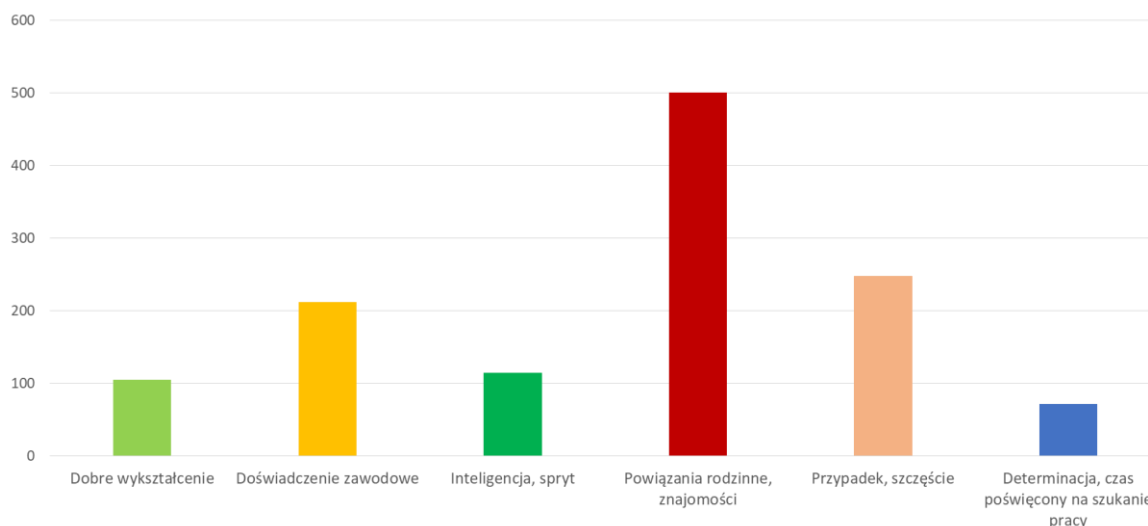
Młodzież tarnowska biorąca udział w ankiecie, chciałaby mieszkać przede wszystkim w naszym regionie/województwie. Natomiast w samym Tarnowie taką chęć/gotowość zgłosiło podobnie jak w poprzednim pytaniu – ok. 9% badanych. Najczęściej wskazywane odpowiedzi przedstawia wykres poniżej.

Wykres 127 Gdzie chciał(a)byś mieszkać?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Pozostałe odpowiedzi nie odbiegały od tych, które pojawiły się w pytaniu poprzednim. Dodatkowo padały jeszcze następujące lokalizacje, takie jak: *poza miastem; na wsi* (7 odp.); *Łososina Dolna, nie w Tarnowie, „w każdym tylko nie Tarnów”* (4 odp.), *„ jak najdalej”, Tarnów lub okolice* (2 odp.), *a jak nie to zagranica, okolice Tarnowa, ale nie w Tarnowie, w regionie; okolice Krakowa; okolice dużego miasta, w domu; w rodzinnej miejscowości* (5 odp.), *większe polskie miasto* (4 odp.) – typu *Kraków/Poznań/Wrocław; miasto wojewódzkie, Podkarpacie/Bieszczady, góry* (4 odp.), *tam gdzie będzie praca* (3 odp.), *w Polsce lub za granicą; w trasie; w innym województwie lub kraju; Wojnicz* (2 odp.), *Gliwice, Londyn, Malediwy, w Honolulu; w kosmosie; w domu jednorodzinnym, „nie chcę pracować i będę do tego dążył, by ktoś dla mnie pracował”*.

Na ciekawe pytanie: *Co w największym stopniu decyduje o tym, że w Tarnowie można znaleźć dla siebie dobrą pracę?*, udało się zebrać wyniki, prezentowane w formie wykresu poniżej, wśród których dominuje wśród odpowiedzi, że dobra praca zależy od powiązań rodzinnych i znajomości (czerwony słupek na wykresie). Dobre wykształcenie jest dopiero na 4. miejscu, po *„przypadku i szczęściu”* oraz *„doświadczeniu zawodowym”*.

Wykres 128 Co w największym stopniu decyduje o tym, że w Tarnowie można znaleźć dla siebie dobrą pracę?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

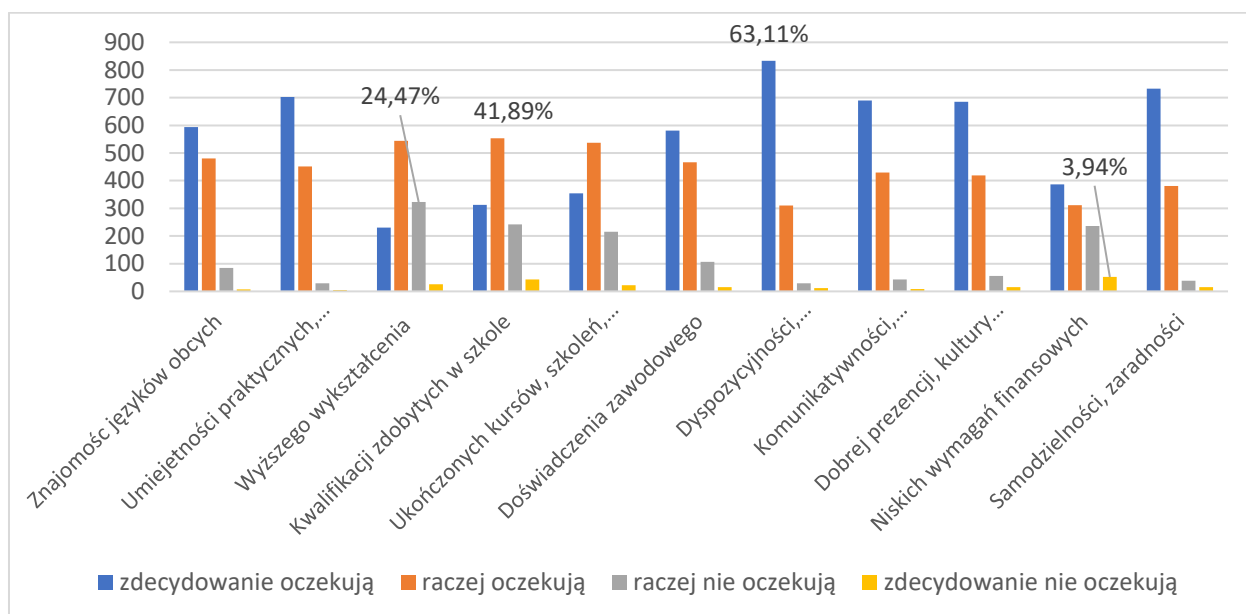
W odpowiedzi na ważne pytanie dot. oczekiwań pracodawców od młodych pracowników ubiegających się o pracę, respondenci zwrócili uwagę na następujące kwestie (tabela nr 1).

ZDECYDOWANIE OCZEKUJĄ: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zaangażowania i dyspozycyjności 2. Samodzielności i zaradności 3. Umiejętności praktycznych (obsługa PC, prawo jazdy) 4. Komunikatywności i umiejętności do pracy w zespole 5. Dobrej prezencji i kultury osobistej 6. Znajomości języków obcych 	RACZEJ OCZEKUJĄ: <ol style="list-style-type: none"> 1. Kwalifikacji zdobytych w szkole 2. Wyższego wykształcenia 3. Ukończonych kursów, szkoleń (z certyfikatami) 4. Znajomości języków obcych 5. Doświadczenia zawodowego 6. Umiejętności praktycznych (PC, prawo jazdy)
RACZEJ NIE OCZEKUJĄ:	ZDECYDOWANIE NIE OCZEKUJĄ:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyższego wykształcenia 2. Kwalifikacji zdobytych w szkole 3. Niskich wymagań finansowych 4. Ukończonych kursów/szkoleń 5. Doświadczenia zawodowego 6. Znajomości języków obcych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niskich wymagań finansowych 2. Kwalifikacji zdobytych w szkole 3. Wyższego wykształcenia 4. Ukończonych kursów/szkoleń 5. Doświadczenia zawodowego, dobrej prezencji i kultury, samodzielności i zaradności
---	--

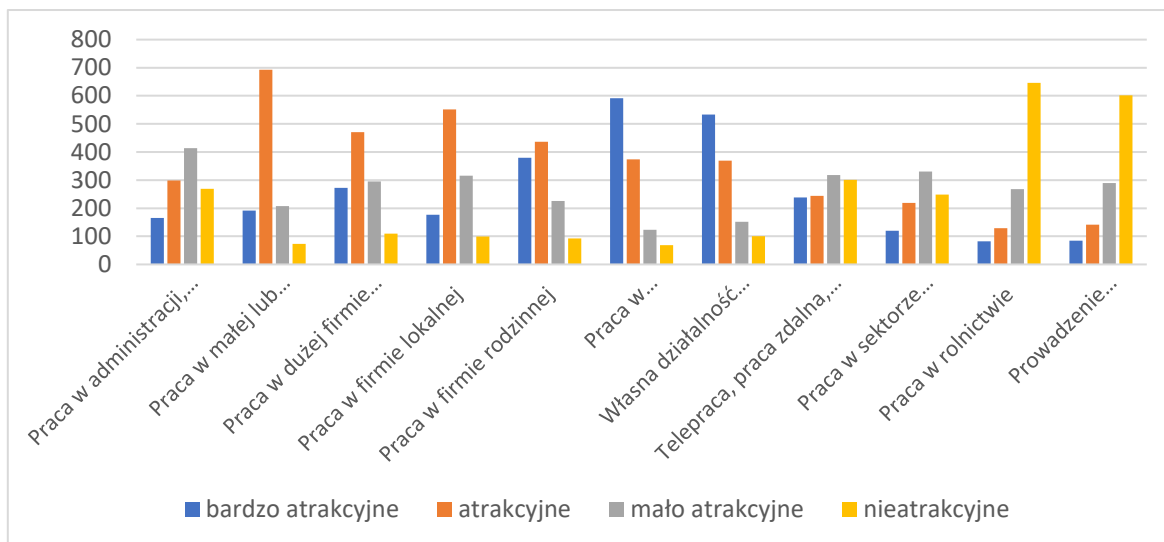
Tabela 43 Oczekiwania pracodawców od młodych pracowników – kolejność wskazań jest istotna
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Procentowy rozkład odpowiedzi wybranych przez młodzież przedstawia wykres poniżej.

Wykres 129 Czego oczekują pracodawcy od młodych pracowników starających się o pracę.
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Następnie badani uczniowie ocenili atrakcyjność poszczególnych miejsc pracy, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 130 Czego oczekują pracodawcy od młodych pracowników starających się o pracę
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Podział miejsc pracy na atrakcyjne i nie, wg kolejności wskazanej przez młodzież, zestawiono w tabeli poniżej.

<p>BARDZO ATRAKCYJNA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praca w międzynarodowej firmie 2. Własna działalność gospodarcza 3. Praca w firmie rodzinnej 4. Praca w dużej firmie powyżej 250 pracowników 5. Wolny zawód – telepraca, freelancer, bez etatu 	<p>ATRAKCYJNA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praca w małej lub średniej firmie 2. Praca w firmie lokalnej 3. Praca w dużej firmie (powyżej 250 pracowników) 4. Praca w firmie rodzinnej 5. Praca w międzynarodowej firmie
<p>MAŁO ATRAKCYJNA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praca w administracji publicznej 2. Praca w sektorze pozarządowym (NGO) 3. Wolny zawód – telepraca, freelancer, bez etatu 4. Praca w firmie lokalnej 5. Praca w dużej firmie powyżej 250 pracowników 	<p>NIEATRAKCYJNA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praca w rolnictwie 2. Prowadzenie gospodarstwa domowego 3. Wolny zawód – telepraca, freelancer, bez etatu 4. Praca w administracji publicznej 5. Praca w sektorze pozarządowym (NGO)

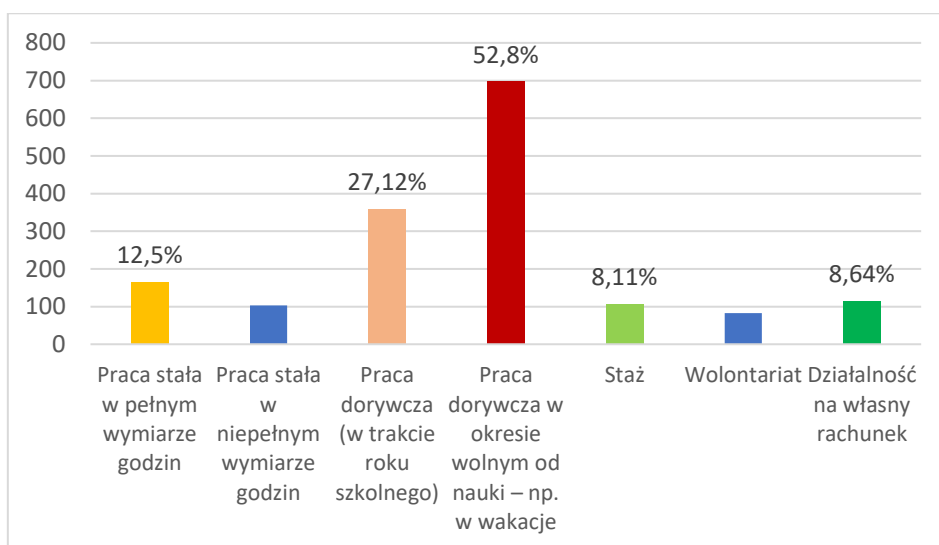
Tabela 44 Stopnie atrakcyjności dla różnych rodzajów pracy zarobkowej/zawodowej
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Wyraźne wskazanie międzynarodowej, dużej firmy, ew. własnej działalności i pracy w firmie lokalnej, jako najbardziej atrakcyjnych posad w kontekście pozycji zarobkowej, koresponduje z wcześniejszymi wynikami na postawione dotąd pytania, z których wynika, że zdaniem młodych badanych, w Tarnowie takiej oferty nie znajdują i stąd miasto nie stanowi dla nich „miejsca marzeń do życia i pracy”.

Młode osoby są skłonne dojeżdżać codziennie do pracy pół godziny, a nawet 1 godzinę (w sumie aż 70% badanych), co dowodzi tego, iż praca i wynagrodzenie ma dla nich duże znaczenie. Niespełna 3% respondentów zadeklarowała gotowość na dojazdy trwające nawet do 1,5 h codziennie, a dla blisko

14,5% czas dojazdu nie miał znaczenia. Obojętność w tym zakresie wzmacnia tezę, że atrakcyjna oferta pracy w Tarnowie zatrzymałaby młodych w mieście.

Badani młodzi mieli już doświadczenie w pracy zarobkowej, o czym świadczą zebrane wyniki, zobrazowane na rysunku 14. Wśród 1250 osób, które wypowiedziały się w tym obszarze, ponad ¼ już pracowała i otrzymywała wynagrodzenie. Ponad połowa osób, które pracowały zarobkowo przyznała, że było to doświadczenie dorywcze, głównie wakacyjne, ale też blisko 30% podejmowało już taką pracę nawet w trakcie trwania roku szkolnego. W sumie więc prawie 80% tarnowskiej młodzieży biorącej udział w badaniu ma już za sobą pierwsze doświadczenia związane z pracą za wynagrodzeniem. Dodatkowo, 12,5% badanych stwierdziło, że podejmowali już pracę stałą w pełnym wymiarze godzin. Badana młodzież wydaje się więc być mocno aktywna na rynku pracy.

Wykres 131 Jakiego typu to była praca?

(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Pomimo stosunkowo wysokiej pozycji, na której młodzi respondenci uplasowali własną działalność gospodarczą (2. najbardziej atrakcyjne miejsce pracy w tabeli nr 2), na pytanie czy biorą pod uwagę prowadzenie własnej działalności gospodarczej, niespełna 42% odpowiedziało twierdząco (zdecydowanie tak i raczej tak), a 23,5% była na „nie” (zdecydowanie nie i raczej nie). Ponad 29% młodych nie podjęło jeszcze żadnej decyzji w tym zakresie (odpowiedź: *ani tak ani nie*).

Badając czynniki, które mogłyby skłonić badanych uczniów do prowadzenia w przyszłości własnej działalności gospodarczej, uzyskano zestaw odpowiedzi przedstawiony w tabeli poniżej (wg prezentowanej tam kolejności).

ZDECYDOWANIE	RACZEJ
1. Posiadanie odpowiednich środków finansowych	1. Trudności w znalezieniu pracy najmniejszej (u kogoś)
2. Dobry pomysł	2. Przejęcie firmy rodzinnej
3. Znajomości i kontakty – klienci, dostawcy	3. Wsparcie instytucji działających na rzecz młodych przedsiębiorców

4. Niskie podatki i inne koszty prowadzenia firmy 5. Dotacje na założenie firmy 6. Wiedza i doświadczenie w zawodzie	4. Odpowiednie predyspozycje i umiejętności 5. Posiadanie lokalu/samochodu 6. Wiedza i doświadczenie
RACZEJ NIE 1. Trudności w znalezieniu pracy u kogoś 2. Wsparcie instytucji działających na rzecz młodych przedsiębiorców 3. Mała konkurencja w branży 4. Posiadanie lokalu/samochodu 5. Przejęcie firmy rodzinnej 6. Odpowiednie predyspozycje i umiejętności	ZDECYDOWANIE NIE 1. Trudności w znalezieniu pracy u kogoś 2. Przejęcie firmy rodzinnej 3. Mała konkurencja w branży 4. Wsparcie instytucji działających na rzecz młodych przedsiębiorców 5. Posiadanie lokalu/samochodu 6. Niskie podatki i inne koszty prowadzenia firmy

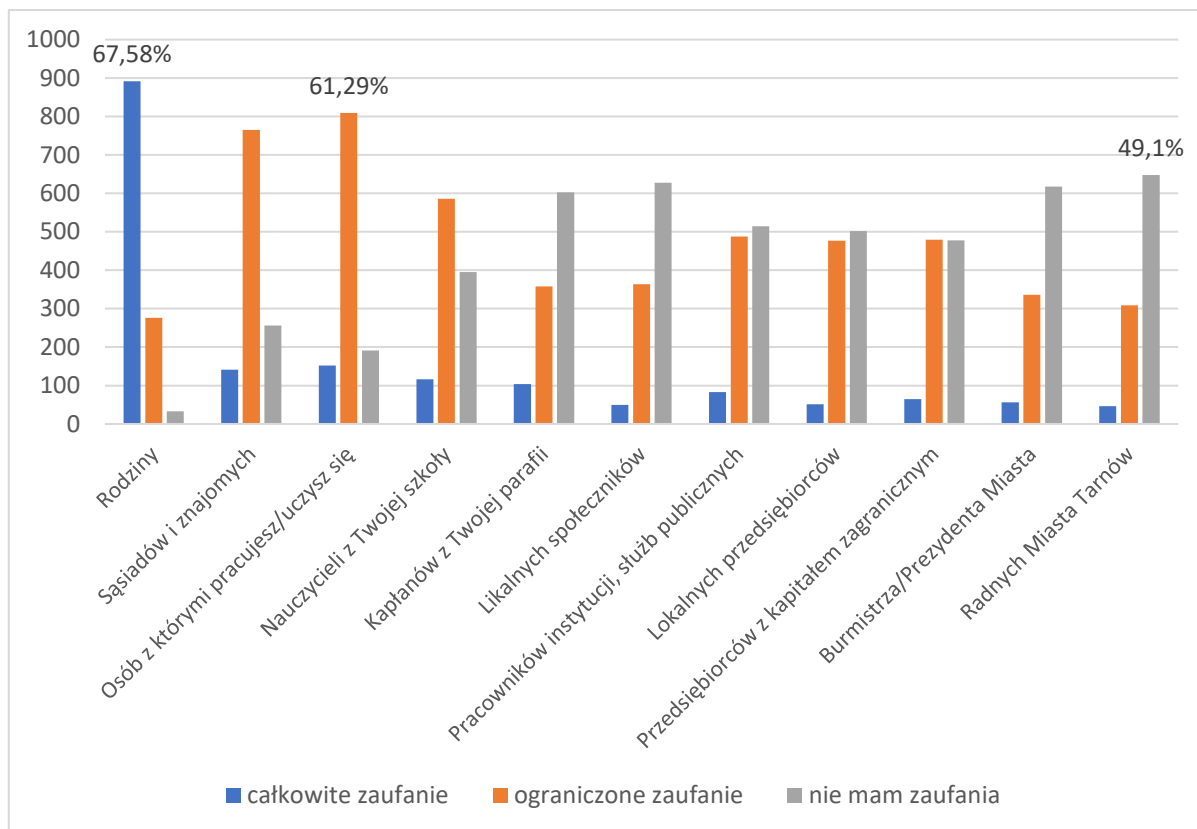
*Tabela 45 Czynniki skłaniające młodych do prowadzenia własnej działalności gospodarczej
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)*

Spośród 1236 uczniów, którzy odpowiedzieli na kolejne pytanie, tylko 27% przyznało, że ich najbliższa rodzina prowadzi firmę rodzinną; pozostali (blisko 67%) odpowiedzieli przecząco.

Kolejne pytanie wypełniło zdecydowanie mniej młodych, bo tylko 229 osób, więc ciężko jest odnieść uzyskane wyniki do ww. pytania, ale większość z nich (ponad 11%) odpowiedziała, że rodzina nie oczekuje od nich podjęcia pracy w firmie rodzinnej, a tylko 4,34% potwierdziło oczekiwania rodziny w tym zakresie.

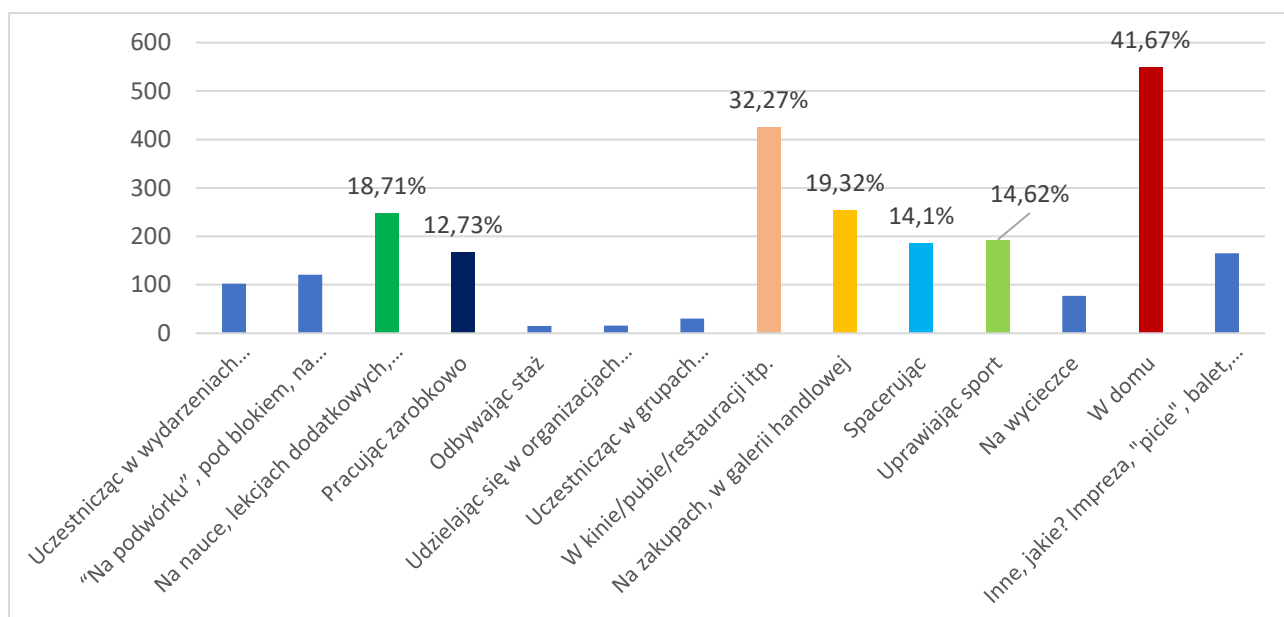
Podobnie wypadło pytanie dot. zamiarów badanych co do przejęcia lub pracowania w ich rodzinnej firmie, bowiem okazało się, że większość nie ma takich zamiarów (12% z 220, którzy zaznaczyli to pytanie), a 4,61% przyznało się do takiego pomysłu.

Następne pytanie pokazało stopień zaufania młodych do różnych osób/podmiotów i instytucji, które mogłyby stanowić dla nich wzór do naśladowania czy autorytet w ważnych kwestiach/decyzjach. Wyniki prezentuje rysunek 15. Całkowitym zaufaniem młodzi obdarzają tylko rodzinę (blisko 68%), ograniczonym zaufaniem mogą cieszyć się osoby, z którymi wspólnie uczą się czy pracują oraz sąsiedzi i znajomi, a także nauczyciele z ich szkół, a na końcu pracownicy instytucji i służb publicznych oraz przedsiębiorcy z kapitałem zagranicznym, którym ufają nieco bardziej niż lokalnym przedsiębiorcom. Kolejny raz obrazuje to kryzys wizerunkowy lokalnego przedsiębiorcy w oczach młodego człowieka. Brak zaufania natomiast, badana młodzież wykazała wobec radnych miasta Tarnowa (ponad 49%) oraz w nieco mniejszym stopniu do lokalnych społeczników i prezydenta miasta. Nawet zaufanie do kapłanów nie cieszy się dużo lepszym poziomem, co obrazuje już wyraźniej kryzys lokalnych liderów/autorytetów.

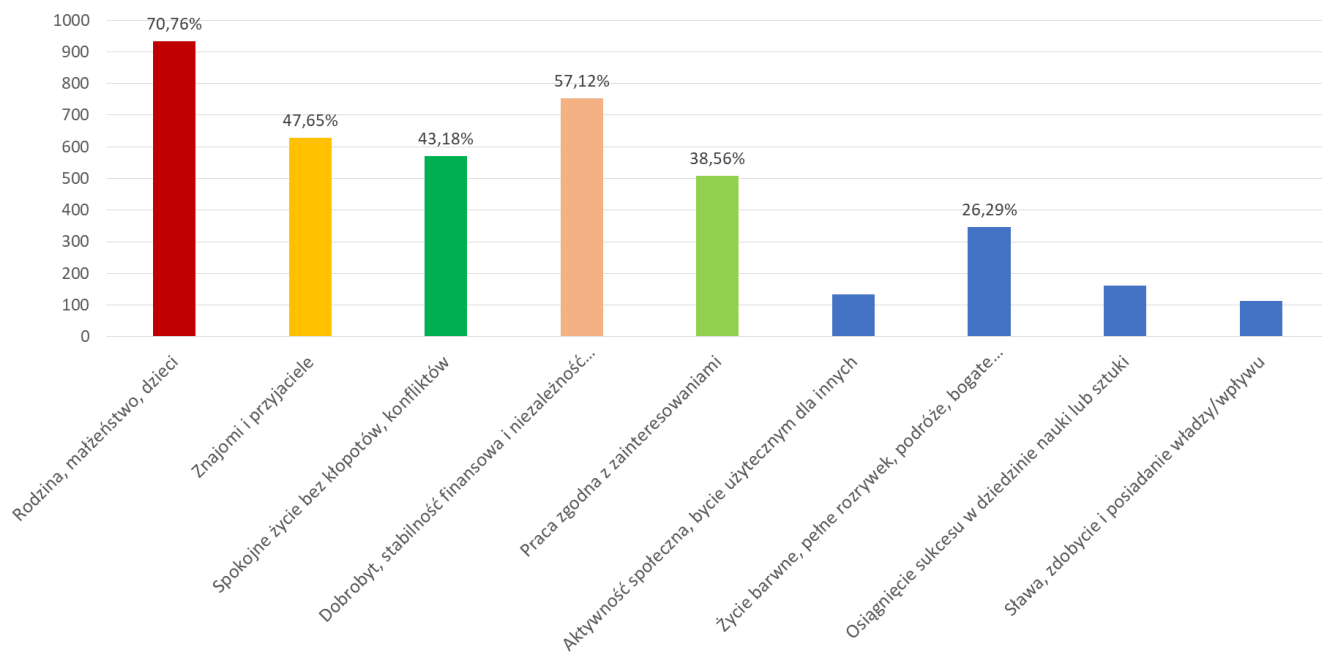
Wykres 132 Stopień zaufania młodych do lokalnych autorytetów i liderów
 (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Następne 2 pytania dotyczyły spędzania czasu wolnego w weekend w Tarnowie i w ciągu roku szkolnego poza Tarnowem, a wybrane przez badanych odpowiedzi wskazują, że w Tarnowie młodzi najczęściej przebywają w domu, ew. w kinie/pubie/restauracji itp., spędzają czas na zakupach i w galeriach, na nauce i różnych dodatkowych lekcjach, uprawiając sport czy spacerując. Blisko 13% odpowiedziało też, że w wolnym czasie pracuje zarobkowo. Podobnie sytuacja wygląda poza miastem przy większym odsetku pracy zarobkowej, wycieczkach i uczestnictwu w różnych grupach zainteresowań. Bardzo słabo młodzi aktywują się w działania społeczne i staże, które wypadły najgorzej (od 1,14 % do max. 5%). Wyniki dot. spędzania czasu wolnego w Tarnowie przedstawia wykres poniżej.

Wykres 133 Czy i w jaki sposób spędziłeś/aś czas wolny poza szkołą w ostatni weekend w Tarnobrzegu?
 (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Na zakończenie ankiety postawione zostało pytanie dot. najważniejszych aspektów życia dla badanych, które wyraźnie pokazało, że bez względu na to jak młodzi oceniają miasto Tarnobrzeg i jakie mają zamiary naukowe i zawodowe w przyszłości, najbardziej liczy się dla nich rodzina, małżeństwo i dzieci (ponad 70% odpowiedzi), następnie dobrobyt, stabilność finansowa i niezależność (ponad 57%), przyjaciele i znajomi (blisko 48%) i tuż za nimi - spokojne życie bez kłopotów i konfliktów. W pierwszej piątce znalazła się również (na samym jej końcu) praca zgodna z zainteresowaniami. Ponad 26% badanych zwróciło też uwagę na życie barwne, pełne rozrywek oraz podróże i bogate życie towarzyskie. Wszystkie odpowiedzi w tym obszarze przedstawia poniższy wykres.

Wykres 134 Które z poniższych aspektów życia są dla Ciebie najważniejsze?
(źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)

Zamieszczone na samym końcu ankiety pytania metryczkowe, pozwalają na częściową charakterystykę grupy uczniów, która wzięła udział w ww. badaniach ankietowych, a mianowicie:

- ponad połowę grupy stanowili mężczyźni,
- większość respondentów mieszka poza Tarnowem, ale na terenie powiatu (51,21%), a z terenu miasta pochodzi 26,67% badanych. Z dalszych terenów - spoza Tarnowa i powiatu wywodzi się ok. 16% badanych;
- ponad połowa uczęszcza do technikum, 32% do liceum, a mniejszość do szkoły branżowej I stopnia (blisko 11%).

Analizując wykształcenie rodziców badanych, wyżej/lepiej wykształcone są matki (ponad 22% posiada wykształcenie wyższe), natomiast ojcowie zdecydowanie częściej prowadzą własną działalność (2. miejsce po pracy na etat). Więcej matek jest na bezrobociu i prowadzi gospodarstwo domowe, natomiast wśród ojców więcej jest rencistów.

Sytuacja finansowa rodzin, w których żyją respondenci jest dobra, bo blisko 40,5% z nich „starcza na wiele bez specjalnego oszczędzania”. Mniej niż 1/3 musi oszczędzać na poważniejsze zakupy, ale 12,5% może sobie pozwolić na luksus. Tylko 5% musi na co dzień oszczędnie gospodarować, a mniej niż 0,5% nie starcza na podstawowe potrzeby.

Wspieranie inicjatyw społecznych

Tarnów jest miastem, którego mieszkańcy chętnie włączają się w akcje wspierające różnego rodzaju inicjatywy społeczne, zarówno na cele kultu religijnego, pożytku publicznego, w ramach 1% na OPP, jak również cele krwiodawstwa.

W liczbie podatników wspierających inicjatywy społeczne Tarnów zajmuje w większości czołowe miejsca, natomiast biorąc pod uwagę wartości przekazywanych środków finansowych jest liderem w poszczególnych sektorach.

Stan poczucia bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców

Analizując informacje zawarte powyżej oraz dane uwzględnione w rozdziale „Charakterystyka miasta” można zauważyć, że obecnie Tarnów nie posiada istotnych endogenicznych problemów w tych obszarach (w obszarze zdrowia miasto jest nawet liderem w swoim otoczeniu zakresie nasycenia usługami). W zakresie bezpieczeństwa, zidentyfikowane problemy nie odbiegają zasadniczo od poziomów notowanych w innych podobnych miastach. Stanowisko to potwierdzają badania ankietowe wśród mieszkańców z grudnia 2019, gdzie miasto oceniane jest pozytywnie w tych obszarach. Natomiast pewne problemy są dostrzegane przez osoby młode, i wynikają one głównie z istniejących w miastach konkurujących relacji kibicowskich.

Bardziej istotnym zagadnieniem wydaje się natomiast kierowane wsparcie w ramach polityki społecznej, adresowane w kierunku rodzin, tak, by jej członkowie mogli pozostawać aktywnymi zawodowo, a wynikające m.in. ze „starzejącej się” struktury wiekowej mieszkańców.

Koncentracja problemów społecznych w centrum miasta

Teren ścisłego centrum miasta, to obszar charakteryzujący się niekorzystnymi wskaźnikami społecznymi i częściowo wymagającą działań inwestycyjnych zabudową i przestrzenią.

W 2017 r., w ramach procesu przygotowania rozbudowanego dokumentu, jakim jest „Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022” dokonano szerokiej analizy życia miasta, obejmującej zagadnienia z obszaru społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego oraz technicznego.

Jak wykazały sporządzone wówczas analizy, na obszarze centrum miasta, szczególnie widoczne jest nagromadzenie negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, o których świadczą w szczególności wysoki odsetek bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym, relatywnie wysoki udział % liczby osób korzystających z MOPS do liczby mieszkańców, wyższy wskaźnik wartości wypłaconych świadczeń przez MOPS na jednego mieszkańca, wyższy wskaźnik liczby wyroków eksmisyjnych na 10.000¹¹.

Aktualność dalszego występowania powyższych negatywnych zjawisk potwierdzają dyskusje Tarnowskiego Komitetu Rewitalizacji podczas jego obrad w latach 2018-2020.

Wg przeprowadzonych podczas opracowywania GPR badań ankietowych można zauważyć, że do centrum miasta przyciąga mieszkańców głównie możliwość uczestnictwa w bezpłatnych wydarzeniach rozrywkowo - kulturalnych. W centrum miasta, czyli centralnej części obszaru rewitalizacji, brakuje

¹¹ Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXVII/368/2017 Rady Miejskiej W Tarnowie z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, s. 96 i dalsze

przede wszystkim małych sklepów, uważa tak prawie 34 proc. zapytanych mieszkańców. Potrzebne byłyby też miejsca oferujące możliwość treningu i aktywności fizycznej. Takie wskazanie padło z ust częściej niż co dziesiątego badanego. Podobnemu odsetkowi badanych brakuje w centrum usług drobnych, takich jak szewc, fryzjer, kosmetyczna czy krawiec.

Zdaniem największego odsetka badanych, dzieci w wieku szkolnym oraz rodzice z małymi dziećmi to grupy, które nie mają w centrum miasta miejsca, gdzie mogłyby spędzać czas wolny. Nieznacznie rzadziej przez badanych były wskazywane osoby niepełnosprawne oraz seniorzy. Co piąty badany uważał, że takiej możliwości nie ma młodzież ze szkół ponadpodstawowych, a niespełna 14 proc., że młodzi ludzie po zakończeniu edukacji.

Poziom bezpieczeństwa w centrum miasta oceniany jest raczej dobrze, ale największy odsetek ankietowanych ocenia go jako średni, przyznając, że nie jest ani bezpiecznie, ani niebezpiecznie.

W tabeli poniżej, w sposób syntetyczny przedstawiono problemy obszaru centrum miasta, objętego rewitalizacją.

Problemy widoczne w centrum miasta	Podstawowe czynniki/przyczyny występowania danego problemu
Wyludnienie obszaru	<ul style="list-style-type: none"> • mało konkurencyjna oferta mieszkaniowa (często stara substancja) • niewystarczająca ilość przestrzeni publicznych dostosowanych do różnych grup wiekowych • mało konkurencyjna oferta rynku pracy (dotyczy całego miasta - migracja poza miasto) • niewystarczająca polityka miejska zachęcająca do zamieszkania w centrum • koncentracja lokali socjalnych
Wysoki poziom bezrobocia wykazujący niekorzystne tendencje wzrostowe, w tym bezrobocia długotrwałego	<ul style="list-style-type: none"> • mała aktywność pro-zawodowa mieszkańców • mało konkurencyjna oferta gospodarcza na rewitalizowanym obszarze oraz w mieście • niewystarczający stopień działań edukacji przedsiębiorczej skierowanej do tego typu osób • niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz skłonności do samozatrudnienia
Niekorzystna struktura demograficzna, tj. niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • migracja osób w wieku produkcyjnym (zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną) • tworzenie nowych osiedli mieszkaniowych w innych częściach miasta

<p>Występowanie problemów społecznych, w tym alkoholizmu, bezdomności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwałej choroby, niepełnosprawności, potrzeby ochrony macierzyństwa, przemocy w rodzinie, ubóstwa, wielodzietności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bezrobocie • niski status materialny • utrudnione warunki do samorozwoju • niski stopień aktywnej integracji lokalnej • niewystarczający stopień zewnętrznego wsparcia i działań integracyjnych
<p>Nasilenie zjawisk zagrażających bezpieczeństwu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bezrobocie • niski status materialny • relatywnie duże natężenie ludności • zjawiska wandalizmu i niszczenie cudzego mienia • występowanie zniszczonej i zaniedbanej infrastruktury
<p>Mało konkurencyjna oferta gospodarcza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca konkurencja ze strony sieci dyskontów i dużych centrów handlowych • zmiana przyzwyczajeń handlowych konsumentów • oferta handlowa niedostosowana do potrzeb danych grup mieszkańców (rodzaj usług i godziny otwarcia) • mała atrakcyjność lokali użytkowych w centrum
<p>Występowanie obiektów wymagających generalnego remontu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak zewnętrznego wsparcia na dofinansowanie remontu nieruchomości prywatnych • brak środków własnych części właścicieli na kompleksowy remont • niewystarczający poziom współpracy między właścicielami nieruchomości, a najemcami • niewielka gotowość najemców do współfinansowania działań remontowych
<p>Występowanie obiektów wymagających termomodernizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stare technologie wykonania budynków • niewystarczające środki własne właścicieli na wykonanie tego typu działań • niewielka gotowość najemców do współfinansowania działań termomodernizacyjnych
<p>Występowanie obiektów całkowicie wyeksploatowanych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak ciągłości w użytkowaniu • brak czynników motywujących właściciela do zmiany funkcji obiektu

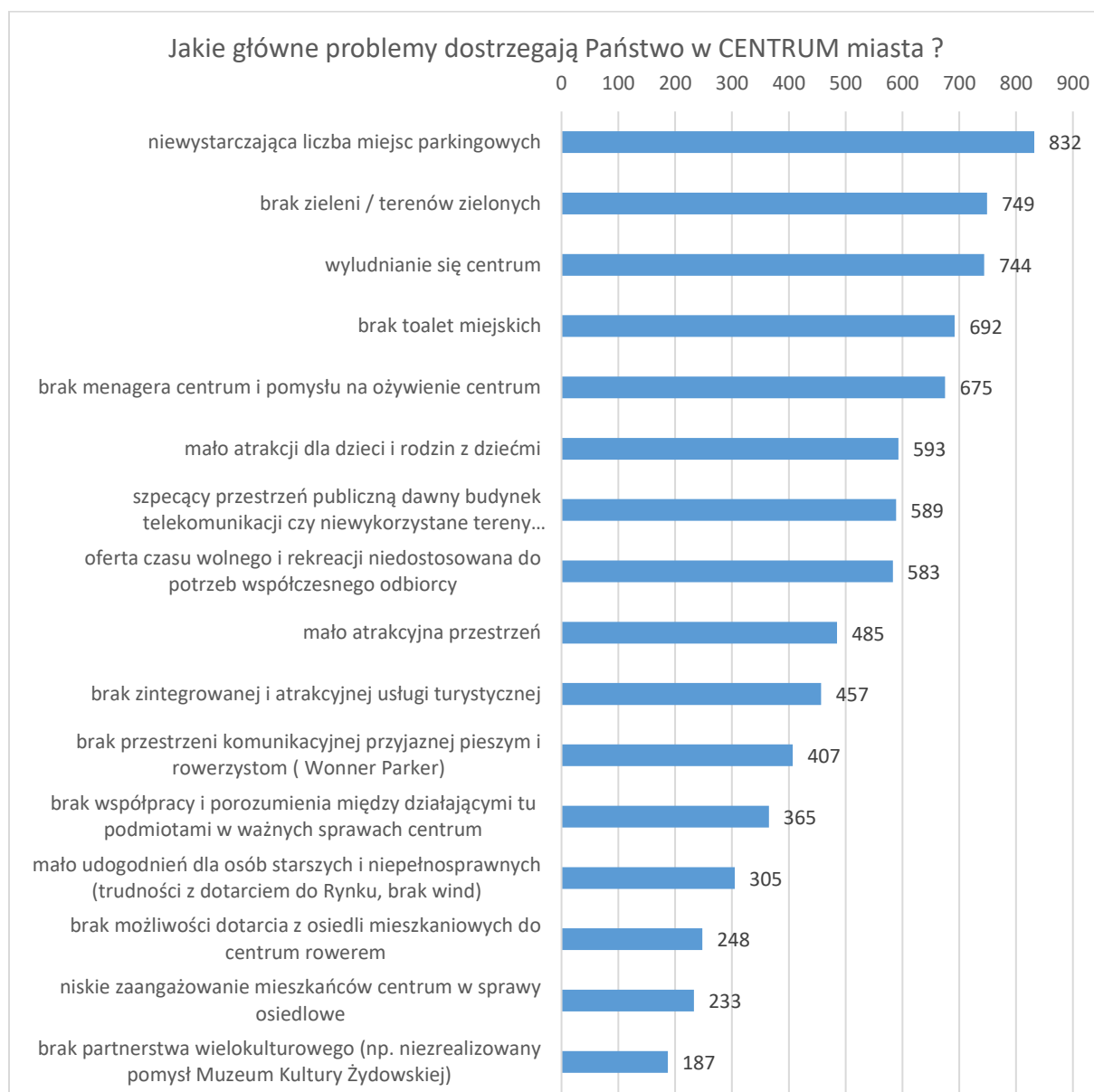
	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający poziom współpracy między właścicielami nieruchomości, a najemcami • brak zewnętrznego wsparcia tego typu działań
<p>Występowanie zabudowy wymagającej uporządkowania lub uzupełnienia;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak zewnętrznego wsparcia tego typu działań • trudności we wzajemnej współpracy różnych podmiotów, zwłaszcza między sektorem publicznym a prywatnym przy zagospodarowaniu • niewystarczające środki własne właścicieli na wykonanie tego typu działań • brak spójnej i uzgodnionej koncepcji zagospodarowania tego typu terenów
<p>Przestrzeń publiczna, tereny zieleni, kultury, rekreacji i wypoczynku wymagające budowy, uzupełnienia lub odnowy oraz poszerzenia funkcjonalności;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca ilość infrastruktury dostosowanej w szczególności do potrzeb osób starszych oraz dzieci oraz osób niepełnosprawnych • niewystarczający standard infrastruktury dla prowadzenia działań związanych z czasem wolnym: w szczególności rekreacyjnych i kulturalnych • niewystarczający stan i oferta parków i zieleni • niska estetyka niektórych miejsc przestrzeni publicznej
<p>Niski poziom jakości dróg i dostępności parkingów;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych w centrum • nawyk częstego wykorzystywania prywatnego transportu samochodowego do przemieszczania wewnątrz miasta • niewystarczająco rozwinięta infrastruktura dla transportu alternatywnego do samochodowego - rowerów • niszczenie infrastruktury drogowej oraz placów przez transport kołowy (szczególnie w obrębie starego miasta)
<p>Występowanie niezagospodarowanych terenów przemysłowych (tj. terenów po byłym Owintarze, Pralfie, a także ul. Gliniańska i teren Kantorii);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • brak spójnej i uzgodnionej wizji zagospodarowania części tych obszarów • sprzeczne interesy właścicieli prywatnych

	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność poniesienia wysokich nakładów na zagospodarowanie tych terenów
Problemy środowiskowe – wynikające z niskiej emisji oraz zagrożenia środowiskowego,	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki udział niskiej emisji generowanej szczególnie przez piece węglowe i transport samochodowy • niski stopień podłączenia do miejskiej sieci ciepłowniczej obiektów w zabytkowym centrum miasta • trudności z odprowadzeniem wód opadowych
Niski stopień aktywności społecznej mieszkańców.	<ul style="list-style-type: none"> • brak miejsc wzmacniających lokalne więzi społeczne, • niski stopień działań wzmacniających współpracę sąsiedzką, • niewystarczający stopień działań wzmacniających wiedzę o historii miasta. • niewystarczający stopień projektów realizowanych wspólnie przez podmioty publiczne i organizacje pozarządowe w zakresie aktywności społecznej

*Tabela 46 Problemy i ich przyczyny widoczne w centrum miasta
(dane: Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, marzec 2017)*

Na przełomie lat 2019-2020, prowadzone w związku z procesem aplikacji do Funduszy norweskich i EOG konsultacje (np. spacer po mieście, spotkania fokusowe, warsztaty) potwierdziły, jak bardzo istotna jest problematyka Centrum miasta.

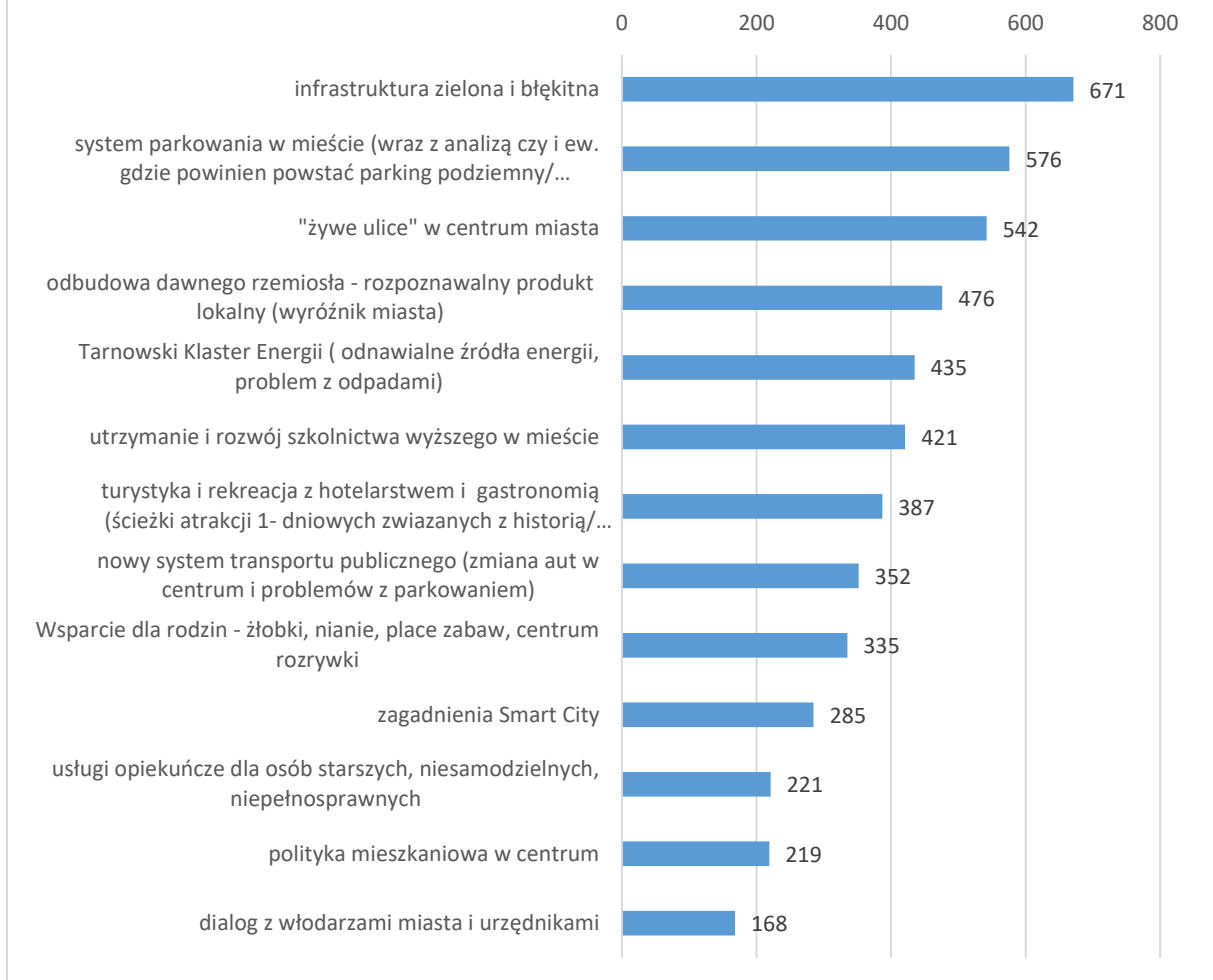
Na przełomie czerwca i lipca 2019 r. miasto za pośrednictwem ankiety online zapytało swoich mieszkańców, jakie dostrzegają problemy w Centrum. Uzyskano 1383 odpowiedzi. Poniższy wykres grupuje najczęstsze odpowiedzi.

Wykres 135 Problemy w centrum miasta dostrzegane przez mieszkańców
(dane własne, badanie ankietowe na www.tarnow.pl, 2019)

Kolejne pytanie w tym badaniu dotyczyło czynników, jakie zdaniem mieszkańców mogą zapewnić rozwój, a o które miasto winno aplikować. Odpowiedzi prezentuje wykres poniżej.

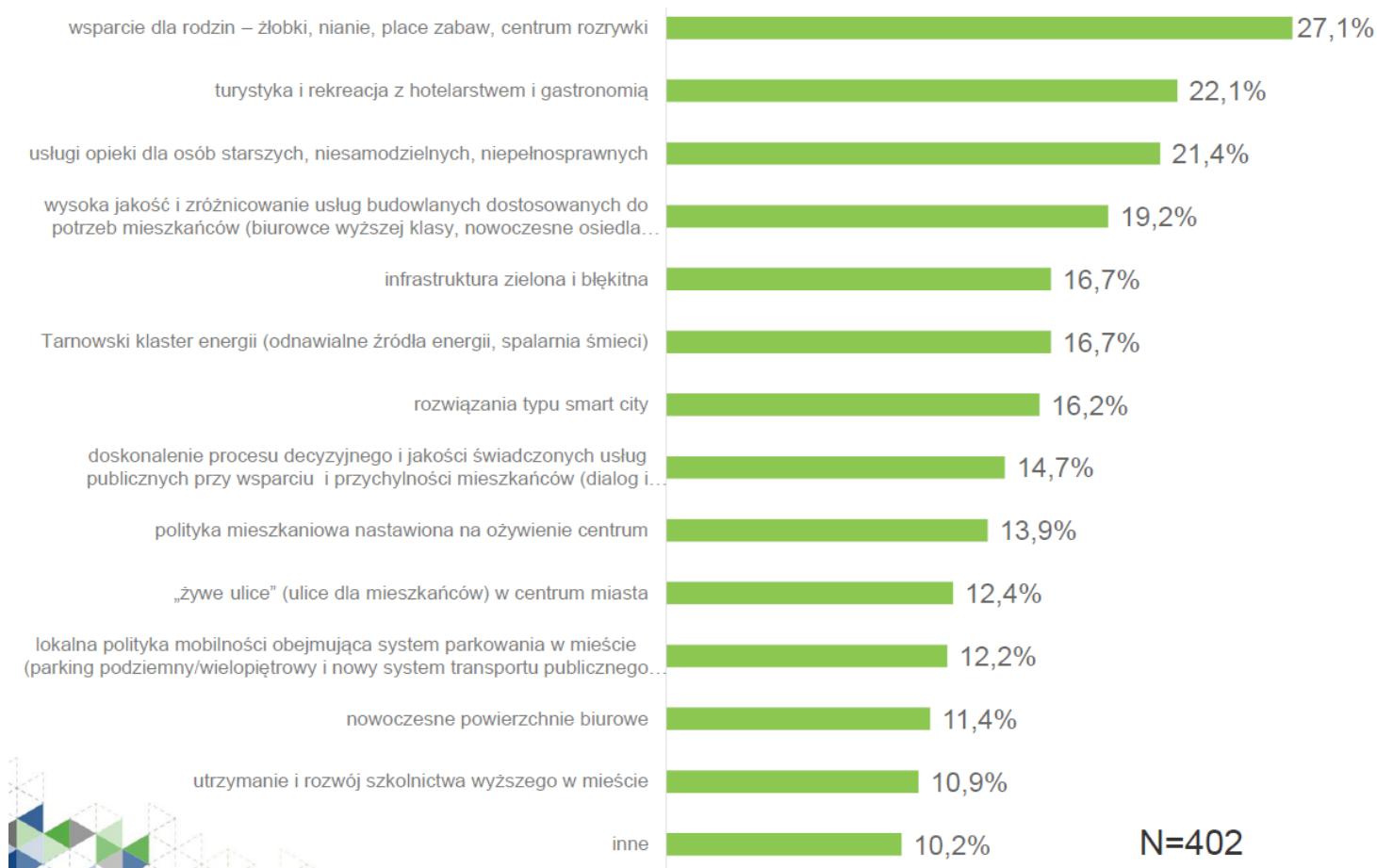
Gdyby miasto zostało wybrane do programu dot. rozwoju lokalnego, na co powinno przeznaczyć otrzymane wsparcie eksperckie i fundusze ?
Co może zapewnić rozwój lokalny miasta i podnieść jakość życia mieszkańców ?

Wykres 136 Co może zapewnić rozwój lokalny miasta i podnieść jakość życia mieszkańców?
(dane własne, badanie ankietowe na www.tarnow.pl, 2019)

Jak można zauważyć, dane z obu wykresów stanowią dodatkowe potwierdzenie dla wniosków i problemów zdiagnozowanych we wcześniejszych analizach.

W grudniu 2019 przebadano metodą CATI 402 mieszkańców Tarnowa – próba była reprezentatywna ze względu na płeć i wiek badanych. Na podobne pytanie – jakie obszary przedsięwzięcia mogą zapewnić rozwój i podnieść jakość życia mieszkańców w perspektywie do 2030 r. uzyskana zbliżone odpowiedzi, chociaż rozkład poszczególnych priorytetów różnił się.

Wykres 137 Jakie obszary przedsięwzięcia mogą zapewnić rozwój i podnieść jakość życia mieszkańców w perspektywie do 2030 (dane: Opinia mieszkańców Tarnobrzeg na tematy strategiczne dla miasta, badanie ankietowe CATI, grudzień 2019)

Przyczyny i skutki zmian w aktywności ekonomicznej i konkurencyjności lokalnej gospodarki.

W oparciu o ujęte w poprzednich częściach diagnozy wyniki z pogłębionej analizy, dokonano identyfikacji zasadniczych problemów, które przyczyniają się do niekorzystnych tendencji społeczno-gospodarczych i osłabienia funkcji miejskich, zarówno obecnie jak i w najbliższej przyszłości.

W szczególności sytuacja demograficzna w Tarnowie (zmiany struktury wiekowej, spadek przyrostu naturalnego, dodatnie/rosnące migracji, zwłaszcza osób młodych z miasta), generuje widoczne już dziś i przyszłe zjawiska kryzysowe, których przyczyny i skutki zostały ujęte w poniższych punktach:

Przyczyny i skutki zmian w aktywności ekonomicznej i konkurencyjności lokalnej gospodarki. Możemy zgrupować wokół 4 szerszych zagadnień:

- duży udział podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby starsze:

Wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych i działających aktywnie w Tarnowie (płacących podatki i opłaty lokalne), większość stanowią firmy prowadzone przez osoby starsze. Ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa miasta, kwestia własności firm zdominowanej przez emerytów/rencistów wpłynie/wpływa? negatywnie na aktywność ekonomiczną i konkurencyjność lokalnej gospodarki. Z jednej strony, starzejący się właściciele nie będą w stanie w pewnym momencie prowadzić i rozwijać firmy ze względów zdrowotnych, a z drugiej zdecydowanie częściej przejawiają niechęć do podejmowania ryzyka, co z kolei ma istotny wpływ na rozwój i potencjał danej firmy.

- odpływ młodych z miasta:

Brak młodego kapitału ludzkiego, otwartego na zmiany i wyzwania konkurencyjne współczesnego rynku przyczyni się do szybszego zakończenia/zamknięcia działalności firmy w cyklu jej życia. Generalnie przyjmuje się, że to młodzi ludzie są gotowi do innowacyjnych i nowoczesnych rozwiązań usprawniających życie, a więc tworzących nowe produkty i usługi. Obniży to dochody generowane przez firmę i dochody osobiste właścicieli oraz wpływy podatkowe związane z prowadzeniem danego rodzaju działalności gospodarczej (PIT, CIT). Niska aktywność lokalnych firm osłabi ofertę tarnowskiego rynku pracy, co ostatecznie nasili proces migracji młodych ludzi z miasta do większych ośrodków. Z kolei osłabiona lokalna gospodarka oraz mało atrakcyjny rynek pracy uniemożliwią pozyskanie nowych, większych inwestorów, bowiem ich oczekiwania dot. zatrudnienia wyspecjalizowanej kadry nie zostaną spełnione. Osłabi to dodatkowo konkurencyjność tarnowskiej gospodarki.

- niski stopień sukcesji firm rodzinnych:

Obserwowana i potwierdzona wśród młodych osób (badania ankietowe przeprowadzone w lutym 2020 r. wśród uczniów ostatnich klas szkół średnich) niechęć i niegotowość do przejmowania czyli sukcesji firm rodzinnych, skutkuje wzrostem ryzyka zaprzestania działalności ww. podmiotów, a co za tym idzie utratą wpływów podatkowych i pogorszeniem sytuacji na lokalnym rynku pracy (spadek liczby miejsc pracy). Młodzi, którzy nie wiążą się z rodzinną firmą, odczuwają coraz słabsze więzi z miastem i ostatecznie szukają swojego miejsca do życia w innym – nowym miejscu, najczęściej tam, gdzie rynek pracy daje im możliwość różnorodnej ścieżki rozwoju i kariery.

- wzrost zapotrzebowania na usługi specjalistyczne i opiekuńcze dla starzejącego się społeczeństwa:

Wzrastająca liczba osób starszych, którzy mają określone wymagania dot. różnorodnej opieki i wsparcia (pomoc w codziennym funkcjonowaniu ze względu na nasilający się stopień niedołążności

psychoruchowej), generuje popyt na usługi z tego zakresu – usługi specjalistyczne i opiekuńcze. W mieście wzrośnie więc zapotrzebowanie na obiekty wykazujące się różnymi ułatwieniami dostępowymi dla tych starszych jak i niepełnosprawnych w różnych obszarach, osób.

- niższy (i przewidywalnie malejący) popyt wewnętrzny wynikający ze wzrostu liczby osób utrzymujących się z emerytur/rent:

Wzrastająca liczba osób starszych, utrzymująca się z emerytur, których poziom jest generalnie niższy niż średnie wynagrodzenie brutto, generuje niższy popyt na dobra i usługi dostępne na lokalnym rynku. Spada bowiem wartość koszyka produktów i usług przypadającego na przeciętnego emeryta, a powszechność zjawiska wpływa negatywnie na łączny popyt wewnętrzny.

Przyczyny i skutki związane z obecnym i przyszłym stanem aktywności społecznej i poczucia tożsamości lokalnej

Aktualna sytuacja demograficzna wymaga szczególnego i szczegółowego przeglądu miasta i usług publicznych pod względem dostępności, przystępności i łatwości skorzystania z szerokiej oferty miasta dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych, niesamodzielnymi czy rodzin z dziećmi.

Rosnące ryzyko chorób cywilizacyjnych powoduje, że w grupie osób niesamodzielnymi wzrasta liczba osób młodych. Stopień aktywności społecznej takich osób bywa nierzadko zerowy. Wśród przyczyn tego zjawiska, oprócz ww. diagnozuje się w Tarnowie niski stopień aktywności różnych środowisk społecznych, niski poziom dialogu i co istotne – brak zaufania (zarówno do strony reprezentującej miasto jak i innych środowisk, co wynika z wielu nierozwiązanych sytuacji konfliktogennych).

W mieście odczuwalny jest też kryzys autorytetów i liderów społecznych, co potwierdziły spotkania z różnymi interesariuszami w ramach szerokiego procesu rewitalizacji w mieście oraz badania ankietowe wśród młodych osób w Tarnowie (ankieta uczniów ostatnich klas szkół średnich). Dodatkowo brakuje w mieście skutecznych „kanałów” informacji o miejskich sprawach, a niedoinformowanie to jeden z pierwszych czynników zniechęcających do wysiłku jakim jest aktywizacja i zaangażowanie w działaniach ogólnospołecznych i miejskich. Skutkuje to ostatecznie obniżeniem rangi miasta, brakiem poczucia wspólnotowości i spadkiem aktywności obywatelskiej.

Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa czy niskiego poziomu kwalifikacji nie zostały bezpośrednio zdiagnozowane/rozpoznawane w mieście podczas niniejszego procesu. Ich wpływ na rozwój byłby z pewnością obciążający – z racji ich względnej niesamodzielnymi ekonomicznej, której skutki minimalizować mogą odpowiednie kursy/szkolenia umożliwiające zdobycie pracy w konkretnym zawodzie.

Problem dialogu – współpraca z kluczowymi partnerami, w szczególności instytucjonalnymi

Mimo długoletnich tradycji współdziałania i dialogu, widocznych zwłaszcza we wcześniejszych okresach historii miasta, obecnie obserwuje się wyraźny deficyt dialogu w mieście, zarówno między władzami lokalnymi a mieszkańcami, jak również między różnymi grupami społecznymi czy niepublicznymi partnerami.

Zjawisko to nie posiada skwantyfikowanego wymiaru, ale wyraźnie wybrzmiewa w danych jakościowych, pozyskanych podczas spotkań konsultacyjnych prowadzonych w ostatnich latach, a w szczególności związanych z pracą na programem rewitalizacji (2017 r.), w ramach prac nad strategią rozwoju miasta Tarnów 2030 (okres 2019-2020 r.), spotkań ciał doradczych prezydenta miasta (w szczególności podczas obrad Tarnowskiego Komitetu Rewitalizacji) oraz warsztatów i spotkań fokusowych prowadzonych w ramach przygotowania niniejszej aplikacji.

Należy zwrócić uwagę, że w obydwu przeprowadzonych badaniach fokusowych (14.02.2020), zarówno lokalni liderzy społeczni, w tym przedstawiciele kluczowych interesariuszy jak i kierownicy jednostek administracyjnych zwracali uwagę na występujące deficyty w zakresie dialogu społecznego. Dialog społeczny był postrzegany w opinii respondentów na trzech płaszczyznach, to jest dialog między jednostkami i strukturami administracji, między administracją a środowiskiem zewnętrznych interesariuszy oraz, w relacjach pomiędzy zewnętrznymi interesariuszami. Konsekwencją związaną z takim stanem jest także brak chęci angażowania się w sprawy miasta, brania odpowiedzialności za dobro wspólne, problem współpracy.

Co więcej, w opinii respondentów sytuacja taka wywiera negatywny wpływ na procesy rozwojowe, szczególnie w takich sferach życia miasta które bezpośrednio wymagają dialogu i zaangażowania różnych środowisk, jak np. wspieranie przedsiębiorczości, oddziaływanie na lokalny rynek pracy czy sytuacja na rynku mieszkaniowym. Wśród konkretnych przykładów, potwierdzających występowanie deficytu dialogu, postaw włączania się w sprawy miasta, wskazywano na problem z zarządzaniem centrum miasta, szczególnie z włączaniem w procesy współpracy środowiska lokalnych przedsiębiorców. Wnioski jakie nasuwają się z badań fokusowych dotyczą zatem potrzeby wprowadzenia skutecznych mechanizmów zarządzania centrum miasta, np. w postaci powołania menedżera centrum, czy też zorganizowania przez miasto instytucji, która koordynowałaby i stymulowałaby, inicjowałaby procesy dialogu, deliberacji i włączania mieszkańców miasta w miejskie procesy. Powinno przyjmować to formułę zintegrowanego podejścia, w stosunku do różnych środowisk, podmiotów i obszarów tematycznych

Stosunkowo pozytywnie kształtuje się dialog władz miasta Tarnowa z okolicznymi samorządami oraz współpraca z gminami, w ramach opisywanej we wcześniejszym rozdziale, Aglomeracji Tarnowskiej.

W ostatnim czasie, na współpracę tę negatywnie jednak oddziałują różnica stanowisk w zakresie lokalizacji planowanej tzw. „Obwodnicy Wschodniej” Tarnowa widoczna pomiędzy miastem Tarnowem a gminą Tarnów. Dodatkowym negatywnym aspektem dla tej relacji, jest okresowo pojawiająca się w przestrzeni publicznej dyskusja nad potencjalnym powiększeniem granic miasta, właśnie „kosztem” gmin sąsiednich.

Całość tych zagadnień może niekorzystnie wpływać na przyszłe prace związane ze stworzeniem strategii dla miejskiego obszaru funkcjonalnego Tarnowa, która jest niezbędna dla uzyskania planowanego w okresie przyszłym wsparcia w ramach zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Celem usprawnienia dialogu wewnętrznego w 2019 r., oprócz istniejących ciał doradczych (opisanych w Programie Rozwoju Instytucjonalnego), prezydent miasta zainicjował tzw. „Forum dialogu” platformą doradczą i dyskusyjną skupiającą przedstawicieli różnych środowisk – politycznych, społecznych, gospodarczych.

Podczas organizowanych na przełomie lat 2019 - 2020 spotkań tematycznych w ramach Forum, pierwsza część dyskusji każdego spotkania była zdominowana zawsze przez tematykę, dotychczasowego braku praktyki współpracy władz miasta z różnymi grupami interesariuszy. Świadczy to o istniejącej w mieście głębokiej potrzebie rzetelnego i realnego dialogu wewnętrznego, wykraczającego poza dotychczasowe formy komunikacji władz z mieszkańcami.

O ile „Forum” umożliwi dyskusję na tematy większej wagi - strategiczne, o tyle nie istnieje w mieście wyraźna platforma usprawniająca dialog nad sprawami drobniejszymi, „bieżącymi”, które jednak są niezwykle istotne dla mieszkańców i wywołują szeroką, z reguły negatywną, dyskusję publiczną.

W ostatnich latach zaobserwowano szereg inicjatyw, w których brak wcześniejszego dialogu i „prawdziwych” konsultacji odbija się szerokim echem w dyskusji publicznej i negatywnie wpływa na odbiór miasta i jego działań. Jako przykłady można tutaj podać tematy realizowanych inwestycji dot. modernizacji amfiteatru letniego, remontu ul. Krakowskiej, remontu płyty Rynku.

Wszystkie te tematy to negatywne przykłady konsultacji, odbieranych w przestrzeni publicznej jako fasadowe i czysto informacyjne działania, nie dające interesariuszom realnej możliwości wpływu na kształt konsultowanej inicjatywy (pojawiają się np. zdania typu „znowu urząd ma gotowy scenariusz”). Opinie takie są widoczne w mediach społecznościowych, mediach tradycyjnych, jak również w dyskusji na radzie miejskiej czy podczas obrad ciał doradczych.

Z drugiej strony należy jednak zauważyć że, mimo wysokiej aktywności społecznej, uwidocznionej w podanych wcześniej wskaźnikach statystycznych, zwraca uwagę jednak fakt, iż w realnej dyskusji obserwowana jest wyraźna trudność w organizacji się partnerów społecznych, celem wspólnej reprezentacji swojego zdania. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w procesie rewitalizacji centrum miasta, w którym w procesie dialogu strona publiczna zderza się z różnymi reprezentantami tego samego środowiska, prezentujących często odmienne stanowiska.

Ze względu na rangę i skalę miasta lista podobnych zagadnień jest liczna, stad istnieje pilna potrzeba wypracowania rozwiązań, które dałyby mieszkańcom możliwość realnego współuczestniczenia lub współdecydowania o kwestiach istotnych dla życia miejskiego.

Dotychczasowa praktyka konsultacji, polegająca z reguły na prezentacji gotowych rozwiązań dokumentacyjnych, opracowań, itp. i mająca charakter w większości przypadków obligatoryjny, pogłębia niekorzystną, konfrontacyjną relację typu „my-oni” lub „klient-korporacja” na linii mieszkańcy-władze lokalne. Relacja taka niekorzystnie oddziałuje na wzajemne poczucie wspólnotowości wszystkich mieszkańców i ich identyfikację z miastem.

W związku z przygotowaniem PRL miasto w 2020 r. przeprowadziło szereg aktywności angażujących stronę społeczną. W szczególności odbył się szereg spotkań, jak otwarte warsztaty i robocze dyskusje diagnostyczne –zarówno w formule posiedzenia bezpośredniego jak i online, spotkania fokusowe, spotkania ciał doradczych, a także bezpośrednio kontakty robocze z członkami grup przygotowujących poszczególne zadania.

W aktywnościach tych licznie wzięli udział przedstawiciele różnych środowisk – politycznych, społecznych, gospodarczych ale również i niejednokrotnie młodzieży. W wszystkich tych wydarzeniach uwydatniano był, za każdym razem, wyraźny deficyt dialogu.

Konfrontując powyższe z pokazanymi wcześniej danymi statystycznymi, a świadczącymi o rosnącej aktywności mieszkańców, tym bardziej wskazane jest opracowanie rozwiązań, które pozwoliłyby wykorzystać w życiu miasta istniejący wewnętrzny kapitał obywatelski. Zagadnienie to należy uznać za horyzontalne i priorytetowe dla rozwoju miasta, z racji jego oddziaływania na wszystkie poruszane w diagnozie obszary. Stanowi ono fundament na którym powinny być budowane wszelkie inne podejmowane aktywności prorozwojowe.

Starzenie się społeczeństwa – popyt na opiekę nad osobami starszymi i jego wpływ na aktywność zawodową

Subregion tarnowski obejmujący powiaty: brzeski, dąbrowski, tarnowski i Tarnów zamieszkuje ponad 450 tys. mieszkańców, w tym w Tarnowie ponad 100 tys.

Postęp cywilizacyjny i poprawa w opiece medycznej powodują, że średni czas życia systematycznie się wydłuża. Wg GUS w ostatnich 65 latach wzrasta systematycznie przeciętna długość życia Polaków i obecnie wynosi dla kobiet 82,4 lat i dla mężczyzn 75,1 lat. Ze względu na niski wskaźnik dzietności i wydłużającą się długość życia rośnie udział osób niesamodzielnych (60+) w populacji.

W subregionie tarnowskim seniorzy stanowili w 2019 r. 22,4%, przy czym w Tarnowie odsetek ten wynosił w 2019 r. 23,8%

Prognoza ludności na lata 2008–2035 GUS wskazuje, że odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym będzie wzrastał. Co 8. mieszkaniec przekroczy w 2035 r. 75 r. życia (ROPS).

Prognozy GUS na 2022r przewidują najwyższy udział (24,2%) mieszkańców 65+ w Tarnowie. Stale wzrasta liczba osób w wieku tzw. późnej starości (80+), tj. osób, które najczęściej wymagają opieki.

Efektom starzenia się społeczeństwa jest coraz bardziej widoczny zwiększający się popyt na opiekę nad osobami starszymi, któremu nie odpowiada dostateczna podaż dostępności usług opiekuńczych.

Aby zwiększyć dostępność usług społecznych i zdrowotnych podejmowane są działania mające na celu wsparcie inicjatyw w zakresie usług kierowanych do osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów, a także zapewnienie specjalistycznej pomocy dla osób niesamodzielnych i ich rodzin.

Pogarszanie się zdrowia i sprawności zwiększa zapotrzebowanie na świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze i socjalne. Wiek i współistnienie wielu chorób, postępujące z wiekiem zniedołężnienie prowadzi do zależności od pomocy opiekunów w zakresie wielu czynności decydujących o samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku domowym. Poza potrzebami zdrowotnymi wzrasta zapotrzebowanie na usługi opiek, pomoc w pracach domowych, sprzątanie, przygotowywanie posiłków.

Niepełnosprawność w starszym wieku pociąga za sobą niesamodzielność. Brak jest ewidencji osób niesamodzielnych w subregionie tarnowskim, ale osoby starsze i osoby niepełnosprawne korzystające ze wsparcia OPS w Tarnowie stanowią 59,8%. Niepełnosprawność w starości występuje często w st. znacznym – duży procent seniorów 80+ traci zdolność do samodzielnej egzystencji.

Nie wszyscy ludzie przechodzą starość podobnie. Obok pogodnych seniorów zdarzają się seniorzy trudni tzw. toksyczni. Zajmowanie się podopiecznym toksycznym może zmęczyć opiekuna bardziej niż skomplikowane przypadki pielęgnacji. Opiekun czuje się zraniony, niedoceniony, niezrozumiany.

Wyczerpuje się jego cierpliwość w konfrontacji z ciągłymi złośliwościami i krytyką.

Pojawia się zniechęcenie i poczucie, że dokonał złego wyboru drogi zawodowej, poczucie winy. Szantaż emocjonalny i psychomanipulacja ze strony podopiecznego doprowadzają do tego, że opiekun zaczyna wierzyć, iż faktycznie nie stara się o osobę niesamodzielną w sposób należyty. Dla opiekuna zajmowanie się seniorem toksycznym jest tym bardzo frustrujące, im więcej opieki i wsparcia

potrzebuje od niego taki podopieczny, spotykając się z niechęcią do współpracy, ciągłym niezadowoleniem, złośliwościami, a nawet wrogością.

Coraz więcej osób niesamodzielnych wymaga opieki, często całodobowo, którą mogą zapewnić DPS, jednak z uwagi na wysokie koszty utrzymania osób niesamodzielnych w DPS rodzina – w przypadku jej braku - gmina decyduje się na takie rozwiązanie w ostateczności. W subregionie tarnowskim¹⁶ DPS dysponuje 444 miejscami, z czego 348 to miejsca w 4 DPS w Tarnowie. Poza tym Dom starców nadal jest kojarzony w Polsce z miejscem wygnania, a nie wyboru. To sprawia, że i opiekunowie, i same osoby starsze pozostawiane są sami sobie bez fachowej opieki, wsparcia, informacji itd.

W Polsce opieka długoterminowa nad osobą niesamodzielną opiera się głównie o rodzinę.

Badanie opinii mieszkańców subregionu tarnowskiego pokazuje, że nawet co 5 mieszkańiec opiekuje się osobą niesamodzielną. Rodzinny model opieki wynika nie tylko z uwarunkowań kultur, choć solidarność międzygeneracyjna w Polsce jest silna, ale jest też rezultatem niewystarczającej pomocy instytucji.

Na miejsce w DPS zazwyczaj mają szansę ludzie samotni pozostający bez żadnego wsparcia w rodzinie. GOPSy w gminach borykają się z problemem finansowania usług opiekuńczych, na które zapotrzebowanie stale rośnie. Usługi opiek organizowane są głównie w postaci usług sąsiedzkich, w żadnej gminie nie funkcjonuje kompleksowy system wsparcia dla opiekunów, którzy pozostawieni są sami sobie.

Badanie IB ARC 2018 (Ośrodki opieki długoterminowej w świadomości Polaków) wskazało, że w przypadku nagłej konieczności opieki nad bliskim 48% ankietowanych szukałoby opiekunki przychodzącej do domu, 28% poprosiłoby o pomoc innych członków rodziny, 12% szukałoby ośrodka opieki, a 11% zrezygnowałoby z pracy, aby móc zajmować się bliskim.

W Polsce opieka nad osobą niesamodzielną tradycyjnie funkcjonuje w sferze prywatnej i stanowi obowiązek rodziny, w tym głównie kobiet. Powoduje to ich niemożność radzenia sobie z innymi obowiązkami, a w konsekwencji wcześniejsze odchodzenie z rynku pracy, bądź w przypadku młodych kobiet – odkładanie macierzyństwa lub mniejszą liczbę dzieci. Opiekunowie w 90% nie posiadają odpowiedniego przygotowania do opieki nad osobą niesamodzielną, nie ma na rynku szkoleń oferowanych do opiekunów, grup wsparcia, wsparcia psychologicznego.

Problemy, jakich doświadcza opiekun osoby starszej /przewlekłe chorej to głównie brak wsparcia otoczenia (rodziny, możliwości zastąpienia w opiece, brak wsparcia grup samopomoc). Opiekunowie wskazywali na braki: sił fizycznych, pomocy socjalnej, wyposażenia w sprzęt i środki medyczne. Konsekwencją nadmiaru obowiązków, lęku związanego z opieką i permanentnego zmęczenia jest wystąpienie jednostki chorobowej tzw. zespołu stresu opiekuna CSS - Caregiver Stress Syndrome, który charakteryzuje się objawami zarówno fizycznymi, jak i psychospołecznymi i psychosomatycznymi. Dlatego tak ważne jest wsparcie opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych przez grupy wsparcia, specjalistów i instytucje.

W ramach nieformalnej opieki mogą być traktowane zarówno rodziny, osoby pomagające po sąsiedzku, wolontariusze NGO, ale i osoby zatrudnione na czarno. Co raz częściej polskie rodziny

korzystają z szeroko rozumianej pomocy domowej. Często jest to pomoc нефachowa. Opieka nad osobami starszymi nie należy do łatwych ani cieszących się zainteresowaniem.

Bariery w znalezieniu informacji o możliwościach wsparcia to niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne, nadmiar obowiązków pracowników OPS, zły przepływ informacji, duża ilość koniecznych formalności, niechęć ze strony instytucji, niewystarczająca znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje.

Opiekunowie o wyższym poziomie wykształcenia, będący przeważnie osobami pracującymi, byli bardziej otwarci na informacje – chętniej korzystali z internetu, słuchali porad innych, szukali informacji w poradnikach. Lepiej wykształceni opiekunowie, a tym samym pracujący zawodowo mieli też korzystniejszą sytuację finansową w porównaniu do osób o niższym niż wyższe wykształceniu bądź też łatwiej im było uzyskać dofinansowania różnego typu. Osoby te miały mniejszy problem z dostosowaniem mieszkania do potrzeb OS, dzięki czemu opieka była sprawowana lepiej.

Pracujący opiekunowie, znacznie częściej niż niepracujący, korzystali też ze wsparcia formalnego np. dochodzących opiekunek. Często podkreślali oni, że bez tego typu wsparcia ich aktywność zawodowa byłaby wykluczona. Istotny wpływ, na lepszą orientację w dostępnym wsparciu, miała też większa świadomość własnych potrzeb wśród opiekunów pracujących.

Opiekunowie nieaktywni zawodowo znacznie rzadziej korzystali z istniejącego wsparcia, nie orientowali się w istniejących możliwościach, co wynikało głównie z braku zainteresowania.

Funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej nad osobami starszymi w Polsce jest fragmentaryczny, rozproszony, niespójny, z ograniczonym dostępem do świadczeń.

Potrzeby pozamedyczne (transport, prace domowe, pomoc usługowa w praniu, sprzątaniu, dowożeniu posiłków itd.) osób przewlekle chorych i/lub osób niepełnosprawnych, mimo że częściej są wyrażane niż zdrowotne, są zaspokajane w stopniu marginalnym przez OPS i NGO. Brak jest wykwalifikowanego personelu (pielęgniarek, rehabilitantów) i kompleksowej opieki dla osób niesamodzielnych.

W Tarnowie prowadzone są komercyjne wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego. Organizacja kościelna udostępnia bezpłatnie sprzęt medyczny dla obłożnie i terminalnie chorych, z którego rocznie korzysta ponad 300 osób. Jednak jest bardzo zużyty, a kolejka oczekiwania na wypożyczenie długa.

W subregionie tarnowskim od kilku lat w związku z uwarunkowaniami demograficznymi obserwujemy wzrost zainteresowania usługami opiekuńczymi. Na podstawie informacji uzyskanych od opiekunów można stwierdzić, że są oni głównie zainteresowani usługami opieki zastępczej, która to usługa daje im możliwość skorzystania z wypoczynku, wyjazdu do sanatorium, przeprowadzenia remontu czy załatwienia spraw urzędowych.

Opiekunowie deklarowali, że chętnie skorzystaliby z usługi zastępczej zarówno w ośrodku stacjonarnie jak i w domu. Większość opiekunów zainteresowanych byłoby całodobową opieką zastępczą w ośrodku dłuższą niż 14 dni. Jest to związane z długością turnusów rehabilitacyjnych, sanatoryjnych, długością odwiedzin rodzin za granicą oraz wypoczynkiem. Część opiekunów zainteresowanych byłaby także opieką wytchnieniową w domu, ale już nie w systemie całodobowym, ale dziennym/godzinowym. Związane jest to z obawą wpuszczenia do domu na noc "obcej" osoby i brakiem komfortu opiekuna.

Na podstawie przeprowadzonych ankiet opiekunowie deklaruwali też chęć skorzystania z pomocy psychologa. Opieka nad osobą niesamodzielną jest niezwykle wyczerpująca fizycznie i psychicznie. Czasami nawet wyczerpanie psychiczne jest bardziej odczuwalne dla opiekuna, powoduje ono wyczerpanie i wypalenie co w konsekwencji może prowadzić do depresji i innych chorób. Opiekę psychologa powinny też zostać objęte osoby niesamodzielne, większość z nich cierpi na demencję, Chorobę Alzheimera i inne schorzenia. Osoby te niejednokrotnie są zagubione, zdezorientowane i przytłoczone swoją niesamodzielną. Pomocnym działaniem w tym zakresie mógłby być również lekarz psychiatra, który mógłby farmakologicznie wspomóc osoby zależne jak również opiekunów.

Opiekunowie w badaniu wskazywali także na braki fachowego sprzętu w wypożyczalniach i barierę finansową przy jego zakupie. Możliwość wypożyczenia takich sprzętów jak łóżka rehabilitacyjne, wózki inwalidzkie, podnośniki kąpielowe i inne ułatwiłaby w znacznym stopniu opiekę i pielęgnację osób niesamodzielnych. Z powodu tego, że w większości opiekunowie to członkowie rodzin nie posiadający merytorycznego przygotowania, w ankietach wskazywano również na brak fachowych szkoleń ułatwiających opiekę.

Specyficzne problemy z obszaru zdrowia

Jak wykazano, Tarnów jest miastem, w którym postępuje proces zmniejszania się liczby oraz starzenia się populacji.

Miasto w ramach zadań własnych realizuje wiele inicjatyw, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców. Są to zarówno działania w obszarze społecznym, środowiskowym, zdrowotnym, gospodarczym, przestrzennym, rozwoju miasta, kulturowym i innym.

Do zadań jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiatu) w obszarze zdrowia należy między innymi zapewnienie równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej, w szczególności przez opracowywanie i realizację oraz ocenę efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy, inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami oraz podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy. Dlatego podejmowane są przedsięwzięcia, których celem jest ochrona zdrowia i jakości życia w populacjach najbardziej narażonych na zagrożenia zdrowotne i społeczne.

Wśród mieszkańców miasta Tarnowa rośnie zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i społeczne, o takim charakterze, co wynika z nowych wyzwań cywilizacyjnych - wydłużania się życia ludzkiego, zachodzących zmian jego stylów i wzorów funkcjonowania, rozluźniania się więzi społecznych, w tym samotnego wychowywania dzieci przez matki, czy ojców, nieprawidłowego kształtowania się relacji matka – dziecko lub ojciec-dziecko.

Opieka nad matką i dzieckiem w Tarnowie jest zinstytucjonalizowana i pomimo prowadzenia profesjonalnego nadzoru medycznego zarówno nad matką i dzieckiem, w tym przede wszystkim nad kobietą w ciąży i w połogu oraz nad noworodkiem, niemowlęciem czy małym dzieckiem, dostrzega się brak usług z obszaru zdrowia publicznego, które mogą stanowić cenne uzupełnienie dla sektora medycznego. Realizator przedsięwzięcia może zapewnić usługi z obszaru edukacji zdrowotnej, profilaktyki i aktywności fizycznej wykonywane w jednym budynku zarówno dla matek z małymi dziećmi, kobiet w ciąży i po porodzie, kobiet po stracie dziecka, kobiet przeżywających trudności z akceptacją macierzyństwa, w depresji, kobiet przeżywających trudności spowodowane chorobą

dziecka i jego niepełnosprawnością. Adaptacja do zadań związanych z pełnieniem roli rodzica może być dużym wyzwaniem dla matek, a czas połogu nierzadko wiąże się z różnymi trudnościami i problemami zdrowotnymi. Może to sprzyjać pojawianiu się nowych zaburzeń, jak również nasilaniu się lub nawrocie dysfunkcji już istniejących np. depresji, która dotyczy 10-15% kobiet. Wiele kobiet w ciąży boryka się z problemami uzależnienia od alkoholu, tytoniu lub narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych.

Badanie zachowań zdrowotnych kobiet w czasie ciąży przeprowadzone w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi UE wykazało, że związkach małżeńskich było 73,67% respondentek, zaś związkach nieformalnych 17,55% badanych. Kobiety rozwiedzione bądź w separacji stanowiły 1,51% próby, kobiety stanu wolnego 7,12%, a wdowy 0,15% próby. Respondentki w chwili badania najczęściej mieszkały ze swoimi mężami (72,84%) lub partnerami (21,43%), oraz starszymi dziećmi (48,65%).

Z rodzicami mieszkało 21,80% ankietowanych kobiet. Z rodzeństwem i innymi osobami 12,05%. Jedynie 47,61% ankietowanych kobiet zadeklarowało, że posiada wiedzę dotyczącą czynników zwiększających wystąpienie raka szyjki macicy. W trakcie ciąży skutecznie rzuciło palenie 16,10% kobiet. Niestety, mimo że większość pań albo nie paliła nigdy, albo udało się im rzucić palenie przed zajściem w ciążę lub w jej trakcie to 5,86% badanych paliło także w tym okresie. Fakt spożywania alkoholu w tym okresie zadeklarowało jedynie 4,84% badanych, które odpowiedziały na to pytanie. Niemniej należy zaznaczyć, że większość z tych pań wskazała, że alkohol spożywało raz w miesiącu lub rzadziej. Ponad połowa badanych kobiet (53,31%) przyznała, że lekarz w czasie ich ciąży nie omawiał z nimi problemu spożywania alkoholu przez ciężarne. W przypadku większości kobiet (67,9%) wskaźnik BMI mieścił się on w normie. W 16,1% przypadków wskaźnik wskazuje na nadwagę, natomiast u 9,5% respondentek na niedowagę. Sposób odżywiania kobiet podczas ciąży jest bardzo ważny i odgrywa szczególną rolę w rozwoju dziecka, które rozwijając się w organizmie matki, za jej pośrednictwem otrzymuje potrzebną ilość odpowiednich składników odżywczych. Nieprawidłowe żywienie podczas ciąży może mieć olbrzymi wpływ na rozwój dziecka, a błędy żywieniowe mogą być przyczyną wielu zaburzeń w przebiegu ciąży.

Z prognoz wynika, że udział osób starszych w populacji miasta ogółem nadal będzie wzrastał. Liczba ludności maleje w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego, a w jeszcze większym stopniu za przyczyną ujemnego salda migracji stałej. Ponadto rośnie liczba emerytów (65+) samotnie gospodarujących, którzy nie mają wsparcia w rodzinie, nie posiadają dzieci i często żyją w samotności.

Jednocześnie wydłuża się długość życia, która w Małopolsce wynosiła dla kobiet w 2019 r. – 82,7 roku, dla mężczyzn 75,3 roku (źródło: Mapy potrzeb zdrowotnych). Seniorzy w Małopolsce - jak pokazują badania – preferują w zdecydowanej większości (ponad 64%) pozostanie na starość we własnym mieszkaniu, przy ewentualnym doraźnym wsparciu bliskich, przyjaciół lub sąsiadów. 15% seniorów preferuje zamieszkanie z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną. 8% chciałoby mieszkać we własnym mieszkaniu i mieć zapewnioną opłacaną przez siebie pomoc osób sprawujących opiekę nad osobami starszymi. Ponad 3% seniorów zdecydowałoby się na zamieszkanie w domu spokojnej starości.

Osoba starsza, szczególnie po 75. roku życia pozostająca we własnym mieszkaniu, powinna mieć zapewnione bezpieczeństwo, na które składa się funkcjonalne mieszkanie i przyjazne środowisko oraz dostęp do usług miejskich zapewniających uczestnictwo w życiu społecznym (komunikacja, bezpieczne miejsca rekreacji i wypoczynku, podstawowy pakiet usług profilaktycznych (np. profilaktyka przeciw upadkowa) i edukacyjnych (np. edukacja żywieniowa osób starszych). Upadki mogą prowadzić do

nieodwracalnych skutków zdrowotnych, społecznych i psychicznych u seniorów. U ludzi starych są jedną z głównych przyczyn inwalidztwa i piątą przyczyną śmiertelności. Po 65 r. życia ok. 35-40% generalnie zdrowych, samodzielnych osób doznaje przynajmniej 1 upadku w roku. Po 80 r. życia liczba ta wzrasta do 50% i ma tendencje wzrostowe. Spośród samodzielnie żyjących, zdrowych osób 5% upadków skutkuje hospitalizacją, z tego 20% w wyniku złamań. Sytuację pogarsza to, że ponad 50% seniorów nigdy nie odzyskuje sprawności sprzed wypadku. Jeżeli chodzi o czynniki środowiskowe, to obejmują one zagrożenia w bezpośrednim otoczeniu osoby starszej, takie jak nieprzymocowane dywany, śliskie podłogi, schody, brak poręczy, niewłaściwe oświetlenie oraz niedostosowana wysokość mebli.

Drugim niezwykle istotnym problemem zdrowotnym seniora jest utrzymanie prawidłowego odżywiania zapewniającego spożywanie zbilansowanych posiłków i zapobieganie niedowadze oraz nadwadze. Nadwaga seniorów zwiększa ryzyko chorób serca, udaru mózgu, cukrzycy i niektórych nowotworów, niedowaga sprzyja demencji i innym zaburzeniom zdrowotnym. Kolejnym ważnym działaniem profilaktycznym jest utrzymanie jak najdłużej aktywności fizycznej seniora oraz aktywności społecznej.

Niepełnosprawność jest problemem ogólnoswiatowym, stanowiącym cel szczególnie promowanych działań WHO i Komisji Europejskiej. Według ostatnich szacunków, około 15% ludności świata żyje z pewną formą niepełnosprawności, z czego 2-4% doświadcza poważnych trudności w funkcjonowaniu. Opinie ekspertów wskazują, że niepełnosprawność jest poważnym problemem społecznym zarówno w wymiarze jednostkowym, rodzinnym, jak i ogólnospołecznym oraz ma wpływ przede wszystkim na rozwój jednostki oraz jakość jej życia. Często wpływa także na jej wydolność ekonomiczną, funkcjonowanie i zdrowie jej rodziny. W Polsce pomimo zwiększenia dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, w przypadku osób borykających się z przewlekłą niepełnosprawnością narządu ruchu spowodowaną takimi schorzeniami jak stwardnienie rozsiane, reumatoidalne zapalenie stawów, czy niepełnosprawnością poudarową - nie jest ona w pełni wystarczająca z uwagi na bardzo dużą liczbę oczekujących. Pacjenci, którzy zostali niepełnosprawni w wyniku takich chorób jak udar mózgu, SM, czy RZS powinni otrzymywać tyle świadczeń terapeutycznych ile „potrzebują” i są w stanie tolerować, aby przystosować, odzyskać i/lub wrócić do optymalnego osiągnięcia niezależności funkcjonowania.

SYTUACJA OGÓLNA	ZAUWAŻALNE PROBLEMY	WPŁYW PROBLEMU NA ROZWÓJ MIASTA (1- niski, 2- średni, 3-wysoki)				
		OGÓŁEM na rozwój miasta	popyt na usługi publ. i rynkowe oraz infrastrukturę techniczną/społeczną	Potencjał społ.-ekon. I konkurencyjność lokalnej gospodarki	sytuację finans. mieszkańców	sytuację finans. miasta
Ład i struktura przestrzenna obszaru						
Tarnów utrzymuje średni poziom wśród analizowanych miast, jeśli chodzi o wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Niestety, widoczna jest tendencja malejąca wskaźnika.	Prz 1.1. udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (%) nieco poniżej średniej	2	2	2	1	1
	Prz 1.2. minimalny udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)	1	1	1	1	1

Prz 1.3. udział powierzchni parków, zieleni i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%) poniżej średniej	22	2	2	1	1
--	----	---	---	---	---

Zabudowa

W 2017 r., w ramach procesu przygotowania rozbudowanego dokumentu, jakim jest „Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022” dokonano wnikliwej i szeroko zakrojonej diagnozy miasta, obejmującej zagadnienia z obszaru społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego oraz technicznego.

Przy tej okazji przeanalizowano zagadnienia nawiązujące do obszaru lokalnych zasobów mieszkaniowych i ich dostępności. Dokonano wówczas analizy całej zabudowy miasta z podziałem na wiek, funkcje oraz materiał wykonania konstrukcji budynków.

Bazując na powyższym, należy stwierdzić, że większość zabudowy miasta pochodzi z okresu 1946 do 1989 r. (52%); udział obiektów zabytkowych sprzed 1945 r. wynosi ok. 20,4%. Obiekty wybudowane w latach 1990-2005 – stanowią 20,2%, a kolejne- wbudowane po 2006 r.: 7,34% w całym mieście.

Poszczególne części miasta różnią się zabudową.

Ścisłe centrum Tarnowa (nazywane w dokumentach planistycznych Śródmieściem), obejmuje ponad połowę zabudowy obiektami zabytkowymi – są to okolice Rynku i ulic: Bema, Kopernika oraz Szkotnik. Są też takie, w których dominuje nowe budownictwo stanowiąc ok. połowę całkowitej zabudowy (po 1990 r.): Krzyż Wschód, os. Jasna, os. Legionów Dąbrowskiego, os. Piaskówka czy Westerplatte. Zdecydowana większość miasta jest wykonana w konstrukcji murowanej (87,96%); w konstrukcji drewnianej zaledwie 8,36% (głównie na terenie Klikowej - 21,82% oraz w Mościcach - 20,91%).

Analiza funkcjonalności zabudowy, uwzględniająca obiekty: biurowe (OB), handlowo-usługowe (HU), mieszkalne (M), inne mieszkalne (IM), budynki oświaty, nauki i kultury oraz budynki sportowe (ONKS), produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (PUGR), przemysłowe (P), szpitale i zakłady opieki medycznej (ZOZ), transport i łączność (TŁ), zbiorniki, silosy i budynki magazynowe (ZSM), wykazała, że zdecydowana większość zabudowy stanowi powierzchnię o charakterze mieszkalnym (57,49%), a pomiędzy badanymi częściami urbanistycznymi miasta istnieje duża rozbieżność, co wskazuje na różną funkcjonalność poszczególnych obszarów miasta.

Specyficznym zjawiskiem jest też rozproszenie funkcjonalności w obrębie danego obszaru miasta (np. w okolicy ulic Krakowskiej, Dworcowej, Bema czy Tuchowskiej, gdzie obserwowana jest bardzo zróżnicowana struktura funkcjonalności zabudowy. Szczególnym rodzajem zabudowy mieszkaniowej są lokale socjalne. Analiza ich rozmieszczenia wskazała na silną ich koncentrację w części centralnej miasta (Rynek, Kołłątaja, Bema, Piłsudskiego, Paderewskiego, Braci Żmudów, Krakowska, a najwięcej w okolicy ulicy Tuchowskiej).

Oceniono także stan techniczny tkanki urbanistycznej, a także dokonano jej analizy przestrzenno-funkcjonalnej. Na podstawie ankiety wypełnionej przez poszczególnych zarządców nieruchomości, tj. spółdzielnie mieszkaniowe oraz Miejski Zarząd Budynków oraz przeprowadzonych spotkań angażujących osoby z różnych środowisk w celu ww. oceny, przyjęto, że obszary najbardziej zdewastowane, wymagające działań inwestycyjnych, to te, gdzie odnotowano wyższy niż średnia dla miasta poziom występowania obiektów całkowicie wyeksploatowanych, wymagających generalnego remontu i tych oczekujących na termomodernizację. Są to okolice centrum miasta (Rynek, Kołłątaja,

Bema, Dworcowa, Kopernika, Piłsudskiego, Garbarska, Gumniska), ale też Tuchowska, Okrężna, Rzędzin, Klikowa, Krzyż czy Mościce¹².

Koncentracja problemów przestrzennych w centrum miasta

Przeprowadzone na potrzeby diagnozy w GPR badanie reprezentatywnej próby mieszkańców miasta, korzystających z oferty obszaru rewitalizacji, dla ułatwienia określanego w badaniach jako „centrum”, wskazało na zróżnicowaną istotność poszczególnych zdiagnozowanych problemów – od małej liczby powstających firm i instytucji na 1 miejscu w oczach badanych (uważało tak prawie sześciu na dziesięciu pytanym), niewystarczającej dostępności miejsc parkingowych na terenie miasta i zanieczyszczenia powietrza, a w następnej kolejności natężenia ruchu na drogach, zniszczonych budynków, dużej liczby budynków ogrzewanych piecami gazowymi, stanu infrastruktury rekreacyjnej.

Za mało istotne problemy zostały uznane: złe rozmieszczenie przystanków, stan oraz dostępność placów zabaw i brak spójnej oferty turystycznej. Mieszkańcy skrytykowali także dostępność do centrum miasta (przede wszystkim samochodem, rowerem, ale także pieszo).

Zdaniem badanych, po Tarnowie najłatwiej poruszać się na piechotę, 86 proc. respondentów stwierdziło, że w ten sposób po centrum miasta można poruszać się łatwo lub bardzo łatwo. Pod względem łatwości poruszania się po centrum miasta komunikacja miejska oraz rower zostały ocenione podobnie. Odsetek odpowiedzi pozytywnych dla komunikacji miejskiej wyniósł 51,5 proc., natomiast dla roweru 46,6 proc., jednak częściej niż jeden na pięciu pytanym stwierdził, że rowerem porusza się źle po centrum, dla komunikacji miejskiej odsetek ten wynosi 13,4 proc. Najgorzej oceniona została jazda samochodem, prawie połowa ankietowanych oceniła ją źle.

Zdaniem największego odsetka badanych przestrzeń miejska jest niedostosowana do potrzeb niepełnosprawnych. Uważa tak sześciu na dziesięciu zapytanym. Rodzice z dziećmi to kolejna grupa, dla potrzeb której zdaniem ponad 40 proc. badanych infrastruktura miejska jest niedostosowana. Jeden na trzech badanych uważa, że najmniej przestrzeń miejska dostosowana jest do potrzeb rowerzystów, osób starszych oraz kierowców.

Warto zwrócić także uwagę na konkluzje warsztatów dotyczących planowania i zarządzania centrum miasta, jakie odbyły się 03.06.2020 z udziałem ekspertów ZMP. Uczestnicy, podkreślając wysoką wartość struktury urbanistycznej centrum miasta, jego skalę a jednocześnie dostępność na miejscu wszystkich potrzebnych usług ('kompaktowość miasta'), artykułowali jednocześnie takie deficyty jak niewystarczająca dostępność miejsc parkingowych oraz kolizyjność funkcjonalną zarządzania mobilnością w mieście. Padły postulaty o konieczności opracowania programu, który dawałby zdecydowane pierwszeństwo dla transportu zbiorowego, rowerowego, także pieszo. Odrębnym, silnie wskazywanym postulatem była potrzeba opracowania kompleksowej polityki transportowej, w tym parkingowej, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy dostępności centrum miasta

¹² Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXVII/368/2017 Rady Miejskiej W Tarnowie z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, s. 69 i dalsze.

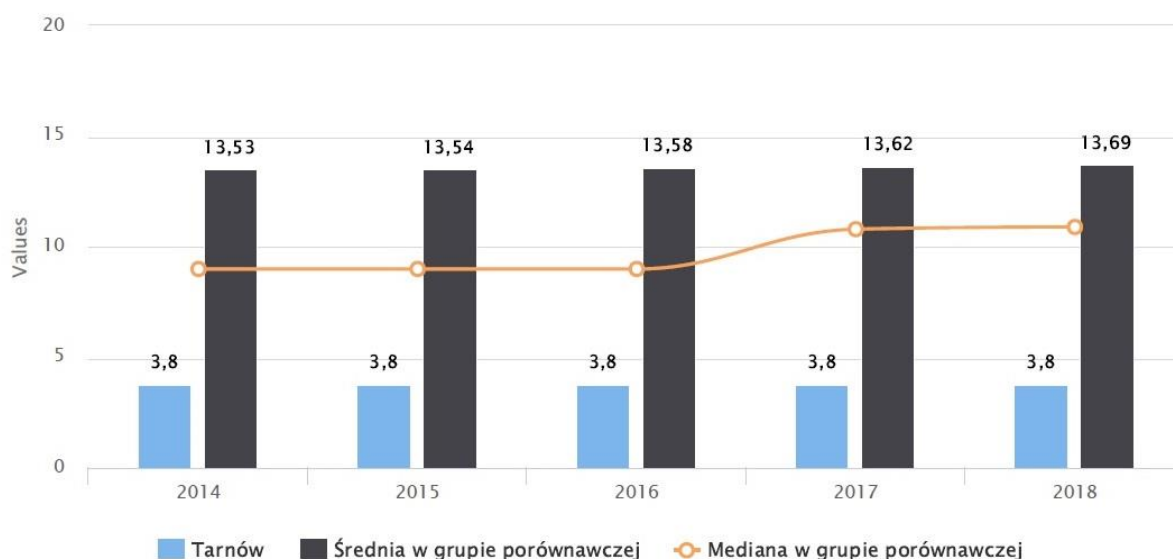
SYTUACJA OGÓLNA	ZAUWAŻALNE PROBLEMY	WPŁYW PROBLEMU NA ROZWÓJ MIASTA (1- niski, 2- średni, 3-wysoki)				
		OGÓŁEM na rozwój miasta	popyt na usługi publ. i rynkowe oraz infrastrukturę techniczną/społeczną	Potencjał społ.-ekon. I konkurencyjność lokalnej gospodarki	sytuację finans. mieszkańców	sytuację finans. miasta
Obszar: Lokalne środowisko przyrodnicze						
Tarnów ma najniższy wskaźnik syntetyczny w tym obszarze pod względem jakości środowiska naturalnego, ale pozytywnym elementem jest dynamika stała, charakteryzująca się nieznacznym okresowym wzrostem	Śr 1.1. najniższy udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)	1	1	1	1	1
	Śr 1.2. najniższy procent obszarów zalesionych (%)	1	1	1	1	1
	Śr 1.3. jeden z najniższych udziałów powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)	2	2	2	1	1

<p>Śr 1.4. średnio 2-krotnie wyższa od średniej w grupie porównawczej emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1km2 powierzchni powiatu w ciągu roku (kg), km wśród wybranych miast Tarnów plasuje się w środku zestawienia</p>	2	3	2	1	2
<p>Śr 1.5. najniższy wskaźnik ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczania</p>	2	1	2	1	1

Śr 1.6. jeden z najniższych wskaźników dot. udziału odpadów poddanych odzyskowi razem w odpadach wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) (%)	2	2	1	1	1
---	---	---	---	---	---

Tereny zielone

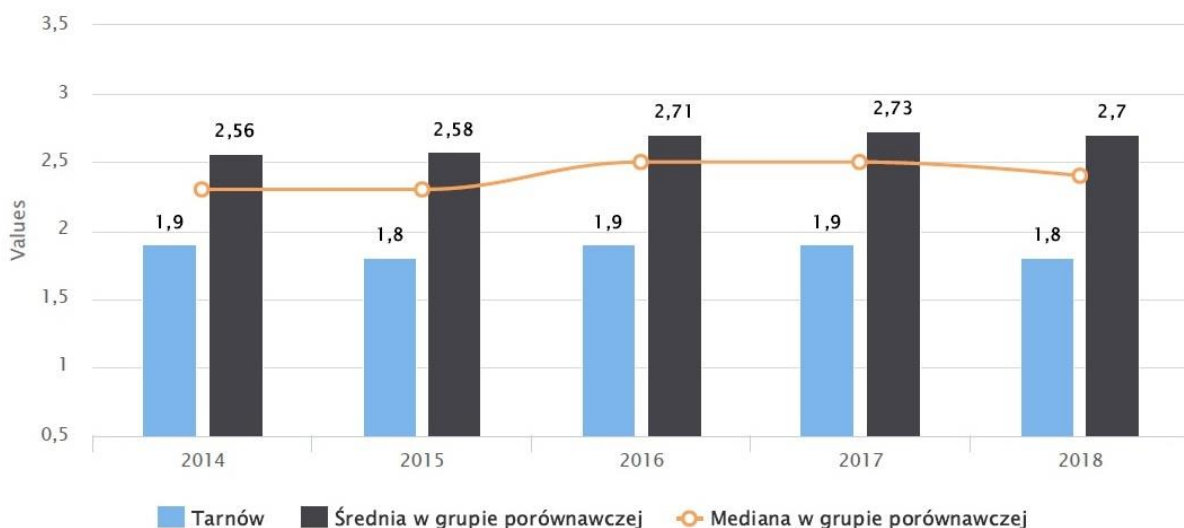
Pomimo zauważalnej w mieście obecności terenów zielonych i zadrzewionych, w porównaniu do innych miast na prawach powiatu udział lesistości w całkowitej powierzchni miasta utrzymuje się na poziomie 3,8 %, co stanowi tylko około 25 % średniej w grupie porównawczej.

Wykres 138 Lesistość (%)

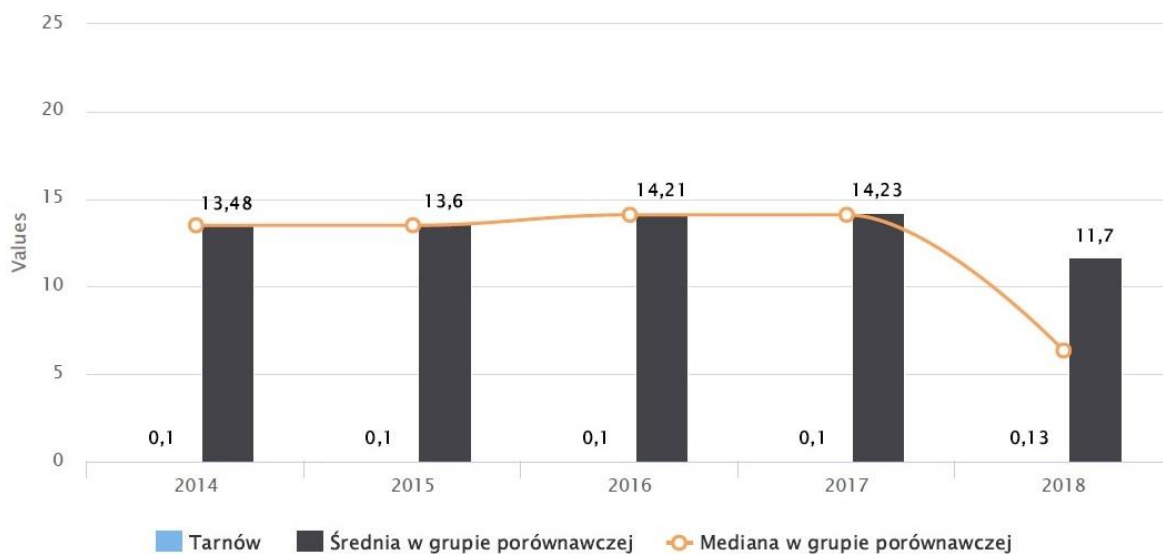
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Niski poziom zalesienia przekłada się także na niski udział procentowy powierzchni parków i terenów zielonych w powierzchni gminy, który kształtuje się na poziomie 1,9 %, co również odbiega od średniej grupy porównawczej.

Wykres 139 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Najgorzej jednak w Tarnowie przedstawia się udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy, który jest znikomy (0,1%), przy równoczesnej średniej w grupie porównawczej na poziomie 13-14%.

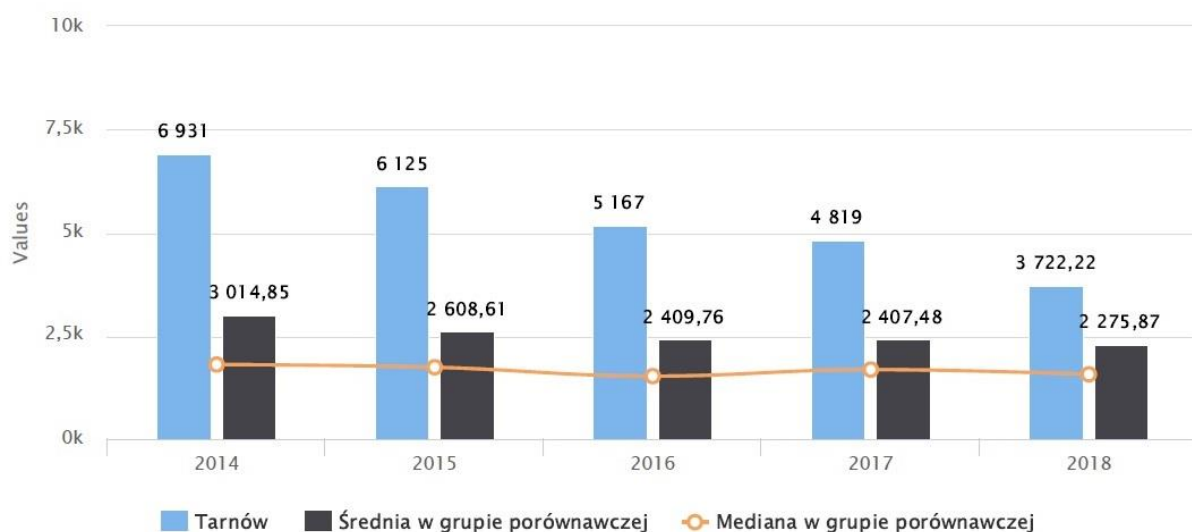

Wykres 140 udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Jakość powietrza

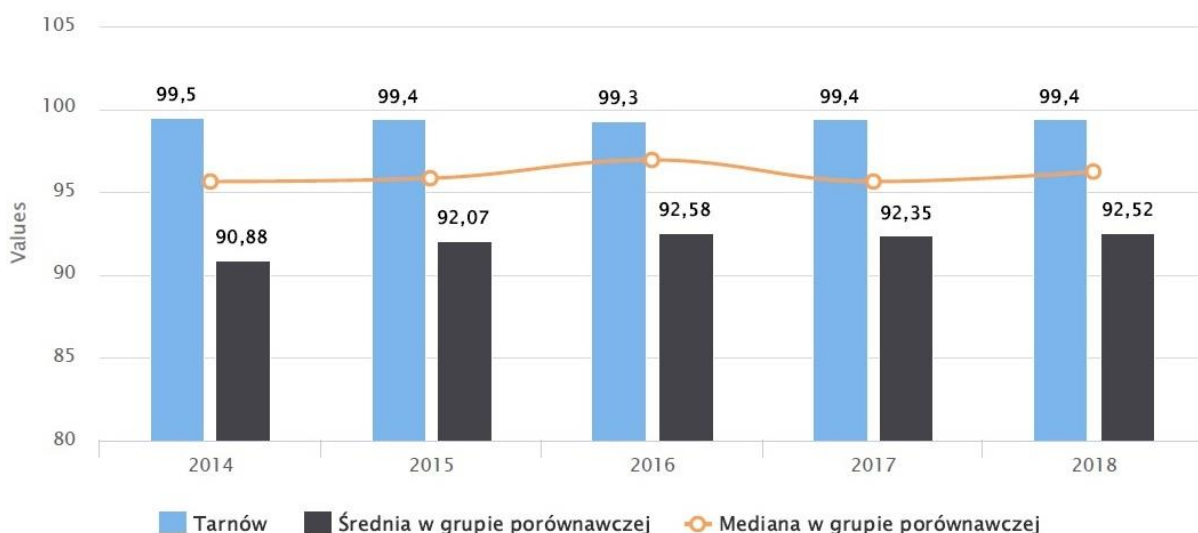
Mimo podejmowanych przez miasto działań, które wpłynęły na poprawę jakości powietrza w mieście, nadmienić należy, że Tarnów nadal zdecydowanie negatywnie wyróżnia się w porównaniu do innych

analizowanych miast, w ilości emisji zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg) tj. 6 931 – Tarnów, 3 014,85 – średnia grupy porównawczej w 2014 r. do 3 722,22 – Tarnów, 2 275,87 – średnia grupy porównawczej w 2018 r.

Wykres 141 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni w ciągu roku (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

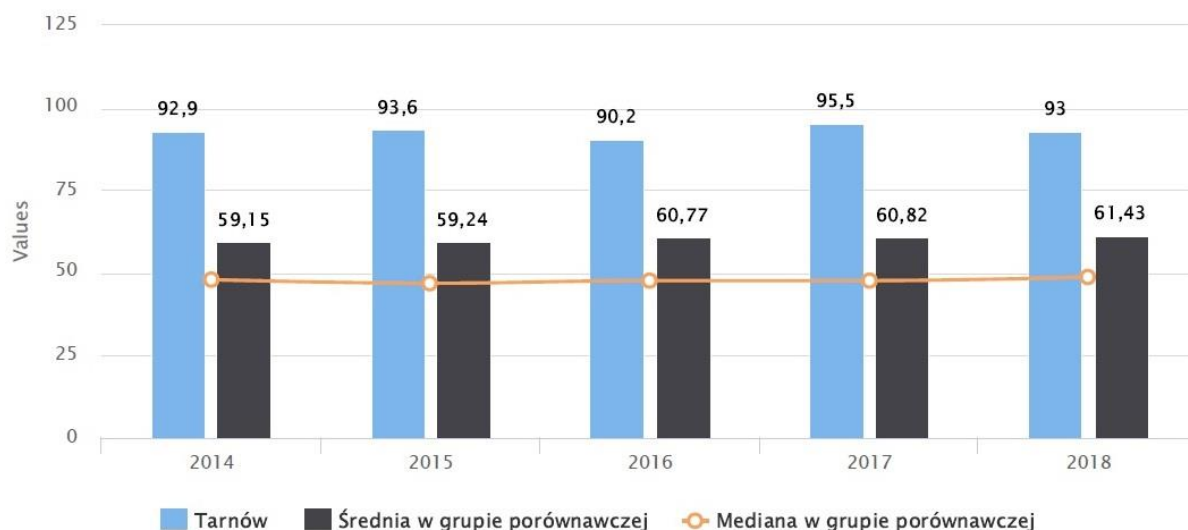
Dobłą informacją dla Tarnowa jest wysoki udział zanieczyszczeń pyłowych, które zostały zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w ilości zanieczyszczeń wytworzonych. W Tarnowie wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie ok. 99,5 %, natomiast w grupie porównawczej średnia oscyluje w granicach 92%.

Wykres 142 Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Wody

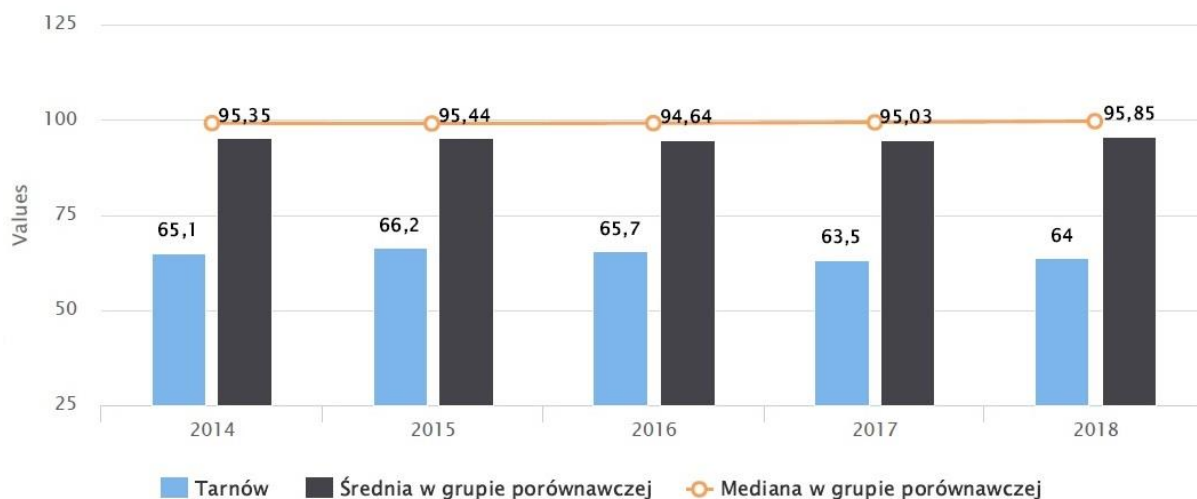
Mimo relatywnie dobrej jakości wód, należy jednak zauważyć, że biorąc pod uwagę ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca ($m^3/osoba$), to wskaźnik ten kształtuje się w Tarnowie na zdecydowanie gorszym poziomie w porównaniu do miast z grupy porównawczej. Wskaźnik dla Tarnowa wynosi ok. 93 $m^3/osoba$, natomiast średnia grupy porównawczej oscyluje w granicach 60-61 $m^3/osoba$.

Wykres 143 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca ($m^3/osoba$)

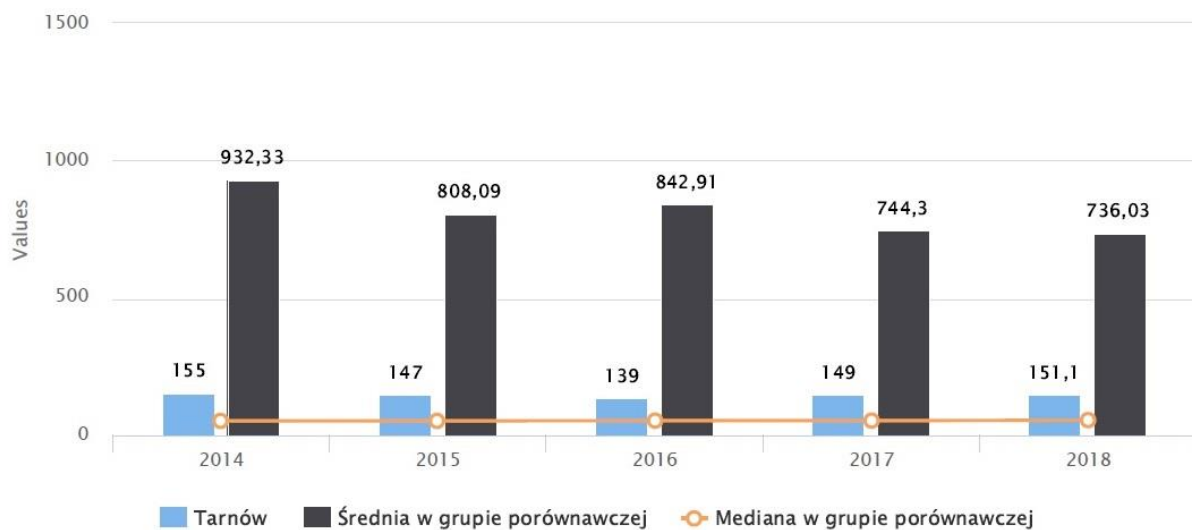
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Niekorzystnie przedstawia się również dla Tarnowa wskaźnik dotyczący udziału procentowego ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w ilości ścieków wymagających oczyszczenia. Średnia wartość tego wskaźnika w Tarnowie oscyluje wokół 64%, natomiast średnia grupy porównawczej to 95%.

Wykres 144 Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

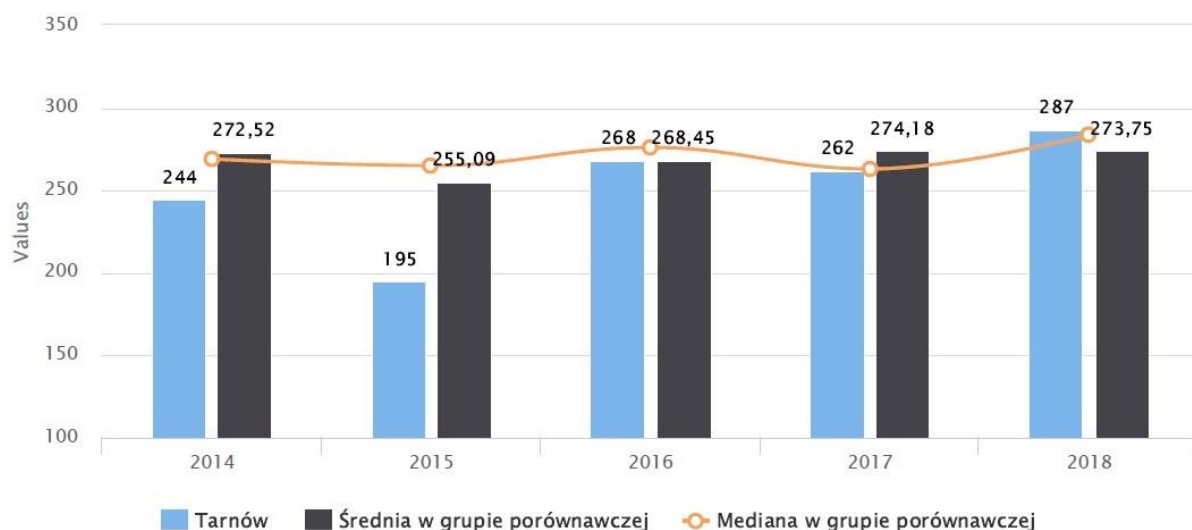
Dobłą wiadomością jest natomiast niski wskaźnik zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca ($m^3/osoba$), który kształtuje się na poziomie ok. $150 m^3/osoba$, podczas gdy średnia grupy porównawczej wynosi ok. $740 m^3/osoba$.

Wykres 145 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca ($m^3/osoba$)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Gospodarka odpadami

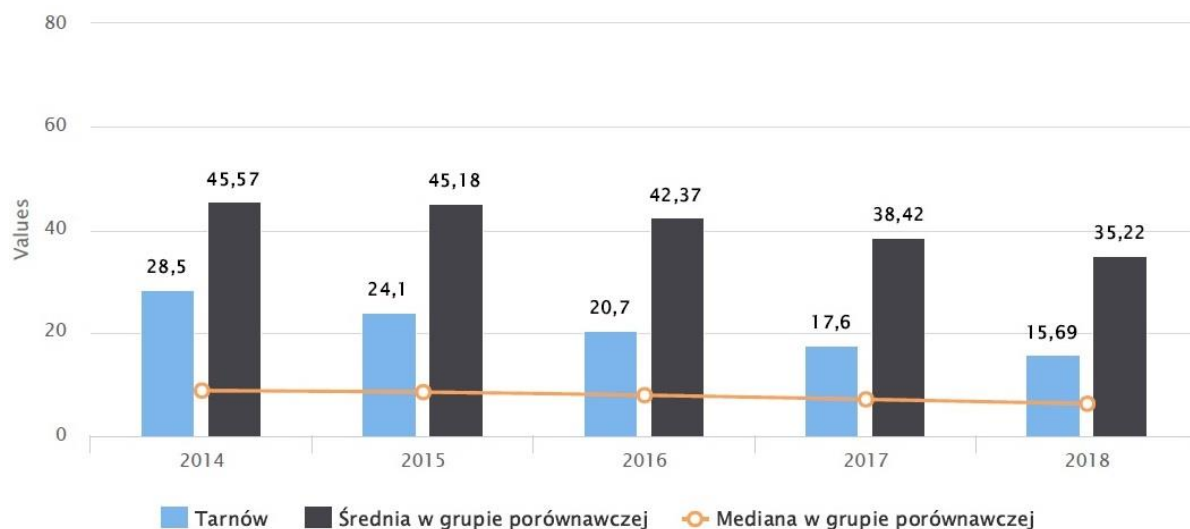
Wielkość odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca (kg/osoba) zwiększyła się w Tarnowie z 244 kg/osob. w 2014 r. do poziomu 287 kg/osob. w 2018 r. Porównując ww. wskaźnik z miastami z grupy porównawczej, w której także zauważalny jest minimalny wzrost średniej produkcji odpadów komunalnych (z 272,52 kg/osob. w 2014 r. do 273,75 kg/osob. w 2018 r.), ewidentnie widać, że w Tarnowie wzrost ten jest o wiele bardziej znaczący, co ma przełożenie na to, iż na przestrzeni 4 lat Tarnów zbiera w ciągu roku więcej odpadów komunalnych niż średnia w grupie porównawczej na jednego mieszkańca.

Wykres 146 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca (kg/osoba)
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

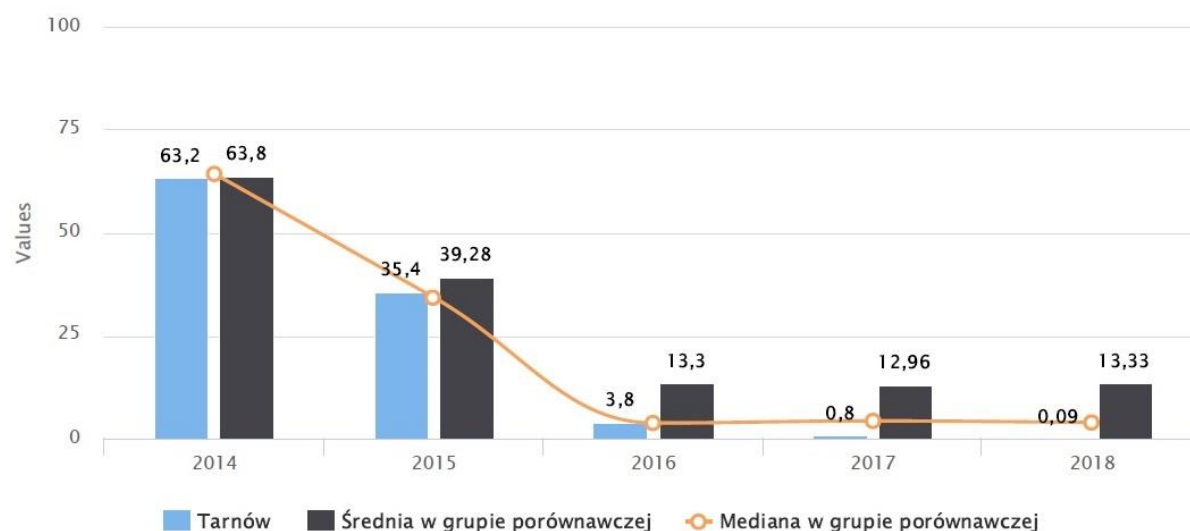
Warto jednocześnie zauważyć, że wskaźnik dotyczący odpadów wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 ha powierzchni gminy (t/ha) jest dla Tarnowa dwukrotnie niższy od średniej w grupie porównawczej i na przestrzeni pięciu lat sukcesywnie spada, z poziomu

28,5 t/ha w 2014 r. do poziomu 15,7 t/ha w 2018 r. (w grupie porównawczej spadł z 45,6 t/ha na 32,2 t/ha).

Wykres 147 Odpady wytworzone w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 ha powierzchni gminy (t/ha) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Tendencję spadkową i niekorzystny poziom na tle grupy porównawczej wykazuje natomiast dla Tarnowa wskaźnik dotyczący procentowego udziału odpadów poddane odzyskowi razem w odpadach wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych). Dla Tarnowa jest to wynik ok. 0,1%, podczas gdy średnia z grupy porównawczej wynosi ok. 13,3%.

Wykres 148 Odpady poddane odzyskowi razem w odpadach wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Stan problemów środowiskowych

Reasumując informacje zawarte powyżej, oraz dane przedstawione w rozdziale „Charakterystyka miasta” można zauważyć, że na chwilę obecną najistotniejszymi problemami są zagadnienia związane z ilością infrastruktury zielonej i błękitnej w mieście. Jest to szczególnie istotny aspekt, jeżeli weźmiemy pod uwagę sygnalizowany fakt, że Tarnów jest najcieplejszym miastem w Polsce. Aspekty te w dużej mierze stanowią czynniki podnoszące komfort życia w mieście i zachęcają do zamieszkiwania.

Równoległe do tych problemów widoczne są również zagadnienia związane z wciąż istniejącą niską emisją, która stanowi negatywny element, ograniczający komfort zamieszkiwania szczególnie centralnych części miasta.

Wymiar inteligentnego zarządzania miastem

Miejskie systemy

Tarnów należy do czołówki miast wdrażających inteligentne rozwiązania wspomagające procesy zarządzania miastem. Od lat władze miasta podejmują liczne inicjatywy, mające na celu wykorzystanie nowoczesnych technologii do polepszenia jakości świadczonych usług, jak i usprawnienia komunikacji na linii samorząd – mieszkańiec czy samorząd - przedsiębiorca.

Aktywność ta widoczna jest w szeregu obszarach – w tabeli poniżej zaprezentowano główne projekty/rozwiązania zrealizowane w ostatnich latach:

L.p.	Nazwa projektu/rozwiązania	Charakterystyka	Odnosnik do strony www projektu	Podmioty zaangażowane w realizację projektu
1	Tarnowska Karta Miejska	System karty miejskiej	sdk.umt.tarnow.pl	Urząd Miasta Tarnowa (UMT), Targowiska Miejskie, Zarząd Dróg i Komunikacji (ZDIK) i inne
2	Portal MZC z repozytorium	Nowy portal MZC, digitalizacja zasobów, kalendarz pochówków	mzc.tarnow.pl	UMT, Miejski Zarząd Cmentarzy
3	Portal TCI i Kultura	Portal turystyczny, kalendarz kulturalno-turystyczny subregionu tarnowskiego, digitalizacja zasobów.	it.tarnow.pl kultura.tarnow.pl	UMT Tarnowskie Centrum Informacji (TCI)
4	Aplikacja mobilna Subregionalny portal dziedzictwa	Prezentacja danych portalu turystycznego w komórce, kalendarz kulturalno turystyczny, wirtualne wycieczki, atrakcje turystyczne, gry miejskie itp	Aplikacja przewodni po subregionie tarnowskim	UMT, TCI
5	Panoramy	Digitalizacja obiektów historycznych, kulturalnych, sportowych, turystycznych w postaci wysokiej jakości panoram cyfrowych i zdjęć	panorama.umt.tarnow.pl	UMT
7	tarnow.pl	Portal informacyjny miasta Tarnowa, Informacje, kalendarze związane z Tarnowem		UMT
8	SMS z Urzędu, newslettery z urzędu	SMS'owy serwis informacyjny miasta Tarnowa, Newsletter	https://tarnow.pl/Wiecej-informacji/Badz-na-biezaco/SMS-z-Urzedu-Miasta	UMT
9	System kolejkowy z rezerwacją	System biletowy/kolejkowy dla klientów korzystających usług Urzędu Miasta Tarnowa z możliwością zdalnej rezerwacji terminu dla wybranych usług	rezerwacje.umt.tarnow.pl	UMT
10	Wirtualne konferencje	Usługa videokonferencji z z UMT	Usługa w konfiguracji	
11	Tutoriale on-line	Seria tutoriali o promowaniu swojej firmy w Intrenecie oraz korzystaniu z usług miejskich	https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i	UMT

L.p.	Nazwa projektu/rozwiązania	Charakterystyka	Odnośnik do strony www projektu	Podmioty zaangażowane w realizację projektu
			wydarzenia/Webinary-dla-przedsiębiorców https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Cyfrowe-poniedzialki	
12	e-sesja	Internetowy system obsługi sesji rady miejskiej	http://tarnow.esesja.pl/	
13	Budżet Obywatelski	Internetowe głosowanie na budżet obywatelski Miasta Tarnowa	https://bo.tarnow.pl/	
14	Tarnów - Alert	Aplikacja do zgłaszania interwencji przez mieszkańców Tarnowa (dzikie wysypiska, dziury w drodze itp.) poprzez internet (PC + komórka)	Usługa w konfiguracji	
15	e-urząd, sprawy, powiadomienia, obiegówka	Weryfikacja rozliczeń finansowym z Urzędem Miasta Tarnowa	Usługa w konfiguracji	
16	Invest in tarnow	Portal dla inwestorów zbierający informacje o dostępnych terenach inwestycyjnych w subregionie tarnowskim.	http://investintarnow.pl/	
17	aplikacja evenio	Aplikacja mobilna informująca o usługach związanych z gospodarką komunalną.	Usługa w konfiguracji	
18	Rowery miejskie	Obsługa internetowa konta związanego z rowerem miejskim.	https://rower.tarnow.pl/	ZDiK
19	Rozkłady jazdy autobusów na mapie google	Realny czas odjazdu autobusów w Google Maps.	https://mpk.tarnow.pl/pl/google-maps	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (MPK)
	Internetowy rozkład jazdy autobusów miejskich	Zawsze aktualny rozkład jazdy autobusów miejskich wraz z ich aktualną pozycją na mapie.	http://rozklad.komunikacja.tarnow.pl/#rozklad	MPK

20	System dynamicznej informacji pasażerskiej	W ramach systemu dostępne są przystankowe tablice informacji pasażerskiej, aplikacja MyBus oraz integracja z Google Maps, które służą do sprawnego planowania podróży z przesiadkami.		
	Kody QR i NFC na przystankach.	innowacyjny system dynamicznej informacji pasażerskiej oparty na umieszczanych na każdym przystanku autobusowym kodach QR i zbliżeniowych tagach NFC	https://mpk.tarnow.pl/pl/system-qr-nfc	MPK
21	ZSIP	Zintegrowany system informacji przestrzennej. Plan Miasta, Portal geodety portal niskich emisji, zdjęcia ukośne i wiele innych funkcji/	http://www.zsip.umt.tarnow.pl/	
22	Elektroniczny Obieg Dokumentów	Nowy obieg dokumentów do obsługi miasta i jednostek edukacyjnych.	System wewnętrzny	
24	Integracja z kartą MKA	Integracja Tarnowskiej Karty Miejskiej z Małopolską Kartą Aglomeracyjną		
25	Wyposażenie wszystkich autobusów w tablice świetlne, auto-komputery oraz system nadzoru ruchu,			MPK
26	Centrum usług wspólnych	Głównym celem projektu jest ujednoczenie i unowocześnienie systemów przechowywania danych, ich przetwarzania, obróbki, udostępniania i wymiany zarówno między jednostkami miejskimi, jak i między samorządami.		UMT
27	Małopolska Chmura Edukacyjna	Przedsięwzięcie Małopolska Chmura Edukacyjna ma na celu poprawę jakości nauczania w szkołach. W ramach projektów w szkołach realizowane są zajęcia on-line (prowadzone przez nauczycieli akademickich i transmitowane w czasie rzeczywistym		UMT. szkoły

		dzięki narzędziom teleinformatycznym, z możliwością czynnego udziału uczniów)		
--	--	---	--	--

W samym Urzędzie Miasta Tarnowa funkcjonują następujące rodzaje systemów:

Rodzaj systemu	Nazwa jednostki	Nazwa systemu
Koszt systemów informatycznych w mieście, licencje, umowy, wsparcie, utrzymanie infrastruktury.	UMT	Systemy utrzymywane przez UMT
System Pomocy Prawnej	UMT	LEX
System ochrony stacji roboczych	UMT	LOG
System do Obsługi sesji rad miejskich	UMT	MW CONCEPT
System obsługi głosowania na budżet obywatelski	UMT	D17
System do Zarządzania Finansami gminy Miasta Tarnowa (finanse, księgowość, kadry, nieruchomości, budżet itp.)	UMT + jednostki budżetowe	KSAT 2000i
System wspierający obsługę urzędu stanu cywilnego	UMT	PB USC
System do obsługi rejestru mieszkańców i obcokrajowców	UMT	Radix
System do obsługi prowadzenia jednostek oświatowych – elektroniczne dzienniki, sekretariaty biblioteki, finanse, kadry, Płace	UMT + jednostki edukacyjne	EduNet
System wspomagający pracę komorników	UMT	Taxi+
System obsługi Karty Miejskiej	UMT + ZDIK	SmartCity
System elektronicznego Obiegu Dokumentów	UMT + jednostki budżetowe	IntraDok
System do prowadzenia ewidencji gruntów, budynków i lokali wraz z mapą ewidencyjną itd.	UMT	EWID 2007 (TurboEwid + WebEWID)
Zintegrowany System Informacji Przestrzennej	UMT	ZSIP
System do informacji indywidualnej dla mieszkańców	UMT	Eurząd
System Inteligentnego Transportu	UMT	ITS
Dziesiątki pomniejszych, dedykowanych systemów informacyjnych i dedykowanych.	UMT + jednostki budżetowe	

Miasto nie realizowało dotąd dużych projektów związanych z obszarem „smart”, które miałyby charakter wyłącznie „miękki”. W ostatnim czasie realizowany jest jednak szereg mniejszych inicjatyw, wpisujących się w tą tematykę.

W szczególności dominują tutaj działania związane z wspieraniem lokalnej przedsiębiorczości. Poza projektami wskazanymi w ankiecie, można tutaj dołożyć następujące inicjatywy:

- CYFROWE PONIEDZIAŁKI (cykle bezpłatnych szkoleń internetowych, strona informacyjna: <https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Cyfrowe-poniedzialki>)
- Webinary dla przedsiębiorców
- „Tarnów eBiznes TRIP” – projekt edukacyjny skierowany do młodzieży, studentów i przedsiębiorców (<https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Tarnow-eBiznes-TRIP>)

- Warsztaty z marketingu internetowego (np. <https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Bezplatne-warsztaty-z-marketingu-internetowego>)
- Kursy programowania (<https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Warsztaty-PHP-Hello-World!-Hello-Tarnow!-II-edycja>)
- Hackathon „Zaprogramuj Tarnów” (<https://www.youtube.com/watch?v=QK04kqxlu0E>)
- Serwis „SMS biznes” (<https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Serwis-SMS-BIZNES>) i Newsletter Biznes (<https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Newsletter-Biznes-w-Tarnowie>)
- Organizacja Forum Innowacji (dot. m.in. gospodarki cyfrowej <https://tarnow.pl/Dla-firm-i-inwestorow/Projekty-i-wydarzenia/Forum-Innowacji>) oraz towarzyszące konkursy np. StartUp award” czy „Robot show”

W szkołach rozwijane jest kształcenie online z udziałem kadry akademickiej w ramach „Małopolskiej Chmury Edukacyjnej”

W Tarnowie funkcjonują następujące usługi publiczne i aplikacje mobilne udostępniane przez gminę:

Nazwa e-usługi publiczne / aplikacji mobilnej	Adres www e-usługi / aplikacji mobilnej
Analizy zużycia ciepła w budynkach	analizy.mpec.tarnow.pl
Wyszukiwanie grobów	https://tarnow.grobonet.com/grobonet/start.php
Rower Miejski	https://rower.tarnow.pl/
Mobilny system informacji pasażerskiej	http://www.taran.com.pl/mybusonline/?pl/download
Bilet autobusowy w komórce	http://komunikacja.tarnow.pl/informacje/bilet-w-komorke/4
Rozkład jazdy komunikacji miejskiej	http://rozklad.komunikacja.tarnow.pl/
Interaktywna mapa turystyczna	https://www.it.tarnow.pl/mapa-interaktywna/
Zintegrowany system informacji przestrzennej	http://zsip.umt.tarnow.pl/
Monitor jakości powietrza	http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current/station_details/chart/10120
Mapa inwestycji miejskich	http://inwestycje.umt.tarnow.pl/

kontakt wideo na żywo ze Strażą Miejską	http://strazmiejska.tarnow.pl/videokonferencje/
Tarnowska Karta miejska	https://tarnow.pl/Dla-mieszkanow/Urzed-Miasta/Tarnowska-Karta-Miejska
Głosowanie w Budżecie Obywatelskim	https://bo.tarnow.pl/
E-rejestracja do Miejskiej Przychodni Lekarskiej	http://217.117.138.180/Portal/

Poza wymienionymi e-usługami, urząd obsługuje ePUAP (system ten jest zintegrowany z obiegiem dokumentem). Tym samym, wszystkie sprawy, które prawo dopuszcza do realizacji poprzez platformę ePUAP, są obsługiwane.

Wg szacunków własnych Urzędu około 5% spraw zgłaszanych przez mieszkańców jest obsługiwana przez Internet i elektronicznie, a system elektronicznego obiegu dokumentów nie jest na dzień dzisiejszy zintegrowany z ZSIP i systemami dziedzinowymi. (System, od strony technicznej, posiada jednak możliwość takiej integracji. Jednak aby jej dokonać wymagana byłaby głęboka analiza formy i przebiegu informacji wewnątrz organizacji i obowiązujących w niej procedur).

Ocenia się, że do głównych przeszkód w obsłudze mieszkańców przez Internet należą: obawa mieszkańców przed korzystaniem z e-usług, ciągle zmieniające się warunki techniczne i aktualność komponentów, wymagająca doskonalenia świadomość cyfrowa wśród urzędników pracujących na linii mieszkaniac - pracownik samorządowy.

Dlatego też systemy powyższe wymagają rozwinięcia w kierunku uruchomienia mechanizmów (funkcjonalności), wspomagających procesy partycypacji społecznej

Należy zaznaczyć, że powyższe systemy są obsługiwane przez relatywnie niewielką liczbę osób. Urząd Miasta Tarnowa jednostki podległe zatrudniają 14 informatyków, natomiast liczba informatyków zatrudnionych w spółkach komunalnych wynosi powyżej 11 (spółki wykorzystują outsourcing i umowy zlecenia).

Istotne jest, że w zakresie e-usług sam koszt uruchomienia e-usługi nie jest relatywnie wysoki. Wysoich jednak nakładów wymaga późniejsze utrzymanie zgodności ze zmieniającym się prawem, utrzymanie odpowiedniego poziom bezpieczeństwa (aktualizacje) i ciągłość przekazywania wiedzy technicznej w zakresie jej obsługi. Jeżeli usługa nie jest ustawowo narzuconym obowiązkiem z czasem rośnie trudność na pozyskanie środków na jej utrzymanie na odpowiednim poziomie. Rozwiązaniem będzie centralizacja takich usług.

Zaawansowane technologie w zakresie środowiska i efektywności energetycznej

Miasto (urząd, spółki i podległe jednostki) realizuje bardzo szerokie spektrum wszelkiego rodzaju inicjatyw i przedsięwzięć wspierających zrównoważony rozwój i przyjazny dla środowiska. Składają się

na nie działania zarówno inwestycyjne, jak i promujące postawy proekologiczne. Wśród działań inwestycyjnych można w ostatnim okresie wskazać:

- przeprowadzanie prawie całkowitej termomodernizację miejskich obiektów użyteczności publicznej
- rozwój sieci ciepłowniczej
- wymianę taboru transportu publicznego
- likwidację źródeł niskiej emisji i popularyzacja OZE.

W mieście wdrożono zaawansowane technologie wspomagające proces gospodarki wodno – ściekowej. Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A (MPEC) posiada nowoczesną stację uzdatniania i odgazowania wody oraz układ automatycznej regulacji obiegów hydraulicznych kotłowni i wody sieciowej. Woda krążąca w miejskiej sieci ciepłowniczej spełnia najwyższe standardy czystości, co przekłada się na wydłużenie trwałości eksploatowanych urządzeń. Ponadto zainstalowane w budynkach węzły ciepłownicze umożliwiają odbiorcom jej zakup celem napętniania własnych instalacji odbiorczych.

W Tarnowie wdrożono zaawansowane technologie wspomagające poprawę efektywności energetycznej takie jak:

Telemetryczny system nadzoru pracy sieci i węzłów - Tarnowski system ciepłowniczy to 119 km sieci ciepłowniczej wraz z przepompowniami oraz ponad 1000 węzłów ciepłowniczych wyposażonych w układy rozliczeniowo-pomiarowe oraz układy automatycznej regulacji pogodowej. Sieć ciepłownicza zasilana jest z elektrociepłowni „Piaskówka” o mocy dyspozycyjnej 145,2 MW oraz z EC GA S.A., w której Spółka zamawia moc termiczną w wielkości 19,1 MW. Optymalna eksploatacja tak rozległego systemu wymaga dynamicznego podejmowania szeregu decyzji w zakresie parametrów ilościowych i jakościowych dedykowanych w źródłach. Czynnikiem dodatkowym jest utrzymywanie wymaganych parametrów pracy układów wymiennikowych w węzłach ciepłowniczych. System pracuje w zmiennych warunkach zależnych od kształtowania się popytu na ciepło w wyniku zmian warunków atmosferycznych oraz zachowań odbiorców ciepła w obszarze poszanowania energii. Zarządzanie parametrami ilościowymi i jakościowymi pracy sieci musi stanowić kompromis pomiędzy jej optymalną pracą z punktu widzenia strat ciepła i kosztów energii pompowania, a z drugiej strony zapewnienia bezpiecznej pracy ze względu wymagania technologiczne oraz wypełnienie standardów jakościowych dostaw ciepła do odbiorcy końcowego.

MPEC wdrożył program „Telemetryczne monitorowanie i sterowanie pracą sieci, węzłów i źródeł ciepła”, w ramach programu realizowano:

- równolegle z wymianą lub budową sieci ciepłowniczej budowano kanalizację pod sieć światłowodową magistralną i rozdzielczą oraz układano przewody światłowodowe i skrętkę miedzianą,
- założono standardy do przesyłu danych i zunifikowano urządzenia sterujące pracą węzłów oraz doposażono je w odpowiednie elementy, regulacyjne i pomiarowe,
- zakupiono program do wizualizacji In Touch, wykonano prace w obszarze softwarowym i włączono węzły do systemu telemetrii w poszczególnych grupach węzłów, połączonych w jeden system nadzorowany całodobowo przez dyspozytora.

W systemie zdalnego telemetrycznego monitorowania i sterowania na koniec 2019 r. pracowało 1 073 węzłów pośredniego i bezpośredniego działania o łącznej mocy c.o. 139,77 MW, co stanowi 97,97% łącznej mocy zamówionej.

Tarnowski system ciepłowniczy jest jednym z najnowocześniejszych w Polsce.

Portal analiz zużycia ciepła (MPEC) jest narzędziem internetowym prezentującym analizę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wielorodzinnych ogrzewanych z miejskiej sieci ciepłowniczej w Tarnowie. Portal obrazuje dynamikę zmian na tle benchmarku, uwzględniając faktyczne poziomy zużycia ciepła na potrzeby ogrzewania. Odbiorcy mają możliwość porównania wskaźników z innymi budynkami w mieście oraz cenić dynamikę zmian własnego obiektu. Monitoruje on ponad 500 budynków wielorodzinnych, które zamieszkuje łącznie ok. 49 tys. tarnowian. Portal jest ogólnodostępny pod adresem: analizy.mpec.tarnow.pl.

Analogiczny portal został utworzony dla budynków użyteczności publicznej. Nie ma on charakteru otwartego (wymaga zalogowania użytkownika) i jest dedykowany dla osób zarządzających gospodarką energetyczną w obiektach publicznych. Aktualnie znajduje się w nim prawie 100 budynków.

Geoportal Efektywności Energetycznej dla budynków mieszkalnych wielorodzinnych – znajdują się w nim informacje o zużyciu ciepła przez budynek oraz porównanie jego efektywności energetycznej z innymi budynkami w mieście. Analizowane dane dotyczą wyłącznie ciepła zużytego dla potrzeb centralnego ogrzewania. Dzięki digitalizacji zasobów infrastruktury ciepłowniczej możliwe jest przekazywanie dynamicznych informacji przestrzennych w formie mapy wektorowej. Geoportal jest ogólnodostępny pod adresem: geoportal.mpec.tarnow.pl.

Ponadto, MPEC wykorzystuje zaawansowane technologie wspomagają proces ochrony środowiska, takie jak:

Monitoring ciągły emisji zanieczyszczeń – spółka prowadzi monitoring ciągły (on-line) zanieczyszczeń emitowanych przez kotły węglowe WR-25, w zakresie pyłu, tlenków siarki i azotu.

System informatyczny Atmoterm – spółka posiada oprogramowanie diagnostyczno-prognostyczne wspierające zarządzanie emisją zanieczyszczeń do powietrza.

Kogeneracja gazowa – spółka eksploatuje turbosespół gazowy CENTRAX CX501 KB5 o mocy 4 MWe i 7,2 MWt pracujący w układzie wysokosprawnej kogeneracji. Dzięki łącznemu wytwarzaniu ciepła i energii elektrycznej unikamy dodatkowej emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych, które powstałyby przy produkcji rozłącznej.

Geoportal Tarnowa Strefa Ciepła – sprawdź dostępność ciepła systemowego. Geoportal umożliwia mieszkańcom Tarnowa uzyskanie prostej informacji w postaci wektorowej o dostępności ciepła systemowego oraz planach jego rozwoju na obszarze miasta Tarnowa. Jest on przeznaczony dla inwestorów, deweloperów, właścicieli i zarządców budynków, wspólnot mieszkaniowych oraz samorządu i mieszkańców. Korzystanie z Geoportalu jest bezpłatne i jest on ogólnodostępny w pełnym zakresie funkcjonalności pod adresem: geoportal.mpec.tarnow.pl.

Zidentyfikowane potrzeby

W czerwcu 2020 r. zorganizowano warsztaty dla osób zajmujących się w mieście zagadnieniami „Smart” z udziałem ekspertów Związku Miast Polskich.

W ich trakcie omówiono zagadnień dot. istniejących oraz potencjalnych projektów a także zidentyfikowano priorytety i potrzeby rozwojowe.

M. in. W trakcie warsztatów doszło do omówienia koncepcji CUW w Tarnowie, obejmującej m.in. budowę infrastruktury CUW – chmury samorządowej, lokalnych węzłów komunikacyjnych JST, systemów centralnego przetwarzania danych, systemów integracji danych i innych.

Dokonano także prezentacji pomysłów na projekty wspomagających działania administracji, w tym m.in. integracja e-usług w informacji przestrzennej, Tarnowski Park Doświadczeń, Tarnowska Platforma Dziedzictwa GENEATAR i in. mających na celu zbudowania wirtualnych zasobów produkcyjnych, backupowych, testowo-szkoleniowych.

Podczas dyskusji omawiano koncepcje wiązek kluczowych działań wymagających podjęcia. Wśród zidentyfikowanych potrzeb można wskazać:

- osiągnięcie przez tarnowski system ciepłowniczy do roku 2025 parametrów efektywnego systemu ciepłowniczego oznaczającego system ciepłowniczy, w którym do produkcji ciepła wykorzystuje się w co najmniej 50% energię ze źródeł odnawialnych, lub w co najmniej 50% ciepło odpadowe, lub w co najmniej 75% ciepło pochodzące z kogeneracji, lub w co najmniej 50% wykorzystuje się połączenie takiej energii i ciepła – zgodnie z postanowieniami Dyrektywy OZE począwszy od roku 2026 będzie udzielane wsparcie dla odbiorców na odłączenie się od nieefektywnych systemów ciepłowniczych,
- osiągnięcie 11-procentowego udziału energii odnawialnej w miejskiej sieci ciepłowniczej do roku 2030 – zgodnie z postanowieniami Dyrektywy OZE państwa członkowskie UE, począwszy od roku 2021, są obowiązane do podnoszenia, w sektorze ogrzewania i chłodzenia, udziału energii odnawialnej i/lub odpadowej o co najmniej 1,3 punktu procentowego rocznie (lub 1,1 punktu procentowego rocznie dla samego OZE).
- Inteligentne systemy transportowe
- Zarządzanie komunikacją miejską
- Węzły i parkingi przesiadkowe
- System rowerów miejskich
- Możliwość pracy zdalnej urzędu miasta – pracownik
- Tablice multimedialne we wszystkich szkołach;
- Możliwość rejestracji on-line w placówkach medycznych, bez konieczności jej odwiedzania
- Możliwość monitorowania postępu realizacji spraw mieszkańców w urzędzie on-line
- Zapewnienie szerokich możliwości partycypacji społecznej

Jedną z konkluzji warsztatów było uzgodnienie o konieczności przygotowania projektów przez takie jednostki jak Centrum Usług Wspólnych, Centrum Transferu Technologii i Dizajnu PWSZ w Tarnowie oraz Tarnowski Park Doświadczeń, w takich obszarach funkcjonalności jak popularyzacja nauki i techniki, udostępnianie usług dla szerokiego grona odbiorców instytucjonalnych w Tarnowie oraz jego obszarze funkcjonalnym, a także wsparcia procesów transferu technologii.

Wymiar kulturowy

Tarnów to ośrodek atrakcyjny turystycznie, ważny na turystycznej mapie regionu – mieszczą się tu liczne obiekty zabytkowe i szlaki turystyczne.

Długoletnia historia Tarnowa przyczyniła się do wykształcenia zabytkowych układów przestrzennych stanowiących o wysokiej atrakcyjności miasta. Do cennych układów urbanistycznych zaliczyć należy przede wszystkim renesansowy obszar starego miasta, średniejski układ urbanistyczny utworzony na przełomie XVIII i XIX w., a także obszar modernistycznej dzielnicy Mościce.

Tarnów charakteryzuje się bardzo wysokimi walorami w zakresie dziedzictwa kulturowego w skali regionu. Wiąże się to z wieloletnią historią miasta i wykształceniem bardzo wartościowych układów urbanistycznych, tworzonych przez cenną architekturę z różnych okresów.

Ochroną prawną poprzez wpisanie do rejestru zabytków objętych zostało 73 elementów zlokalizowanych na terenie Tarnowa. Wśród nich są 3 układy urbanistyczne obejmujące centralną część miasta oraz fragment dzielnicy Mościce, 1 zespół urbanistyczny i jeden zespół pałacowo – parkowy. Największą grupę wśród budynków zabytkowych w wykazie tworzą kamienice (41 obiektów). Na liście wpisanych jest również 8 obiektów sakralnych, 5 dworców bądź willi, 5 obiektów użyteczności publicznej, 3 cmentarze i jedna kaplica cmentarna. Rejestrem objęte jest ponadto miejsce historyczne, park miejski, obiekt techniki, a także ruiny zamku.

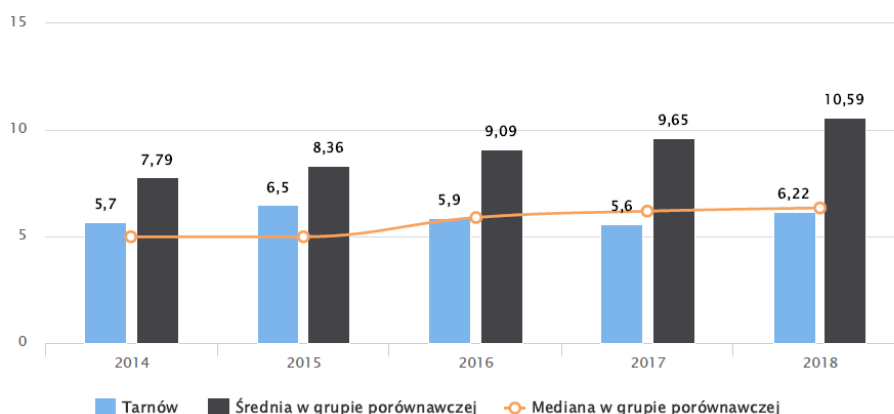
Stan zachowania obiektów objętych rejestrem jest zadowalający. Sytuacja nie jest jednak podobna w odniesieniu do wielu budynków ujętych w ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Tarnowskie Centrum Informacji koordynuje działania związane z turystyką, zarówno w tradycyjnym ujęciu obejmującym zwiedzanie zabytków (m. in.: Stare Miasto, Stary Cmentarz, dworzec kolejowy, zamek Tarnowskich, Bima, Park Strzelecki, Mościce), w ujęciu bardziej aktywnym – poprzez promocję turystyki pieszej, rowerowej, konnej (również w regionie tarnowskim), a także poprzez sprofilowaną ofertę, m. in. dla pielgrzymów, dzieci i młodzieży.

Każdego roku wzrasta liczba osób odwiedzających miasto w celach turystycznych o ok. 5-10 tys. (średnio Tarnów odwiedza ponad ok. 500 tys. turystów rocznie¹³).

Zgodnie z danymi GUS, w 2019 r. w mieście znajdowało się 13 turystycznych obiektów noclegowych (w tym 8 hoteli) oferujących łącznie 802 całoroczne miejsca noclegowe.

¹³ Dane Tarnowskiego Centrum Informacji, <https://www.it.tarnow.pl/o-nas/statystyki>

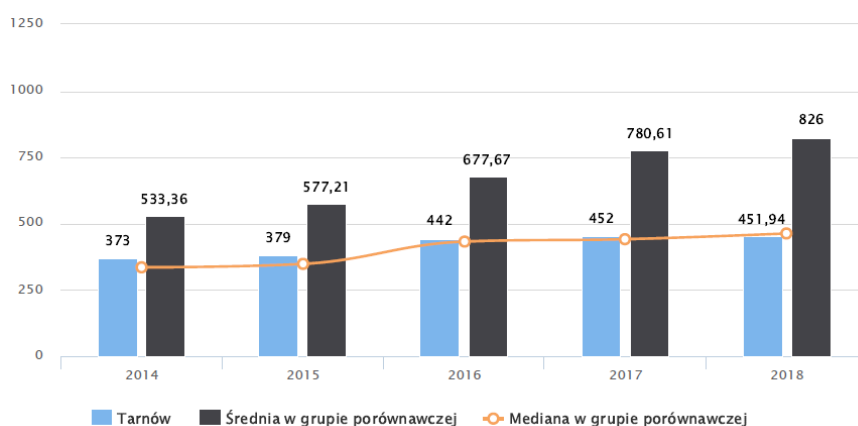

Wykres 149 Miejsca noclegowe w hotelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 ludności (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Jak widać na wykresie powyżej, liczba miejsc noclegowych jest mniejsza niż mediana i średnia wyliczona dla podobnych dla Tarnowa miast – miast na prawach powiatu

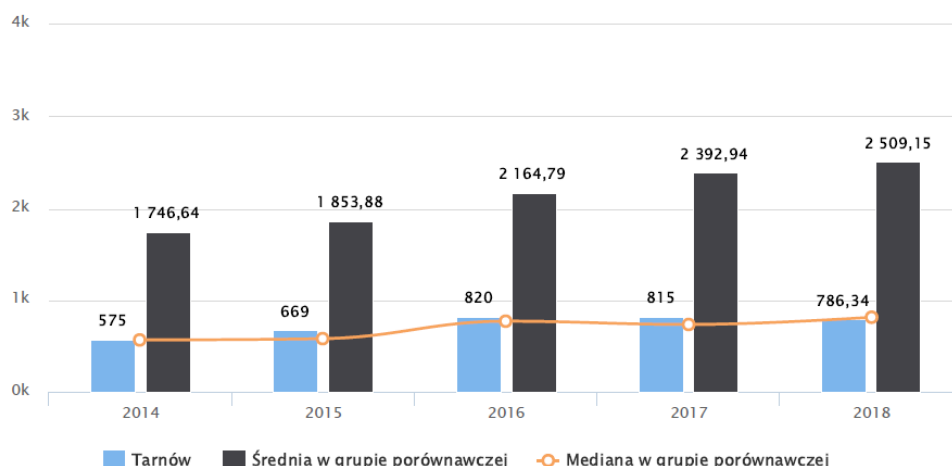
W porównaniu do 2018 r. wzrosła liczba korzystających z noclegów turystów, natomiast spadła liczba udzielonych noclegów. W omawianym roku stopień wykorzystania miejsc noclegowych spadł o 0,8 p. proc. i wyniósł 29,0%.

Spadek liczby turystów korzystających z noclegów należy uznać za niekorzystny, zwłaszcza w odniesieniu do potencjału turystycznego miasta i w odniesieniu do innych miast na prawach powiatu można zauważyć, że wskaźnik ten osiąga zaledwie medianę.

Wykres 150 Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

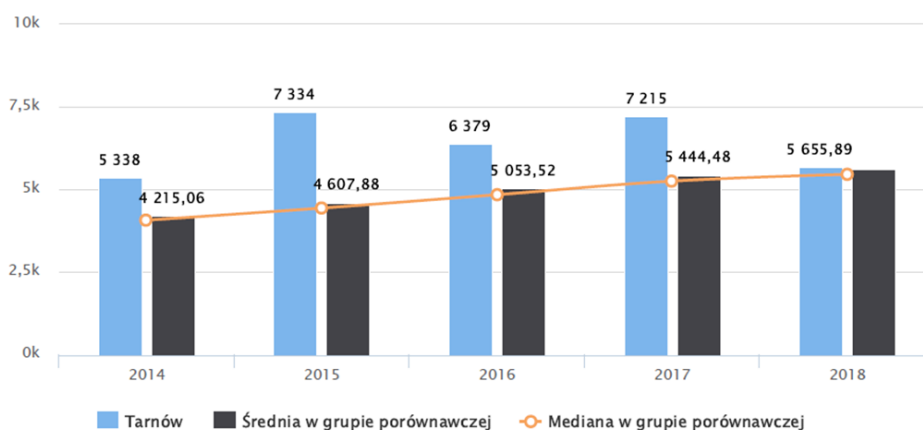
Wskaźnik ten podobnie (tj. niekorzystnie) kształtuje się w zakresie udzielonych liczby noclegów na 1000 mieszkańców, z tym, że w tym przypadku jest blisko trzykrotnie niższy od średniej dla miast na prawach powiatu.

Wykres 151 Liczba udzielonych noclegów na 100 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

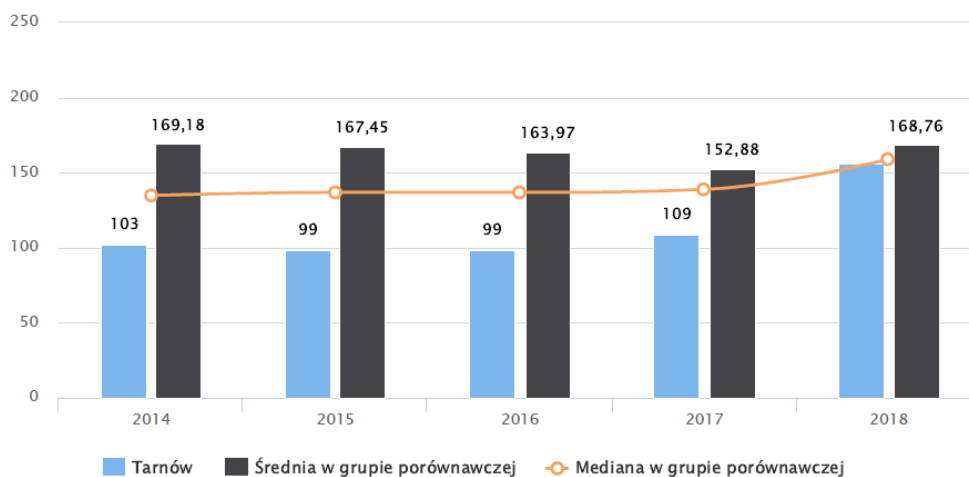
W zakresie aktywności kulturalnej (szerzej przedstawionej w rozdziale "Charakterystyka Miasta..." – podrozdział „Uwarunkowania społeczne...” część „Kultura”) zgodnie z danymi GUS należy zauważyć, że w porównaniu z poprzednim rokiem liczba imprez organizowanych w Tarnowie zwiększyła się o 24,0%, w których uczestniczyło ogółem 231,7 tys. osób. Muzea odnotowały wzrost liczby zwiedzających, w tym liczba młodzieży szkolnej zwiedzającej muzea zmalała. W kinach odbyło się o 0,6 punktu procentowego więcej seansów niż rok wcześniej. Biblioteki publiczne odnotowały wzrost liczby księgozbioru, oraz także zanotowały większą liczbę czytelników i wypożyczeń w ciągu 2019 roku.

Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych przewyższa średnią liczoną dla miast na prawach powiatu.

Wykres 152 Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców
(dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

Miasta te, w przeliczeniu na mieszkańca wydają w obszarze kultury jednak ponad 1,5x więcej niż Tarnów.

Wykres 153 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>)

POTENCJAŁY I PROBLEMY ROZWOJOWE

Przewagi konkurencyjne Tarnowa

Dokonana w rozdziałach wcześniejszych analiza porównawcza, wykorzystująca również dane dostępne w narzędziu Monitorze Rozwoju Lokalnego pozwoliła wyodrębnić, nie tylko zagadnienia problemowe, ale także zidentyfikować potencjalne przewagi konkurencyjne miasta w stosunku do podobnych ośrodków.

Zidentyfikowane potencjały, uwidocznione w obiektywnych danych statystycznych dostępnych dla poszczególnych obszarów zostały przedstawione poniżej, w tabelach dla każdego obszaru.

Istotne potencjały z punktu niniejszej koncepcji rozwoju, w największym stopniu przyczyniające się do realizacji określonych w niej celów, zostały wyróżnione pogrubioną czcionką.

Potencjalne przewagi konkurencyjne
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki
<ul style="list-style-type: none">• wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców poniżej średniej w stosunku do grupy porównawczej, na tle wybranych miast czołowe miejsce w zestawieniu• wysoki poziom wydatków inwestycyjnych ze znaczną tendencją wzrostową przypadający na jednego mieszkańca• znaczny wzrost stosunku liczby nowo przygotowanych powierzchni komercyjnych do liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych• wysoki i cechujący się tendencją wzrostową wskaźnik nowo oddanych powierzchni komercyjnych do liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych• stabilny, wysoki poziom dochodów z podatku od nieruchomości• wysoki i stabilny udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych• istotnie rosnący wskaźnik dostępności usług doradczych i finansowych
Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej
<ul style="list-style-type: none">• niski wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych powyżej roku w ogólnej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym,• w ostatnim okresie odniesienia wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym,• wysoki poziom liczby absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w odniesieniu do grupy porównawczej,• niski poziom liczby osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym na 1000 mieszkańców, cechujący się dynamiką spadkową,

- **wysoki poziom liczby uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy, znacznie powyżej mediany grupy porównawczej,**
- znaczący spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych absolwentów na 1000 mieszkańców,
- dynamika spadkowa liczby bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców gminy,
- spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców gminy,
- systematyczny spadek liczby długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców gminy

Sytuacja materialna mieszkańców

- **malejąca liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców**
- rosnąca wysokość dochodów od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadająca na 1000 osób w wieku od 18 lat plasuje Tarnów w środku zestawienia na tle innych miast

Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)

- **tendencja wzrostowa w wysokości dochodów ogółem przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia, co plasuje Tarnów w środku zestawienia**

Uwarunkowania społeczne

Potencjalne przewagi konkurencyjne

Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury

- **tendencja wzrostowa i czołowe miejsce współczynnika skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%)**
- **stała tendencja i czołowe miejsce w zestawieniu dot. relacji liczby uczniów w szkołach zawodowych do liczby osób w tej grupie wiekowej (%)**
- **czołowe miejsce z tendencją rosnącą w zestawieniu dot. liczby członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców**

- tendencja wzrostowa i czołowe miejsce w zestawieniu dot. wysokości wydatków na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadających na 1 mieszkańca
- czołowe miejsce w zestawieniu i kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca w granicach średniej
- **najwyższe miejsce w zestawieniu dot. liczby udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców**
- najwyższe miejsce w zestawieniu dot. liczby lekarzy i lekarzy dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców - powyżej średniej
- najwyższe miejsce w zestawieniu dot. liczby łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców
- **najwyższa pozycja w zestawieniu dot. stosunku liczby miejsc w żłobkach do liczby dzieci w wieku od 0 do 2 lat (%)**
- **najwyższa pozycja w zestawieniu dot. udziału liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat (%)**

Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie

- średnia grupy miast w tematyce odsetka ogółu mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową (%)
- czołowe miejsce z tendencją rosnącą w kwestii odsetka ogółu mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany (%)
- czołowe miejsce z tendencją rosnącą w kwestii odsetka ogółu mieszkań wyposażonych w łazienkę (%)
- tendencja wzrostowa w odsetku ogółu mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (%)
- zdecydowanie czołowa pozycja w kwestii odsetka ogółu mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy (%)
- **tendencja malejąca i czołowe miejsce w odsetku zadłużonych lokali będących w dyspozycji gminy (komunalne) (%)**
- **tendencja rosnąca w liczbie lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców**

Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy

- **najwyższa pozycja w temacie państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego na 1000 mieszkańców**
- **największa liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców**
- tendencja rosnąca w udziale wydatków na szkolenia i rozwój zawodowy w wydatkach bieżących (w %)
- **tendencja rosnąca (czołowa pozycja) nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców**
- tendencja wzrostowa liczby uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców, powyżej średniej w grupie porównawczej, jednak na tle wybranych miast przedostatnie miejsce w zestawieniu

- tendencja malejąca w ilości osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Poziom bezpieczeństwa

- **liczba wypadków przy pracy na 1000 zatrudnionych oscyluje poniżej średniej**
- jedno z najwyższych miejsc w zestawieniu dot. liczby lekarzy i lekarzy dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców
- **czołowe miejsce w zestawieniu dot. liczby porad lekarskich na 1000 mieszkańców**
- najwyższe miejsce w zestawieniu dot. liczby łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców
- czołowe miejsce w zestawieniu dot. wielkości wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców

Sytuacja demograficzna

- **jeden z największych wskaźników dot. liczby mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców w grupie wybranych miast**

Dostępność komunikacyjna

- największa łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni (dane powiatowe)
- jedna z największych długości dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni (dane powiatowe)
- jedna z największej ilości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² powierzchni (dane powiatowe)
- **jedna z największych długości ścieżek rowerowych na 10 tys. km² (pow. gminy)**
- średni poziom liczby taksówek na 10 tys. mieszkańców najwyższy spośród miast analizowanych
- zwiększenie współczynnika dot. liczby parkingów "Parkuj i Jedź" na 10 tys. mieszkańców
- średni poziom w długości linii kolejowych na 100 km² powierzchni (dane wojewódzkie)
- **tendencja wzrostowa ilości turystów korzystający z noclegów na 1000 ludności (dane powiatowe)**

Uwarunkowania przestrzenne

Potencjalne przewagi konkurencyjne
Ład i struktura przestrzenna obszaru
<ul style="list-style-type: none">• jeden z najwyższych wskaźników dot. ilości mieszkańców na 1 km² powierzchni gminy

Uwarunkowania środowiskowe

Potencjalne przewagi konkurencyjne
Lokalne środowisko przyrodnicze
<ul style="list-style-type: none">• najwyższy procent zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych• najniższe zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca (m³/osoba)• 2-krotnie niższy wskaźnik odpadów wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 ha powierzchni gminy (t/ha) w porównaniu do badanej grupy miast

Obszary problemowe

Dokonana w rozdziałach wcześniejszych analiza porównawcza, wykorzystująca również dane dostępne w narzędziu Monitorze Rozwoju Lokalnego pozwoliła wyodrębnić zagadnienia problemowe, które mogą wymagać przyszłej interwencji strategicznej.

Zidentyfikowane wskaźniki problemowe, uwidocznione w obiektywnych danych statystycznych dostępnych dla poszczególnych obszarów zostały przedstawione poniżej, w tabelach dla każdego obszaru.

Uwarunkowania gospodarcze

WSKAŹNIKI PROBLEMOWE MRL
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki
wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców jest poniżej średniej w stosunku do grupy porównawczej, na tle wybranych miast Tarnów zajmuje przedostatnie miejsce,
zwiększająca się różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat, w przeciwieństwie do grupy porównawczej, w której tendencja jest odwrotna natomiast na tle wybranych miast przedostatnie miejsce w zestawieniu,
niski i malejący procent osób zatrudnionych w usługach w stosunku do grupy porównawczej
Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej

wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca na niskim poziomie w stosunku do badanej grupy odniesienia
bardzo niski poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto
gwałtowny spadek oferty pracy na 1000 mieszkańców powiatu, znacznie poniżej mediany w grupie porównawczej,
systematyczny spadek dostępności wykwalifikowanej siły roboczej w okresie odniesienia, pomimo minimalnego wzrostu wskaźnika w ostatnim roku badanym,
bardzo niski wskaźnik różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy cechujący się tendencją spadkową,
Sytuacja materialna mieszkańców
ciągle rosnąca wysokość wpływów JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadających na 1 mieszkańca nie przekłada się na miejsce w porównaniu do innych miast (ostatnie)
pomimo rosnącego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto Tarnów jest jednym z gorszych porównywanych miast
ostatnie miejsce z powodu tendencji stałej w rynkowej wartości powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
tendencja stała w udziale dochodów własnych w dochodach ogółem (w %) - średnia trzyletnia – ostatnia pozycja na tle innych miast

pomimo tendencji wzrostowej ostatnie miejsce na tle innych miast w wysokości dochodów własnych przypadających na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia
ostatnie miejsce w zestawieniu w udziale dochodów majątkowych w dochodach ogółem (w %) – średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej
ostatnie miejsce w zestawieniu dochodów majątkowych przypadających na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej
ostatnie miejsce w zestawieniu dot. poziomu finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %) - średnia trzyletnia, z powodu tendencji stałej
końcowe miejsce w zestawieniu dot. udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %) – średnia trzyletnia
pomimo tendencji wzrostowej nadal końcowe miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty wydatków majątkowych przypadającej na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia
tendencja malejąca i ostatnie miejsce w zestawieniu dot. relacji kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia
najgorszy wynik relacji kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia
ostatnie miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty nadwyżki operacyjnej przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia, pomimo kwoty w granicach średniej

ostatnie miejsce w zestawieniu dot. wysokości kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia

najwyższy okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej NO z ostatnich 3 lat

rosnąca wysokość zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca plasuje Tarnów w środku zestawienia – przewaga na tle innych miast

największa relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem

WSKAŹNIKI PROBLEMOWE MRL	
Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	
	liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców, powyżej średniej z tendencją malejącą, co odzwierciedla ostatnie miejsce w zestawieniu
	odległe miejsce poniżej średniej wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca
	tendencja malejąca i średnie miejsce w zestawieniu osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
	końcowa pozycja w zestawieniu dot. ilości miejsc noclegowych w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców
	końcowa pozycja, poniżej średniej w zestawieniu dot. liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców
	stały poziom liczby zamieszkaných lokali komunalnych na 1000 mieszkańców – ostatnia pozycja na tle innych miast
	tendencja malejąca oraz ostatnie miejsce w zestawieniu średniej trzyletniej liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności

tendencja malejąca oraz ostatnie miejsce w zestawieniu dot. powierzchni nowobudowanych mieszkań przypadającej na mieszkańca w wieku 25-34 lata

końcowa pozycja z tendencją wzrostową w temacie przeciętnej powierzchni mieszkania na 1 osobę

pomimo stałej tendencji ostatnie miejsce wśród miast w temacie przeciętnej powierzchni użytkowej lokali socjalnych będących w dyspozycji Gminy

pomimo stałej tendencji końcowe miejsce wśród miast w temacie powierzchni mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy

zdecydowanie poniżej średniej udział wydatków na dotacje dla organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących

jeden z gorszych wskaźników w wysokości frekwencji wyborczej - Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (w %) - zdecydowanie poniżej średniej w grupie porównawczej

tendencja malejąca w ilości przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców

czołowe miejsce w ilości rozwodów na 100 zawartych małżeństw, z tendencją malejącą

negatywna tendencja w liczbie przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10. tys. mieszkańców
utrzymująca się średnia pozycja w grupie porównawczej w zestawieniu dot. liczby przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tys. mieszkańców
w zestawieniu dot. liczby przestępstw drogowych stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10. tys. mieszkańców tendencja utrzymuje się na stałym poziomie, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast
w zestawieniu dot. liczby zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tym wieku tendencja malejąca, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast
w zestawieniu dot. liczby zgonów z powodu zachorowania na nowotwory i choroby układu krążenia na 1000 mieszkańców tendencja utrzymuje się na stałym poziomie, poniżej średniej w grupie porównawczej, czołowe (negatywne) miejsce na tle wybranych miast
Sytuacja demograficzna
zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym z każdym rokiem jest lepsza, jednak nadal poniżej średniej grupy porównawczej, natomiast w grupie miast porównawczych plasuje się w środku zestawienia
jeden z największych wskaźników dot. liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata
wskaźnik starości - odsetek osób w wieku 65 lat i więcej powyżej średniej

tendencja rosnąca i powyżej średniej wskaźnika dot. liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, w grupie porównawczej oraz ostatnie miejsce w zestawieniu wybranych miast
tendencja rosnąca i powyżej średniej wskaźnika dot. liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, w grupie porównawczej oraz drugie miejsce w zestawieniu wybranych miast
przyrost naturalny w ostatnich 3 latach na 1000 ludności poniżej średniej
ostatnie miejsce w liczbie urodzeń żywych na 1000 mieszkańców
ostatnie miejsce w współczynniku dzietności kobiet - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat
ostanie miejsce w saldzie migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia)
ostatnie miejsce w saldzie migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób
jedno z ostatnich miejsc w liczbie małżeństw zawartych w ciągu roku na 1000 mieszkańców
czołowe miejsce w liczbie rozwodów na 100 zawartych małżeństw (dane powiatowe)
WSKAŹNIKI PROBLEMOWE MRL
Dostępność komunikacyjna

stała tendencja udziału dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w łącznej długości dróg gminnych i powiatowych (%) (dane powiatowe) – w porównaniu z innymi miastami jedna z gorszych
liczba pojazdów samochodowych i ciągników na 1 km dróg o nawierzchni twardej (dane powiatowe) poniżej średniej, jednak w czołówce wzgl. miast porównawczych
czołowe miejsce w zestawieniu dot. ilości wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe, średnia 3-letnia)
jedna z najgorszych sytuacji dot. liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe, średnia 3-letnia)
rosnąca tendencja wskaźnika dot. liczby samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe), jednak nadal najmniejsza spośród analizowanych miast
brak bus-pasów na obszarze gminy

Uwarunkowania przestrzenne

WSKAŹNIKI PROBLEMOWE MRL
ład i struktura przestrzenna obszaru

udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (%) nieco poniżej średniej
minimalny udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)
udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%) poniżej średniej

Uwarunkowania środowiskowe

WSKAŹNIKI PROBLEMOWE MRL	Powiązania przyczynowo – skutkowe względem zlokalizowanych przyczyn i skutków w drzewie problemów
Lokalne środowisko przyrodnicze	
najniższy udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)	
najniższy procent obszarów zalesionych (%)	
jeden z najniższych udziałów powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)	
średnio 2-krotnie wyższa od średniej w grupie porównawczej emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1km ² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg), kmwśród wybranych miast Tarnów plasuje się w środku zestawienia	

najniższy wskaźnik ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia

jeden z najniższych wskaźników dot. udziału odpadów poddanych odzyskowi razem w odpadach wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) (%)

Przewagi konkurencyjne Tarnowa – materialne i niematerialne zasoby wewnętrzne

W trakcie prac nad aplikacją do „funduszy norweskich”, w 2020 r. wykorzystując metodykę moderowanych warsztatów zidentyfikowano kluczowe czynniki rozwoju miasta. Tabela poniżej prezentuje ich zestawienie.

Kluczowe czynniki rozwoju
Łatwość przemieszczania wewnątrz miasta i dobra dostępność komunikacyjna z zewnątrz
Przestawienie funkcji centrum miasta na przemysł czasu wolnego
Możliwość przyciągania i zatrzymywania turystów
Czyste środowisko naturalne oraz infrastruktura czasu wolnego
Rozpoznawalność miasta/marki miasta
Aktywna i zaangażowana społeczność lokalna – rozwój aktywności obywatelskiej, więzi i solidarności
Dobra dostępność infrastruktury usług komunalnych – wod-kan oraz CO, przy korzystnych cenach dla odbiorców
Przywództwo i wizja rozwoju miasta, szeroko podzielana przez społeczność Tarnowa
Integracja społeczności Tarnowa w oparciu o wizję rozwoju, przywództwo i system wartości
Rozwijająca się współpraca między Tarnowem a okolicznymi JST
Dostępność przygotowanych terenów inwestycyjnych w bezpośredniej bliskości centrum miasta
Ambicje mieszkańców, którym zależy na sukcesie i rozwoju miasta
Baza wypadowa i noclegowa dedykowana do turystyki slow-food i ekoturystyki
Pełnienie funkcji centrum usług publicznych i rynkowych w skali subregionu
Niska dostępność kadr wysokospecjalizowanych dla przemysłu
Infrastruktura hotelowa w wyższym standardzie, dedykowana imprezom biznesowym
Ograniczona dostępność powierzchni biurowych o wymaganym standardzie dla BPO/IT
Wysoka dostępność kadr dla BPO i usług finansowych
Jakość przestrzeni publicznej – ograniczenie reklam
Najwyższa średnia temperatura – polski biegun ciepła

Tabela 47 Kluczowe czynniki rozwoju (opracowanie własne Urzędu Miasta)

Bazując na podobnej metodyce, dokonano identyfikacji i priorytetyzacji kluczowych zasobów. W tabelach poniżej zidentyfikowane zasoby przedstawiono w sposób uszeregowany w zależności od możliwości wykorzystania ich w działaniach prorozwojowych, dających możliwości generowania produktów lokalnych.

Nazwa zasobu
Kompaktowość miasta/ skala miasta z dużą dostępnością do usług, sprzyjająca szczególnie życiu rodzinnemu
Dobra dostępność komunikacyjna warunkująca powiązania gospodarcze w korytarzu Kraków – Rzeszów (w tym w pobliżu 2 lotnisk)
Optymalna wielkość miasta dla wdrażania pilotażowych rozwiązań (np. IT)
Tarnów jako baza wypadowa dla turystyki podgórskiej, enologicznej i miejskiej
Najbardziej "węgierskie" miasto w Polsce
Tradycje gospodarcze i kultura przemysłowa szczególnie w zakresie chemii i przemysłu mechanicznego, automatycznego i zbrojeniowego
Ośrodek kształcenie teologicznego na wysokim poziomie
Potencjał usług logistycznych w oparciu o dostępność transportową (w skali regionalnej)
Współpraca w ramach aglomeracji tarnowskiej
Historyczna wielokulturowość i współczesna otwartość na inne kultury
Potencjał PWSZ o aspiracjach uczelni naukowej
Wysokiej jakości szkolnictwo średnie o oddziaływaniu subregionalnym
Uporządkowana, czytelna struktura urbanistyczna
Przywiązanie mieszkańców do tradycyjnych wartości - silne więzi rodzinne
Markowe wydarzenia kulturalne i sportowe kształtujące wizerunek miasta
Sektor przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o duże zasoby wodne i potencjał lokalnych dostawców produktów rolnych
Wizerunek historycznego miasta z silnymi tradycjami przemysłowymi (chemia)
Innowacyjne specjalizacje - automatyka, mechatronika, IT, nowoczesne usługi biznesowe (BPO)
Patriotyzm miejski
Aktywni mieszkańcy - rozwijające się społeczeństwo obywatelskie
Silnie rozwinięty sektor usług publicznych o oddziaływaniu subregionalnym
Potencjalnie dostępne niezagospodarowane tereny o dużym potencjale rozwojowym w centrum miasta
Dziedzictwo historyczne jako element wiążący mieszkańców z miastem
Dziedzictwo i duma miasta przemysłowego wywodzącego się z COP
Znani Tarnowianie (np. ks. Heller, Sasnal, Dukaj)
Rozwijający się kapitał społeczny

Tabela 48 Zasoby lokalne - możliwości generowania produktów lokalnych (opracowanie własne)

W podobny sposób opracowano listę kluczowych produktów lokalnych. Tabela poniżej prezentuje ich uszeregowanie w zależności od wartości dodanej dla społeczności lokalnej.

Nazwa produktu
Strefy Aktywności Gospodarczej - kompleksowo przygotowane tereny dla inwestycji
Zrewitalizowane parki miejskie w centrum (rozwijające się tereny zielone - Park Strzelecki, Paskówka, Błonie i Kantoria)

Tarnowski żużel
Rewitalizacja centrum z ofertą przestrzeni publicznych oraz usług czasu wolnego
Renesansowy Rynek z ratuszem i katedrą
Wyspecjalizowane przedsiębiorstwa o uznanej marce w swojej branży
Oferta miejskiej infrastruktury kulturalnej i sportowej do wynajęcia/udostępnienia (Centrum Mościce, Arena Tarnów, Mała Filharmonia przy Szkole Muzycznej, Teatr im. Ludwika Solskiego i in.)
Grupa Azoty z dobrze rozpoznawalnym w branży centrum badawczo rozwojowym
Muzeum Diecezjalne i Katedra (wraz ze skarbcem tyńieckim), wpisane na listę pomników kultury
Współpraca Tarnowa z otaczającym obszarem funkcjonalnym
PWSZ - najbardziej kompleksowa oferta kształcenia, z największą liczbą kierunków wśród PWSZ Polsce
Oferta Zakładu Aktywności Zawodowej – Słoneczne Wzgórze
Zakłady Mechaniczne Tarnów SA
Największy w Małopolsce inkubator przedsiębiorczości
Kadra dydaktyczno-naukowa uczelni tarnowskich
Baza dla ekoturystyki aktywnej - skrzyżowanie szlaków rowerowych (2 szlaki Velo), szlaki piesze, skomunikowane z transportem publicznym
Desk - oferta miasta dla przedsiębiorców
Przyjazność centrum miasta dla różnych grup wiekowych
Centrum usług wspólnych IT
Kształcenie zawodowe na wysokim poziomie, dostępne dla tarnowskich przedsiębiorstw
Polityka mieszkaniowa miasta, w tym oferta TBS - różnorodna oferta mieszkań
Centrum dziedzictwa kultury żydowskiej
Tarnowski Klaster Energii
Tarnowskie Gniazda Innowacyjnych Specjalizacji - charakter subregionalny, kotwica dla młodych profesjonalistów
Bank zamiany mieszkań
Centrum turystyki i produkcji winiarskiej (enologicznej) – Vinoteka – marka ‘enotarnowskie’
Oferta terenów inwestycyjnych dla lokalnego biznesu
Oferta inwestycyjna dla dużych inwestorów zewnętrznych
Tarnowski Park Doświadczeń
Strefa co-workingowa
Oferta dla pracowników z Ukrainy - start up dla Ukraińców
Manager centrum
Strefy wyłączane z ruchu samochodowego
Miejsce rytualnego uboju zwierząt Sokołów
Dominujący ośrodek konferencyjny we wschodniej Małopolsce – rozbudowana infrastruktura dla wydarzeń biznesowych (‘eventowa’)

Tabela 49 Produkty lokalne - wartość dodana (opracowanie własne)

Spis Tabel

Tabela 1 Miasta o zbliżonych do Tarnowa wartościach wskaźników MRL w danych obszarach (opracowanie własne na bazie danych Monitora Rozwoju Lokalnego)	8
Tabela 2 Podmioty funkcjonujące w poszczególnych branżach (dane GUS)	24
Tabela 3 Udział tytułów odprowadzanych zaliczek na podatek z osiągniętych dochodów w poszczególnych grupach wiekowych (źródło: opracowanie własne na bazie Monitora Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)	37
Tabela 4 Udział i liczba podatników zatrudnionych w poszczególnych rodzajach zatrudnienia. (źródło: opracowanie własne na bazie Monitora Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)	38
Tabela 5 Wartość poszczególnych składników mienia (dane własne Urzędu Miasta Tarnowa)	40
Tabela 6 Dochody ogółem w latach 2014 -2019 r. do budżetu Gminy Miasta Tarnowa (dane własne Urzędu Miasta Tarnowa)	42
Tabela 7 Środki pomocowe ogółem w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)..	46
Tabela 8 Dochody bieżące i majątkowe dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa).....	46
Tabela 9 Wydatki o największym udziale dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	47
Tabela 10 Wydatki bieżące i majątkowe dla Miasta Tarnowa w latach 2014 -2019 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	47
Tabela 11 Udział odsetek i nadwyżki operacyjnej w wolnej nadwyżce operacyjnej w latach 2014-2018 r. (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	52
Tabela 12 Rodzaje i ilości odebranych w 2019 r. – przetarg nieograniczony (dane własne – Urząd Miasta Tarnowa)	68
Tabela 13 Rodzaje i ilości odebranych w 2019 r. – „in house” (dane własne – Urząd Miasta Tarnowa)	68
Tabela 14 Liczba mieszkańców Tarnowa w latach 2018 – 2020 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	76
Tabela 15 Migracja w latach 2018 -2020 (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	80
Tabela 16 Liczba stałych mieszkańców osiedli w latach 2018 – 2020 (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	81
Tabela 17 Gęstość zaludnienia w latach 2017 – 2020 (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	81
Tabela 18 Przyrost naturalny w latach 2017 – 2020 (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	82
Tabela 19 Rodzaje zarejestrowanych pojazdów w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)	85
Tabela 20 Stan i struktura wiekowa taboru autobusowego (na koniec grudnia 2019 (dane własne Urzędu Miasta)	88
Tabela 21 Liczba szkół i placówek oświatowych publicznych, dla których Gmina Miasta Tarnowa była organem prowadzącym w roku 2020 (dane własne Urzędu Miasta).....	91
Tabela 22 Liczba szkół i placówek oświatowych niepublicznych w latach 2018- 2020 (dane własne Urzędu Miasta).....	92
Tabela 23 Liczba dzieci i młodzieży uczącej się w tarnowskim systemie edukacji ogółem w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 i 2020/2021 (dane własne Urzędu Miasta)	92
Tabela 24 Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w latach 2018 - 2020 (dane własne Urzędu Miasta).....	95

Tabela 25 Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w latach 2018 – 2020 wg rodzajów studiów (dane własne Urzędu Miasta).....	95
Tabela 26 Stypendia socjalne przyznane w latach 2018 i 2019 (dane własne Urzędu Miasta)	99
Tabela 27 Struktura organizacji sportowych działających w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)	111
Tabela 28 Stowarzyszenia i fundacje z siedzibą w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)	128
Tabela 29 Główne przyczyny wypadków i kolizji spowodowanych przez kierujących (dane KMP w Tarnowie)	131
Tabela 30 Główne przyczyny zdarzeń spowodowanych przez pieszych (dane KMP w Tarnowie)	131
Tabela 31 Polityka karno-administracyjna (2018-2020 rok) (dane KMP w Tarnowie).....	131
Tabela 32 Realizowane świadczenia materialne wynikające z ustawy o pomocy społecznej (dane własne Urzędu Miasta).....	145
Tabela 33 Zasiłki dla opiekunów w latach 2015-2019 (dane własne Urzędu Miasta).....	146
Tabela 34 Wynajem lokali mieszkalnych (dane własne Urzędu Miasta).....	147
Tabela 35 Liczba spraw rozpatrzonych przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta).....	152
Tabela 36 Działalność Miejskiego Punktu Konsultacyjnego Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dane własne Urzędu Miasta).....	153
Tabela 37 Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dane własne Urzędu Miasta).....	154
Tabela 38 Dane z Ewidencji Gruntów i Budynków (dane własne Urzędu Miasta).....	156
Tabela 39 Zaliczki na podatek z tytułu różnego rodzaju zatrudnienia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.monitor.miasta.pl).....	192
Tabela 40 Kwota dochodów w poszczególnych grupach wiekowych z podziałem na źródło (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.monitor.miasta.pl)	193
Tabela 41 Realizacja uchwały w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy (dane własne Urzędu Miasta).....	219
Tabela 42 Zestawienie wyroków eksmisyjnych (dane własne Urzędu Miasta).....	220
Tabela 43 Oczekiwania pracodawców od młodych pracowników – kolejność wskazań jest istotna (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	233
Tabela 44 Stopnie atrakcyjności dla różnych rodzajów pracy zarobkowej/zawodowej (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)	234
Tabela 45 Czynniki skłaniające młodych do prowadzenia własnej działalności gospodarczej (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych)	236
Tabela 46 Problemy i ich przyczyny widoczne w centrum miasta (dane: Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, marzec 2017)	244
Tabela 47 Kluczowe czynniki rozwoju (opracowanie własne Urzędu Miasta)	307
Tabela 48 Zasoby lokalne - możliwości generowania produktów lokalnych (opracowanie własne) ..	308
Tabela 49 Produkty lokalne - wartość dodana (opracowanie własne)	309

Spis Wykresów

Wykres 1 Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw (dane własne UMT)	22
Wykres 2 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	23
Wykres 3 Udział nowo zarejestrowanych podm. sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	24
Wykres 4 Podmioty wg klas wielkości na 1000 mieszkańców ogółem (opracowanie własne na bazie danych GUS)	25
Wykres 5 Stopa bezrobocia w Tarnowie okresie 2010-2020 (dane własne - Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie)	29
Wykres 6 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	30
Wykres 7 Stopa bezrobocia w powiatach w Małopolsce (źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie)	31
Wykres 8 Mediana wynagrodzeń (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego - narzędzie do analiz pogłębionych, monitor.miasta.pl/)	35
Wykres 9 Średnia liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych w Tarnowie (źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)	36
Wykres 10 Kwota zaliczki na podatek odprowadzonej z tytułu zatrudnienia przez osoby w grupach wiekowych będące podatnikami (źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)	37
Wykres 11 Relacja osiąganych dochodów oraz odprowadzanych zaliczek do łącznej liczby podatników (źródło: opracowanie własne na bazie Monitor Rozwoju Lokalnego, monitor.miasta.pl/)	39
Wykres 12 Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	43
Wykres 13 Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %) - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	43
Wykres 14 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	44
Wykres 15 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	45
Wykres 16 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	45
Wykres 17 Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w 5) – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	46
Wykres 18 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	48
Wykres 19 Dochody i wydatki Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	49
Wykres 20 Dochody i wydatki bieżące Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa).....	49

Wykres 21 Dochody i wydatki majątkowe Gminy Miasta Tarnowa w latach 2014-2019 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa)	50
Wykres 22 Nadwyżki operacyjne oraz wolne nadwyżki operacyjne miasta Tarnów w latach 2014-2018 (dane własne - Urząd Miasta Tarnowa).....	51
Wykres 23 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w 5) – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	51
Wykres 24 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	53
Wykres 25 udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	56
Wykres 26 Lesistość (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	57
Wykres 27 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	57
Wykres 28 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km ² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	61
Wykres 29 Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	62
Wykres 30 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³ / osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	66
Wykres 31 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca (kg/osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	69
Wykres 32 Zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	77
Wykres 33 Struktura wiekowa mieszkańców Tarnowa (opracowanie własne na bazie danych GUS) .	77
Wykres 34 Liczba mieszkańców Tarnowa wg grup wieku (opracowanie własne na bazie danych GUS)	78
Wykres 35 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	78
Wykres 36 Prognoza liczby mieszkańców Tarnowa (opracowanie własne na bazie danych GUS)	79
Wykres 37 Prognoza struktury wiekowej ludności Tarnowa (opracowanie własne na bazie danych GUS)	79
Wykres 38 Małżeństwa zawarte w ciągu roku na 1000 ludności (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	82
Wykres 39 Odsetek urodzeń pozamałżeńskich (dane powiatowe) (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	83
Wykres 40 Liczba rozwodów na 100 zawartych małżeństw (dane powiatowe) (opracowanie własne na bazie danych wewnętrznego systemu rejestru mieszkańców Urzędu Miasta)	83
Wykres 41 Liczba zarejestrowanych pojazdów w latach 2010-2019 (Dane własne Urzędu Miasta)....	84
Wykres 42 ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100tys. ludności (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	85
Wykres 43 Liczba taksówek na 10 tys. mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	86

Wykres 44 Zestawienie liczby pasażerów wyjeżdżających oraz wjeżdżających z/do Tarnowa z poszczególnych gmin (dane własne Urzędu Miasta).....	87
Wykres 45 Roczna ilość przewożonych pasażerów na wszystkich liniach (dane własne Urzędu Miasta)	88
Wykres 46 ścieżki rowerowe na 10 km ² pow. Gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	90
Wykres 47 Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	92
Wykres 48 Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w roku bazowym) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	93
Wykres 49 Udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	94
Wykres 50 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	97
Wykres 51 Stosunek liczby miejsc w żłobkach do liczby dzieci w wieku od 0 do 2 lat (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	100
Wykres 52 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	111
Wykres 53 Dotacje na działalność sportową z budżetu miasta (zł) (dane własne Urzędu Miasta)	112
Wykres 54 Wydatki na działalność sportową z budżetu miasta (zł) (dane własne Urzędu Miasta) ...	113
Wykres 55 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	113
Wykres 56 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	114
Wykres 57 Liczba zamieszkałych lokali komunalnych na 100 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	115
Wykres 58 Powierzchnia nowobudowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 lata (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	115
Wykres 59 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	116
Wykres 60 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali socjalnych będących w dyspozycji gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	117
Wykres 61 Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	117
Wykres 62 Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych ogółem (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	118
Wykres 63 Udział mieszkańców Tarnowa w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (dane PKW- www.wybory.gov.pl).....	119
Wykres 64 Wybory samorządowe do Rady Miasta (dane PKW- www.wybory.gov.pl)	120
Wykres 65 Wybory samorządowe na Prezydenta Miasta (dane PKW- www.wybory.gov.pl)	121
Wykres 66 Wybory do sejmiku i senatu - (dane PKW- www.wybory.gov.pl)	121
Wykres 67 Wybory do rad osiedli (dane własne Urzędu Miasta)	122
Wykres 68 Ilość osób uprawnionych do głosowania (dane: PKW i dane własne Urzędu Miasta)	123
Wykres 69 Liczba podatników wspierających inicjatywy społeczne (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://monitor.miasta.pl)	123

Wykres 70 Wartość wsparcia na inicjatywy społeczne (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://monitor.miasta.pl)	124
Wykres 71 Relacja liczby podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu na poszczególne cele do ogólnej liczby podatników (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://monitor.miasta.pl)	125
Wykres 72 Budżet obywatelski - projekty (dane własne Urzędu Miasta).....	126
Wykres 73 Budżet obywatelski - wysokość przeznaczonych środków (dane własne Urząd Miasta)..	127
Wykres 74 Ilość oddanych głosów w Budżecie Obywatelskim (dane własne Urzędu Miasta)	127
Wykres 75 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	129
Wykres 76 Udział wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	129
Wykres 77 Liczba przestępstw stwierdzonych w latach 2015-2020 w siedmiu wybranych kategoriach na terenie działania KMP w Tarnowie (dane KMP w Tarnowie)	130
Wykres 78. Liczba zdarzeń na terenie miasta Tarnowa w 2019 r. (dane Komenda Miejska PSP)	135
Wykres 79 Współczynnik liczby urodzeń i zgonów na 1000 ludności w Tarnowie w latach 2015-2019 (opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019)	136
Wykres 80 Ilość zgonów mężczyzn i kobiet w Tarnowie w latach 2015-2019 (opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019).....	137
Wykres 81 Liczba lekarzy i lekarzy dentyistów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	138
Wykres 82 Porady lekarskie w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2015-2019).....	138
Wykres 83 Porady lekarskie 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	139
Wykres 84 Liczba łóżek szpitalnych w Tarnowie w latach 2010-2018 (dane GUS)	140
Wykres 85 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	140
Wykres 86 Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	141
Wykres 87 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	145
Wykres 88 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	146
Wykres 89 Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	147
Wykres 90 Kwota dotacji na zadania zleczone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	148
Wykres 91 Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	148
Wykres 92 Udzielone porady przez konsultant ds. osób niepełnosprawnych (dane własne Urzędu Miasta).....	149
Wykres 93 Liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej z podziałem na mieszkańców Tarnowa oraz spoza miasta (dane własne Urzędu Miasta).....	151

Wykres 94 Liczba osób korzystających z usług transportowych dla osób niepełnosprawnych oraz wysokość ponoszonych kosztów (dane własne Urzędu Miasta).....	152
Wykres 95 Udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	158
Wykres 96 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3. letnia) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	158
Wykres 97 Długość czynnej sieci gazowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	161
Wykres 98 Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	161
Wykres 99 Podział sieci dróg w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta).....	162
Wykres 100 Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	163
Wykres 101 Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	163
Wykres 102 Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni ulepszonej na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	164
Wykres 103 Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w łącznej długości dróg gminnych i powiatowych (%) (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	164
Wykres 104 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	181
Wykres 105 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	181
Wykres 106 Wpływ JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat (średnia trzyletnia) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	182
Wykres 107 Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 na 1000 mieszkańców gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	182
Wykres 108 udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	183
Wykres 109 Dochody z podatku od nieruchomości przypadające na 1000 w wieku od 18 lat - średnia trzyletnia (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	184
Wykres 110 Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze usług finansowych na 1000 zarejestrowanych podmiotów (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	185
Wykres 111 Wskaźnik syntetyczny dla obszaru rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	187
Wykres 112 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	188

Wykres 113 Oferty pracy na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	188
Wykres 114 liczby absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	189
Wykres 115 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	190
Wykres 116 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	191
Wykres 117 Udział procentowy osób powyżej 70 roku życia w ogólnej licznie mieszkańców osiedli wg rodzaju zajmowanego lokalu (dane własne Urzedu Miasta).....	221
Wykres 118 Odpowiedzi na pytanie dla kogo Tarnów jest dobrym miejscem do zamieszkania (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	224
Wykres 119 Co zachęca Ciebie do mieszkania w Tarnowie, a co do jego opuszczenia? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	224
Wykres 120 Z czyjej/czyich rad(y) najczęściej korzystasz planując dalszą edukację i rozwój zawodowy? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	226
Wykres 121 Co zamierzasz po ukończeniu nauki w szkole średniej? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	227
Wykres 122 Gdzie chcesz kontynuować naukę? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	228
Wykres 123 W czym potrzebujesz uzupełnić lub pogłębić wiedzę/kompetencje, aby znaleźć wymarzoną pracę? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	229
Wykres 124 Co jest mocną stroną Twojej szkoły? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	229
Wykres 125 Gdybyś miał(a) problemy ze znalezieniem odpowiedniej pracy po ukończeniu nauki, to: (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	230
Wykres 126 Gdzie chciał(a)byś pracować? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	231
Wykres 127 Gdzie chciał(a)byś mieszkać? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	231
Wykres 128 Co w największym stopniu decyduje o tym, że w Tarnowie można znaleźć dla siebie dobrą pracę? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	232
Wykres 129 Czego oczekują pracodawcy od młodych pracowników starających się o pracę. (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	233
Wykres 130 Czego oczekują pracodawcy od młodych pracowników starających się o pracę (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	234
Wykres 131 Jakiego typu to była praca? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	235
Wykres 132 Stopień zaufania młodych do lokalnych autorytetów i liderów (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	237
Wykres 133 Czy i w jaki sposób spędziłeś/aś czas wolny poza szkołą w ostatni weekend w Tarnowie? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	238
Wykres 134 Które z poniższych aspektów życia są dla Ciebie najważniejsze? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankietowych).....	239
Wykres 135 Problemy w centrum miasta dostrzegane przez mieszkańców (dane własne, badanie ankietowe na www.tarnow.pl , 2019).....	245

Wykres 136 Co może zapewnić rozwój lokalny miasta i podnieść jakość życia mieszkańców? (dane własne, badanie ankietowe na www.tarnow.pl , 2019)	246
Wykres 137 Jakie obszary przedsięwzięcia mogą zapewnić rozwój i podnieść jakość życia mieszkańców w perspektywie do 2030 (dane: Opinia mieszkańców Tarnowa na tematy strategiczne dla miasta, badanie ankietowe CATI, grudzień 2019).....	247
Wykres 138 Lesistość (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	266
Wykres 139 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	267
Wykres 140 udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	267
Wykres 141 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km ² powierzchni w ciągu roku (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	268
Wykres 142 Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	268
Wykres 143 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³ /osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	270
Wykres 144 Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczania (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	271
Wykres 145 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³ /osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	271
Wykres 146 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca (kg/osoba) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	272
Wykres 147 Odpady wytworzone w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 ha powierzchni gminy (t/ha) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	273
Wykres 148 Odpady poddane odzyskowi razem w odpadach wytworzonych w ciągu roku ogółem (z wyłączeniem odpadów komunalnych) (%) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	273
Wykres 149 Miejsca noclegowe w hotelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 ludności (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	287
Wykres 150 Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności (dane powiatowe) (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	287
Wykres 151 Liczba udzielonych noclegów na 100 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	288
Wykres 152 Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego)	288
Wykres 153 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (dane: Monitor Rozwoju Lokalnego, https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego).....	289

Spis Rysunków

Rysunek 1 Tarnów na tle podziału administracyjnego województwa małopolskiego	11
Rysunek 2 Tarnów na tle kraju i głównych szlaków komunikacyjnych	11
Rysunek 3 Subregiony w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2010-2020 (Źródło: Strategia rozwoju Województwa Małopolskiego 2010-2020)	12
Rysunek 4 Miasta w Małopolsce wg rang wyposażenia w instytucje i usługi w 2017 roku (Źródło: Binda A., Łobodzińska A., Motak E., Nowak A., Jarząbek B., Poniewierska A., Miasta województwa małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2018).....	13
Rysunek 5 Poziom rozwoju ośrodków miejskich w Małopolsce (Miasta województwa Małopolskiego - zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2018).....	14
Rysunek 6 Regionalne oddziaływanie Tarnowa (opracowanie własne).....	15
Rysunek 7 Przestrzenny zasięg oddziaływania Tarnowa na podstawie odsetka uczniów uczących w szkołach ponadlokalnych (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego)	16
Rysunek 8 Dojazdy do pracy do Tarnowa (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego)	17
Rysunek 9 Gminy Aglomeracji Tarnowskiej (opracowanie własne).....	18
Rysunek 10 Małopolska - dynamika zmian liczby mieszkańców w latach 2010–2016 (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego).....	19
Rysunek 11 Małopolska - gęstość zaludnienia w 2016 roku i zmiany jej wartości w latach 2010–2016 (Źródło: Miasta Województwa Małopolskiego – zmiany, wyzwania i perspektywy rozwoju, Kraków 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego).....	20
Rysunek 12 Mapa przedstawiająca miejsca zamieszkania osób z Tarnowa, które pracują na terenie Aglomeracji Tarnowskiej (Analiza przepływu mieszkańców Aglomeracji Tarnowskiej w ramach badań potencjału kapitału ludzkiego w Subregionie Tarnowskim, Selektiv Europe Sp. z o.o., Tarnów, Sierpień 2019).....	33
Rysunek 13 Przepływy z Aglomeracji Tarnowskiej do miasta Tarnów (Analiza przepływu mieszkańców Aglomeracji Tarnowskiej w ramach badań potencjału kapitału ludzkiego w Subregionie Tarnowskim, Selektiv Europe Sp. z o.o., Tarnów, Sierpień 2019).....	34
Rysunek 14 Punkty pomiarowe	65
Rysunek 15 Mapa zasięgów obowiązujących MPZP w Tarnowie (dane własne Urzędu Miasta)	157
Rysunek 16 Czy Tarnów jest dla Ciebie dobrym miejscem do życia i rozwoju? (źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych wyników ankiety)	224